

Klasszikus és Jazz

750 Ft

GRAMOFON

IX. évfolyam 3. szám

2004. ősz

Varázslatos dirigensi
titkok?

Muzsikáló gépek évszázada

Pünkösdtől őszig
Salzburgban

Portré: Omara Portuondo,
Kokas Katalin, Lantos Iván,
Ruitner Sándor

Ránki Dezső
koncertek Eszterházában
és a nagyvilágban

ISSN 1416-1109

71416110003

A Zongora

2004/2005

Zeneakadémia Nagyterem

2004. október 31.

Bogányi Gergely

2004. november 13.

Paul Lewis

2004. december 6.

Marian Lapsansky

2005. január 4.

Kocsis Zoltán

2005. január 16.

Ivan Moravec

2005. február 4.

Alfred Brendel

2005. március 1.

Piotr Anderszewski

2005. március 13.

Arcadi Volodos

2005. április 10.

Frankl Péter

2005. április 17.

Grigory Sokolov

Jegyek válthatók a Zeneakadémia jegypénztárában, Budapest VI, Liszt Ferenc tér 8. Tel.: 342-0179

Strém Koncertek

Jakobi Koncertek

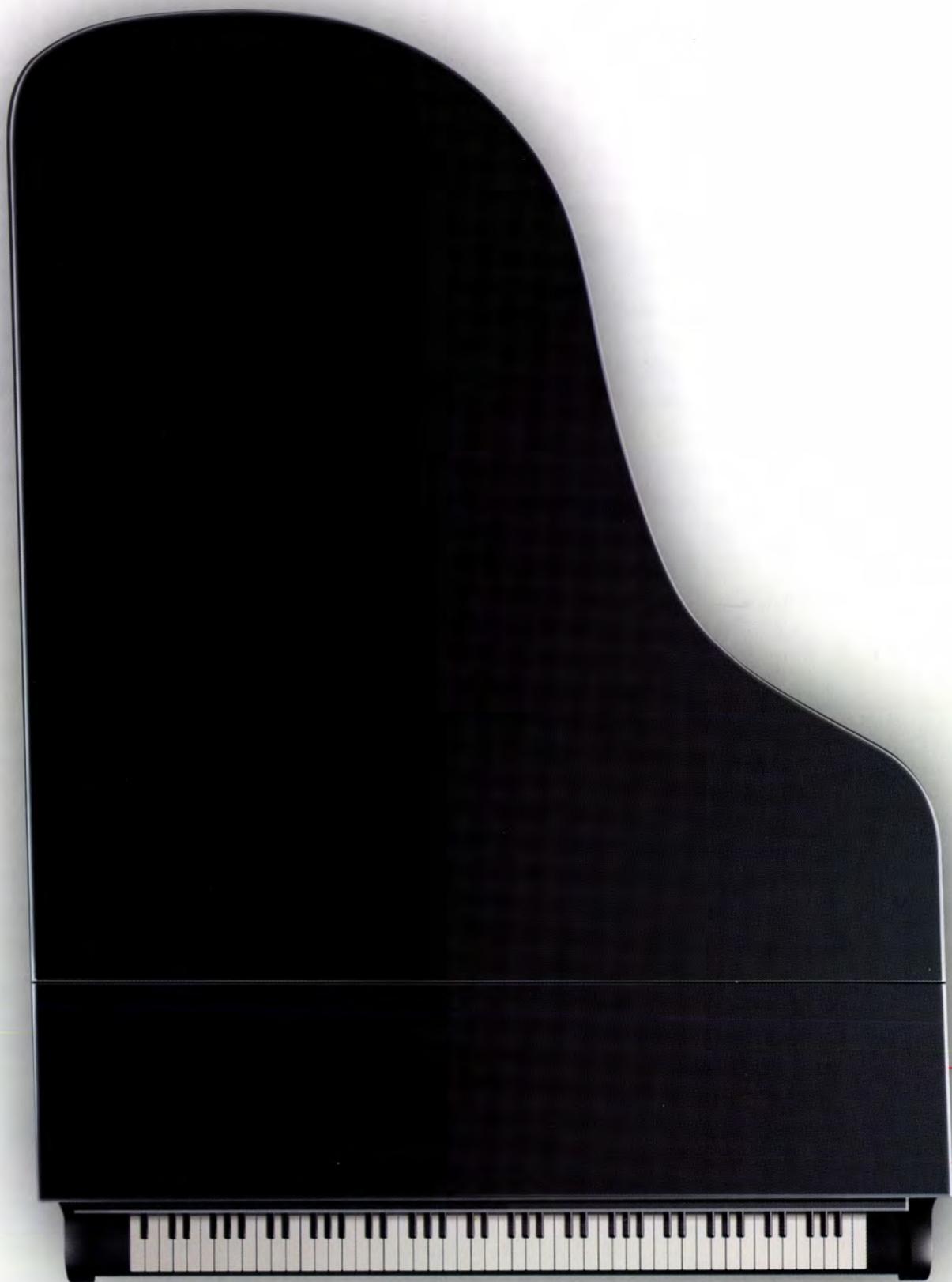
NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Fővárosi Közgyűlés
Kulturális Bizottsága

Harmóniában
*a **matán**val*

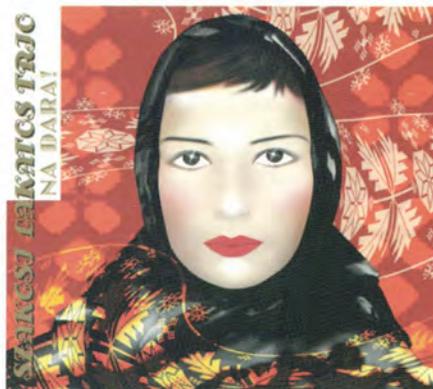

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

A BMC Records Ú J D O N S Á G A I

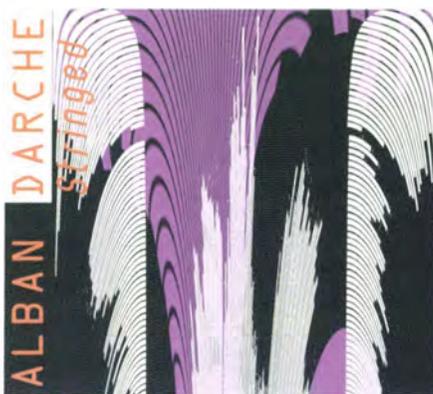

BMC CD 103

Szakcsi Lakatos Trió – Na dara

Szakcsi Lakatos Béla – zongora
Orbán György – nagybőgő
Lakatos Peczek András – dob

Rostás Mónika – ének
Rostás Csaba – ének

BMC CD 104

Alban Darche – Stringed

Alban Darche – szaxofon
Gadó Gábor – gitár
Sebastien Boisseau – nagybőgő

RTQ Vonósnégyes

Bujtor Balázs – hegedű
Janzsó Gergely – hegedű

Winkler Zsófia – mélyhegedű
Gál Béla – cselló

BMC CD 105

Dél-alföldi Szaxofonegyüttes – Tótágas

Ágoston Béla – szaxofonok
Burány Béla Pöcök – szaxofonok
Szokolay Dongó Balázs – szopránszaxofon, basszusklarinét, furulya
Benkő Róbert – nagybőgő
Geröly Tamás – dob

BMC CD 110

Winand Gábor – Different garden

Winand Gábor – ének
Gadó Gábor – gitár
Bacsó Kristóf – alt- és szopránszaxofon

Barcza Horváth József – nagybőgő

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 216-7895-ös számon.

GRAMOFON DOSSZIE

Varázslatos dirigensi titkok?
– Magyar karmesterek itthon és
a világban 6

KALEIDOSZKÓP

A huszonegyedik század felé
(Címlapon: Ránki Dezső) 12

Ligeti György stockholmi kitüntetése
(A Polar Music Prize az előítéletek
nélküli zene szimbóluma) 14

Szűkölködve is gazdagon
(Budapesti Őszi Fesztivál) 16

Egzotikus, klasszikus, modern
(Budapesti Zenei Hetek és Korunk
Zenéje – 2004) 18

Zongoraverseny Liszt Ferenc
emlékére (Király Csaba felpedszítené
Pécs és a pannon régió hangverseny-
életét) 19

„A gyerekek tudják, hogy mi
az optimális” (Titokfejtési kísérlet
a Magnificat Gyermekkar
vezetőjével) 20

Csellisták, harsonások és hegedűsök
találkozója

(Régi mesterek, ifjú tehetségek
az őszi budapesti nemzetközi zenei
versenyeken) 21

Sóhajok és fények (Bartók, Haydn és
Bruckner a Nemzeti Filharmonikusok
őszi sorozatában) 22

Gyönyörű hangon szólnak
(A Raiffeisen Bank mesterhangszert
kölsönöz a Fesztiválzenekarnak) 24

Főurak zenélő dobozaitól a szegények
verklíjéig (Egy különleges gyűjtemény
állandó helyet keres) 26

Őszi jazzünnepek 28

„Villámrajtot vettünk”
(A Pannon Filharmonikusok idej
programjairól) 29

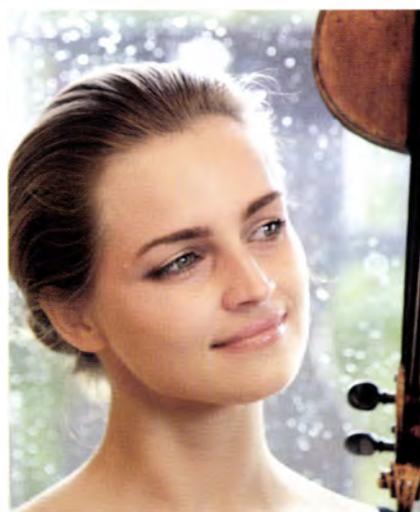
„Omara, énekelj!” (A havannai
Tropicana cabaret-től a nagy
fesztiválókig) 30

Örökzöld dallamok
bárgongorára 33

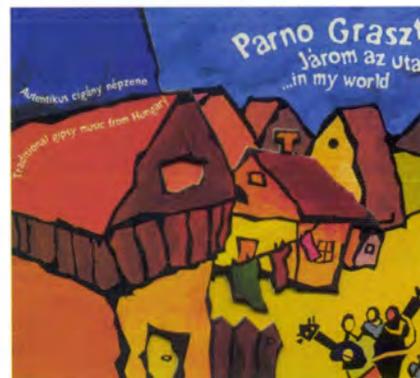
Zene az interneten 33

6 *Nem a pálcá, hanem
a muzsika erejében kell hinni*

44 *Kokas Katalin pályájáról,
családról és karrieréről*

77 *Parno Graszt: átütő erejű
(világ)zene Szabolcsból*

ZENÉS SZÍNHÁZ

Pünkösdtől őszi Salzburgban .. 35

Mozart és Verdi Debrecenben
(Két bemutató és két felújítás
a Csokonai Színház műsorán) .. 38

Újraolvasta a Kékszakállút
(Selmeczi György: zenei mindenek
Budapesttől Kolozsvárig) 39

Jövőre két hét belcanto
(Pozitív a Miskolci Nemzetközi
Operafesztivál mérlege) 40

Megyesi Schwartz Lúcia sikere
Párizsban 41

Operaműhelyek a nagyvilágban
– 3. rész: A nápolyi San Carlo
széphistóriája 42

KLASSZIKUS

Művész és családnya –
teljes harmóniában

(Kokas Katalin hegedűművész
temperamentumról, gyakorlásról,
családról és karrieréről) 44

Kritika 46

JAZZ

Szembenálló felek? – A magyar jazz
és a magyar jazzkritika 64

Kritika 66

VILÁGZENE

„Szívesen készítenék egy kolindát”
(Lantos Iván irástudókról
és östehetségekről) 76

Kritika 77

GRAMOFON- HANG

A legfontosabb visszajelzés a saját
lelki nyugalom (Ruitner Sándor
pályájának legszebb állomásairól
és a Rádió „aranykoráról”) ... 82

Az elhelyezkedés filozófiája
(A pódiumültetések és a hangfelvétel
minőségének összfüggései – II.) . 84

Varázslatos dirigensi titkok? Magyar karmesterek itthon és a világban

A nemzedékek egymásnak adják a tudást, az elhivatottságot. Ha több egymást követő generációban többekben mutatkozik rendkívüli tehetség, szívesen beszél a szakma iskolákról, például Hubay Jenő hegedű-, Popper Dávid cselló-, Thomán István, Bartók Béla, majd Kadosa Pál pianista, Koessler János kompozíciós iskolájáról. A győri egyházi karnagy, Richter Antal mutatta be Magyarországon Haydn A teremtés című oratóriumát. A fia, Richter János – akit az elfogultsággal nem vádolható Enciklopédia Britannica is kiemelkedő jelentőségű magyar karmesterek nevez –, Wagner jobb keze volt a triebtscheni „száműzésben” éppúgy, mint Bayreuthban. Elismerésül nemcsak Liszt, hanem ő is ott pihenhet a bajor városka temetőjében. Richter munkássága azonban nemcsak Budapestre, Bécsre, Bayreuthra szorítkozott: mint hiteles személyiség, ő dirigálta a német repertoárt Londonban.

A legenda úgy tartja, gondosan ügyelt rá, hogy nemzedéktársa (és földije, hiszen ugyancsak a Nyugat-Dunántúlon született), a szenvedélyes Nikisch Artúr útját ne keresztezze. Nikisch szintén került a konfliktust Richterrel, de sokkal inkább temperamentuma készítette arra, hogy – akárcsak egy mai, repülőgépen száguldo karmester –, Bécsben, Lipszében, Bostonban és más amerikai

városokban arasson dirigensi babérokat. Mindkettőjüket mágusként tisztelte, pálcájuknak varázserőt tulajdonított a publikum; csaknem úgy ünnepelték őket, mint valami operadivát. Ha tanítómesterként nem is építettek iskolát, egy biztos: a híres magyar maestrók „nagy erejű sora” – Reiner Frigyes, Széll György, Ormándy Jenő, Fricsay Ferenc, Doráti Antal, Kertész István, Kulka János, Solti György, Ferencsik János, Somogyi László és mások –, valamint a mai közepnemzedék számára ők alapozták meg a boldogulás, majd a siker esélyét. Szinte védjegyként szolgáltak, ha magyar növendékek mentek külföldre tanulni. Példát adtak nyitottságból, hivatásuknak tekintették, hogy a kortársak műveit bemutassák. Világjáró karmesterek voltak valamennyien, többségük külföldön futotta be teljes karrierjét, persze más-más pályán járva. A Bécsben sikeres karmesterré nevelkedő Fischer Ádám és Fischer Iván munkásságának kiteljesedése is elágozott. Ádám szívesen jár vissza Magyarországra dirigálni, de külföldön dolgozik: ő az első magyar dirigens, aki Richter János méltó utódaként Bayreuthban vezető szerepet kapott. Fischer Iván tevékenységét olvasóink jól ismerik, Budapesten fölépített zenekarával (de egyedül is) rendszeres vendége a világ nagy, mértékadó zenei központjainak.

Ha egyáltalán beszélhetünk magyar karmesteriskoláról, az a 20. század utolsó negyedében zeneakadémiai professzori működését áldozatosan kifejtő Lukács Ervin nevéhez fűződik. Hogy a karmesterek „jelenségé” váltak a zenei életben, abban a médiumoknak is szerepük volt, Magyarországon a közszolgálati televízió által szervezett, eddig tíz alkalommal megrendezett versenyeknek pedig különös jelentőségük. A zenei versenyek értéklételeit sokan vitatják, de alig vállalja valaki, hogy létezésüket megkérdőjelezze, hiszen a muzsika, a művészet, a pályakezdő tehetségek számára ezek hoznak újabb közönséget.

Lukács Ervin: Nem a pálcá, a muzsika erejében kell hinni

Zene, zene és pszichológia – ebben a három szóban foglalja össze Lukács Ervin a karmesteri hivatás lényegét, színes és tartalmas pályájának minden tapasztalatát. Lukács nagy és jelentős versenyeket nyert, számos hazai és külföldi együttest dirigált, irányított. Csaknem fél évszázada vezényel az Operaházban, négy éven keresztül főzeneigazgatóként is dolgozott, nyugdíjas karmesterként a dalszínház címzetes főzeneigazgatója. Az elmúlt évtizedek alatt végzett művészi munkájáért a társulat örökös tagjává választották, és megkapta a mesterművész kitüntetést is.

Hagyomány és fejlődés

A Kossuth-díjas karmester pályájának nagyon lényeges része a tanítás, hiszen két évtizeden keresztül, 1982-től 2002-ig volt a Zeneakadémia karmesterképző tanszakának tanára. Növendékeit a közönség ma már jól ismerheti emlékezetes koncertekről, sikeres operaprodukciónkból. Közülük sokan

Fotó: Felvégi Andrea

töltenek be különböző vezető pozíciókat, és kitűnően megállják a helyüket. „Nagy boldogsággal veszem tudomásul sikereiket, hiszen mindig nagyon élveztem a tanítást” – jegyzi meg Lukács Ervin.

Ő a legendás hírű Somogyi László tanítványaként diplomázott, hivatásának érezte, hogy a Somogyi-iskolát saját dirigensi gyakorlatában és az oktatásban is továbbvigye. „Igazán különleges ember és művész volt – emlékszik. – Rettegték rabiátus természete, rossz modora miatt, de ha az ember mindezt kibirta, akkor rengeteget tanulhatott tőle, ugyanis elképesztően sokat tudott a zenéről, a vezénylésről. Tipikus példája volt az elnyomó, terrorisztikus karmesternek, diktátorként dolgozott, akinek a pálcája alatt azonban csodálatos produkciók születtek. Tanárként én nem fedeztem fel semmi újat, csak igyekeztem megfogalmazni, megmenteni és tovább örökíteni mindazt, amit tőle öt esztendő alatt tanultam. Később persze mindezt a tudást a saját tapasztalataimmal is bővítettem, fejlesztettem. Két évig tanársegédként dolgoztam, ezt követően három esztendőn át voltam óradíjas, majd egy hosszabb szünet következett a pedagógusi munkában, akkor a karmesteri feladatoknak jutott a főszerep.”

A Somogyi-iskola

Lukács Ervin fontosnak tartja, hogy ne utánozzák, hiszen nem kis Lukácsokra van szükség. A fiatal karmesternek saját képmására kell önmagát megteremtenie, miközben elsajátítja a kollektív tudást. Igyekezett a növendékeknek nem doktrínákat adni, hanem elmagyarázni a miérteket. Mindenki más alkat, és éppen ez a jó. Akik nála végeztek, nem a klónjaiként kezdték pályájukat, csak abban hasonlítanak rá, hogy az általa képviselt Somogyi-iskolát követik.

Melyek voltak ennek a dirigensi iskolának a jellegzetességei? Az egyik, hogy a technika sosem vált öncélúvá, mindig minden mozdulat a zenei kifejezés érdekében történt. Természetesen Somogyi is megtanította az alapokat, a világos irányokat, ütéseket, de az órái legfőképp a muzsika megismeréséről szóltak. Vezényléskor

a jó karmester kezét nem a tudatos technikai megvalósítás vezeti hanem a muzsika befolyásolja a mozdulatokat. „Pontosan éreztük, hogy mikor milyen auftaktra van szükség” – állítja.

A lényeg tehát a zene karaktere, s ebből fejlődhetett ki a technika. A zenei gondolat diktált mindent. Somogyi azt tanította, hogyan kell a partitúra mélységeit megismerni. Arról szóltak órái, hogy miért csodálatosak Mozart hangszerelei, s hogy mi mindent árulnak el a különböző instrumentumokról... „Erre törekedtem én is – mondja Lukács Ervin. – Nincsenek varázslatos karmesteri titkaim, rendhagyó dirigensi trükkjeim. Úgy vélem, »csak« jó muzsikusnak kell lenni, tisztelni kell a darabot, a zeneszerzőt.”

A Magyar Televízió Nemzetközi Karmesterversenyének győztesei, 1974–2002

1974. április–május

első: Kobayashi Ken-Ichiro (Japán)
 második: Medveczky Ádám (Magyarország)
 harmadik: Ondrej Lenárd (Csehszlovákia)

1977. május

első: nem adták ki az első díjat
 második: Vlagyimir Verbickij (Szovjetunió) és Jerzy Salwarowsky (Lengyelország) megosztva
 harmadik: David Ramadanoff (USA) és Karolosz Trikolidisz (Görögország)

1980. április–május

első: Gerard Hubertus Oskamp (Hollandia)
 második: Ivan Kozsuharov (Bulgária)
 harmadik: Hans Richter (NSZK)

1983. április–május

első: Craig Zerbe (USA)
 második: Andreas Weiss (NSZK)
 harmadik: Robert Houlihan (Írország)

1986. május

első: Georg Robert Hanson (USA)
 második: Gintaras Rinkjavicius (Szovjetunió)
 harmadik: Győriványi Ráth György (Magyarország)

1989. május

első: En Shao (Kína)
 második: Jacques Lacombe (Kanada)
 harmadik: Kocsár Balázs (Magyarország)

1992. május

első: Honna Tetsui (Japán)
 második: Rupert D'Cruze (Anglia)
 harmadik: Mario Lamberto (Olaszország), Jin Wang (Kína), Sabine Lang (Németország)

1995. május

első: Izaki Masahiro (Japán)
 második: Hamar Zsolt (Magyarország)
 harmadik: Kesselyák Gergely (Magyarország)

1998. május

első: Héja Domonkos (Magyarország)
 második: Ménesi Gergely (Magyarország)
 harmadik: Alpaslan Ertüngaalp (Törökország)

2002. május

első: Matsunuma Toshihiko (Japán)
 második: Horváth Gábor (Magyarország)
 harmadik: Eric Solén (Svédország)

Zene és pszichológia

A dirigensnek tökéletesen kell ismernie a darabot. Jobban, mint ahogy a zenekarból bárki is ismeri. Nem elég művekről egyéni elképzelésekkel bírni, ezeket tudni kell meggyőző erővel átadni az együttesnek. A zenei tudás mellett roppant fontos a pszichológiai érzék is, hiszen nyolcvan muzsikust, nyolcvanféle embert kell egy-séges előadásra hangolni, úgy, hogy minden zenésznek megvan a saját véleménye a darabról. Emellett lelkesíteni kell az együttest, hogy hittel, szívvél vegyen részt a produkcióban. Ezt kétféleképpen lehet – diktatórikusan vagy primus inter pares-ként, azaz „első az egyenlők között” módszerrel.

A másik probléma a karmesteri hivatással az, hogy a dirigens az egyetlen olyan művész, aki nem egy hangszerrel dolgozik, így nem gyakorolhatja be otthon a darabot. Oda kell állnia egy testület elé, amely élő emberekből áll – és lehet, hogy ellenséggé tekint rá –, s el kell érnie, hogy ne ő gyakoroljon a zenekaron, hanem ő gyakoroltassa az együttest. Talán ez a legnehezebb. Évek kellene hozzá, míg valaki megtanulja, hogyan közelítheti meg a muzsikuskokat, hogyan kell egy-egy zenekar nyelvén beszélni, figyelmet kelteni, fegyelmet tartani. Ha azonban mindezt elsajátítja, ráérez a mikéntjére, akkor rájön, hogy bizony ez egy hihetetlen, csodálatos mesterség.

Héja Domonkos:

A karmesterverseny az idegek versenyé

„Az utóbbi években, amikor a zenekar előtt állok, egyre többször jutnak eszembe azok az útmutatások, tanácsok, amelyeket Lukács Ervin adott az órákon. Úgy vélem, az általa képviselt magyar karmesteriskolára a hihetetlen pontosság, precizitás, a nagyon alapos felkészülés volt a jellemző. Az óráin mindig fejből kellett dirigálni, tudni kellett az összes belépést. Az ember fiatal dirigensként hajlamos volt a műmondanivalója helyett a saját elképzeléseit, az egyéniségét mutogatni, ami – már tudom – nagyon káros. A tanár úr igyekezett ezt finoman megnyirbálni, visszaszorítani a túl sok mozgást, és ebben tökéletesen igaza volt. Tőle rengeteget lehetett tanulni a zenei megfogalmazásról. Mindig a muzsika hiteles tolmácsolása volt számára a legfontosabb, s nála nem lehetett látvány-karmesterkedni. A diplomám megszerzése után is visszamentem hozzá, beültem az óráira, s nagyon élveztem az ezt követő beszélgetéseinket.

A karmesterversenyeket az idegek versenyének tartom, ahol az embernek a legjobb formáját kell hoznia, s a legjobb arcát mutatni a kameráknak, mert bizony az is hozzátartozik a vezényléshez, a karmesterséghez. S bár győzelmet szereztem, és ennek köszönhetően sok felkérést, lehetőséget kaptam, nem szeretem ezeket a megmérettetéseket. Ma már csak olyanokon veszek részt, amelyeknek első két fordulója nyílt. Szerintem egyébként ezen a pályán mindennek megvan a maga ideje, tudnia kell az embernek, mikor milyen terhelést kell vállalnia.”

Fotók: Gramofon-archív

Hamar Zsolt: Mélységes alázattal közelíteni a művészethez

„Ha a Lukács-iskolát kell jellemezni, akkor erre leginkább a klasszikus jelzőt vélem alkalmasnak. A tanár úr ugyanis a XX. század első feléből eredeztethető, nagyon tiszta, a zeneszerző instrukcióit szem előtt tartó, a művészethez mélységes alázattal közelítő attitűdre igyekezett nevelni növendékeit. A Lukács-iskola erényének tartom, hogy képes volt olyan tudást adni a növendékeknek, amelyet az igen eltérő egyéniségű karmester-hallgatók a saját habitusuknak leginkább megfelelő módon tudtak hasznosítani.

Fontos, hogy néhány szót szóljak arról is, miért lenne szükség néhány életidegen törvényi szabályozást újragondolni. Lukács Ervin két esztendeje nem tanít a Zeneakadémián, a közoktatási törvény szerint ugyanis amikor egy mester betöltötte hetvenedik életévét, csupán óraadó-tanárnak hívták vissza, arcpírítóan alacsony, vállalat-

hatatlan díjazással. Pedig a tanár úr hetvenhat esztendősen is kiváló szellemi, fizikai kondíciónak örvend. A magyar zeneoktatás egyik bűne, hogy ő otthon ül, ahelyett, hogy a Zeneakadémián nevelné a következő generációt.

A karmesterversenyekkel kapcsolatban mindig egyik kedvenc novellám, Karinthy Cirkusz című írása jut eszembe, amelynek főhőse arra van kárhóztatva, hogy akrobatikus mutatványokat végezzen a trapéz tetején, s csak ezután játszhat a hegedűjén. Kicsit ilyennek tartom a televíziós megmérettetést is, bár hozzá kell tennem, nekem is kiváló lehetőséget nyújtott a hazai karrierem elindításához. Számos felkérést kaptam, és a különböző fordulókra rengeteg művet tanultam meg. A televíziós versenynek azért az igazi dirigens munkához nincs sok köze, hiszen a karmester-jelölteken a mesterség pantomim-részét kéri számon. Nagyon örülök annak, hogy a korosztályomban ennyi sikeres, fiatal dirigens akad. A versenynél jobban hiszek a versenyhelyzet jótékony hatásában, rendkívül ösztönzőnek tartom a folyamatos megmérettetést.”

Petrovics Emil: A dirigens erkölcsi és művészi felelőssége

„A karmesterség tanítása viszonylag új keletű, a XIX–XX. század fordulóján vált professzionálissá. Korábban a fiatalok igyekeztek a neves maestróktól ellesni, amit lehetett. A mesterséget lehet oktatni, a művészetet azonban elég nehéz... Természetesen vannak tanítható alapszabályok, amelyek elsajátításával már jó kezű karmesterre válhat valaki, akinek irányításával a zenekar biztonságban érzi magát, s eligazodik a zene folyamatában” — véli Petrovics Emil, aki nem hisz a karmester-iskolák létezésében. És mégis: a Lukács-iskola elnevezés éppen tőle származik. Egy interjúban fogalmazta meg, amikor Lukács Ervin tanítványai sorra értek el sikereket itthon, külföldön vagy éppen a karmesterversenyeken. Szerinte Lukács a magyar karmesternevelés leglényegesebb mozzanatát valósította meg azzal, hogy a két fő elemet, a technikai biztonságot és a művek értelmezését egyenrangúvá tette. Továbbadta a Somogyi-örökséget, képes volt megtanítani azt a különleges karmesteri mozgást is, amely a szilárdság és rugalmasság páratlan egységét adja. A Somogyi által kijelölt utat egyébként egy ideig Kórodi András is követte. Őt azonban eleganciája, érzékenysége és az ember teljesítőképességével, valamint a vezénylés taníthatóságával kapcsolatos szkeptikus gondolkodásmódja néhány év után arra készítette, hogy felhagyjon az oktatással. Ekkor került Lukács Ervin a Zeneakadémián a tanszak élére. A magyar iskola — ha mindenképpen így kategorizálunk — legfőbb jellemzője, hogy mindig is a maga rangján kezelte ezt a mesterséget, hihetetlen felelősséggel nyúlt a művekhez, szent és komoly dolognak tartotta a szerző utasításait. Ezt az erkölcsi, művészi komolyságot a karmesterhallgatók sem kérdőjelezhették meg soha; azért éltek, hogy mindezt megvalósíthassák.

A karmester-oktatásban világszerte két fő irányzatot lehet vizsgálni. Az egyik főleg a biztonságérzethez szükséges technikai tudást tanítja, a másik a művek értelmezését oktatja, a formálást, a frazeálást; azt, hogy mikor mely szót kell kiemelni, hogyan teremthető meg a hangzás egyensúlya és mindezek folyamatos kontrollja.

A karmester-legenda mára már az ellentétébe csapott át. A mitikussá vált nagy karmester-generáció együtteseket teremtett, jellegzetes karaktert, sajátos hangzást adott egy-egy zenekarnak; míg ma inkább a zenekarok nevelik fel a dirigenseket, akik nem győzik életrajzaikban, sajtóanyagaikban hangsúlyozni, kiket, hol és hányszor vezényelhetek már. A folyamatos utazás, a próbaidőszakok csökkenése teljesen komolytalanná teszi azt a típusú tevékenységet, amelyet anno Bruno Walter vagy Furtwängler valósított meg.

Sajnos a karmesterversenyek is — minden hasznuk mellett — erősen félrevezetőek. A kor igényei szerint formálják a fiatal dirigenseket, így aki kellően ügyes, dekoratívan dirigál, és rokon-szenvesnek tudja mutatni magát a kamerák előtt, már szép sikereket érhet el.”

Olyan karmester — Petrovics a magyarok közül Ferencsiket, a külföldiek közül pedig Bernsteint említi —, aki képes arra, hogy a zene megtestesítője legyen, hogy azzá váljon, amit éppen dirigál, rendkívül kevés van, s a számuk évről évre csökken. Most éppen világszerte összeomlóban van az egész művészetoktatás. Ez részben a rosszul vagy szándékosan félreértelmezett posztmodern esztétikának is köszönhető, amelyben bármi, akár egy vécészsze is műalkotásnak számíthat. A művészet tisztelete, erkölcsi vonatkozása vált kérdésessé. Bajban van a karmester-mesterség is, óriási a túltermelés dirigensekből. A Zeneakadémián sem tavaly, sem idén nem hirdettek felvételt a karmester-szakra. Ez azonban már egy másik cikk témája lehetne...

Fotók: Gramofon-archív

Kesselyák Gergely: A saját pályámra sosem volt rálátásom

Az utóbbi esztendőkből számos alkalommal meggyőződhettem arról, hogy a Lukács Ervin által oktatott technika kiválóan működik — legyen szó bármilyen zenekarról, akár itthon, akár külföldön —, ugyanis nagyon univerzális és közérthető. A mai felgyorsult világban sok múlik a technikán, hiszen a próbákra egyre kevesebb idő jut, mindenki rohan. Nagyon fontos tehát, hogy az ember szinte mindent ki tudjon fejezni, meg tudjon mutatni a kezével.

A zeneakadémiai éveim alatt fantasztikusan sokat tanultam Lukács Ervintől. Ő roppant szuverén művész, és kiválóan tudja, érzi, hogy kinek milyen darabok kellene a fejlődéséhez. Az általa átadott tudás remek alapot jelent, s erre mindenki nyugodtan építheti a maga fizikai, szellemi egyéniségét, amelyhez később

társulnak az évek során szerzett tapasztalatai, s így teljesítheti ki dirigensi énjét.

A két karmesterverseny, amelyen részt vettem, nekem rengeteget jelentett. Mert bár csak a második megmérettetésen sikerült — harmadikként — a díjazottak közé kerülnöm, kiváló lehetőséget adott a repertoár-építéshez. A magyar karmesterverseny világszerte híres arról, hogy nagyon sok darabot kell pontosan, precízen megtanulni. Kezdő dirigensként nem volt más kapaszkodóm, csak az, hogy nagyon alaposan elsajátítottam azt az 50–60 művet, s az akkori tanulásnak ma is nagy hasznát látom. Már akadémistaként, 1993-ban elkezdtem rendszeresen vezényelni, azóta folyamatosan dirigálok, egyik koncert következik a másik után, így a saját pályámra sosem volt rálátásom, kicsit mindig sodortak az események. Talán, ha tudatosan tervezem, más irányt veszek a karrierem, de így sem lehetek elégedetlen, hiszen az életemben folyamatosan jelen van az opera- és a koncertdirigálás és rendezőként is bemutatkozhattam. Többet kívánni nem nagyon lehet...

Mesterség vagy művészet?

Lukács Ervin szerint a dirigálás mesterség, amelynek természetesen akadnak művészei. Maga a hivatás sem olyan régi, hiszen a XX. század elejétől folyt rendszeres tanítása. Persze nem csak tanult karmester lehet jó dirigens. Világjelenség, hogy egyre több hangszeres művész, énekes kezd vezényelni. „De valahol tapasztalatot kell szerezni. Nem ébred csak úgy egy reggel az ember: mostantól pedig dirigálok...” – szögezi le.

Lukács Ervin rengeteg karmesterversenyen zsűrizett. Vajon milyen különbségek figyelhetők meg a magyar és a külföldi fiatalok között? „Inkább csak különböző iskolákról, például a bécsiéről, a tokióiáról tudok beszámolni. Az utóbbi időben igazán kiemelkedő eredményeket érnek el a távol-keleti országok fiataljai, s ebben nagy szerepet játszik rendkívüli fizikai adottságuk, különleges hajlékonyságuk. Ráadásul hihetetlenül tudnak utánozni, s most már azon a vidéken is találni néhány kiváló tanárt. Japánban komolyabb hagyományai vannak egy Beethoven-szimfónia előadásának, mint a mi kontinensünkön, ennek ellenére még nem értik a klasszikus muzsika olyan mélységeit, mint az európaiak.”

Könnyebb-e ma a fiatal dirigensek dolga, mint Lukács generációjáé volt? „Itthon biztosan nehezebb – állítja, mert jóval kevesebb lehetőségük van koncertezni, mint nekünk volt.” Az Operaház az egyetlen kivétel, a dalszínházban szerencsére sokat foglalkoztatják a fiatalokat. Ez nem túl szerencsés helyzet, mert véleménye szerint ideális, ha valaki körülbelül fele-fele arányban dirigál hangversenyeket és operákat. Napjainkban egyszerű az utazás, hiszen kinyíltak a határok. Amikor Lukács 1961–62-ben Rómában tanult Ferraranál, s megnyerte a III. Római Nemzetközi Karmesterversenyt, számos komoly ajánlatot kapott. Lehett volna első karmester

Karmesterversenyek a nagyvilágban

A legfontosabb karmesterversenyek internetes világnaptárában 2004-re három versenyt hirdettek: a frankfurti Solti-emlékversenyt, az MTV budapesti vetélkedését – ez elmaradt és kétséges, hogy lesz-e jövőre –, illetve a Dán Rádió Nikolai Malkórol elnevezett frederiksbergi viadalát, amit 2005 áprilisára halasztottak.

A Solti Nemzetközi Karmesterverseny védnöke természetesen Lady Valérie Solti, a zsűri elnöke Christoph von Dohnányi, a döntőre szeptember 16. és 19. között kerül sor. Az első díjas, a Deutsche Bank jóvoltából 15 ezer eurót kap, a második 10 ezret, a harmadik 5 ezret. Az aspiránsoknak meg kell próbálniuk a Soltit jellemző szuggesztív „testbeszédet”, az elmélet és a gyakorlat páratlan összhangját, a koncentráció mesterfokát megközelíteni. Első alkalommal 2002-ben kísérelték meg Frankfurtban a fiatal karmesterek megidézni a maestro emlékét, és bemutatni a mai nemzedék felkészültségét. A harmadik versenysorozat 2006-ra várható.

A Maazel/Vilar versenyre háromévente kerül sor. (Vilar cu-kornád-ültetvényes milliárdos mecénás, aki hozzájárult a Covent Garden Floral Halljának újjáépítéséhez, finanszírozza az operastúdiót, továbbá támogatja a Bayreuthi Ünnepi Játékokat.) Legutóbb, 2002-ben egy 31 éves thaiföldi jelölt nyert: Bundit Ungrangsee. Jurij Tyemirkanov és Myung-Whung Chung tanítványa finalista volt 2002-ben, Budapesten is.

A Kirill Kondrasin versenyt legközelebb 2006-ban tartják a hollandiai Hilversumban, a németországi Bad Homburg versenyre kevésbé súlyos, de évente ad lehetőséget a nyerteseknek, hogy a nyári és őszi kastélykoncerteken bemutatkozzanak. A 35 év alattiak másodévenként vetélkednek Besançonban, legközelebb 2005-ben hódítható el a 12 ezer eurós fődíj. Pármában három, Pescarában két év múlva lesz lehetőségük az ifjú dirigenseknek, hogy erejüket összemérjék. Athénban – ahol idén szeptemberben operaverseny zajlik – a karmesterek olimpiáját a Dmitri Mitropoulosra emlékező sorozatban, 2006-ban rendezik meg legközelebb.

A rajzok a kiváló karikaturista, Gerard Hoffnung *The Maestro* című kötetéből valók

Kölnben vagy akár brémai főzeneigazgató. „Én csak dolgozni, nyaralni szeretek külföldön, élni viszont nem – mondja. – Így itthon maradtam, s nem építettem olyan nemzetközi karriert, mint számos barátom. Ezzel együtt nem vagyok elégedetlen ember, örülök, hogy tehetséges fiatalok sorát nevelhettem, akik előtt nyitva a világ. Úgy vélem, ha az általam képviselt karmesteri ars poeticát követik, akkor mindenütt megállják a helyüket.”

Lukács Ervin számára mindig első a mű, a karmester sokkal hátrább helyezkedik el, övé a közvetítő szerep. Egy jó dirigens nagyon pontosan és aprólékosan megismeri a művet, feltárja a benne rejlő mélységeket. „Én a növendékeimtől mindig megköveteltem, hogy kotta nélkül vezényeljenek. Nem a látvány miatt vagy a virtuozitás kedvéért, hanem azért, hogy valóban alaposan tanulmányozzák a művet, legyen róla személyes mondanivalójuk, s legyenek tisztában azzal is, mikor melyik hangszercsoport a legfontosabb. A lényeg talán csak annyi: nagyon jól kell tudni zenélni, és ezen a pályán is embernek kell maradni!”

*Az összeállítást készítette: Réfi Zsuzsanna
Szerkesztette: Albert Mária*

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

A huszonegyedik század felé

Címlapon: Ránki Dezső

Szólóest a nagyteremben – a műsoron Bartók, Liszt, Debussy –, azután a Nemzeti Filharmonikusok születésnap koncertje, itt Brahms második, B-dúr zongoraversenyét játszotta. Nos, az előző hangversenyévad sok koncentrált feladatot adott Ránki Dezső számára. A nyár is komoly munkával telt, nemcsak az új szezonra való fölkészülés, hanem az augusztus végi és szeptemberi hazai, valamint külföldi programok miatt.

A 2003 decemberi NFZ-születésnapot köszöntő hangversenyt 2004 januárjában egy Mozart-Brahms kamaraest követte, amelyen a Bartók Vonósnyeggel együtt lépett Ránki Dezső a Zeneakadémia pódiumára. De, mint említettük, szólóban a nagyteremben, Bartókot, Lisztet és Debussyt játszott. Brazíliába Mozart kézzongorás Esz-dúr versenyművének két előadására invitálták Klukon Editet és Ránki Dezsőt, ám itt egy nagy munka vált magas értékűvé: Bartók kézzongorás szonátáját a zongoraművész házaspár már itthon „kézbe vette”, majd ott, külön fölkérésre együtt próbálta a darabot a helyi zenekar ütőseivel, és mutatta be plusz fellépést vállalva, rendkívüli sikerrel.

Áprilisban Ránki Dezső és Klukon Edit különleges programmal lépett a Zeneakadémia közönsége elé, Bartók 7 darab a Mikrokozmoszból sorozata után a Socrate című alkotást, Satie-Cage kompozícióját szólaltatták meg, ezeket Debussy- és Ravel-művek követték.

Az uniós csatlakozás körüli ünnepek zenei eseményeiben is jelentős szerepet kapott Ránki Dezső és Klukon Edit: május elsején Beethoven IX. szimfóniájának Liszt készítette zongoraátíratát adták elő. Ránki másnap útra kelt, hiszen ő volt a Nemzeti Filharmonikusok szólistája az együttes spanyolországi turnéján; Barcelona és Zaragoza auditoriumában is Liszt-szerzeményt, a harmadik zongoraversenyként számon tartott Haláltáncot játszotta.

A Földvári Napok koncertjeit idén Klukon Edit és Ránki Dezső kézzongorás estje nyitotta meg. A műsorból Debussy En blanc et noir és Messiaen Visions de l'Amen című ciklusai két Dukay Barnabás-művet fogtak közre: Hallomások a fényről és a szeretetről – kánonok és szimfóniák részletei, illetve Láthatatlan tűz a téli éjszakában – a belső világosság prelúdiuma. Kétségtelen, ez volt a 2004-es nyár igazán revelatív zenei eseménye.

Jó előkészületet adott a következő szezon eseményeihez a La Roque-i zongorafesztiválra megtanult műsor, ahol Schumann, Schubert négykezes irodalma volt egyébként a fő programpont. Két koncertet kértek tőlük (augusztus 19–20.) a francia szervezők, az egyikre az Eszterházán hallható francia programot vitték.

A közeljövő: szeptember második felében kerül sor a Ránki Dezső és Klukon Edit Eszterházán ciklusra, 17-én Ránki négy dúr hangnemű Haydn-darabot, az F-dúr, Asz-dúr, C-dúr és Esz-dúr szonátát játssza. Másnap, a kézzongorás esten Debussy és Ravel kompozícióit szólaltatják meg, például Debussy En blanc et noir-ját és Ravel La valse-át. Szeptember 19-én Ruth Ziesak ad dalműsort Klukon kíséretével, természetesen Haydn-dalok – Eszterházán és Angliában komponáltak – adják a program túlnyomó részét, de középpont elhangzik néhány Debussy-mű is, például a méltán népszerű Ariettes oubliées teljes sorozata.

Az őszi-téli koncertévad – hagyományosan – Bartók halálának évfordulóján indul. Szeptember 26-án Szolnokon, másnap pedig Budapesten adja bérleti nyitó hangversenyét a Nemzeti Filharmonikus

Zenekar, mindkét helyen Ránki Dezső lesz Bartók II. zongoraversenyének szólistája.

Moszkvában, a magyar kulturális évad előtt, a Nemzetközi Zenei Központ nagytermében ad koncertet az NFZ, ennek szólistájául ismét Ránki Dezsőt kérték föl. A holland évad derekán viszont a hatalmas rotterdami De Doelen koncertpalotában a Budapesti Fesztiválzenekarral játszik. 2005. januárjában a BFZ franciaországi, Nantes-i fellépéseinek vendége lesz Ránki Dezső.

Ránki Dezső szeptember végén a Nemzeti Filharmonikusokkal Bartók II. zongoraversenyét játssza, a Fesztiválzenekarral pedig Hollandiába és Franciaországba utazik

Fotó: Felvégi Andrea

Ezen az őszön, nagyon hosszú idő elteltével, ismét lemez, sőt talán lemezek készülnek, a BMC kiadásában. Úgy tudjuk, hogy a felvételekhez két Fazioli-zongorát kölcsönöz Budapestre a cég. Különlegességnek számít, hogy stúdióba vonulnak, hiszen Ránki Dezső és Klukon Edit is jobban szereti az élő koncerteket, mint a steril műtermi körülményeket. Az egyik CD-re Liszt Via Crucis oratóriumának négykezes zongora változatát rögzítik. Mint mondják, olyan mű megtanulása és előadása, mint Satie Socrate-ja nagy, frissítő és átformáló hatással van más darabok előadásmódjára. Ugyanígy „dolgoznak bennük” Dukay Barnabás alkotásai, a másik korongra a Földváron játszott darabokat tervezik felvenni.

Ránki januárban Schubert-sorozatot kezd a Zeneakadémián, szólóest, trió-program (Kelemen Barnabással és Perényi Miklóssal), négykezes műsor (természetesen Klukon Edittel) is szerepel a bérletben. Ezzel párhuzamosan kezd tanulmányozni a zongoraművész az új Nemzeti Koncertterem akusztikai körülményeit, hiszen a 2005. március 15-ei ünnepi nyitóhangversenyen a Nemzeti Filharmonikusokkal ő szólaltatja meg Liszt A-dúr zongoraversenyét.

AM

budapesti fesztiválzenekar

A Budapesti Fesztiválzenekar 2004. őszi hangversenyei

Szeptember 17/18.
19:45

Zeneakadémia

Sztravinszkij: Concerto D-ben
Bartók: Falun
Bartók: Hét egynemű kar
Bartók: Táncszvit
Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia
Közreműködik: Collegium Vocale (Gent)
Vezényel: Fischer Iván
18-án „Unicum-koncert” – a Zwack Unicum támogatásával

Október 15/16.
19:45

Zeneakadémia

Malcolm Arnold: Négy skót tánc
Britten: Hegedűverseny
Vaughan Williams: 2. szimfónia
Közreműködik: Frank Peter Zimmermann
Vezényel: David Atherton
15-én a BudaVár Kiadó támogatásával
16-án a Diageo Magyarország Kft. támogatásával

Október 17.
17:00

BFZ székház

VASÁRNAPI KAMARAZENE/1.

Bach: G-dúr szonáta BWV 1021
Brahms: Esz-dúr klarinét-zongora szonáta
Bartók: Kontrasztok
Brahms: f-moll zongoraötös
Közreműködik: Kádár István – hegedű;
Kousay H. Mahdi Kadduri – gordonka;
Csizmadia Angelika – csembaló; Ács Ákos – klarinét;
Bizják Dóra – zongora; Morzsa Oszkár – zongora;
Rajka Imola – hegedű; Papp Sándor – brácsa

Október 31.
14:30 és 16:30

BFZ székház

KAKAÓKONCERT/1–2.

Közreműködnek a BFZ művészei
Műsorvezető: Fischer Iván

November 4/5.
19:45

Zeneakadémia

TITOK KONCERT

Műsor és közreműködők: meglepetés
Vezényel: Fischer Iván
4-én a Rádió Hírszolgálat támogatásával

November 14.
17:00

BFZ székház

DIVERTIMENTÓK/1.

Rossini: C-dúr szonáta No.3.
Mozart: F-dúr divertimento K.247
Rossini: G-dúr szonáta No.1.
Mozart: D-dúr divertimento K.251
Közreműködik: Iván Tímea – hegedű; Rácz József – hegedű; Kertész György – cselló; Martos Attila – nagybőgő; Juhász Barna – brácsa; Szabó András – kürt; Zempléni Szabolcs – kürt; Guy Porat – oboa

November 20/21.
19:45

Zeneakadémia

Bartók: 2. szvit, Op.4.
Dohnányi: 2. hegedűverseny
Prokofjev: Szkíta-szvit Op.20.
Közreműködik: Alekszander Rozsgyesztvenszkij
Vezényel: Gennagyij Rozsgyesztvenszkij

November 27.
18:00

Olasz Intézet

HAYDN–MOZART SOROZAT/1.

Mendelssohn: Szentivánéji álom-nyitány
Mendelssohn: g-moll hegedűverseny
Bruch: Kol Nidrei
Haydn: G-dúr szimfónia No.92.
Közreműködik: Kádár István – hegedű,
Kertész György – gordonka
Vezényel: Lukács Ervin
A HVG Kiadói Rt. támogatásával

November 28.
17:00

BFZ székház

VASÁRNAPI KAMARAZENE/2.

Borogyin: A-dúr vonósnégyes
Dohnányi: c-moll zongoraötös
Közreműködik: Eckhardt Vonósnégyes, Jandó Jenő

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ALAPÍTVÁNY

Budapest XII., Alkotás utca 39/c • Telefon: 355-4015, 489-4332

Ligeti György stockholmi kitüntetése

A Polar Music Prize az előítéletek nélküli zene szimbóluma

Alig néhány hónappal Eötvös Péter, Kocsis Zoltán és a BMC Records Cannes-i Midem-díjai után újabb rangos nemzetközi elismerésben részesült a magyar zenekultúra. A svéd alapítású, de ma már világszerte jegyzett Polar Music Prize kitüntetést a klasszikus zenei kategóriában Ligeti György kapta. Az idei másik díjazott az amerikai blues élő legendája, B. B. King.

Ligeti György, a nyolcvanegy esztendő, erdélyi születésű, 1956 óta Nyugat-Európában élő, korszakos jelentőségű magyar zeneszerző és B. B. King, a Ligetinél két évvel fiatalabb, egy Mississippi állambeli ültetvényen felnőtt, tizenháromszoros Grammy-díjas blueskirály élete, pályafutása, zenei értékrendszere ugyan gyökeresen eltérő, de aligha vitatja bárki is, hogy mindketten a múlt század korszakos jelen-

tőségű zeneművészei. A Polar Music Prize kitüntetést 1989-ben megalapító Stig Anderssonnak – az ABBA együttes producerének és szövegírójának – pedig éppen az volt az elképzelése, hogy a vasfüggöny leomlásával, a politikai határok megszűnésével a zenéből is eltűnjenek az előítéletek. Ezért döntött úgy, hogy az általa alapított díjat évről évre a klasszikus és a populáris zenekultúra egy-egy

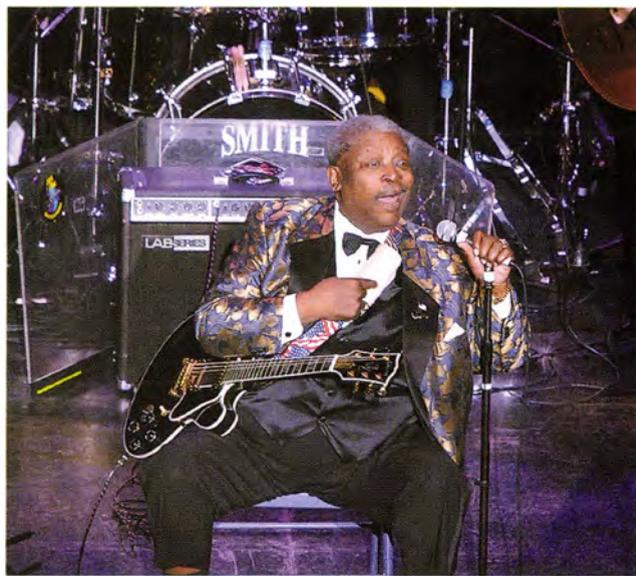

Ligeti György életművét egész kolumnán méltatta a Dagens Nyheter

kimagasló személyisége kapja meg. A korábbi díjazottak között volt Ray Charles és Ravi Shankar, Elton John és Msztyiszlav Rosztropovics, Bob Dylan és Isaac Stern; 2003-ban viszont – mindkét műfajban végzett kiemelkedő tevékenységéért – Keith Jarrett amerikai zongorista-zeneszerző egyedül kapta meg a Polar.

A díjkiosztó gálát Stockholm szívében, a Konserthusetben rendezték: abban az épületben, ahol Kertész Imre két évvel ezelőtt az irodalmi Nobel-díjat átvette. Az amerikai ceremóniák külsőségeit idéző ünnepségen XVI. Károly Gusztáv svéd király és több családtagja is jelen volt; Ligeti György viszont betegsége miatt sajnos nem tudott megjelenni – a díjat egy közeli munkatársa, Louise Duchesneau vette át. B. B. King viszont ott volt, és meghatottan köszönte meg a publikum üdvrivalgását, percekig tartó vastapsát. A Polar Music Prize díjkiosztója köré egyébként csaknem egyhetes rendezvénysorozatot szerveztek; koncertekkel, szakmai találkozók, műhelybeszélgetésekkel. A díj jelentőségét az is mutatja, hogy a vezető svéd napilap, a Dagens Nyheter egész kolumnás kritikát közölt arról a Ligeti-estről, amelyen a többi között különleges, száz metronómra komponált alkotása, a Poème symphonique is elhangzott.

Három újságíró-kollégám társaságában nemcsak a Polar Music Prize kedvéért látogattam Stockholmba, hanem ezért is, mert javában zajlik a Svédületes! – Svéd–magyar randevú elnevezésű sorozat. Ezt a programot – a két ország kapcsolatait élénkítendő –

B. B. King hatalmas utat tett meg Mississippitől a világhírig

A stockholmi Királyi Operaház impozáns épülete

Fotók: Gramofon-archív

a svéd kormány kezdeményezte, és a politikai párbeszéd, a gazdasági kapcsolatok, illetve a regionális együttműködések fejlesztése mellett a Svédületes! meghatározó eleme a kultúra. Házigazdánk, Jan Janonius külügyminisztériumi sajtófőnök szerint „Stockholm a kultúrára szavazott”, vagyis a svéd kormánynak nagyon fontos, hogy az ország művészeti értékeit külföldön is minél többen megismerjék. A Svédületes! őszi programkínálata – mely igencsak gazdag és változatos – megtalálható a www.swedenabroad.com vagy a www.sveduletes.se honlapon. A hatnapos stockholmi látogatás alatt alkalmam nyílt megismerkedni a svéd zenei élet néhány fontos intézményével is. A stockholmiak büszkesége az impozáns – kissé a budapesti Ybl-palotára is emlékeztető – Királyi Operaház (Kungliga Operan), illetve a svéd romantikus zeneköltőről, Franz Berwaldról elnevezett, kitűnő akusztikájú hangversenyerem, a Berwaldhallen, amelynek rezidens együttese a Svéd Rádiózenekar.

Retkes Attila/Stockholm

A MUZSIKA RANGJA

Nemzeti
Filharmonikusok

Baráti Kör: 411-6636, Honlap: www.filharmonikusok.hu

Szűköldködve is gazdagon

Budapesti Őszi Fesztivál, 2004. október 15–24.

Tavaly a tánc műfajában kínáltak több izgalmas műsort, idén a zene lesz erősebb a Budapesti Őszi Fesztivál programjában. Kovalik Balázs művészeti vezető azt mondja, hogy nagyszabású tervekkel álltak a reménybeli szponzorok és kultúrpolitikusok elé, de a fesztivál finanszírozása csak részben megoldott, így szűkített programmal kell megelégedniük.

Itt van egy kortárs fesztivál, amelynek mindig is az volt a célja, hogy az európai áramkörbe kapcsolja a jelen alkotóit és a hazai publikumot. Tavaly óta olyasvalaki a művészeti vezető, aki nemzedéki is megtestesíti ezt a törekvést. Kovalik Balázs korábban sem sajnálta az energiáját, hogy gyalogosan és „fapadosan” utazva, a saját okulására nézzen szerte, most már intézményesen is megoszthatná velünk tapasztalatait. Vajon másutt milyen támogatást élveznek a kortárs művészeti események? — kérdeztük Kovalikot.

A válasz bevezetőjeként a bécsi ImpulseTanz műsorfüzetét mutatja, elképesztő nevek, fantasztikus produkciók. „Ez nem »a« bécsi kortárs fesztivál, hanem egy fesztivál, amellyel szinte párhuzamosan zajlik a Klangbogen Wien zenei fesztivál, majd követi a Wien Modern, s épp hogy csak vége lett a Wiener Festwochennek... Van közönsége, mert az emberek érdeklődők. Nagyon idézőjelbe téve: unatkoznak, hiszen nem kell három munkahely között pendlőzniük, viszont kíváncsiak minden újra, márpedig az érdeklődés e téren nélkülözhetetlen. Úgy vélem, ez »életkultúrpolitikai« kérdés. Egy társadalom azzal tartható fiatalon, ha tagjait motiválják, hogy gondolkodjanak, készek legyenek az újdonságok befogadására, legyenek impulzívok, és ne tespedjenek el, sem fizikailag, sem szellemileg.”

Amikor ez a beszélgetés zajlik, a program még javában formálódik, persze, hogy a pénzügyi kérdések miatt. „Nagyszabású tervekkel állunk a reménybeli szponzorok és kultúrpolitikusok elé, így próbáltuk meggyőzni őket arról, hogy érdemes e célra komoly anyagi erőket mozgósítani, csak így juthat előbbre a fesztivál dolga. Nem számolhatok be átütő sikerről. Bár a szűkített program sem szégyellni való, számunkra azonban torzó.”

Tavaly a tánc műfajában kínáltak több izgalmas műsort, idén a zene lesz erősebb. „Jobban differenciálunk a kis és nagy események között, mint tavaly. Mintegy hatvan kis és körülbelül tíz jelentős elő-

adásra válthat jegyet az érdeklődő. Azok a kiemelkedő táncszínházi produkciók, amelyeket a nagyvilágból idehozhattunk volna, egyrészt nagyon sokba kerülnek, másrészt sokkal előrelátóbb szervezést igényelnek. E munka elől mi természetesen nem zárkózunk el, de visszatérve az előbbiekhöz, sokkal korábban kellene biztos anyagi háttérrel bírnunk. Ezek a társulatok előző decemberben, legkésőbb januárban visszalépnek, minthogy kapnak más, fix fölkerést. Nálunk a pályázatokat rendszerint márciusban írják ki, eredményt meg azon túl hirdetnek. Amire a fővárostól számíthatunk, kevés ahhoz, hogy egy európai fővároshoz léptékében méltó fesztivált csináljunk.”

Miben bíznak mégis? Abban például, hogy a tavaly meghirdetett és azonnal rendkívüli sikeres Pont: itt: most szoborpályázat megvalósulhat. A kiírásra 103 pályamű érkezett be, a fiatal alkotók pályaképét, foglalkozását és művészi képzettségét tekintve rendkívül érdekes adatokkal. A kuratórium döntése alapján nem hét, hanem tíz pályaművet szeretnének megvalósíttatni. A művészeknek már dolgozniuk kellene, a startjel kiadásával megint csak az anyagiak hiánya miatt kések.

Az izraeli Batsheva táncgyűttes vendégjátéka az egyik legdrágább projektünk — állítja Kovalik. Nem a legavantgárdabb zenei és mozgásanyaggal dolgoznak, de hihetetlen felkészültséggel, koncentrációval. Ma sok produkciónál háttérbe szorul a tudás, ötletekkel próbálják palástolni a szakmai ismeretek hiányát, fontos, hogy ilyen, szinte mindenféle külsőség nélkül dolgozó társulatokat idehívjanak. A Batsheva két előadást tart október 15-én, a nyitónapon a Mafilm Róna utcai stúdiójában.

Az Amadinda Ütőegyüttes köré kisebb ütőhangszeres fesztivált szerveznek, a nagyközönséget és a szakmai publikumot egyaránt érdeklő félig nyitott műhelymunka zajlik majd az Új Színházban. A Cinemascope kiállítás megnyitóját 16-án (az Átrium moziban) igazán összművészeti eseményként minősíthetjük: a látványzene-tér-idő-konstelláció több összetevőjű megjelenítése érzékelhető több európai alkotó konkrétan ide készülő munkájában. Ugyaninnen indul éjszakai útjára

Saburo Teshigawara tokiói táncos-koreográfus nevét a Sztravinszkij Sacré-jához készített koreográfia tette világszerte ismertté Fotók: Gramofon-archív

az e-xplo busz. Ez valójában izgalmas performansz: esténként meghatározott útvonalon, meghatározott zenei összeállítással kísért túrára lehet jegyet váltani, hogy különböző útszakaszokon más tempóban, más aspektusból fölfedezhessük a várost. A Trafóban mutatkozik be a japán Saburo Teshigawara. A tokiói születésű táncos-koreográfus a legjelentősebb kortárs együttesekkel és neves fesztiválokon dolgozik, tíz évvel ezelőtt például William Forsythe meghívására A tavaszi áldozatot koreografálta meg a Frankfurti Balett számára. Sa-ját csapatát, a Karast Kei Miyatával alapította, 1985-ben.

A Svédületes egész évi eseménysorozata révén előtérbe került több svéd produkció is, ezt a lehetőséget a fesztiválszervezők örömmel fogadták. A Smart Labs című kiállításnak a Ludwig Múzeum ad helyet, a Merlin Színházban drámákat olvasnak fel a Stockholm Saxophone Quartet kíséretével.

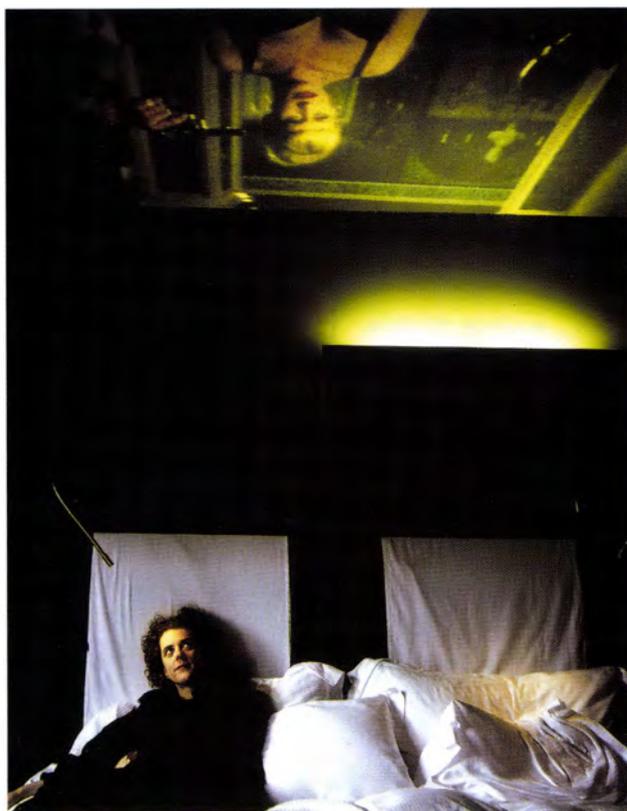
Az Opera One holland produkció (nem az egyetlen a BÖF-ön), Michel van der Aa kamaraoperájának egyetlen színpadon megjelenő előadója Barbara Hannigan. Tiszta szoprán hangját és színpadi játékát elektronikus hangok és videóképek egészítik ki. A különleges, digitálisan reprodukált hangsáv dialógust folytat az előadóval, egységbe olvasztva a virtuális és a valóságos tartományokat.

„Fájdalommal regisztráltuk a Soros Stúdiószínházi Napok megszüntét, bizunk abban, hogy a közönséget valamelyest kárpótolja két bemutató. Pintér Béla és társulata a fesztiválra időzítette

A Sütemények Királynője premierjét. Mundruczó Kornél rendezésében látható Térey János *Niebelung* lakópark drámasorozatának utolsó része, a Krétakör Színház előadásában egészen új, bizarr helyszínen, a Vár gyomrában lévő Sziklakórházban” — mondja Kovalik Balázs.

Büszkeségük — méltán — a Klangforum Wien megjelenése a programban. A kortárs formáció valóban nemzetközi rangra emeli a fesztivált, az Olasz Intézetben sorra kerülő esttel tényleg bekapcsolódnak az európai művészeti élet mozgalmas forgatagába. Beat Furrer 1985-ben hozta létre 24 muzsikussal ezt a rendkívül demokratikus és kezdeményező társulást. Budapesten Brice Pauset III. szimfóniáját, az *Anima Mundit* mutatják be. A francia komponista zenei tanulmányai mellett középkori filozófiával is foglalkozott. Elektroakusztikus zenei ismereteit Boulez, Dutilleux, Stockhausen és más neves mesterek mellett fejlesztette. Az *Anima Mundit* 23 zenész adja elő, hangjukat tucatnyi mikrofon erősíti, és öt csoportban veszik körül a közönséget. A szimfónia színház, de nem opera, ihletője egy Mallarmé-költemény. Pauset a művet a Klangforum Wien számára komponálta. Az együttest Emilio Pomárico vezényli, az olasz karmester Franco Ferrara és Sergiu Celibidache növendéke volt, a kortárs alkotások világszerte keresett dirigense.

„A Zeneakadémián tartjuk meg a zeneszerző hallgatók performansz napját — tájékoztat a művészeti vezető. — Szomorúnak tartom azokat a vizsgakoncerteket, amiket csak a családtagok, a szűkebb baráti kör hallgat meg. A komponistának igazi publikumra van szüksége, hogy megtudja, jó vagy rossz úton jár-e? A közönséget is meg akarjuk szólítani, a Zeneakadémiára nem feltétlenül

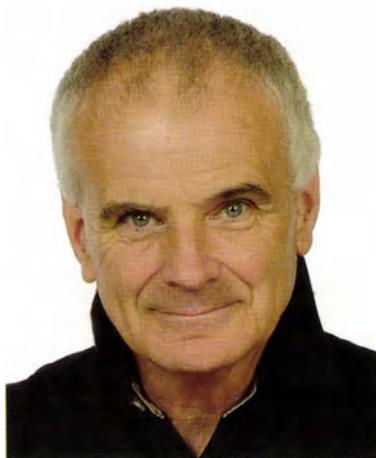
Olga Neuwirth, a Klangforum házi zeneszerzője

Fotó: Gramofon-archív

kortárs zenei projektben vett részt. „A magyar zeneélet hatalmas adósságát törlesztjük a zárónapon, a Zeneakadémián. Nagyon készülünk a *Happy Birthday Sir Peter Maxwell Davies!* mottójú estre. A brit zeneszerző 70 éves, és kérésünkre eljön Budapestre, ahol a

műveit szinte egyáltalán nem játsszák. *Resurrection* című operáját is a Budapesti Őszi Fesztivál mutatta be három évvel ezelőtt (*Kovalik páratlanul eredeti rendezésében — a szerk.*).

Ő a mai kompozíciós univerzumnak olyan kiemelkedő személyisége, aki tovább nálunk sem nélkülözhető.” Maxwell Davies a Britten utáni nemzedék karizmatikus egyénisége. Tanult Petrássinál Rómában, majd létrehozta kortársával, Harrison Birtwistle-vel a Pierrot Players csoportot, diszdzektora neves egyetemeknek, díszelnöke híres együtteseknek. Kompozíciós világa igen sokrétű a kama-

A hetvenéves Sir Peter Maxwell Davies

ramművektől az operákon át az egyházi darabokig. *Missa Parvula* című a Hyperionnál megjelent CD-je a brit Gramophone elismerését nyerte el. „Maxwell Davies kora ellenére fáradhatatlanul részt vesz a gyerekek zenei nevelésében, e tekintetben is méltó utóda Brittennek. Arra számítunk, hogy zeneakadémiai napunkon a beavatott programot ő vezeti majd.”

Albert Mária

Budapesti Zenei Hetek és Korunk Zenéje – 2004 Egzotikus, klasszikus, modern

Szeptember 26-án, Bartók halálának 59. évfordulóján különleges koncertekkel nyílik meg a Budapesti Zenei Hetek idei programsorozata. Délután a Taipei Filharmonikus Zenekar, este a Cseh Filharmonikus Zenekar lép színpadra a Zeneakadémián. Olyan előadói hagyományt ismerhetünk meg általuk, ami meglehetősen távol áll a mi, még ma is német mintákon alapuló koncertéletünkétől.

Vannak persze közös pontok, de ezek is érdekes tapasztalatok, egyedi élmények forrásai lehetnek. Gondolok itt például Beethoven Hetedik szimfóniájára, melyet a Taipei Filharmonikus Zenekar ad majd elő, Tien-Chi Lin vezényletével. Azonban még ennél is érdekesebb lesz szembesülni a tajvani kortárs zenével, amelyet prominens szerzőik képviselnek a délutáni koncerten. Tyzen Hsiao mellett, akit egyébként stílusa miatt a tajvani Rahmanyinovnak is neveznek, Chih-Yuan Kuo műveit is hallhatjuk. Ez a szerző egyébként sajátos életúttal büszkélkedhet: 81 éves korában fedezték fel és azóta az első számú tajvani komponistaként tartják számon.

Az esti koncerten a Cseh Filharmonikusok lépnek fel cseh műsoral, Smetana, Dvořák és Janáček műveivel. Karmesterük Zdenek Mácal lesz, akinek köszönhetően – bár még csak második évadját kezdi az együttes élén – új fejezet kezdődött a zenekar történetében. Tapasztalt karmester lehet, hiszen eddig körülbelül százhatvan zenekart vezényelt négy kontinensen. Élete nagy részét az Egyesült Államokban töltötte, ahol tíz évadon keresztül a New Jersey Philharmonic Orchestra zeneigazgatója volt. A hangverseny szolista pedig az a Mischa Maisky lesz, aki – bár sokak szerint nagyobb sztár, mint amekkora művész – ma az egyik legtöbbet foglalkoztatott előadó. Aztán hazamennek a Cseh Filharmonikusok, és adnak néhány koncertet John Eliot Gardiner vezényletével.

Mischa Maisky és a Cseh Filharmonikusok

Fotók: Gramofon-archív

Azért, a régizene hazai híveinek sincs okuk panaszkodni, hiszen egy jönevű holland együttes látogat el hozzánk, a Combattimento Consort Amsterdam. Október és november közepe között tizenháromszor adják elő Händel Agrippináját különböző országok színpadain. Keszthelyi és budapesti fellépésük optimálisan helyezkedik el naptárunkban: mire hozzánk érnek, vélhetőleg éppen megérlelik, de még nem unják meg saját interpretációjukat.

Kereken harminc éve, 1974-ben rendezték meg az első Korunk Zenéje kortárszenei fesztivált. Igaz, akkor több mint húsz ősbemutató hangzott el, és két hétig tartott, de a szándék ma is ugyanaz. Azóta kialakult egy jól bevált séma, amelynek köszönhetően bizonyos koncerttípusokkal (például ősbemutatók, elektroakusztikus és zenekari koncertek) évről évre találkozhatunk. A nyitókoncertet a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara adja. A XX. századi olasz zene nagyjainak terméséből válogatnak a karmester, Howard Williams vezetésével. Dallapiccola századik, Luigi Nono születésének pedig nyolcvanadik évfordulójára is emlékeznek, s ez egyúttal jó alkalom arra, hogy felhangozzanak Luciano Berio, valamint Nino Rota művei is.

Schola Gregoriana Pragensis

A fesztiválon több külföldi vendégművész és együttest megismerhetünk: Aiung Huang ütőhangszeres művész mellett hallhatjuk a Trio Rinascimentót, valamint a Kaprizma Ensemble Jerusalemét. A rendezvény kiemelkedő eseménye a Schola Gregoriana Pragensis hangversenye lesz a Belvárosi Templomban. Érdekesnek ígérkező műsorukon cseh gregorián és középkori zene mellett Petr Eben kórusműveit is megszólaltatják, mégpedig a zeneszerző fia, David vezényletével. Műsoruk jól kiegészíti a Cseh Filharmonikusokét, így a cseh zene valóságos panorámáját kínálják az idei Budapesti Zenei Hetek.

No, meg világhírű előadók koncertjeit. Az előbb említetteken kívül Brahms- és Beethoven-műsoral lép fel a jeles Residentierorkest den Haag, Jaap van Zweden vezényletével, valamint a Musica Viva Kamarazenekar. A zárókoncerten, október 30-án is velük találkozhatunk. A kitűnő hegedűművész, Thomas Zehetmair ezúttal mint karmester mutatkozik be az általa 2002 óta vezetett, de már majdnem fél évszázados múltra visszatekintő Northern Sinfonia of England élén. Beethoven Nyolcadikja mellett Mozart A-dúr klarinétversenyét is eljátsszák, mégpedig a napjaink egyik legjobb klarinétosának tartott Sabine Meyerrel.

Várkonyi Tamás

Zongoraverseny Liszt Ferenc emlékére

Király Csaba felpezsdítené Pécs és a pannon régió hangversenyéletét

2005 májusában nemzetközi zongoraversenyt rendez Liszt Ferenc emlékére a Pécsi

Tudományegyetem (PTE) Művészeti Kar Zeneművészeti Intézete. Az új, figyelemre méltó

kezdeményezés részleteiről Király Csaba zongora- és orgonaművész, a zeneművészeti intézet

frissen kinevezett igazgatója tájékoztatta a Gramofont.

Fotó: Gramofon-archív

Király Csaba

„Négyfordulós tehetséggondozó versenyt hirdetünk meg, amelynek műsorán elsősorban Liszt Ferenc zongora-életművéből válogatott, különböző nehézségű eredeti kompozíciók, illetve átiratok szerepelnek” – mondja Király Csaba. A döntőben a három közismert versenymű – vagyis az Esz-dúr és A-dúr zongoraverseny, illetve a Haláltánc – mellett a nemrég felfedezett kései Liszt-zongoraverseny, a De Profundis is választható műsorszám lesz. A 2005. május 3-án kezdődő, tizenkét napig tartó verseny idejére a patinás bécsi Bösendorfer zongoragyár biztosítja a hangversenyzongorákat. A negyedik, zenekari fordulóban közreműködnek a pécsi Pannon Filharmonikusok, Hamar Zsolt vezényletével, aki egyúttal a verseny egyik védnöke. A fővédnökséget Mádl Ferenc köztársasági elnök vállalta, míg a további védnökök: Aknai Tamás művészettörténész, a PTE Művészeti Karának dékánja; Kékes Ferenc, a Baranya megyei közgyűlés elnöke; Lénárd László akadémikus, a PTE rektora és Toller László, Pécs polgármestere.

A zsűri elnöke a Németországban élő Ács József zongora- és orgonaművész, az Eschweiler Liszt Ferenc Társaság zenei vezetője lesz; tagjai Bánky József zongoraművész, főiskolai tanár; Eckhardt Mária zenetörténész, a Budapesti Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont igazgatója; Földes Imre zenetörténész, egyetemi tanár, illetve Király Csaba. A pécsi nemzetközi zongoraverseny rangját a díjak is jelzik: az első helyezett tizezer, a második hatezer, a harmadik pedig négyezer eurós pénzdíjban részesül.

Az első díjat a verseny egyik főtámogatója, a Bösendorfer zongoragyár magyarországi képviselője, a tapolcai Tutto Hangszer biztosítja. A győztesrel szólólemez készíti a BMC Records, a díjazottakat számos koncertmeghívás várja, a De Profundis legjobb előadásáért különdíjat adományoz az Eschweiler Liszt Társaság. Király Csabától megtudtuk: a versenyre 1975. január 1. után született diákok, tanárok és művészek jelentkezhetnek, legkésőbb 2005. január 31-éig a PTE Művészeti Karának címén: 7624 Pécs, Damjanich utca 30. Indokolt esetben a korhatártúllépés is engedélyezett. A válogató után az elődöntőbe tizenhat, a középdöntőbe nyolc, a döntőbe négy versenyző juthat.

A tavaly március 15-én Liszt-díjjal kitüntetett, harminckilenc éves zongora- és orgonaművész, Király Csabát idén nyáron nevezték ki a PTE Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetének igazgatójává. Azt mondja, hazatért Baranyába, hiszen Komlón született, és itt kezdte zenei tanulmányait is, az Apagyi Mária-féle improvizációs iskolában. A Zeneakadémián Kocsis Zoltán, Falvai Sándor és Gergely Ferenc tanítványa volt: 1989-ben szerzett orgona-, s egy évvel később zongoraművészi diplomát. Már tanulóévei alatt több hazai és nemzetközi versenyt nyert, művészi pályájának eddigi húsz éve alatt pedig Európa szinte valamennyi országában, valamint Japánban, az Egyesült Államokban, Kanadában, Dél-Koreában, Egyiptomban és Indiában is sikerrel koncertezett; számos fesztivál visszatérő vendége. Több évig volt a Zeneakadémia zongoratanára, rendszeresen tart nemzetközi kurzusokat itthon és külföldön. 2002 óta tanít Pécsen a zongora tanszék vezetőjeként, s idén újjászervezte a Liszt Társaság pécsi csoportját. Három évvel ezelőtt, a Hungarotonnal megjelent Liszt-CD-jét – melyen a B-A-C-H prelúdium és fuga, a B-A-C-H fantázia és fuga, illetve a Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen variációk hallhatók – lapunk, a Gramofon szakkritikusai az év magyar klasszikus hanglemezévé választották.

Gombos László zenetörténész egy tanulmányban úgy fogalmazott, Király Csaba „hihetetlenül gyors tanulási képessége, az emberi teljesítőképesség határait súroló manuális tudása, a külső nehézségeken felülemelkedni képes zenei indíttatása és az újdonságok iránti fogékonysága révén minden körülmények között egyedi élményben részesíti közönségét.” A kiváló zongora- és orgonaművész most azt tervezi, hogy – a PTE Művészeti Kar, valamint a pécsi Pannon Filharmonikusok hagyományaira és szellemi bázisára építve – már a közeljövőben felpezsdíti Pécs és a pannon régió zenei életét: új koncertsorozatokat, kamara- és kortárszenei hangversenyeket, előadásokat indít, s ebben a folyamatban meghatározó szerepet játszhat a jövő májusi nemzetközi Liszt-zongoraverseny.

Retkes Attila

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

NEMZETKÖZI ZONGORAVERSENY

Liszt Ferenc
EMLEKÉRE

„A gyerekek tudják, mi az optimális” Titokfejtési kísérlet a Magnificat Gyermekkar vezetőjével

Közvélemény-kutatást csak fontos kérdésekben tartanak. Művészeti, pláne zenei témákban nem jellemző egy ilyen költséges procedúra lefolytatása. Lehet, hogy jobb is, ha nem tudjuk, hogy a lakosság „reprezentatív mintájából” vett adatok szerint hány százalékos az ismertsége azoknak a honi művészeti csoportoknak, amelyekről évek óta rendre bebizonyosodik, hogy világszerte; azaz rangos, nagy nemzetközi fórumokon a legmagasabb szakmai elismerésben részesülnek.

Szabellédi Valéria karnagy...

Bizonyos szempontból gazdag országnak tudhatnánk a sajátunkat...
Már sok éve, de a közelmúlt egyik jelentős művészeti seregszemléje óta különösen büszkének lehetnénk például egy gyermekkórusra, mely a budapesti Erkel Ferenc Általános Iskola és Gimnázium keretein belül működik. Az 1990-ben létrejött Magnificat Gyermekkar alapítása és irányítása egyetlen zenepedagógus, Szabellédi Valéria nevéhez fűződik, aki az iskola ének-zene tagozatos tanulói közül választotta és választja ki a kórus tagjait. A már végzett fiatalok, illetve az időközben más iskolákba került gyermekek közül is sokan visszajárnak a Magnificatba.

A kórus közel másfél évtizedes fennállása óta példátlan sikersorozattal büszkélkedhet, mind a hazai, mind a külföldi szerepléseket illetően. Mióta többször megnyerték az Év Kórusa címet, továbbá számos első díjat nyertek szinte valamennyi megmérettetésen, köztük az egyik legrangosabb fórumon, a Kodály Zoltán Nemzetközi Kórusversenyen, azóta itthon szinte csak jelentős eseményeken (legutóbb az EUFÓNIA című ünnepi hangverseny egyedüli gyermekkar-fellépőjeként) hallhattuk őket.

A Magnificat hagyományos karácsonyi koncertjeit a Szent István Bazilikában vagy a Mátyás templomban rendezik évente. A hazai sikertörténet fontos része jó néhány lemezfelvétel, valamint a Budapesti Fesztiválzenekarral folytatott közös munka. Fischer Iván legutóbb a zenekar Kodály-lemezének felvételére hívta meg a Magnificat Gyermekkart.

Az énekkar külföldi sikersorozata az 1994-ben rendezett arezzói kórusverseny első díjával vette kezdetét, melyet követően a gyerekek egyre több fontos fórumon szerepeltek hasonló eredménnyel. A legjelentősebb elismerések között említhetjük a Kórusmuzsika Európai Nagydíja címet, melyet kétszer is kiérdemelt a társulat.

Viszont az idén nyáron elért sikert talán nem is lehet tovább fokozni. Júliusban Bréma adott otthont a harmadik Kórusolimpiának. A nagyszabású seregszemlén a világ minden tájáról érkezett több mint száz kórus mérte össze tudását. Az első alkalommal szereplő Magnificat két trófeát is megszerzett: gyermekkar és a capella folklór kategóriában egyaránt a legmagasabb minősítést kapta – utóbbiban számos felnőtt énekkart is megelőzve.

Ezek után felmerülhet a kérdés: a zenét, a kórusmuzsikát szerető közönség vajon hol és mikor részesülhet egy ilyen remek társulat nyújtotta koncertélményben? Természetesen csak bizonyos keretek között van realitása a koncertszerű előadásoknak, de a megkereséseknek általában megpróbálnak eleget tenni. „Nem igazán nyúltak értünk” – fűzi hozzá Szabellédi Valéria. Saját erőből koncertet szervezni, illetve az ezzel járó költségeket viselni, talán nem a kórusvezetőnek vagy a gyermekek szüleinek lenne feladata. A szerény támogatói háttér csak szűkös mozgásteret enged a kórusnak; sokáig a brémai szereplés is kérdéses volt.

Ez utóbbi körülmények miatt különösen jelentős a minőség folytonosságának, a színvonal magas szinten tartásának, végeredményben a művészet megteremtésének megkérdőjelezhetetlen volta. Alig hihető, hogy egy gyermekkar ennyi éven keresztül ezen a szinten legyen képes egyáltalán létezni. Erre csupán egyetlen magyarázat lehetséges: a kórusvezető tudása, személyisége – netán valamiféle titka... „Egy biztos: a személyiség, aki nevel és formál, meghatározó ebben a munkában is” – ismeri el Szabellédi Valéria, bár a vélt titokra ezzel még nem derül fény. Kérdésemre, hogy hogyan lehet gyermekeket ilyen szinten rávezetni egy láthatatlan területre, megéreztetni velük valami megfoghatatlan lényegit, melynek eredménye igazi művészet, Szabellédi Valéria a következőket mondja: „Ez csak úgy lehetséges, ha a gyermekek tudják, hogy mi az optimális, hogy milyen minőséget kell elérni a rengeteg gyakorlással és próbával. A hangszíneket, a tempóartást, az intonációt állandóan ellenőrizni kell, és mindezek igénye nemcsak bennem van meg, hanem kialakul a gyermekekben is. Az igény kölcsönös: úgy énekeljünk, hogy nekünk és a hallgatóságnak egyaránt jó legyen”.

Szabellédi Valériával akkor beszélgettünk, amikor épp hazaérkezett Japánból, ahol negyedik alkalommal adott kurzusokat ottani zenepedagógusoknak. A szakmai sikereket illetően a tanárnő is abban látja a titok nyitját, amire végül is rákérdeztem: igen, a Kodály-módszer... elsősorban.

Matisz László

...és az általa vezetett, kiemelkedően sikeres Magnificat Gyermekkar

Fotók: Gramofon-archív

Csellisták, harsonások és hegedűsök találkozója

Régi mesterek, ifjú tehetségek az őszi budapesti nemzetközi zenei versenyeken

Különlegesen mozgalmas a Hungarofest Kht. őszi programja: egy időben két, s nem sokkal később egy harmadik nemzetközi versennyel helyezi a kontinens zeneéletének előterébe Budapestet.

A már hagyományos szeptemberi hangszeres világszemlék közül a gordonka- és a harsonaversenyt szeptember 3. és 14. között rendezi meg a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemmel karöltve a kht. A fiatal csellisták számára a Popper Dávid Nemzetközi Gordonkaverseny kínál kiugrási lehetőséget. A prágai születésű Popper 1868 és 1873 között a bécsi udvari opera zenekarának szólógordonkása, 1886-tól a Liszt Ferenc alapította budapesti zeneakadémia nemzetközi hírnő professzora volt. Mint kamaramuzsikus és szolista, hangversenyűtjain egész Európában megfordult, mindenütt hatalmas sikert aratva. Pesti tanári fölkéréséhez Hubay Jenő ragaszkodott, aki csak ezzel a feltétellel volt hajlandó hazatérni Brüsszélből, és vállalni a hegedűtan-szak vezetését. A mostani versenyre az 1972 után született aspiránsok jelentkezhetnek, a nemzetközi zsűri elnöke Mező László.

Hubay Jenő, az iskolateremtő mester

A csellóversennyel párhuzamosan zajló Nemzetközi Harsonaverseny döntőnökeinek feje Hőna Gusztáv. A program igen nehéz és változatos: nemcsak Pergolesi és Albrechtsberger darabjait kell eljátszaniuk a versenyzőknek, hanem kortársakat is, Dubrovay László vagy Láng István, sőt Nino Rota egy-egy művét.

Az Európai Hegedűverseny (2004. november 3–14.) rendezésében a Magyar Hubay Társaság is részt vesz. Az édesapa, Huber Károly, később Liszt és Volkmann Róbert, valamint Vieuxtemps növendékeként végzett Hubay Jenő a XIX. és XX. század fordulóján az európai hegedűművészet jelentős egyénisége volt. A muzsikus a német, belga, francia vonós hagyományokat a hazai sajátosságokkal ötvözve létrehozta a világhírű magyar hegedűiskolát. Az 1910-es években Hubay és Popper együtt alapította meg az akadémián azt a mesteriskolát, amelynek vonós (és zongorista) növendékei csakhamar világszerte elismertté váltak. Az uniós csatlakozás éve méltó alkalom, hogy a páratlan iskolateremtő mester, Hubay Jenő nevével fémjelzett nemzetközi hegedűversenyen a fiatal európai hegedűsök bemutatásuk tudásukat. A három forduló versenyben a döntőbe hat versenyző kerülhet be, a zsűri elnöke Kovács Dénes.

Gramofon

39. BUDAPESTI NEMZETKÖZI VERSENY Popper Dávid Nemzetközi Gordonkaverseny Zeneakadémia, 2004. szeptember 3–14.

NYITÓHANGVERSENY:

szeptember 3. 19.30

Közreműködik: Perényi Miklós, gordonka és
Gulyás Márta, zongora

ELŐDÖNTŐK:

szeptember 4–8.

naponta 10.00, 15.00 és 19.30. órákor

KÖZÉPDÖNTŐK:

szeptember 9–10.

naponta 15.00 és 19.30 órákor

DÖNTŐK:

szeptember 12–13.

naponta 19.30 órákor

DÍJKIOSZTÁS, GÁLAKONCERT:

szeptember 14. 19.30 órákor

A döntőben és a gálakoncerten
közreműködik a

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara.

Vezényel: Kovács László

Jegyek a helyszínen válthatók!

További információ:

Liszky Mária - versenytitkár

Hungarofest Kht., 1072 Budapest, Rákóczi út 20.

Tel.: 36/1/266 1459, 266 2669

Fax: 36/1/266 5972

e-mail: liszky.maria@hungarofest.hu

www.hungarofest.hu

Bartók Béla halálának évfordulóján, szeptember 26-án Szolnokon, másnap este pedig a Zeneakadémián szólal meg a zeneszerző II. zongoraversenye. Az esteket Kocsis Zoltán főzeneigazgató vezényli, a versenymű magánszólamát Ránki Dezső játssza. Dohnányi Szimfonikus percek című kompozíciója és Schubert Nagy C-dúr szimfóniája fogja közre Bartók darabját.

Sorsfordító esztendőben, 1931-ben keletkezett a zongoraverseny: alkotója ötven esztendő, immár szerte Európában elismert személyiség, a francia Becsületrend kitüntette. Meghívottja a Nép-szövetség – az ENSZ elődje – Szellemi Együttműködési Bizottsága genfi tanácskozásának. Itthon a Corvin korszorúval kívánják jutalmazni, ő azonban nem feledkezik meg az előző évek minősíthetetlen szélsőjobboldali támadásairól, a kitüntetést nem veszi át. Ez persze csak a külső világ, belső, alkotói indíttatása töretlen. A második zongoraverseny formailag követi az első struktúráját, háromteteles tagolása világos és szimmetrikus. A darab ösbemutatójára 1933-ban, Frankfurtban került sor, a zongoránál, ahogy az első versenymű premierjén, szintén Bartók ült. A koncert tehát alaposan próbára teszi előadóját. Ránki Dezső évek óta változatlan hittel és odaadással dolgozik a II. zongoraverseny interpretációján, s most is elmélyülten készül az előadásra. Schubert Nagy C-dúr szimfóniája valójában a szerző utolsó jelentős, befejezett szimfonikus kompozíciója. Zárótételében a természet, az élet eleven ereje kap hangot, e tekintetben korai elődje a Bartók-versenymű fináléjának.

A Klemperer-bérlet októberi előadásának (október 1., Zeneakadémia, okt. 3., Pécs) érdekessége, hogy a korábbi igazgató-karmester, Kobayashi Ken-ichiro vezényli a jelenlegi főzeneigazgatót, Kocsis Zoltánt, aki ezúttal Liszt Esz-dúr zongoraversenyét szólaltatja meg. Az első vázlatokat egy Esz-dúr hangnemű versenyműhöz Liszt még ifjúkorában, 1830 táján vetette papírra. Részletesebben azonban csak a weimari időszakban kezdte kidolgozni a kompozíciót. Igen nagy műgonddal dolgozott rajta, nem kevesebb, mint öt változatot készített az idők során. A bemutatóra végül 1855. február 17-én került sor Weimarban: Liszt maga játszotta a zongoraszólamot, s a vendégként idelátogató Berlioz vezényelt.

És legyen fény! – az élet diadala jelenik meg Haydn A teremtés című oratóriumában. A mű az együttes novemberi programján szerepel, a Zeneakadémián 11-én, Székesfehérváron 12-én, Sopronban 15-én hangzik el. A részletekkel illusztrált műelemzésre pedig 14-én, a Millenáris Teátrumba válthatók belépők. A mester 65 évesen fogott hozzá a komponáláshoz, a szövegkönyv Milton Elveszett paradicsom című drámai eposzán alapul. Az ösbemutatóra 1798-ban, Bécsben került sor, a császárvároson kívül először Budán, József nádor és Alexandra Pavlovna nagyhercegnő esküvőjén szólalt meg, 1800-ban.

A barokkban gyökerező formai hagyományokat itt már a bécsi klasszika jegyei írják fölül, polifon témák, csaknem világi hangú áriák teszik változatossá a zenei szövetet. Az esteket Antal Mátyás, a Nemzeti Énekkar igazgatója vezényli, a szoprán szólót Kertesi Ingrid, a tenort Timothy Bentch, a baritont Massányi Viktor énekli. Ugyancsak a Klemperer-bérletben szólal meg Bruckner V. (B-dúr) szimfóniája, a november 25-i koncertet neves vendég, Theodor Guschlbauer dirigálja. Guschlbauer Bécsben született, először zongorázni és gondolkázi tanult, majd Hans Swarowskinál elvégezte a karmester szakot is. Bécsi iskolázottságát Lovro von Matačić és Herbert von Karajan irányításával csiszolta. A Bécsi Volksoper és a Salzburgi Landestheater fiatalon szerződtette, 1969-től már a Lyoni Operaház vezetője lett, 1975-ben pedig Linzbe hívták főzeneigazgatónak. 1983-tól a Strasbourgi Filharmonikusok vezető karmestere volt, majd 1997-től a Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz főzeneigazgatója Ludwigshafenben. Theodor Guschlbauer a legkiválóbb európai zenekarokkal – Bécsi Filharmonikusok, berlini Deutsches Symphonieorchester, Orchester des Bayerischen Rundfunks, Münchener Filharmonikusok, lipcsei Gewandhausorchester, Londoni Szimfonikus Zenekar, Londoni Filharmonikusok, Orchestre de Paris, Orchestre de la Suisse Romande, Milánói Scala Zenekara stb. – vendégszerepelt a nagyvilágban.

Theodor Guschlbauer a legkiválóbb európai zenekarokkal dolgozik

Fotó: Nemzeti Filharmonikusok Kht.

Anton Brucknert mostanában kezdi újra fölfedezni az európai koncertélet, a magyar előadók adósságából törleszt ez a hangverseny. Az osztrák romantikus zeneszerző pályáját falusi és kisvárosi segédtanítóként kezdte, majd dómorgonista lett Linzben. Zeneszerzőként, részben autodidakta módon, fáradhatatlanul képezte magát. 1868-ban a bécsi konzervatórium tanára lett, ekkor már a szimfónia került alkotói tevékenysége középpontjába. Szimfonikus stílusában a meghatározó ifjúkori Wagner-élmény mellett a beethoveni szerkesztésmód és schuberti formanyelv egyéni továbbvitele játszott lényeges szerepet. Magántanítványa volt Gustav Mahler, akinek stílusára számottevően hatott Bruckner zenéje.

Gramofon

Hangversenyek

a Zeneakadémia Nagytermében és a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében

2004. szeptember 15. 19.30 óra □ Zeneakadémia Nagyterem

Vásáry Tamás zongoraestje

2004. december 18. 19.30 óra
Zeneakadémia Nagyterem

Szabadi Vilmos (hegedű)
Vigh Andrea (hárfa)

2004. december 31. este 11 óra
Zeneakadémia Nagyterem

Szilveszteri Koncert
Amadinda Ütőegyüttes, Presser Gábor

A szünetben pezsgővel búcsúzunk az elmúlt évtől
és köszöntjük az Újévet!

Vigh Andrea

Amadinda
Ütőegyüttes

VI. Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál

2004. október 5–10.

2004. október 5. (kedd) 19 óra □ **Vigh Andrea**
2004. október 6. (szerda) 19 óra □ **Felletár Melinda**
2004. október 7. (csütörtök) 19 óra □ **Anneleen Lenaerts**
(Belgium),
az I. Gödöllői Nemzetközi Hárfaverseny győztese
2004. október 8. (péntek) 19 óra □ **Xavier de Maistre**
(Franciaország)
2004. október 9. (szombat) 19 óra □ **Marie-Pierre Langlamet**
(Franciaország)
2004. október 10. (vasárnap) 19 óra □ **Gálahangverseny**
Xavier de Maistre, Marie-Pierre Langlamet, Vigh Andrea
és a Budapesti Vonósok

III. Gödöllői Nemzetközi Liszt Fesztivál

2004. október 22–31.

2004. október 22. (péntek) 19 óra □ **Jandó Jenő**
2004. október 23. (szombat) 19 óra □ **Nagy Péter**
2004. október 24. (vasárnap) 19 óra □ **Érdi Tamás**
2004. október 26. (kedd) 19 óra □ **Skuta Miklós**
(Szlovákia)
2004. október 27. (szerda) 19 óra □ **Farkas Gábor**
2004. október 28. (csütörtök) 19 óra □ **Oravecz György**
2004. október 29. (péntek) 19 óra □ **Karel Košarek**
(Csehország)
2004. október 30. (szombat) 19 óra □ **Ewa Poblocka**
(Lengyelország)

A jegyek megvásárolhatók: Budapesten a Zeneakadémia jegypénztárában – VI., Liszt F. tér 8. Telefon: 342-0179
Gödöllőn a Királyi Kastély jegypénztárában. Telefon: 06-28-410124 – Hétfő kivételével naponta 10.00–17.00
www.forraskoncert.hu

A Forrás Zenei Klub főszponzora:
Magyar Villamos Művek Rt.

GlaxoSmithKline, Danubius Hotels Group, Kárpátia Étterem, Nemzeti Kulturális Alapprogram

Médiaszponzor:
NÉPSZABADSÁG Rt.

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Gyönyörű hangon szólnak

A Raiffeisen Bank mesterhangszert kölcsönöz a Fesztiválzenekarnak

Mint minden magyar zenekarnak, a Budapesti Fesztiválzenekarnak is komoly gondja, hogy a hangszerparkja nem igazán versenyképes.

„Fáj a szívünk, amikor külföldön járunk, beülünk nagy együttesek próbáira, koncertjeire, és halljuk, milyen csodálatos hangszereken játszanak a kollégák – mondja Körner Tamás, a Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ) igazgatója. – Nálunk, bár dicsérni szokták a vonós hangzását, a vonós instrumentumokkal mutatkozik a legtöbb probléma. Elindítottunk egy különleges programot, aminek eredményeképp mintegy tíz év alatt megpróbáljuk kicserélni a vonós hangszerek többségét.”

Hogy lehetséges ez? Úgy, hogy egyre több hírt kaptak arról – mégpedig neves szólistáktól is –, dolgozik Németországban egy fiatal hangszerkészítő mester, Peter Greiner, akinek a vonós instrumentumaiért sorban állnak. Greiner a szakmája megszállottja, mint olvasni fogják. Ugyanolyan filozófiával és tudással készíti a hangszereit, évente mindössze tíz-tizenöt darabot, mint a régi mesterek. Nem kópiákat gyárt, hanem különleges, átmeneti mesterművet a kópia és a modern hangszer között. A BFZ nyári távolkeleti turnéján Christian Tetzlaff volt a szólista, ő egy banktól használatra kapott egy Stradivarit. „Aztán találkozott Greinerrel, és rendelt tőle egy hegedűt. Egy ideig felváltva játszott a két instrumentumon, bizonyos műveket az egyikken, másokat a másikon – meséli Körner. – Nemrég pedig úgy döntött, hogy visszaadja a banknak a Stradivarit, mert számára a Greiner hegedű tökéletesen megfelel, és nem tartja méltányosnak, hogy lefoglalja az értékes Stradvarit.”

Általában négy évet kell várni egy Greiner-hangszerre. A Fesztiválzenekar azért került előre a listán, mert sikerült ebben a hosszú távú programban megállapodniuk; Greiner évente két-három darabot szállít nekik. Az első hangszerek brácsák lesznek, remélhetően még ebben a naptári évben megérkezik mindhárom.

„Ezt a fejlesztési folyamatot persze képtelenek lennének segíteni nélkül megvalósítani – mondja az igazgató. – A Raiffeisen Bank évek óta különféle módon támogat bennünket. Fölkerestük őket, készek voltak kibővíteni az együttműködést, így az első brácsát – ahogy ez külföldön bevett gyakorlat – a pénzügyvesztés vesz meg, és kölcsönzi a

Reinhardt Nikoletta

Fotó: Gramofon-archív

zenekar, illetve kitűnő fiatal brácsaművészünk, Reinhardt Nikoletta számára. Ez fantasztikus mecénási gesztus, ugyanakkor remélhetőleg remek befektetés is, ahogy egy bankhoz illik... Bár a Greiner hangszer drága, de a megrendelő mégsem olyan csillagászati áron jut hozzá, mint amennyibe egy Stradivari, Guarneri kerülne. Viszont mihelyst kikerül egy Greiner-instrumentum a műhelyből, az értéke azonnal

Példakép: a Stradivari

Optimális hangja csak egy Stradivarinak lehet – ez a kijelentés Peter Greiner óta nem érvényes többé. Hogy érheti el az ember ezt a hangzást? Tényleg csak az újhord előtt kivágott fából készíthető igazi mesterhangszer, ahogy Stradivari és Guarneri hitte? És valóban egy szűzlány vizeletét kell a lakkhoz hozzákeverni?

Peter Greiner

Fotó: Gramofon-archív

Peter Greiner bonni hegedűépítő az egész glóbuszról kap megrendeléseket, sokat kell visszautasítania, aki mégis felkerül városlistájára, csak négy év múlva számíthat az új hegedűre. Greiner az egyik legjobb hegedűépítőnek számít, pedig ugyanazokat a fafajtákat használja, mint a többi kolléga – juharfát a hegedű hátlapjához, fenyőt a fedőlaphoz, ébenfát a fogólaphoz.

„A hangszerépítésnél legfőbb kérdés a hangzás” – mondja a 37 éves mester. – Nem tartom magam dogmatikusnak az előírásokhoz, a hajlatok, a fedlap hanglyukainak formája vagy faerőssége dolgában. A legapróbb változtatások is óriási mértékben megváltoztathatják a hangzást.” A változtatás mikéntjéhez sok tapasztalatra, iskolázott hallásra és – céhében nem magától értetődően – a hegedűjátékban való jártasságra van szükség.

Greiner a legjobb hegedűépítő mesterek hangzásideálját tartja szem előtt: Antonio Stradivari és Giuseppe Guarneri hangszereit.

A fiatal mestert nem mindenki kedveli, a régi hangszerekkel kereskedők árait ugyanis leveri. Rossz idők járnak a spekulánsokra is, akik egy Stradivarit befektetés céljából trezorba zárnak. Jó idők Greinernek és vevőinek. Ezek közé tartoznak a Bécsi és Berlini Filharmonikusok tagjai is, ám a sztár-hegedűsnek, Anne-Sophie Mutternek is meg kell elégednie egy hellyel a városlistán.

Greiner 14 évesen készítette első hegedűjét. Egy bonni mesterrel töltött inaséveivel párhuzamosan a kölni egyetemen zenetudományt, művészettörténetet és fonetikát tanult. Itt ismerte meg Heinrich Dünwald fizikust, aki Greinerben tökéletes ösztönzőre és partnerre talált. Több mint ezer hegedűt vizsgáltak meg közösen, közöttük Stradivari és Guarneri hangszereit. Néhányat komputertomográfba is betoltak. Greiner a saját lakkját egy természetes anyagokat alkalmazó kémikussal együttműködve keverte ki. A hegedűk építésében Greiner csak négy kézben bíz – a sajátjában és Heinrich Dünwaldéban. A tökéletesen csekélyebb Greiner nem éri be: „Már szinte a halhatatlanság gondolatával foglalkozom: mint Stradivari és Guarneri, a hangszereim által szeretnék tovább élni.”

megsokszorozódik, a minősége és a ritkasága miatt. Talán már szeptemberben itt lesz a brácsa, Nikoletta alaposan bejátszsa a hangszert, amelyet novemberi, úgynevezett titok-koncertünkön ünnepélyesen bemutatunk a közönségnek. Mi természetesen kiadványainkon felüntetjük, hogy ez a hangszerünk Greinertől való, s a banktól kölcsönözzük” – ígéri Körner Tamás.

Gramofon

*Csúcsminőségű hangszerek
minden kategóriában!*

Bösendorfer

Schimmel

Content

J.C. Neupert

Kawai

Nálunk mindent kipróbálhat!

Magyarországi képviselet:

Tutto Hangszer

8300 Tapolca, Dobó tér 1.

Tel: 87/510-566, Fax: 87/510-565

info@tuttoinstruments.hu

www.tuttohangszer.hu

Főurak zenélő dobozaitól a szegények verklijéig Egy különleges gyűjtemény állandó helyet keres

A Nagytétényi Kastélymúzeumban november 14-éig látható a Korenchy Gábor gyűjteményéből rendezett, Muzsikáló gépek évszázada című kiállítás.

Szeptember 5-étől kéthetenként vasárnap délután három órától maga a gyűjtő mutatja be a tárgyakat az érdeklődőknek, és kívánságra meg is szólaltatja a szerkezeteket.

Korenchy Gábor harminc éve megszállottan gyűjti a zenélő szerkezeteket. A legfurcsább ember, akivel „portyázásai” közben összehozta a sors, egy gombgyűjtő volt, valóságos elmekórtani eset, aki zsillett-pengével járta a várost, és a csúcsforgalmat kihasználva, zsúfolt villamosokon és buszokon gombokra vadászott. Azonban volt a birtokában egy Edison-fonográf, amelyet működésképtelen gombfelvarró-gépnek hitt, ezért egy halom gombért könnyű szívvel megvált tőle. „Tulajdonképpen csak az első tíz tárgy megszerzéséért kellett nagyobb erőfeszítéseket tennem – avat be a kezdetekbe Korenchy Gábor –, a többi már szinte ezek vonzották hozzám, s én nem álltam ellen: amit anyagilag vagy valamilyen csere útján meg tudtam oldani, az végül is mind nálam kötött ki.” Egy 25 négyzetméteres, de elég magas raktárhelyiségben tárolja őket, ahol bizony semmit nem lehet látni belőlük, mert ott a plafonig egymás hegyén-hátán van minden, hogy beférjenek. Így nem lehet hozzájuk férni, ezért csak egy-egy kiállítás előtt kerülnek a kezébe, és akkor derül ki, hogy még működőképesek-e, vagy javításra szorulnak. Van, amiről tudható, hogy soha nem fog megszólalni, és van olyan, amiben még lehet reménykedni, de szerencsére nagy részüket – a gyűjtemény kb. 85 százalékát – még ma is be lehet indítani és meg lehet szólaltatni.

„Hogy hogyan, arra az esetek többségében magamnak kellett rájónom, mert erre vonatkozó szakirodalom Magyarországon nincs, és valószínűleg külföldön is alig” – mondja a gyűjtő.

Gyűjteményét első ízben az Ernst Galéria állította ki, melynek tulajdonosai semmilyen áldozattól nem riadtak vissza annak érdekében, hogy a kollekciónak legérdekesebb darabjait bemutathassák a nagyközönségnek. Ott látta meg az Iparművészeti Múzeum néhány munkatársa, akik elhatározták, hogy a Nagytétényi Kastélymúzeumban is szerveznek egy tárlatot. „Majdnem három évtizeden át csak gyűjtöttem ezeket a tárgyakat, és néhány kísérlet után feladtam a reményt, hogy egy állandó kiállítás keretében prezentáljam őket. De most, hogy egy állami múzeum is vállalta a bemutatást, és látom, hogy az embereknek tetszik, ismét kezd foglalkoztatni az állandó kiállítás gondolata, amely így talán már nem olyan irreális, mint korábban” – mondja bizakodva. Közép-Európában több helyen – például Prágában, Brnóban, Bécsben, Münchenben – van hasonló múzeum, itthon azonban még hiányzik. Korenchy Gábor kollekcója, noha nem versenyezhet egy nagy múzeuméval, de magángyűjteményként az említettek között is megállja a helyét. Szegeden is van valaki, aki ilyen tárgyakat is gyűjt, és korábban cserepartnere is volt, de az a kollekciónak mennyiségben és minőségben nem mérhető az övéhez. Az állandó kiállításhoz egy körülbelül nyolcvan négyzetméteres, könnyen megközelíthető és megfelelően védett területre volna szükség. „Még nem néztem ki konkrét helyet, bízom benne, hogy előbb-utóbb a hely talál meg engem.”

A kiállításon zenélő dobozok, órák, fonográfok, gramofonok és orchestrionok mellett többek között egy lyukszalag vezérlésű, Hupfeld Unioliszt típusú német gépzongora vagy villanyzongora is látható, amelyen a mechanikai részt függetlenítették a klavirúrától, így ezen nem mozognak a billentyűk egy lyukszalag lejátszásakor, viszont zongorázni is lehet rajta, míg a western-filmekből is ismert amerikai típusúakon nem, azokon ellenben mozognak a billentyűk. A villanyzongorák az 1900-as évek elején, a némafilmeknek köszönhetően terjedtek el, a filmekhez ugyanis a moziban zongorakíséret dukált, ám egy idő után sok lett a film, és ahhoz képest kevés a zongorista, ezért kifejlesztették a villanyzongorát, amelyet hangszeres tudás nélkül is bárki működtethetett. 110 voltos egyenáram kell hozzá, de áram nélkül is megszólaltatható: van két nagy pedálja, mint a harmóniumnak, ezekkel lehet a fűjtatókat mozgatni. A két nagy pedált fölhajtva pedig láthatóvá válik a két rézpedál, amely minden hagyományos zongorán megtalálható.

Külön kategóriát alkothatnak a gyerekeknek készített darabok. Amit a felnőttek megcsináltak maguknak, azt előbb-utóbb a gyerekek is kikövetelték, és inkább elkészítették nekik kicsiben, mint hogy elrontsák a nagyot. Ugyanúgy kaptak gramofont, zenélő dobozt, verklit, sipládát — csak ezekből kevés maradt, hiszen a gyerekek többnyire megnézték, mitől működnek ezek a szerkezetek, az pedig a végüket jelentette. „Ami mégis megmaradt, az vagy nagyon jó gyerekeké volt, vagy talán oda sem adták nekik” — találgatja Korenchy Gábor, minek is köszönheti, hogy gyűjteménye ilyen darabokkal is büszkélkedhet.

Már évszázadokkal ez előtt is előszeretettel készítették csipogó, füttyülő fémmadarakat, kalitkával vagy anélkül, illetve madárfüttyöt utánozó zsebórákat, szelencéket, díszdobozokat. „Ezek nemcsak díszként szolgálták őket, hanem arra is használták őket, hogy a befogott énekesmadár-fiókat a segítségükkel megtanítsák arra a szép füttyre, amelyet ezek a kis állatok egyébként az anyjuktól-apjuktól hallanak, és úgy tanulnak meg” — tár föl egy meglepő kultúrtörténeti adalékot a gyűjtő.

Érdekes, és nyilván az adott korra is jellemző, hogy milyen tárgyakba építettek zenélő szerkezeteket. „Kezdetben maga a zene volt a lényeg, az kevésbé volt fontos, hogy mibe tették bele, később viszont már több mesterember munkája kellett hozzá: a doboz általában különböző nemes fából készülő, nagyon komoly

Korenchy Gábor

Műszaki ember. A hatvanas évek közepén két esztendeig járt a Puskás Tivadar Távközlési Technikumba, de a Kandó Kálmán Híradás- és Műszeripari Technikumban érettségizett mint híradástechnikus. Aztán egy nagy fordulattal kézi szedő ipari tanuló-
nak állt, végül nyomdamérnök lett. Abszolút hallású, jó énekhangú gyerekként a Magyar Rádió Gyermekkórusában kötött ki, amelyet Botka Valéria és Csányi László vezetett. Az énekkarral még Japánban is jártak, ami akkoriban óriási dolognak számított. Zongorázni és furulyázni is tanult, két év után azonban elege lett, és otthagya a kórust. Ezzel zenei „pályafutása” véget is ért, noha később, középiskolás korában még basszusgitározott és énekelt egy amatőr rockzenekarban. De — mint mondja — „a fülemben azóta is állandóan zene szól”.

asztalos- és intarziás munka, a belső rész egyrészt órásmunka, másrészt olyan zenéhez értő emberé, aki meg tudta alkotni a hangzófésűt és a tuskés hengert, ami a hangot adja, s ezeket képes volt kotta alapján összehangolni. Ezeket az egyedi darabokat csak egy szűk, elit réteg tudta megfizetni,

hiszen nagyon drágák voltak, különösen a tühengeres zenélő dobozok — nem is találkoztam még két egyformával. Egy ilyen henger hat, nyolc, tíz vagy tizenkét dallamot tudott eljátszani.”

Az utca embere csak később juthatott hozzá zenélő szerkezetekhez, amikor már inkább tömegtermeléssel állították elő őket. Az utcán verkliszót lehetett hallani — többnyire első világháborús hadirokkantak kaptak erre engedélyt, akik házról házra, faluról falura járva próbáltak némi pénzt összeszedni a verklizéssel. A verklit vagy kintornákat eleve kerékkel készítették, hogy könnyebben lehessen mozgatni őket, sokszor pedig még lovat is fogtak eléjük. Zongoragyárakban készültek, egyszerű, a szegény emberek számára is megfizethető kivitelben, ennek megfelelően a sok használatból hamar el is romlottak, s olyankor kidobták őket, ezért kevés maradt belőlük. Korenchy Gábor gyűjteményében azonban a verkli is megtalálható, amelyet — a többi tárggyal együtt — gyerekek és felnőttek egyaránt érdemes megnéznie.

Aradi Péter

New Orleans bemutatkozik Debrecenben

Fotók: Gramofon-archív

Irvin Mayfield

Az európai fesztiválok gyakorlatában egyedülálló kezdeményezést indított útjára 2003-ban a Debreceni Jazznapok kuratóriuma: sorozatban kívánják bemutatni a jazz kialakulásában fontos szerepet játszó amerikai városokat. A St. Louis-ból érkezett tíz blues-muzsikusi tavalyi nagy sikerű fellépését követően az idei, 33. fesztivál középpontjában a jazz bölcsőjeként számon tartott New Orleans zenéje áll majd. A félmillió város ma is egyedülálló jelenség az észak-amerikai kontinensen: az ültetvényes időköt őrző különleges épü-

letegyüttese, sokszínű kulturális háttere, vibráló zenei élete, fűszeres konyhája idegenforgalmilag a legkeresettebb várossá teszi az Egyesült Államokban.

Louis Armstrong, Jelly Roll Morton, Sidney Bechet, Machalia Jackson, Wynton Marsalis, Nicholas Payton – igen tekintélyes a New Orleans-hez kötődő, a jazz irányát meghatározó muzsikusi névsora. E gazdag zenei örökség mai, méltó képviselőivel ismerkedhet meg a debreceni jazzfesztivál közönsége szeptember 9–12. között. A program összeállítását alapos tájékozódás előzte meg, a meghívandó zenekarokat a kuratórium elnöke áprilisban New Orleansban a Francia Negyed fesztiválján személyesen választotta ki. Az autentikus blues, a hagyományos és az arra épülő modern jazz művelői között van Irvin Mayfield 26 éves trombitás, New Orleans és Louisiana állam kulturális nagykövete, aki az idei debreceni fesztiválon a tiszteletbeli művészeti igazgató címet is betölti.

Az amerikai város azonban nemcsak zenéjével jelenik meg Debrecenben. A fesztivál a társművészeteknek, az idegenforgalomnak és a gasztronómiának is bemutatkozási lehetőséget kínál. New Orleans vizuális kultúrájába kortárs képzőművészeti és fotókiállítás ad majd bepillantást a Kortárs Galériában és a Mű-Terem Galériában. Utóbbi igazi szenzációval szolgál: a város kulturális életét megjelenítő képek között először lesznek láthatók – és megvásárolhatók – Magyarországon a világ leghíresebb jazzfotósaként jegyzett Herman Leonard alkotásai.

A 33. Debreceni Jazznapokat új helyszínen, természeti környezetben, a nagyerdei Békás-tó mellett rendezik meg. A belépés ingyenes; a színes program, a felállítandó étel- és italsátrak kínálata ritka élményeket, jó szórakozást ígér a fesztivál vendégeinek.

Százhusz fellépő a Ferencvárosban

Johnny Griffin

Aligha létezik még egy olyan európai főváros, ahol a jazz annyira mostoha sorba kényszerülne, mint Budapesten. A Magyar Jazz Szövetség vezetősége sok éve próbálkozik azzal, hogy a műfaj hazai reprezentánsai tudásukhoz, művészetükhöz méltóan legalább évente egyszer reflektorfénybe kerülhessenek. Így született meg a „Magyar Jazz Ünnepe”, a

minden évben megrendezett exkluzív jazzkoncert, vagy koncertsorozat ötlete. A különböző koncepciók alapján megvalósított ünnepi rendezvények több-kevesebb sikerrel jártak – előfordult, hogy szinte teljes homályban maradtak –, de 2003-ban talán megtört a jég. A Budapest Music Center hathatós szervezői segítségével, vagy inkább professzionális rendezésében végre bekerült (kis jóindulattal fogalmazva) a köztudatba a Magyar Jazz Ünnepe, vagy kevésbé patetikusán a Budapest Jazz Fesztivál.

A gazdag tavalyi programot tekintve valóban ünnepről beszélhetünk, és a fesztivál az idén is hasonló jókat ígér. A szeptember 23–25. között zajló programokat hét helyszínre, közel százhusz fellépővel, a már bevált tematika szerint állították össze a szervezők: a hazai jazzélet kiemelkedő szereplői mellett lesznek olyan egyedi produkciók, amelyekben magyar, és nemzetközi hírű külföldi művészek együtt lépnek színpadra, továbbá bemutatkozási lehetőséget kapnak fiatal jazzmuzsikusiok is.

A fellépő zenekarok a teljesség igénye nélkül: Percussion Workshop Orchestra; Budapest Jazz Orchestra, vendég: Johnny Griffin, Bontovics Katalin, Berki Tamás, Winand Gábor; Grecsó Bio Kollektív; Jazz Timers; Szőke Nikoletta Trió; Jasna & Balkaneska; Dresch Mihály Quartet; Lantos Zoltán – Horváth Kornél Duó; Oláh Kálmán Trió, vendég: Kenny Wheeler; Dél-alföldi Szaxofonegyüttes; Bosambo; Vasvári Pál Paco Sery Group, vendég: Bernard Maseli; Binder Károly / Borbély Mihály / Trilok Gurtu; Balázs Elemér Group, vendég: Dész László; Szakcsi Lakatos Béla, Kathy Horváth Lajos és Gadó Gábor a francia La Campagne des musiques à ouïr trióval; Jazzpression; Tisza Bea Quartet; Ektar; Elly Wright és a Sramkó János Trió, valamint sokan mások.

Az esti nagy koncerteknek a Közraktárak területén felállított sátor-színpad, a fiatal zenekarok estjeinek a Ráday utcai szabadtéri színpad ad otthont, az élő jazz koncertek a Ráday utcai kávéházakban és kocsmákban, az éjszakai koncertek pedig a Kultplexben lesznek. *ML*

Raiffeisen Jazz Klub 2004 ősz

A koncertek helyszíne:

IBS Színpad
1021 Bp., Tárogató út 2–4.

Október 8., péntek 19.30

Pege Aladár
születésnap koncertje, hazai
és külföldi sztárvendégekkel

November 5., péntek 19.30

Tisza Bea (ének) és
a László Attila Band koncertje

 Raiffeisen
BANK

„Villámrajtot vettünk”

A Pannon Filharmonikusok idej programjairól

A Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója, Hamar Zsolt szerint elengedhetetlen, hogy az együttes élesebb versenyhelyzetben is megmutassa magát, mert csak ilyen módon lehet színvonalas művészi munkát végezni. „Bár nagyon fontosnak tartjuk, hogy Pécsen és a Dél-Dunántúlon is jelen legyünk, erre a célra mégiscsak Budapest a megfelelő helyszín. Ezenkívül közönségkapcsolatok és imázs alakítás szempontjából is döntő fontosságú, hogy ott legyünk a főváros koncertéletében” – mondja Hamar. „Tavaly ugyan többen féltettek, és szkeptikus véleményeket fogalmaztak meg az Olasz Intézetben indított bérletünkkel kapcsolatban, azonban nekünk lett igazunk: a vártnál sokkal nagyobb sikerrel, állandó teltházakkal zajlott a sorozat. Éppen ez a siker bátorított arra a már-már szemtelenségnek tűnő elhatározásra, hogy várható átadása után rögtön két héttel koncertet rendezzünk a Nemzeti Hangversenyteremben. Sőt bérletet is indítunk, mégpedig négy hangversenyből állót. A címadáshoz Bartók jól ismert Concertójának második tétele adta az ötletet, így Párok játéka nevezzük. Két ellentétpárt járunk körbe a négy hangverseny keretében, a zeneirodalom remekeinek segítségével. Az első témája a tűz, a másodiké a víz, a harmadiké az álom, az utolsó pedig a valóság” – mondja a zeneigazgató.

Fotó: Pannon Filharmonikusok

A Pannon Filharmonikusok ebből az alkalomból két világsztárt hívtak meg vendégkarmesternek; mégpedig olyanokat, akik szólistaként tettek szert világhírnévre, és csak később kezdtek vezényelni. Egyikük Salvatore Accardo, a kitűnő hegedűművész, másikuk pedig a Berlini Filharmonikusok egykori szólóoboistája, Hansjörg Schellenberger.

Arra a kérdésre, hogy mennyiben lesz más az idei évad a tavalyihoz viszonyítva Hamar Zsolt így válaszol: „Banálisnak tűnik, de ez az évad abban lesz más, hogy egyre jobb koncerteket akarunk adni. Ez az év tehát annak a szisztematikusan és következetesen megtervezett pályának lesz újabb állomása, amelyen nemrég, tavaly ősszel indultunk el. A további fejlődésre egyébként minden reményünk megvan, mivel az elmúlt esztendő nem várt mértékben hozott pozitív eredményeket. Sportnyelven szólva, villámrajtot vettünk, és az a jó, hogy ezt nem csak mi érezzük így.”

Gramofon

Pannon-bérlet a Nemzeti Hangversenyteremben „Párok játéka”

A Pannon Filharmonikusok 2005 januárjában, „Párok játéka” címmel önálló bérletsorozatot indít Budapesten, az új Nemzeti Hangversenyteremben. A Párok játéka a Tűz-Víz, illetve az Álom-Valóság ellentétpár zenei ábrázolására tesz kísérletet. A négy koncertből álló bérlet karmesterei között ünnepehetjük a „XX. század Paganinijeként” is emlegetett hegedűvirtuóz-karmestert, Salvatore Accardót, és a pályáját a Berlini Filharmonikus Zenekar szóló oboistájaként kezdő Hansjörg Schellenbergert.

„A Víz”

Pannon-bérlet I.

2005. január 28.

Nemzeti Hangversenyterem,
19.30

Muszorgszkij:

Hajnal a Moszkva folyón

Smetana: Moldva

Dvořák:

A Vizimanó Op. 107

Debussy: A tenger

Előadó:

Pannon Filharmonikusok

Vezényel: Hamar Zsolt

„Az Álom”

Pannon-bérlet II.

2005. február 18.

Nemzeti Hangversenyterem,
19.30

Mendelssohn:

Szentivánéji álom – nyitány

Hindemith:

Nobilissima visione

Rimszkij-Korszakov:

Seherezádé Op. 35

Előadó:

Pannon Filharmonikusok

Vezényel: Hamar Zsolt

Közreműködik:

Gyermáné Vass Ágnes – hegedű

„A Valóság”

Pannon-bérlet III.

2005. március 4.

Nemzeti Hangversenyterem,
19.30

Mozart:

Così fan tutte-nyitány

Veress Sándor: Passacaglia

oboára és vonószerekre

Sosztakovics:

XI. Szimfónia „1905”

Előadó: Pannon Filharmonikusok

Vezényel:

Hansjörg Schellenberger

Közreműködik:

Hansjörg Schellenberger – oboa

„A Tűz”

Pannon-bérlet IV.

2005. május 6.

Nemzeti Hangversenyterem,
19.30

Händel: Tűzijáték-szvit

Bizet: Carmen-szvit

De Falla: El amor brujo

– Tűztánc

Sarasate:

Carmen fantázia Op. 25

Wagner: Tűzvarázs

Előadó: Pannon Filharmonikusok

Vezényel: Salvatore Accardo

Közreműködik:

Salvatore Accardo – hegedű

Bérleteink 2004. október 1-től megvásárolhatók az ismert budapesti jegypénztárakban, megrendelhetők interneten, illetve közvetlenül a zenekartól:

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19. • Tel.: 72/510-114 • Fax: 72/213-513

e-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu • www.pannonfilharmonikusok.hu

„Omara, énekelj!”

A havannai Tropicana cabaret-től a nagy fesztiválokig

Már második alkalommal lépett fel a Buena Vista

Social Club 74 éves dívája a Sziget Fesztiválon.

Aki 2001-ben hallotta, az nyilván most is eljött, és biztos, hogy szolt a barátainak is, mert a világzenei nagyszínpad melletti ösvényen a Flor de Amor című Portuondo-lemezt bemutató koncert ideje alatt nem lehetett közlekedni, annyian táncoltak, ringatóztak a zenére, vagy egyszerűen csak lesték, vajon hogy csinálja ez a tizenhat feketébe öltözött kubai kisördög.

És persze az előttük fehérben virító, a korát meghazudtoló lábmozdulatokra képes, elragadó Omara Portuondo.

Olyan volt, mintha ismerősöknek játszana. Az első pillanattól kezdve sugárzott róla, hogy szeret itt lenni a Szigeten, ahogy a koncert előtti beszélgetésünkön ezt el is mondta. Kellemes emlékei vannak a három évvel ezelőtti fellépéséről, örül, hogy fiataloknak játszhat, és jó érzéssel tölti el, ahogy a természet körülveszi a Szigeten. Élvezi azt is, ahogy a színpadon egymást váltják a zenekarok, és így folyton cserélődik a nézőközönség. Külön élmény számára, hogy kubaiakat is lát a hallgatóság soraiban. Ők sokszor beküldnek a számok közt, és a repertoáron kívül más dalokat is kérnek tőle. Ha a sok ezer embert sikerül túlkiabálniuk...

Elgondolkodtat, vajon hogyan őrizhető meg a varázs, Omara zenéjének intimitása, személyes hangvétele egy olyan hatalmas közönség előtt, amely többnyire focimeccseken vagy popkoncerteken gyűlik össze. Szerinte ez misztérium, szavakkal ki sem lehet fejezni, mi zajlik le ilyenkor, de ha az első szám alatt még nem is, időközben biztosan létrejön a kapcsolat a közönséggel. A kubai zene különleges nyelvezte, a táncolható ritmusok, amelyek kortól függetlenül mindenkit magukkal ragadnak, szintén sokat segítenek, hogy az emberek ráhangolódjanak a zenére.

És ez a misztikus viszony a világon bárhol megszülethet; annak dacára, hogy a son, a bolero, a mambo vagy a rumba a kubai létérzést, a kubai emberek lelkületét tükrözi, s a kultúrájuk gyökerét jelenti. De amennyire egy néphez kötődnek, annyira képezik részét egy nemzetközi zenei nyelvnek. Voltaképp a jazz is ilyen, amelynek szintén nagyon sok kötődése van a kubai zenéhez. Omara még kicsi volt, de emlékszik rá, hogy a Kubába is elérkező jazzben eleinte nem volt dob. A kubai irányzatok hatásának köszönhetően aztán egy egészen egyedülálló ütőhangszeres műfaj született. Ez is jól példázza, hogy a zene folyton változik, de a létérzés, amelyből fakad, állandó.

Próbáltam enyhe pesszimizmusomnak hangot adni, amikor arról kérdeztem Omarát, nem tart-e tőle, hogy a Buena Vista Social Club világsikerének talán negatív hatásai is lehetnek. Nevezetesen, hogy ma Európától Ázsiáig bárki feljogosítva érezheti magát arra, hogy

Omara Portuondo: „a son, a bolero, a mambo vagy a rumba a kubai emberek lelkületét tükrözi”

Fotók: Gacsádi Albert

mambót, rumbát vagy sont játsszon, ezért romlásnak indulhatnak ezek a műfajok, hiszen eredeti környezetéből kiszakítva a kubai zene elveszítheti lényegét. Szerinte viszont nem csak a kubaiak művelik jól a kubai zenét, és talán hihetetlennek tűnik, de ismer egy japán együttest, akik salsát játszanak, és abszolút hiteles az előadásmódjuk. Sokan utaznak Kubába zenét tanulni, és a lelkesedésük, az, hogy szeretettel közelítenek az ő muzsikájukhoz, meghozza a gyümölcsét.

A Buena Vista Social Club mára fogalomvá vált, bejárták a világot, és olyan helyekre jutottak el, amelyeket korábban csak a térképen nézegettek. A legkülönbözőbb közönség előtt játszottak, de mindenhol meleg fogadtatásban voltak részesülők. Kubai közönség előtt szerepelni mégis mindig más számukra, hiszen ők ismerik a zenét és a szöveget, és azt a viccelődő stílust, ami a kubaiakra jellemző, máshol nem feltétlenül értékelik. A Wim Wenders-féle film és a Buena Vista Social Club-lemezek révén viszont a nemzetközi közönség is jobban érti a kubai zene esszenciáját, és jobban képes azonosulni a nép történetével. Látszik a mozgásukon, hogy együtt vannak a zenekarral, és a feeling (vagy ahogy spanyolosan írják: „filin”) átjárja őket. Omara 2001-es Sziget-fellépésén történt, hogy hirtelen elment az áram, elhallgattak a hangszórók, ennek ellenére a nézők közül

páran elkezdtek kiabálni, hogy „Omara, énekelj!” Ez is bizonyította, hogy lélekkben is jelen vannak.

Noha ez szép emlékként maradt meg számára, azt nem kívánhattam, hogy idén is legyen áramszünet. Csak annyit, hogy a misztikus kapcsolat muzsikás és közönsége közt ezen az estén is megteremtődjön. Aki ott volt, és akár csak az ösvényen maradt számára hely, érezte, hogy beavatást nyer a salsa és a latin jazz rejtelmeibe.

Bércesi Barbara

Köszönet Szabadhegyi Zitanak az interjú elkészítésében nyújtott segítségéért.

Az ötvenes évek eleje óta színpadon van

matáv szimfonikus zenekar

Ligeti András
zeneigazgató

HÍREK

Bobby McFerrin

A hazai zenei élet kiemelkedő eseménye volt **Bobby McFerrin**, a világhírű amerikai dzsesszénekész első budapesti koncertje 2004. május 24-én az Erkel Színházban. A koncert első részében a Matáv Szimfonikus Zenekar Bobby McFerrin vezényletével Mozart, Sibelius és Vivaldi műveket adott elő. Vivaldi két csellóra írt g-moll koncertójának különlegessége az volt, hogy az egyik szólóamat Varga István, a zenekar kitűnő csellóművésze játszotta, míg a másik szólóamat Bobby McFerrin énekelte. A műsor második felében szóló improvizációkkal nyűgözte le a hálás közönséget.

Ferencvárosi jubileum

A tizedik, jubileumi szezonját ünneplő Ferencvárosi Ünnepi Játékok keretében a Matáv Szimfonikus Zenekar Liszt Christus című oratóriumát adta elő a Bakáts téri Assisi Szent Ferenc templom kertjében június 29-én. A zenei alkotást hazánkban először, szcenírozva mutatták be, passiójáték-szerű előadásban, Koltay Gábor rendezésében. A grandiózus díszletben a zene páratlan vizuális élménnyel egészült ki.

Vajdahunyad vára

A kellemes és méltán népszerű helyszínen megrendezett zenei fesztivál nyitókoncertjén (július 6-án) a Matáv Szimfonikus Zenekar Beethoven-estje volt hallható, Lendvay József hegedűművész közreműködésével.

Budafest

A Szent István-bazilika előtt megrendezett Nyári Szimfonikus Koncertek sorában, a program harmadik estjén (július 20-án) a Matáv Szimfonikus Zenekar Ligeti András vezényletével adott nagyszerű hangversenyt.

Bérletajánló

európa bérlet

5+1 előadás 3 helyszínen

RAHMANYINOV FESZTIVÁL

2005. január 20-21.

ZENEAKADÉMIA

Meglepetés szölistával, akit Alexandre Rachmaninov, a zeneszerző unokája kér fel!

RAHMANYINOV: Holtak szigete
Rapszódia egy Paganini témára
Szimfonikus táncok

Vezényel: **LIGETI András**

RAHMANYINOV: 3. zongoraverseny
3. szimfónia

Vezényel: **LIGETI András**

A J Á N D É K K O N C E R T

2005. február 3.

AZ ÚJ NEMZETI HANGVERSENYTEREMBEN,

ahol első alkalommal lép fel együtt az
AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES és
a **Matáv Szimfonikus Zenekar**.

Az igazi csemegének ígérkező koncerten egyebek mellett elhangzik:

ORFF: Carmina Burana

Közreműködik: **KERTESI Ingrid, BUSA Tamás, MAROSVÁRI Péter** – ének,
a **Magyar Rádió Énekkara** (karigazgató: STRAUZS Kálmán) és a **Magyar Rádió Gyermekköre** (karigazgató: THÉSZ Gabriella)

Vezényel: **LIGETI András**

febr.

24

csütörtök
BKK

MAHLER: 2. szimfónia

Közreműködnek: **SÜMEGI Eszter**
WIEDEMANN Bernadett – ének valamint a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: STRAUZS Kálmán)

Vezényel: **LIGETI András**

ápr.

5

kedd
ZAK

WEBER: Oberon nyitány

PROKOFEJEV: 1. hegedűverseny
SOSZTAKOVICS: 10. szimfónia
Közreműködik: **Sarah CHANG** – hegedű
Vezényel: **Felix CHEN**

máj.

12

csütörtök
ZAK

DEBUSSY: Egy faun délutánja
SOSZTAKOVICS: 1. csellóverseny
HONEGGER: 3. szimfónia

Közreműködik: **VARGA István** – cselló
Vezényel: **Thierry FISCHER**

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hangversenyei a 2004/2005-ös évadban

NÉPSZERŰ BÉRLET

2004. október 25.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Verdi: *Requiem*

Vezényel: Kovács László

Közreműködik: Magyar Rádió Énekkara

Ének: Rálik Szilvia, Wiedemann Bernadett,

Kiss B. Atilla, Martin Gurbal

2004. november 15.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Verdi: *Szicíliai vecsernye – nyitány*

Verdi: *Szicíliai vecsernye – Bolero*

Donizetti: *Lammermoori Lucia –*

Lucia áriája az első felvonásból

J. Strauss: *Denevér – Kacagó dal*

Donizetti: *Don Pasquale – Norina áriája*

Delibes: *Lakmé – Csengettyű ária*

Brahms: *I. c-moll szimfónia, op. 68.*

Vezényel: Kovács László

Ének: Miklósa Erika

2005. február 7.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Vivaldi: *Négy évszak*

Mahler: *IV. G-dúr szimfónia*

Vezényel: Alexander Walker

Hegedű: Lendvay József

2005. március 7.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Rimszkij-Korszakov: *Spanyol rapszódia*

Brahms: *B-dúr zongoraverseny, op. 83.*

Smetana: *Moldva*

Ravel: *Bolero*

Vezényel: Marco Balderi

Zongora: Bogányi Gergely

2005. április 4.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Smetana: *Az eladott menyasszony – nyitány*

Csajkovszkij: *Rokkó variációk*

Schubert: *IV. c-moll szimfónia*

Vezényel: Ligeti András

Cselló: Onczay Csaba

MESTERBÉRLET

2004. november 8.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Beethoven: *D-dúr hegedűverseny, op. 61.*

R. Strauss: *Salome – Hétfátyoltánc*

R. Strauss: *Halál és megdicsőülés*

Vezényel: Kovács László

Hegedű: Falvay Attila

2004. december 13.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Mozart: *Varázsfuvola – nyitány*

Mozart: *I. B-dúr hegedűverseny, K. 207*

Schubert: *B-dúr polonéz*

Beethoven: *V. c-moll szimfónia, op. 67.*

Vezényel: Kovács László

Hegedű: Kelemen Barnabás

2005. január 17.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Beethoven: *Missa Solemnis*

Ének: Korondi Anna, Németh Judit, Mukk József,

Bretz Gábor

Közreműködik: Nemzeti Énekkar

Vezényel: Antal Mátyás

2005. február 14.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Haydn: *Esz-dúr „Merkur” Szimfónia, no. 43.*

Mozart: *C-dúr zongoraverseny, KV. 467.*

Beethoven: *VII. A-dúr szimfónia, op. 92.*

Vezényel: Kocsár Balázs

Zongora: Érdi Tamás

KAMARAKONCERTEK

„A”

2004. november 17.

Zenepalota, Bartók-terem, 19.00

Vigh Andrea hárfaejtje

Cabezon: *Pavane és variációk*

Croft: *Sarabande és Ground*

Albeniz: *D-dúr szonáta*

Händel: *Chaconne*

Donizetti: *Lammermoori Lucia (kadencia)*

Thomas: *Adieu...*

Durand: *Keringő*

Csajkovszkij: *Szentimentális keringő*

Tournier: *Au matin*

Saint-Señs: *Fantázia*

Debussy: *E-dúr arabesque*

Debussy: *Holdfény*

Fauré: *Impromptu*

Salzedo: *Variációk*

Salzedo: *Az éjszaka hangjai*

„B”

2005. március 10.

Zenepalota, Bartók-terem, 19.00

Budapest Saxophone Quartett

Händel: *Solomon (III. felvonás, nyitány)*

Vivaldi: *La Tempesta di Mare*

J-B. Singelee: *Grand Quator Concertante*

Bartók: *Magyar Képek*

Rossini: *Rossiniissimo...*

A. Piazzolla: *Historie du Tango*

G. Miller: *Moonlight Serenade, In the Mood*

M. Curtis: *A Klezmer wedding...*

SEZONBÉRLET

2004. október 4.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

R. Strauss: *I. kürtverseny,*

Till Eulenspiegel vidám csínyjei, op. 28.

Hacsaturjan: *Spartacus-válogatás*

Vezényel: Horváth Gábor

Kürt: Gál László

2004. november 24.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

Beethoven: *Coriolan nyitány*

Beethoven: *VI. F-dúr szimfónia, op. 68.*

Beethoven: *Hármasverseny*

Vezényel és zongorán közreműködik: Vásáry Tamás

Cselló: Szabó András

Hegedű: Szabadi Vilmos

2004. december 6.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Weber: *A bűvös vadász – nyitány*

Weber: *f-moll klarinétverseny, op. 73*

Wagner: *A Walkür (I. felvonás)*

Vezényel: Kovács László

Klarinét: Szepesi János

Ének: Szabóki Tünde, Molnár András, Tóth János

2005. január 24.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Schubert: *III. D-dúr szimfónia*

Kodály: *Marosszéki táncok*

Muszorgszkij-Ravel: *Egy kiállítás képei*

Vezényel: Medveczky Ádám

2005. február 25.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Glinka: *Ruslan és Ludmilla-nyitány*

Stravinsky: *D-dúr hegedűverseny*

Dvořák: *IX szimfónia,*

e-moll (Az új világból), op. 95.

Hegedű: Patricia Kopatschinskaja

Vezényel: Berkes Kálmán

2005. március 14.

Miskolci Nemzeti Színház, 19.30

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Chopin: *e-moll zongoraverseny, op. 11.*

Stravinsky: *Le Sacre du printemps*

(Tavaszi áldozat)

Vezényel: Kovács László

Zongora: Hegedüs Endre

2005. május 2.

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Beethoven: *István király – nyitány, op. 117.*

Csajkovszkij: *D-dúr hegedűverseny, op. 35.*

Brahms: *I. c-moll szimfónia, op. 68*

Vezényel: Rico Saccani

Hegedű: Kokas Katalin

Kovács László
művészeti vezető

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3525 Miskolc Fábán u. 6/a

Tel.: (46) 323-488, (46) 506-695

Fax: (46) 351-497

www.mso.hu

E-mail: missyo@hu.inter.net

Jegyek válthatók a Filharmonia

Kelet-Magyarország Kht.

jegyirodájában

3525 Miskolc, Kossuth u. 3.

Tel/Fax: (46) 506-656

Örökzöld dallamok bárzongorára

Rendhagyó vállalkozásba fogott tavaly a világhírű távol-keleti hangszergyár, a Roland Magyarországon működő kelet-európai képviselete (Roland East Europe Kft.) és a Filmmúzeum tévécsatorna. Meghirdették az Első Országos Bárzongorista Versenyt, amit a szakma és a közönség is kedvezően fogadott. A 2003 decemberében lezajlott döntő emlékezetes pillanatait hallhatók azon a CD-n, ami nemrégiben jelent meg a NarRator Records gondozásában. A muzsikuskok, illetve az általuk képviselt stílust kedvelő zenebarátok számára jó hír, hogy idén ősszel is lesz bárzongorista-verseny.

A tavalyi első viadalon „egy elfeledett szakma nagyjai mutatkoztak be az érdeklődőknek. Szomorú tény, hogy a bárzongorázás mára kissé divatjammá vált, s ezeket a muzsikuskokat egyre inkább háttérbe szorítják a mai kor » trubadúrjai». Ezért volt kellemes meglepetés a verseny kedvező fogadtatása” – mondja Tóth Csaba, a Roland East Europe Kft. igazgatója, egyúttal a NarRator Records vezetője. A versenyre jelentkezők közül harminc zongorista jutott be a zártkörű elődöntőbe, amelynek az újlipótvárosi Roland ZeneGaléria adott otthont. Innen a szakmai zsűri nyolc versenyzőt, a közönség pedig további két muzsikust juttatott a döntőbe, amit a Magyar Rádió Márványtermében rendeztek meg. A döntőben Csernák Tibor, Esze Zsolt, Farkas Sándor, Hauser Antal, Mátrai László, Nagy Csaba, Orosz János, Szirmai Zoltán, Szücs Imre és Taligás Tibor tíz-tíz percen, szabadon választott szórakoztató műsorral bizonyíthatta muzikalitását és technikai felkészültségét. Az esten vendékként Weszely Ernő, a kitűnő harmonikás, zongorista és énekes is fellépett, aki kifejezetten erre az alkalomra komponált új dalát (Én, meg a zongora) is előadta. A szakmai zsűri munkájában Blum József, Dráfy Kálmán, Körmendi Vilmos, Szakcsi Lakatos Béla és Szirmai László vett részt,

s hosszas vita után végül Farkas Sándor produkcióját ítélték a legjobbnak, Mátrai László és Szirmai Zoltán pedig különdíjat kapott. A döntőt élőben közvetítette a Magyar Rádió, míg a Filmmúzeum tévécsatorna rögzítette, és hatvanperces műsort készített belőle. A most megjelent CD-n a díjazottak teljes programja, valamint Weszely Ernő említett dala és az általa megszólaltatott Gershwin-egyveleg kapott helyet. A hangulatos zenei összeállításához szép kivitelű kísérőfüzet társul: sztorik, emlékek, vallomások a díjazott bárzongoristák életéből...
ReA

Zenéről Goethe nyelvén

Klassik.com

Aki rutinos internet-használóként német nyelvű klasszikus zenei weboldalak után kutat, leginkább a de, esetleg az at végződést gépeli be a magyar hu helyett – ám az egyik leg-színvonalasabb német zenei oldal mégis egy com-os domain mögött rejtőzik.

A kölni székhelyű tartalomszolgáltató nemcsak kitűnően gondozott adatbázisaival, átfogó szolgáltatásaival, de átlagon felüli frissítési gyakoriságával is kitűnik az internet oldalak sokaságából. A klassik.com vitán felül Európa egyik leggondosabban ápolott klasszikus zenei oldala, bár az is igaz, hogy a hírek jelentős része inkább csak a német olvasók számára releváns. A német-osztrák sajtó tematikus szemlézése mellett rengeteg lemez- és jó néhány koncertkritika között tallózhat az, aki bírja Goethe és Schiller nyelvét: a lemezeket három szempont – interpretáció, hangminőség, repertoárérték – szerint akkurátusan egytől ötig csillagokkal osztályozzák. A bőségszár azért nem teljesen automatikusan nyílik meg: az archívumhoz való hozzáférés regisztrációhoz kötött, enélkül csak az utolsó 3-4 cikket olvashatjuk el. Az évfordulónaptár egyszerűen „ein muss” mindenki számára, aki szeret adatok felett elcsodálkozni, a koncertnaplót viszont fájón és érthetetlenül hiányzik az oldalról – bár el tudom képzelni, hogy nem egyszerű feladat egy teljes német koncertadatbázist karbantartani.

A 100 mestermű menüpont alatt egy zeneszerző, Thomas Pehlken írja le gondolatait a zenetörténet általa legfontosabbnak tartott 100 opuszáról: bár a kronológiai sorrendben folyamatosan közölt kis ismertetők sora még a felénél sem tart, az összeállítás – részben épp a szerző szubjektivitása miatt – áttanulmányozásra érdemes.

Zsoldos Dávid

www.gramofon.hu – klasszikus és jazz az interneten
Együttműködésben a www.fidelio.hu online zenei magazinnal

Válogatás a Magyar Állami Operaház őszi kínálatából

Kortárs művek, klasszikus produkciók és egy ősbemutató

Vérnász az Ybl-palotában

Szokolay Sándor Vérnász című operája ősszel ismét színre kerül a dalszínházban. A Kovalik Balázs rendezte produkciót négy este, szeptember 15-én, 17-én, 22-én és 24-én tekinthetik meg az érdeklődők az Operaházban.

Az előadás dirigense Oberfrank Péter, s a főbb szerepeket Réti Attila, Rálik Szilvia, Vajda Júlia, Kovács Annamária, Klein Ottokár,

Wierdl Eszter és Vadász Dániel alakítja. A darab díszlettervezője Horgas Péter, jelmeztervezője Jánoskúti Márta, koreográfusa pedig Horváth Gábor.

Három októberi Jenűfa

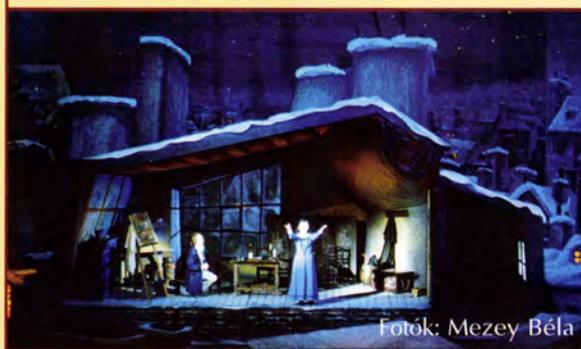
Leos Janáček Jenűfájának októberben három este, 9-én, 12-én és 16-án tap-

solhatnak az érdeklődők az Ybl-palotában. A Vidnyánszky Attila rendezte előadásban, amelynek díszlet- és jelmezterveit Alekszandr Belozub készítette, a főbb szerepeket Bátorfi Éva, Kiss B. Atilla, Wendler Attila, Marton Éva, Takács Tamara és Gurbán János kelti életre. Az előadások karmestere Kovács János.

Őszi Bohémélet-sorozat

A legendás produkció, amelyet még Nádasy Kálmán állított színpadra, s díszleteit Oláh Gusztáv, jelmezeit pedig Márk Tivadar készítette, szeptembertől novemberig nyolc alkalommal (szeptember 23-án, 25-én, október 3-án, 8-án, 19-én, 28-án valamint november 16-án és 19-én) szerepel a ház műsorán. Az előadások főszerepeiben többek között Kelen Péter, Kovácsházi István, Tokody Ilona, Frankó Tünde, Kolonits Klára, Csonka Zsuzsanna, Hruby Edit, Herczenik Anna, Masányi Viktor, Busa Tamás és Káldi Kiss András lép színpadra. A szeptemberi és novemberi Bohéméleteket Keszelyák Gergely, az októberi előadásokat pedig Lukács Ervin vezényli.

Fotók: Mezey Béla

Hófehérke-ősbemutató az Erkel Színházban

Ifj. Harangozó Gyula–Kocsák Tibor Hófehérke és a hét törpe című, két-felvonásos táncjátéka november 27-én, 28-án és 30-án látható az Erkel Színházban. Az ősbemutató koreográfusa ifj. Harangozó Gyula, zeneszerzője Kocsák Tibor. A díszlet Kentaur, a jelmez Velich Rita alkotása. A főbb szerepeket Tsymbal Irina, Hágai Katalin, Oláh Zoltán, ifj. Nagy Zoltán, Szakály György és Delbó Balázs táncolja. Az előadásokat Csányi Valéria dirigálja.

Pünkösdtől őszig Salzburgban

Szabó István filmrendező tartotta az ünnepi játékok megnyitóját

A Pünkösdi Fesztivál idén is a barokk zenéről szólt Salzburgban: néhány napra Bach és Händel mellett Biber, Charpentier, Lully és Rameau művészete is reflektorfénybe került. A nyári ünnepi játékok első számú sztárja a fiatal orosz operadiva, Anna Netrebko volt, de – többek között – Cecilia Bartoli, Maxim Vengerov és Nikolaus Harnoncourt fellépéseit is élvezhették a zenebarátok.

A nyári Salzburgi Ünnepi Játékokat már több éve megelőző Pünkösdi Fesztivál a barokk zenéről szól. A négy nap alatt két óriás, Johann Sebastian Bach és Georg Friedrich Händel, valamint (részben évfordulók kapcsán) négy „nagyemester”: Heinrich Ignaz Franz Biber (1644–1704), Marc-Antoine Charpentier (1643–1704), Jean Baptiste Lully (1632–1687) és Jean-Philippe Rameau (1683–1764) voltak a műsorok középpontjában.

Emlékezés az árkádiai költőkre

Händel huszonkét éves korában írt *Il trionfo del Tempo* (Az idő diadala) című oratóriumával nyílt meg a fesztivál. A pályája kezdetén álló szerző római élményeinek hatására írta e művet. Korunk már elfelejtette az „arkádiai költőket”, akikkel Händel igen jó kapcsolatban állt. Krisztina, a legendás svéd királynő trónjáról lemondva Rómába költözött, ahol művészekkel vette körül magát. Aranykincsein kívül nagyértékű festményeit, szobrait, valamint udvari muzikusait is magával vitte Itáliába. Valósággal megbabonázta a római arisztokrata és egyházi köröket. Kezdeményezésére alakult az „Accademia Arcadica”, költőkből álló irodalmi kör, amelynek fő alakja egy római kardinális, egyben neves költő, Benedetto Pamphili lett. A széles látókörű férfiú filozófus és diplomata is volt. Palotájában nyíltan hódolt a „pogány” görög művészeteknek és rendszeresen nagyvilági irodalmi-zenei esteket adott. Így vált a Rómába látogató, bravúros orgona- és csembalójátékáról hamar ismertté vált Händel első mecénásává és egyben librettóírójává is. Az árkádiai költők nevüket a görög mitológiából merítették, ahol Árkádia tartomány mondák színhelye és a költészet hazája volt. Az irodalmi körhöz számos arisztokrata és pap, később pápa is csatlakozott, mindenki álnevet kapott. Pamphili és költőtársai verseinek sajátos zeneisége, ironiája egy sor zeneszerzőt is megihletett, köztük Benedetto Marcellót és Alessandro Scarlattit. A kardinális tiszteletére írt (világi) kantáta-oratórium szövege ezt az azóta elfelejtett költői áramlatot képviseli. (Érdekesség, hogy nemrég adták ki a neves kontratenor, Andreas Scholl lemezét, amelyen az árkádiai kör zeneszerzőit mutatja be.)

Az Idő legyőzi a Szépséget, aki a mű elején és végén is tükörben szemléli magát. A kezdeti öröme, szeszélyek, élvezetek hihet-

lenné teszik számára, hogy szépsége egyszer elmúlik. Ám az illúzió eltűnik, a tükör nyilvánvalóvá teszi az igazságot. Mintha Richard Strauss Rózsalovagjának (amely a nyári fesztivál reprezentatív darabja volt) Tábornagné-előalakja jelenne meg, hiszen a Rózsalovag is az idő múlásáról szól, szomorkás-ironikus, máskor vaskosan humoros módon. Pamphili szövegkönyvében a kegyetlen és cinikus Idő a pusztulás szépségét, egyfajta haláltánc-lírával illusztrálja, miközben finoman ironikus versek enyhítik a drámai feszültséget. Kiemelkedő volt Carlos Mena spanyol kontratenor produkciója. A legifjabb generáció képviselője már több szólólemezzel rendelkezik. Különleges hangszíne, intonációja a világsztár David Danielsére emlékeztet. A Wiener Akademie régizenei együttest a neves orgonaművész-

karmester, Martin Haselböck vezette, akinek felkérésére a brazil koreográfus, Alonsó Barros a kosztümös énekesek mozgását, helyváltoztatását izléseesen szcenírozta.

Charpentier és Biber: árnyékból a fényre

Charpentier XIV. Lajos, a Napkirály kortársa volt, a szerencse azonban nem neki kedvezett, hanem az olasz származású Lullynek. Charpentier az udvari főzeneigazgató és népszerű zeneszerző árnyékában élt. Akár csak ötven évvel később Händel, ő is Rómában járt, és ezt követően az olasz muzsika rajongója lett. Újításai zenetörténeti jelentőségűek: létrehozta az oratórium műfaját, a francia kantáta- és szonátaformát. Lotaringiai Mária (Mademoiselle de Guise) házi zenésze lett, és kiváló kontratenor-énekes is volt. Amikor Lully-t Molière kiutasította színtársulatából, Charpentier lett a „Troupe de Roi”, majd Molière halála

után továbbra is a király által támogatott Comédie Française zeneszerzője, így egyre több operát, színpadi zenét írt. Kiváló egyházi muzsikus is volt, igen sok liturgikus műve maradt fenn. Rendszeresen játszott Párizsban a csodálatos, XIII. században épült Sainte-Chapelle orgonáján. Halálának háromszázadik évfordulóján a Musica Antiqua Köln kizárólag az ő műveiből állította össze hangversenyét. Zenekari szvitek, indulók és egy példa nélkül álló alkotás, egy zenekari mise szerepelt a programban. Ez utóbbi műfajjal – ahol a szöveget a capella férfikar éneklé – más zeneszerző nem próbálkozott. Az utókor Charpentiert szinte teljesen elfelejtette, ám némi „kárpótlásként”, ötvenegy éve az Eurovízió szignálja a Te Deumból vett nyolcütemes részlet adja. A Reinhard Goebel vezette együttes a legkülönfélébb hangszer-összeállításokkal valóságos zenei tűzijátékot rendezett, méltón

Laura Aikin

Carlos Mena

Fotók: Salzburgi Ünnepi Játékok

Arthur király – Jürgen Flimm ötletparádéja Fotók: Salzburgi Ünnepi Játékok

hírnevéhez, hiszen hosszú ideje a régizenei együttesek élvonalában vannak, számtalan hanglemezzel-díjjal.

A salzburgi hercegeknek alkalmazásában állott Biber szintén 300 éve hunyt el. Zenéjének felfedezése az utóbbi évtizedek eredménye. Mind miséi (a híres salzburgi és brüsszeli), mind hegedűművei (köztük a Rózsafüzér-szonáták) már jó néhány lemezfelvétel formájában is megszerezték számára az utókor elismerését. A hangszeres játék és zenekari hangzás zseniális megújítója volt. Egyes felfedezései meghaladják korát és szinte a sztereo-kvadrofon korszakig nyúlnak előre. Korának egyik legnagyobb hegedűvirtuóza volt, aki létrehozta a hegedű szólószonáta műfaját, amelyet Bach is mintának tekintett hasonló műveihez. Biber egészen egyedülálló hangeffektusokat alkalmazott, és kitalálta az „elhangolt” hegedűt (Skordatur). Egy vagy több húr hangolásán változtatva az eredmény – természetesen csak avatott kezekben – elképesztő. A hangzásarányok és a hangszer színei megváltoznak. A Rózsafüzér-szonáták misztikus tartalmát a különleges hangolás kiemeli. John Holloway, a barokk hegedű előadói stílusának mestere, Biber zenéjének évtizedek óta elkötelezettje. Holloway színes egyénisége, lélegzetelállító virtuozitása – vibrato nélkül és többnyire első fekvésben játszott – és a hegedűhang színeinek varázslatos megjelenítése tette élvezetessé Biber műveit. A tomboló közönség „a barokk zene Paganinijeként” ünnepelte John Hollowayt.

Bach h-moll miséje, mint a barokk zene gigantikus, univerzális alkotása, valósággal megkoronázta a fesztivál programját. Hel-

muth Rilling stuttgarti együttesével és kiváló szólistáival a Grosses Festspielhausban inspirált előadást nyújtott. A remek akusztika és a nagy előadói tér a neves kórus, a Gächinger Kantorei teljesítményét ünnepi eseményé avatta.

Ligeti és Kurtág újabb elismerése

A nyári Salzburgi Ünnepi Játékok magyar vonatkozásban is több meglepetéssel szolgáltak. Az ünnepi megnyitó beszédet Szabó István Oscar-díjas filmrendezőnk tartotta. Személyes vallomását fogalmazta meg a filmművészet és a politika összefüggéseiről. A művész hite, tisztessége lehet csak garancia arra, hogy az egyedülállóan nagy tömeghatást elérő film nem válik a politika bábfigurájává.

Az osztrák-magyar kulturális kapcsolatok és az unióban való együvé tartozás félreérthetetlen szimbóluma volt e felkérés, akárcsak a másik jelentős esemény: Kurtág György életműve került a fesztivál kortársenei koncertjeinek középpontjába. Nyolc hangversenyen (részben klasszikus művekkel ötvözve) szólaltak meg művei. Kurtág feleségével előadta Játékok című sorozatát. A Végh Sándor által világhírűvé vált Camerata Salzburg koncertjén Peter Gülke karnagy Kurtág op. 9 jelzésű Négy capricciójának elhangzása után a közönséghez fordult: „Ilyen gyönyörű művet én életemben keveset hallottam. Engedjék meg, hogy még egyszer előadjuk.” A fesztivál művészeinek ilyen lelkesedése és nagyfokú koncentrációja volt jellemző szinte a teljes programra. Nem véletlen, hiszen ez a muzika „nyári olimpiája”, itt a maximumot kell nyújtani. A szereplők, a rendezők szemmel láthatóan szívügyüknek tekintettek minden programot, és nagy súlyt fektettek a betanulásra. A rutinnak számító programokat sem lehetett „ledarálni”. Jó példa erre a Bécsi Filharmonikusok koncertsorozata, amelyben többek között Schubert IV. és VIII. szimfóniáját is eljátszották. A karmester, Riccardo Muti és a zenekar vezetése is ragaszkodott a kiadós próbaszámhoz, bár néhány éve ezekből lemezfelvétel is készült. „A zenekar tagjai változnak, sok a fiatal, szükséges számukra is e művek alapos megismerése” – kommentálta az együttes vezetője. A fesztivál által rendelt zenekari művet, Aribert Reiman (1936) Idősziget című alkotását is ők szólaltatták meg. A fesztivál rezidens zeneszerzői sorozatában egy fiatal osztrák tehetség, az 1973-ban született Jörg Widmann mutatkozott be, aki klarinétjátékával is nagy sikert aratott.

Az ünnepi játékok főintendánsa, Peter Ruzicka – aki maga is zeneszerző – Ligeti Györgyről és Rekviemjéről írt ajánló sorokat a Bambergi Szimfonikusok koncertjéhez. Számára ez a kompozíció a XX. század egyik alapműve. A magyar művészek közül Boldóczi Gábor fiatal trombitaművész számára kiugrási lehetőséget biztosítottak Salzburgnál: Michael Haydn két trombitaversenyét játszotta el a zenekari matiné-sorozatban, a Mozarteum kamarazenekarával.

Fókuszban Korngold életműve

A fesztivál programjának másik központi alakja egy méltatlanul elfelejtett zeneszerző, Erich Wolfgang Korngold (1897–1957) lett. A zeneszerző-csodagyerek a múlt század húszas éveiben rendkívül népszerűvé vált. 23 éves korában írta meg a Halott város című operáját, amely bejárta a világ nagy operaszínházait. A polgári társadalom hanyatlását bemutató zenei vízió világsikert aratott. A New York-i Metropolitanban Jeritza Mária főszereplésével mutat-

ták be. Korngoldot Schönberg mellett korának legjelentősebb osztrák zeneszerzőjének tartották. Max Reinharddal igen jó barátságban volt, talán életét is e barátság mentette meg. A fasizmus időszakában művei tilalomlistára kerültek, menekülnie kellett. Hollywoodba került, ahol a szintén emigráns Reinhard támogatására filmzenei felkéréseket kapott. Írt operettzenét, de hegedűműveket is Jasha Heifetz és Mischa Elman számára, amelyeket azok sikerre vittek. Korngold Hegedűversenyét a fesztivál nyitókoncertjén a fiatal osztrák hegedűs tehetség, Benjamin Schmid játszotta.

A fesztivál első operabemutatója jelentős sikert aratott, annak ellenére, hogy ritkán játszott barokk műről, Henry Purcell Arthur király című zenés játékaról volt szó. Az ünnepi játékok történetében eddig alig fordult elő, hogy a vele párhuzamosan futó színházi fesztivál ilyen egyenrangú módon kapcsolódik a zenei programokhoz. A neves rendező, Jürgen Flimm – aki egyben a színházi fesztivál intendánsa – parádés, szatirikus, színes prózai előadást hozott létre az Arthur királyból, vezető osztrák színészek közreműködésével. A zenei részt a bécsi Concentus Musicus látta el Nicolaus Harnoncourt vezényletével – biztosítva a zenei sikert is. A darab légköre a shakespeare-i vígjátékokat idézte fel, helyenként modern eszközökkel.

Anna Netrebko egy Prokofjev- és egy Bellini-opera főszereplője volt

Albán és orosz sztárjelöltek

Az egyetlen Mozart-operabemutató (egy felújítás mellett) a *Così fan tutte* volt, amelyet talán először játszottak a Grosses Festspielhaus hatalmas színpadán. A rendezőházaspár, Ursel és Karl-Ernst Hermann jelzésszerű díszletekkel, több mozgással próbálta a nem adekvát helyszínt játszhatóvá tenni. Az énekes együttes kiváló volt: Helen Donath hatvannégy évesen is bravúros Despinát alakított, Thomas Allen visszafogott Don Alfonsója mellett. A két párt fiatal tehetségek alakították, akik közül szenzációszámra ment egy huszonnégy éves albán tenorista, Saimir Pirgu, aki már a bécsi operaház egyik kítüntetését is elnyerte. Nagy sikere volt a két testvért alakító fiatal énekesnőknek, Tamar Iverinek és Elina Garančanak is. Garanca színpadi megjelenése, külseje megdöbbenően emlékeztetett a fiatal Házy Erzsébetre. Lehet, hogy hamarosan a másik, bámulatosan szép orosz énekesnő – Anna Netrebko – „sorsára jut”, akit a média már szinte agresszíven reklámozott. Netrebko a fesztivál fő sztárja volt, aki két fontos szerepet énekelt: Prokofjev

Nicola Uliveiri, Samir Pirgu, Tamar Iveri és Elina Garanca a *Così fan tutte* modern rendezésében

Häború és béke című operájának Natasáját és Bellini *I Capuleti e i Montecchi* című zenedrámájának Júliáját. DVD-je nemrég jelent meg, s ezen az operaáriákat Madonna és más popsztárok kliprendezője filmesítette meg – a konzervatívabbak nagy megbontránkozására. Salzburgi szereplései során (bár koncertelőadások voltak) semmiféle sztár-magatartás nem volt észlelhető, a sikert Netrebko valóban énekési teljesítményével aratta.

Hetvenhárom koncert hangzott el a fesztiválon – jó néhány vendégzenekar, szólista fellépésével. Hangszeres szólisták produkció és dalestek színezték a programot, ahol a közönség sok-sok kedvence szerepelt Cecilia Bartolitol Maxm Vengerovig. Talán érdemes egy megható pillanattal zárni a beszámolót. Vengerov az öt ünneplő közönségnek egy különleges ajándékot adott. Mint az ENSZ gyermekvédelmi küldötte járja a világot hegedűjével, hogy felvidítsa a klasszikus zenéhez soha hozzá nem jutó gyermekeket. Egy mesét játszott el, amelyet saját hegedűkíséretével illusztrált: a fiatal bikanövendék életét mesélte el, akit szülei végül hazavisznek az arénából, mert nem akar harcolni, csak otthonában élvezni a szabad életet. Ez a negyedóra – amely Szabó Istvánhoz hasonlóan a fiatal, világhírű hegedűművész hitvallását mutatta be – felejthetetlen maradt közönsége számára.

A fesztivál jövő évi programja hamarosan elkészül, de a „nagy év” 2006 lesz, Mozart születésének 250. évfordulója, amikor a frissen újjáépített Kleines Festspielhausban (neve „Mozart-ház” lesz) és más helyszíneken Mozart valamennyi operáját bemutatják.

Székely György/Salzburg

Mozart és Verdi Debrecenben

Két bemutató és két felújítás a Csokonai Színház műsorán

Csutka Istvánnak, a Debreceni Csokonai Színház igazgatójának négy évvel ezelőtti terve mostanra kezdenek beérni. Kinevezésekor éppen bezárták a színház második legfontosabb játszóhelyét, a Kölcsey Művelődési Központot, de a következő évadra már három játszóhelye lett a színháznak: a Nagyszínpad, a Horváth Árpád Stúdiószínház és a rendbe hozott Víg mozi, ahol a Kamaraszínház működik.

Ez azt is jelenti, hogy az opera-előadások számát már nem kellett redukálni. Sőt, egy másik álom is megvalósult: az addigi tánc-csoportból létrejött a debreceni balett-társulat. A 2001–2002-es évadban a Carmina Buranával és a Boleróval mutatkoztak be, egy estén a Mario és a varázsló című Vajda-operával. A nagy siker igazolta az elképzeléseket: Debrecennek szüksége van balett-együttesre, és a közönség igényli a modern operát is.

Meg kellett küzdeni Wagnerért is. A bolygó hollandit tervezték 2002-ben a jubileumi évadra, de különböző okok miatt ez a bemutató nem valósult meg, helyette a Lohengrint adták elő. „Hosszú és nehéz opera, üresek lesznek a széksorok” – lehetett hallani az ellenérveket. A múlt évadbeli felújítás mégis telt házakat vonzott.

A 2004–2005-ös évadban két bemutatót és két felújítást láthat az operakedvelő debreceni közönség. Giuseppe Verdi Attila című operájának ötletével szinte egyidőben jött a felkérés a Szabad Tér Színház Kht.-tól: koprodukcióban mutassák be a Margitszigeti Színpadon a hun király történetét. Szerencsés egybeesés volt, hiszen úgy tudták az előadás szcenikai kivitelezését megvalósítani, hogy az opera mindkét helyen átalakítások nélkül játszható legyen.

Az Attilát 1973-ban már láthatta a debreceni közönség, de minden évben egy olyan dalművet is bemutatnak, amely még nem

szerepelt a színház repertoárjában. Jövő év márciusában ez Mozart Idomeneója lesz. Az igazgató elképzelései szerint a cél minden évben egy hagyományos és egy modern – nem az élettől elrugaszkodott, de szemléletében mai – előadást létrehozni. Aki ősszel az Attilát megnézi Debrecenben, nem fog mobiltelefont és villogó neonlámpákat látni, hanem korszerű szemléletű rendezést, Alföldi Róbert munkáját. Az Idomeneóról egy olasz származású rendezővel folynak még a tárgyalások. A két felújítás: Erkel Ferenc Bánk bánja, és Verdi Nabucco című operája. A színház ötvenedik, jubileumi évadjára összeállított operagálát a nagy érdeklődés miatt szintén műsoron tartják.

Philippe de Chalendar, az új debreceni zeneigazgató

Az Egerházi Attila vezette balett-társulat hat főről tizenkettőre bővült létszámmal tartja majd új bemutatóját, a musical kedvelői pedig Webber: József és a színes, szélesvásznú álomkabát című darabjával ismerkedhetnek meg. A gyerekeknek olyan „beavató” színházi előadásokat kínál a Debreceni Csokonai Színház, amelyek során – szakember által kommentálva az eseményeket –, az ifjú néző könnyedén követi a cselekményt, miközben megismerkedhet a rejtett csodákkal; a fény- és színpadtechnikával, a kellékek, jelmezek varázseréjével.

Annak ellenére, hogy ma már vidéken sincs szervezett színházlátogatás, vége a klasszikus közönségszervezésnek, a külön buszoknak, az utóbbi évben háromezerral növekedett az eladott bérletek száma. A közvéleménykutató iverk bizonyítják, hogy 2 százalékról 12 százalékra növekedett a megyéből bejáró, és 5 százalékról 10 százalékra a más városokból ideérkezők száma.

Amíg a helyi közönség várta az új évad kezdetét, a társulat 2004 nyarán számos vendégszereplésen járt. Wiesbadenben a Gézagyerek című darabot mutatták be, a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon a Híres operakórusok produkcióban léptek fel, Győrben a Nemzetközi Táncfesztiválon arattak sikert, majd Budapesten az Attilát adták elő. Kapolcson, a Művészetek völgyében, a Fertőrákosi Barlangszínházban pedig a Wagner-fesztiválon szerepeltek. Évadzáróként a társulat kórusa önálló esttel igazolta az operaigazgató Kocsár Balázs és a zeneigazgató Philippe de Chalendar reményét: ez a kórus kinevelheti magából a jövő tehetséges énekeseit! 2005. márciusában, a franciaországi Besançonban koprodukcióban mutatják be Eötvös Péter A balkon című operáját. És akinek ennyi jó kevés, a Pekingsi Opera november 5-én a Turandottal, Puccini operájával vendégszerepel a Debreceni Csokonai Színházban.

A színház ötvenedik, jubileumi évadjára összeállított operagála továbbra is műsoron marad

Fotók: Debreceni Csokonai Színház

Lőrincz Andrea

Újraolvasta a Kékszakállút

Selmecki György: zenei mindenés Budapesttől Kolozsvárig

Selmecki György egyszerre két helyen tölt be vezető szerepet: a budapesti Nemzeti Színházban és a Kolozsvári Magyar Operánál. Zenei napokat szervez Nyírbátorban, nyári előadást hoz létre Egerben, terveket dolgoz ki egy Sopron–Budapest tengelyű Liszt Fesztiválra, menedzseli független operatársulata, az Auris ügyeit, tanszékvezető a Színház és Filmművészeti Egyetemen.

A Nemzetiben a korábbi televíziós sorozat, az Operamesék élöben is komoly sikerrel megy, emellett Selmecki György szezononként egy-két kísérőzenét komponál, és hívására alakulóban van egy olyan rangos muzsikuskör, amely az apróbb feladatokat is magas színvonalon látja el. Merészebb vállalkozásnak tetszik a tanszékvezetés: a művészeti felsőoktatás általában borzalmas helyzetben van – mondja. Alapvetően pénzügyi okok miatt (idén 81 millió forintot vontak el az egyetemről) fejlesztésre semmi remény, a színvonal megőrzése is csak áldozatok, belső racionalizálás árán képzelhető el. Az új növendékek zenei szocializációja a közoktatási problémák miatt alacsony, ám a zenés színházi produkciók iránti nézői igény nő. A magyar színházi társadalom, amely úgy nőtt föl, hogy a zenés műfaj valamiféle kispolgári borzalom, mára fölismerte, hogy súlyos hiányosságokat kell ledolgozni.

Felhőtlen élményt és boldogságot szerez az Auris Társulat, pedig egyelőre stabil befogadóhely nélkül dolgozik. Idén kisebb veszteség, hogy a Miskolci Operafesztiválon, ahol az előző három nyáron mindig jelen voltak, a szervezők drágának találták tervezett produkciójukat. Ám a Thália Színház már lekötötte nyolc előadásukat, Vajda János Leonce és Lénáját játsszák – a Kolozsvári Magyar Operával koprodukcióban hozták létre. Weber A bűvös vadász című romantikus operája évtizedek óta nem hangzott el élőben Magyarországon. Nos, ezt a hiányt is pótolni akarják, az Auris a remekmű bemutatására készül, a premier színhelye valószínűleg az új kulturális objektum, a Művészetek Palotája pompásan felszerelt színházterme lesz. E produkció jelmezeit is szeretné Selmecki a neves designerrel, Náray Tamással terveztetni. Korábban Verdi Attilájánál és A kékszakállú herceg vára tévéfilm-változatánál dolgoztak együtt Nárayval.

Ezzel rátérhetünk a következő témára, Bartók operájára. A filmet Silló Sándor, az Operameséknél bevált alkotótárs rendezi, operatőr: Nemes Tibor. Nem egy színházi előadás felvétele, hanem egy valódi film készül, több külső és belső helyszínen. A képi világról Selmecki nem szívesen beszél, az a rendező dolga, annyi biztos, hogy a látvány szintartománya igen puritán, majdnem fekete-fehér lesz, sajátos, de nagyon természetes és erősen bartóki értelmezésű környezetbe kerülnek az énekesek. E téren nem kis meglepetést szerez, hogy a megszokott mezzó-basszus, illetve drámai szoprán-bariton párosítás helyett egy szoprán: Kolonits Klára és egy basszus: Kovács István éneklé Judit és a Kékszakállú szólamát. Szeretnék kellően ünnepi és látvá-

nyos körülmények között, 2005 februárjában, a filmszemlén bemutatni az alkotást. A hangzó anyagból készült CD ezután kerülne piacra. A zenei felvételek – meséli –, mások fájdalmas konfliktusai ellenére, az Universal Kiadó és a Bartók jogörökösök legteljesebb „drukkersége” mellett folytak, ebben az Operamesékben szereplő két részletnek nyilván szerepe volt. Silló egyébként a Bartók-korabeli archív filmképekből a Mikrokozmoszra és a Gyermekeknek sorozatra készített igen finom stílusú filmetűdöt – ez is erősítette a rokonszenvet irántuk. Móczán Péter, a film producere és a Duna Televízió, valamint az M1 tett ígéretet a műsor befogadására, így kapták meg az ORT anyagi támogatását.

Hegedűs a háztetőn – Selmecki György a zongoránál

Foto: Gramofon-archív

Ami a darab előadói tradícióit illeti, sok koncertszerű és színházi előadás, továbbá számtalan felvétel meghallgatása után érlelődött meg Selmeckiben a meggyőződés, hogy a partitúrát születése óta jóformán senki sem olvasta el tisztességesen. Az énekesek már az ősbemutatón kicsikartak Bartóktól egy-két változtatást, az pedig köztudomású, hogy Székely Mihály generációja bizonyos gátlatlansággal a saját akcentusait építette a hagyományba. Selmecki szerint „a legnagyobbak, például Solti is folyamatosan egyszerűsít, és azt kell mondanom, hogy Eötvös új lemeze sem fedi a kottát.” A két énekessel óriási szerencsénk volt – jelenti ki. „Egyiküknek sincs veszteni valója, nincs bennük megfelelési kényszer, Kovács egyáltalán nem függ a hazai operaélettől. Velük szinte 100 százalékgig mindent megvalósíthattam, amit elképzelttem. Nagyon lényeges dramaturgiai mozzanat, hogy szinte mindenütt Judit történeteként interpretálják a darabot. Itt ez a viszony meg tudott fordulni, és ebben különös jelentősége volt a Rádiózenekarnak, amely fantasztikusan koncentrált teljesítményt nyújtott a felvételeken.”

Az évad Kolozsváron felsorolásszerűen is dúsnak ígérkezik: októberben egy amerikai rendező viszi színre Puccini Pillangókisasszonyát, felújítják a kortárs magyar darabokat, decemberben Kolonits Klárával és Kiss B. Atillával a Bohémélet reprizére kerül sor. Azokat az énekeseket, akiket megfelelő szerep híján Budapesten nem tud foglalkoztatni az Operaház, és így méltatlanul kerülnek parkolópályára, gázszíval együtt kölcsönzik Kolozsvárra. Ez olyasfajta ideális együttműködésnek a szerény kezdete, amelynek határon túl és innen működnie kellene. Ez azonban már egy másik beszélgetés témája.

AM

Jövőre két hét belcanto

Pozitív a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál mérlege

A Miskolci Nemzetközi Operafesztivált szervező közhasznú társaság vezetője, Bátor Tamás jó érzéssel tért haza Sienából és Spoletóból. Két híres énekversenyen vett részt, a zsűriben dolgozott olyan mértékadó kollégákkal, mint Renato Bruson vagy a Római Filharmonikusok, illetve a firenzei és a bolognai operaház igazgatója.

A tisztelt mesterek mind elismeréssel szóltak a miskolci fesztiválról, a Bartók+ tehát bekerült a világ operaéletének vérkeringésébe. Számon tartják, hogy a városban most már négy éve, június elején olyan kollégák lépnek föl, akikkel az előző hetekben Bécsben, Londonban, vagy New Yorkban találkoztak – külföldi sztárok és világjáró magyar énekesek.

Idén Bartók mellett a „plusz Csajkovszkij hatalmas és sokrétű – szimfonikus, kamara”, balett és zenedrámái – életműve volt. Még sosem rendeztek ilyen hosszú fesztivált. Az igazgató sorolja: először kilenc, azután tizenegy, majd tizennégy, idén pedig tizenhat napos volt a rendezvény. Azt érezte, hogy a szervezők a tizenkettedik napra elfáradtak, és új lendületet kellett venniük, hogy a következő időszakot még győzzék energiával. Úgy állapodtak meg, egyetértésben a várossal, hogy jövőre tizennégy napra szerkesztessek programokat. A napi eseményeket azonban nem ritkítják meg, ha valaki nem két hétre, hanem csak három napra érkezik, az is a „jóllakottság” érzésével távozhat, néhány óra alatt is sokféle élményt fogadhat be, az ismeretterjesztéstől a kísérleti produkciókon át a hagyományos előadásig.

Mit mutat a fesztivál művészi számadása, mit tart számon Bátor Tamás, mint fő nyereséget? Az igazgató a fesztivál önálló produkcióját, Csajkovszkij Anyegin című operájának a kassai és a miskolci színházzal koprodukcióban létrehozott előadását emeli ki. „Számomra, aki a német rendezői színház törekvésein nőtem föl, Kovalik Balázs interpretációja sok újat mutatott. Akik a fesztivál estről lemaradtak, tavasszal, az évadban a Miskolci Nemzeti Színházban megnézhetik ezt a szuggesztív Anyegin produkciót. Remélem, hogy találkozhatnak azokkal a friss diplomás énekesekkel, például a Tatjánát megformáló Fodor Gabriellával vagy az Olgát alakító Mester Viktóriával, akik Kovalik növendékeiként most fejezték be zeneakadémiai tanulmányukat, és így igen intenzíven képviselték a rendezés szellemiségét. Itt jegyzem meg, hogy a fesztivál missziója, hogy fölfedezze és bemutassa a közönségnek az ifjú magyar tehetségeket.”

Jelenet az Orleans-i szűz című Csajkovszkij-opera miskolci előadásából

Fotók: Miskolci Operafesztivál Kht.

Az igazgató egyetért azzal a recenzióval, amely Csajkovszkij Orleans-i szűzét a komponista zeneileg legizgalmasabb operájaként jelöli meg. A Pozsonyi Nemzeti Színház operaegyüttese hozta Miskolcra ezt a szenzációs előadást. Igaz az a megállapítás is, hogy ennek a műnek régen helye lenne valamelyik hazai operaszínpadon. A pozsonyiak meghökkenítő interpretációja, A kékszakállú herceg vára ismét hozzáadott a Bartók-mű értelmezéséhez, A fából faragott királyfi című táncjátékkal együtt. E darab koreográfusa a Szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője, Juronics Tamás.

Bartók: A fából faragott királyfi

Zeneileg igen magas színvonalú, bár kissé ódivatú előadás volt a minszki Belorusz Állami Színház Jolantája. Kimagasló sikert hozott a Pikk dáma koncertszerű változata, az öreg grófnét a csodálatos formában lévő Jelena Obrazcova alakította, civil ruhában is felgyűjtve a nézők képzeletét. Egy másik orosz óriás, Jevgenyij Nyestyerenko egy másik karakter-szerepből formált monumentális figurát, a már említett Anyegin Gremin hercegeként. Csajkovszkij balettzenei a klasszikus muzsika örökzöldjei; a kijeviek Hattyúk tava előadásáért valóságos örvénygött a közönség, lebilincselő volt Borisz Eifman társulata és táncjátéka, amely a zeneszerző életének epizódjait dolgozta föl.

A Bartók+Verdi és a Bartók+Puccini fesztivál után megjelent egy-egy CD, idén egyelőre nem döntöttek hasonló kiadvány megjelentetéséről, mert olyan járulékos-, illetve adóterheket kellene az előállítás után befizetni, amelyeket képtelenek kigazdálkodni. Ha mégis kerülne pénz, a Pikk dáma legszebb részleteiből állítanának össze egy anyagot.

Már körvonalazódik a következő fesztivál műsora: a Bartók+ belcantoéhoz már nyolc napra való ajánlat futott be. A címből kiviláglik, hogy jövőre nem egy szerző, hanem az egész nagy generáció, Bellini, Donizetti, Rossini irodalma a téma. A koncertelőadások mellett teljes produkciókról tárgyalnak, visszavárják a pozsonyiakat

Donizetti Az ezred lánya című, nálunk igencsak régen játszott operájával, főszerepben: Ljubica Vargicova vagy Adriana Kohutkova. Tárgyalnak a moszkvai Helikon Színházzal, amely Bellini Normáját hozná. A szereposztás érdekessége, hogy a címszerepet Lukács Gyöngyi énekelné, akiről tudott, hogy diplomáját a moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban szerezte, tehát kitűnően illeszkedik majd az együttesbe. Közös Bartók-produkciót terveznek a Debreceni Operával, visszatér a Nemzeti Filharmonikusok és Kocsis Zoltán. Rossini Stabat Materét pedig a magyar közönség egyik kedvence, José Cura vezényli. A tervek további alakulásáról rendszeresen beszámolunk.

AM

Megyesi Schwartz Lúcia sikere Párizsban

Orosz, ukrán és olasz dalszínházak is érdeklődnek az új Hány–produkciónak iránt

Zsúfolásig telt házak előtt került színre Franciaországban négy estén Kodály daljátéka, a Hány János. Igazán különleges szereposztásban, hiszen a Narrátor, és Hány János prózai részeinek megszólaltatója Gerard Depardieu volt. Mária Lujzát Megyesi Schwartz Lúcia alakította, aki augusztus közepén a legendás zongorakísérővel, Walter C. Moore-ral adott nagyszerű dalestet a Zempléni Fesztiválon: Darius Milhaud, Luciano Berio, Aaron Copland és Manuel de Falla műveit szólaltatta meg a tolcsvai Oremus-szalomban.

A Montpellier Operaházban idén május 14-én és 16-án adták elő Kodály Hány Jánost, majd június 11-én és 13-án a párizsi Châtelet Színház közönsége is tapsolhatott a produkciónak. Jean-Paul Scarpitta rendezte az előadást, amelyet díszlet- és jelmeztervezőként is jegyzett, s amelynek Friedemann Layer volt a dirigense. A francia művészek mellett több magyar énekes is színpadra lépett. Az előadás kiváló kritikákat kapott, a kijevei, a szentpétervári színház, sőt a velencei La Fenice vezetői is érdeklődtek a produkciónak iránt, úgyhogy a magyar daljáték külföldi sikerszériája valószínűleg folytatódik.

Két esztendővel ezelőtt, 2002-ben nyári, szabadtér-i produkcióként mutatta be a Montpellier Operaház Kodály darabját, s az előadást a Mezzo Televízió is felvette. Évekkel ezelőtt a rendező, Jean-Paul Scarpitta ke-

Megyesi Schwartz Lúcia

Fotó: Gramofon-archív

zébe került egy Ferencsik János vezényelte lemezfelvétel, s annyira elvarázsolta a muzsika, hogy eldöntötte, ezt a darabot egyszer mindenképpen színpadra állítja.

Tavaly ősszel Budapesten rendeztek meghallgatást, Hányt Perencz Béla, Mária Lujzát Megyesi Schwartz Lúcia, a császárné szerepét Várad Zita kapta. Meglepő módon Marci bácsinak Rozsos Istvánt választották, a francia színházban ugyanis az eredeti, tenor-változattal játszották a darabot. Mellettük a Montpellier-i Opera két tagja lépett színpadra; Örzséts Nora Gubisch, Napóleont pedig Érick Freulon alakította.

Nagyon intenzív próbaidőszakon vettünk részt – mesélte Megyesi Schwartz Lúcia –, hiszen az előadások előtt összesen négy héten át tartott a műhelymunka, reggeltől estig. Érdekes volt ennek a darabnak a nálunk megszokottól teljesen eltérő, újszerű értelmezése, s mindez a mű számunkra ismeretlen értékeire is felhívta a figyelmet. Az előadás homokban játszódik, mindenki meztitláb lépdel, de fontos szerep jut a látványos fényeffekteknek, valamint egy óriási földgömbnek is. Számos különleges elem is akad a produkcióban, hiszen pantomimes, zsonglőr, kötéltáncosnő és egy trambulinos is színre lép. Mindehhez Georges Momboye modern, szokatlan koreográfiája társul. S bár néhány apróbb módosítást, ütemváltoztatást kértünk, el kell ismernem: a francia kórus és zenekar kiválóan ragadta meg a darab zenei karakterét, s remekül tolmácsolta Kodály muzsikáját az előadásokon. A darab teljesen elvarázsolta a franciákat, és sokan kérdezték tőlünk azt is, hogy számunkra is olyan nemzeti opera-e a Hány, mint nekik a Carmen...

RZS

Verditől Verdiig – Tíz szopránária Georgina von Benza lemezén

Georgina von Benza nyilván a nyugat-európai házak színlapjai miatt használja így a nevét. Hívhatnánk Benza Gyöngyinek is, hiszen a Beregszászon született szoprán angol honlapján, friss CD-je tájékoztató szövegében is magyarnak vallja magát. A nemzetközi piacon remekül hat a Georgina-változat, márpedig Wiesbadentől Pekingig olvashatta a plakátokon ekként a publikum.

Benza kijevei tanulmányai után lett a budapesti Zeneakadémia növendéke, azután Nyesztyerenkónál képezte magát, szerencsés, mert még épp elkapta Carelli Gábor utolsó leckéit. Wilma Lipp, valamint a müncheni Bajor Állami Opera stúdiójának növendékeként a német irodalomban, például az oratorikus alkotások előadás-módjában szerzett ismereteket. Német operaházakban kapta első főszerepeit is. Nem érte be azzal, hogy a napi praxis majd csiszolja adottságait, kereste és elfogadta Renata Scotto tanácsait a lírai-spinto repertoár építésében.

Mit ért ez az együttműködés? Erről egyebek között a Verdi című CD ad számot. Természetesen Verdi áriák (szám szerint tíz) szerepelnek a korongon, a magánkiadás felvételen a Szlovák Filharmonikus Zenekar játszik, Marco De Prosperis vezényletével. A trubadúrral indul a lemez, ebben Benza stílusos énekesnőnek bi-

zonyul, a szólam alaposan kidolgozott, mondhatnánk: a két Leonóra áriában „biztos a talajfogása”. A Nabucco Abigélje a következő szerep, amellyel Mannheimben komoly elismerést szerzett, s amely úgy hallatszik, e periódusban még kissé kényelmetlen feladat.

Egy évvel ezelőtt a nagyszabású pekingi fesztiválon az Aida címszerepét játszotta, a CD-n szereplő két ária igazolja a kínai közönség elragadtatását. Megindítóan finom, lírai megoldások és kirobbanóan drámai mozzanatok egyaránt jelen vannak Benza tolmácsolásában. A fejlődés folyamatos igénye „hallatszik” e felvételekről, e művészi attitűd nélkül persze nincs határtalan karrier. Ez, a hivatás iránt mélyen elkötelezett mentalitás helyezi a nemzetközi szinten a szopránok erős mezőnyébe Georgina von Benzát.

AM

Operaműhelyek a nagyvilágban – 3. rész

A nápolyi San Carlo széphistóriája

A patinás nápolyi San Carlóban idén sem szakítanak egy sajátos tradícióval: a november utolsó napján induló 2004/2005-ös szezont is Wagner-operával nyitják. A színház egykori főzeneigazgatója, Gary Bertini dirigálja a Trisztán és Izoldát, és a főbb szerepekben is igazi sztárok lépnek színpadra. Az egyik legtöbbet foglalkoztatott Wagner-tenor, Thomas Moser lesz Trisztán, Jeanne-Michéla Charbonnet alakítja Izoldát, Marke király szolamát pedig Jan-Hendrik Rootering tolmácsolja.

A San Carlo impozáns nézőtere: 184 elegáns páholy uralja a látványt, amelyek öt szinten fogják karéjba a földszinti zsöllyét

Illusztrációk: Gramofon-archív

A milánói Scala mellett kétségkívül a legismertebb itáliai dalszínház a nápolyi operaháza, a kontinens egyik legrégebb zenei intézménye. A San Carlo ugyanis negyvenegy évvel korábban (1737-ben) nyitotta meg kapuit, mint milánói és ötvenegy évvel előbb, mint velencei társa, a La Fenice. A csodálatos akusztikájú házban a 184 elegáns páholy uralja a látványt, amelyek öt szinten fogják karéjba a földszinti zsöllyét. Ezek a páholyok, akár egy-egy lakosztály, több kisebb előtérmet is magukba foglalnak, ahol az azokat bérlő tekintélyes családok operakedvelő tagjai már az előadások megkezdése előtt, de főként persze a szünetekben a kényelmes fotelekbe süppedve cseveghetnek egymással, és botcsinálta kritikusokként bírálhatják vagy éppen dicsőíthetik a hallottakat és látottakat.

A nézőteret az aranyozott stukkók és dekorációk, illetve a bordó színben pompázó bársonyülések egészen káprázatosá varázsolják, de impozáns a 33-szor 34 méteres színpad is, az előadások színvonalára pedig hosszú ideje töretlen, ami mindenekelőtt annak köszönhető, hogy ma ugyanolyan rangnak számít fellépni a San Carlóban, mint évtizedekkel ezelőtt. A versengés természetesen folyamatos Itália többi operaműhelyével, ami néha heves nyilatkozatháborúkba csap át az intendánsok között; leginkább akkor, ha két tekintélyes operaház ugyanazt a szenzációszámra menő operaujdonságot vagy rég elfeledett, de általuk feltámasztott darabot azonos időben szándékozik műsorra tűzni egy szezont nyitányként. Így történt például a kilencvenes évek közepén, amikor az opera nápolyi és velencei urai egyaránt Rossini Mózesével kí-

A XIX. század második felében semmi sem törhette meg a Verdi-operák hegemoniáját

vántak kedveskedni a maguk publikumának. Akkor a San Carlo diadalmaskodott, mert a Fenicében még a premier előtt sztrájkba lépett a színházi személyzet, akik nélkül pedig nincs előadás...

A nápolyi opera szépséges históriája 1737. november 4-én indult, Domenico Sarro Metastasio szövegére komponált Achille in Sciro című darabjával, illetve Grossatesta – intermezzóként – programba állított két balettjével. A premier karmestere maga a zeneszerző, Sarro volt. A színház és produkciója mindjárt kivívta a nápolyiak és a városba már akkor is szép számban ellátogató külföldi turisták elismerését. Csodálták az akkor még a Bourbonok hivatalos színeiben pompázó arany, illetve kék selyem és bársony borítású nézőteret, és szívesen költötték dukátjaikat a „nápolyi iskolának” nevezett komponista-műhely jeleseinek – Porpora, Traetta, Piccinni, Anfossi, Durante, illetve Cimarosa, Paisiello, Jommelli, Zingarelli – operáira. Nápoly hamarosan az európai zene egyik fontos színhelyévé nőtte ki magát, nem véletlen, hogy számos nem olasz származású zeneszerző is a San Carlót képzelte ideális helyszínnek karrierje kezdetéhez. Többek között, a Vezúv közeli tengerparti nagyvárosban utóbb letelepedő Hasse, de Johann Christian Bach, Gluck, és Haydn is. Abban sincs semmi különös, hogy miként a komponisták, az énekesek is előszeretettel szemelték ki karrierjük színhelyéül a San Carlót. Így például a La Cochetta néven ismertté vált Lucrezia Anguieri mellett a kor híres kasztrált sztárjai, Farinelli, Caffarelli, Gizziello – mind a nápolyi konzervatórium egykori diákjai – illetve Velluti is gyakran szerepeltek a nápolyi operában.

A színház történetének szebb napjait beárnyékolta 1816. február 12-e, amikor is egy váratlanul kitört és megfékezhetetlen tűzvész martalékvává lett az egész ház. Igaz, alig tíz hónappal később már újra felépítve, ismét eredeti pompájában fogadhatta látogatóit. Ekkor már Gioacchino Rossini volt az operaház művészeti igazgatója, akit a XIX. század első felének legnevesebb ügynöke, „az impresszáriók hercegének” is elkeresztelt Domenico Barbaja szerződtetett. A termékeny komponista ontotta dallamos operáit: e műhely számára, itt született az Elisabetta Regina d'Inghilterra, az Otello, az Armida, a Mózes, A tó asszonya, az Ermione és a Zelmira is. A Barbaja-éra ünnepelt énekesei között pedig ott voltak a kor legkiválóbbjai: Maria Malibran, Giuditta Pasta, Isabella Colbran, Giovan Battista Rubini, Domenico Donzelli, sőt két francia nagyság, Adolphe Nourrit, illetve Gilbert Duprez is.

Amikor 1822-ben, a Zelmira bemutatóját követően Rossini, oldalán Colbran kisasszonnyal, Barbaja korábbi szeretőjével elhagyta Nápolyt, a hoppon maradt impresszárió más komponista után nézett. Egy nagyon ígéretes zeneszerzőt szerződtetett az operaház művészeti irányítójául. Gaetano Donizetti 1822 és 1838 között töltötte be ezt a posztot. És elődjéhez hasonlóan ő sem maradt hálátlan, hiszen tizenhat darabbal kedveskedett a nápolyiaknak. Ekkor született többek között a Maria Stuarda, a Roberto Devereux és a Polliuto, de mindenekelőtt a halhatatlan remekmű, a Lammormoori Lucia. Utóbbit kifejezetten Tacchinardi-Persiani szopránnak, illetve a tenorista Duprez-nek írta a szerző. Barbaja azonban nemcsak Donizettit vette pártfogásába, hanem felfedezte a színház számára Vincenzo Bellinit is, akinek Bianca e Gerlandóját is Nápolyban vitette színre.

Rossini, Donizetti és Bellini hangos sikerei azonban egy idő után eltörpültek Giuseppe Verdi operái mögött, akinek Obertóját már 1841-ben hallhatták a nápolyiak, azután négy évre rá Verdi már a San Carlo számára írta az Alzirát, majd 1849-ben a Luisa

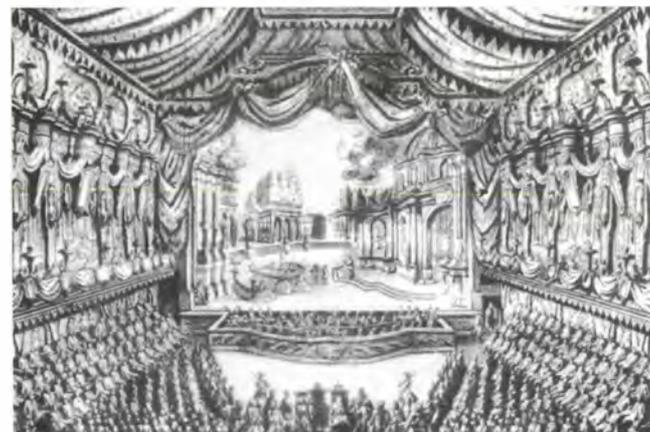
A XVIII. század ünnepelt énekes: Manelli

Millert. Ettől kezdve már az ő darbjai vitték a primet Nápolyban a század második felében. Később Giacomo Puccini, majd Mascagni és a négy nápolyi, Leoncavallo, Giordano, Cilea és Alfano „lépett színre”, de a karmester Giuseppe Martucci óhajára Wagner darbjai is be-bocsátást nyertek a San Carlóba. Ahol egyre inkább központi helyet vívott ki magának az előadásokat vezénylő karmester is, a Toscanini riválisaként is számon tartott Arturo Mugnone, illetve Ettore Panizza, vagy éppen Eduardo Mascheroni. Utóbbi mutatta be személyesen a közönségnek Richard Strauszt 1908-ban, a Salome olaszországi premierjén, és adta kezébe a vezénylő pálcát, hogy a szerző maga dirigálja el operáját. A neves Vittorio Gui is sokszor vezényelt itt, míg 1915 és 1922 között a színház első karmestere Pietro Mascagni volt. Ez idő tájt Augusto Laganá volt a direktor, aki szívügyének tekintette új olasz operák

színrehozatalát is, nem véletlen tehát, hogy ebben a házban tartották Zandonai Francesca da Riminijének, illetve Pizzetti Fedrájának ősbemutatóját 1921-ben, illetve 1924-ben.

A hölgy a páholyba lép – Moreau Jeune rajza

Operaelőadás Nápolyban, de ezúttal nem a San Carlóban, hanem a királyi palotában

A legendás lírai tenorok közül Tito Schipa harmincegy esztendőn át kötődött szorosan ehhez a színházhoz, míg Benjamino Gigli csaknem negyven éven keresztül volt állandó vendég, a karmesterek sorából pedig annak számított Tullio Serafin, Gianandrea Gavazzeni, Karl Böhm, René Cluytens, Dmitri Mitropoulos és a magyar Fricsay Ferenc is. 1999 óta a szicíliai születésű, 1970-ben a RAI karmesterversenyén első díjjal jutalmazott Gabriele Ferro, a San Carlo zenei igazgatója.

Lindner András

Kokas Katalin 2002-ben, huszonnégy évesen, a rangos Szigeti József verseny megnyerésével robbant be a fiatal magyar hegedűművészek élvonalába. Meredeken felfelé ívelő karrierje mellett – kor- és pályatársai között ritka kivételként – gyermeket is vállalt, sikeresen összehangolva kislányának nevelését muzsikusi tevékenységével.

Gramofon: „Kokas Katalin a valóságban alighanem sokkal szabadabb és temperamentusabb, mint amilyenek jelenleg a pódiumon tűnik. És ezeket az eredményeket kár volna örökre az öltözőben hagynia” – írta egy kritikus 2002 tavaszán a Muzsikában, egy pécsi koncert kapcsán. Mit szól ezekhez a megállapításokhoz?

Kokas Katalin: Meglepődtem, amikor olvastam. Még olyasmit is írt, hogy a lámpalázamat azzal lepleztem, hogy a színpadon a zenekar felé fordultam, amikor nem én játszottam. Ez teljes abszurdum. Én nem szoktam izgulni a színpadon, épp ellenkezőleg: alig várom, hogy kimehessek a pódiumra, mert ott nagyon jó – sőt, talán ott a legjobb. Ami a temperamentumot illeti: egész életemben azon igyekeztem, hogy kicsit fékezzem magam, mert fiatalabb korban – 12–13 éves lehettem – előfordult például, hogy Ravel Tzigane-ját iszonyú hévvel hegedültem, s úgy odavágtam a vonót a húrhoz, hogy a hüvelykujjam felrepedt, s a vonó alsó fele csupa vér lett a darab végére – szó szerint véresen komolyan vettem, hogy abba nekem mindent bele kell adnom –, de ezt csak akkor vettem észre, amikor befejeztem. Úgyhogy meg kellett tanulnom, hogy az indulatok máshogy nyilvánuljanak meg – lehetőleg ne dőljön össze a ház.

G.: Mi kell ahhoz, hogy ezt el lehessen érni?

K. K.: Önfegyelem és önmagunk tanulmányozása. Nekem pedig még az, hogy mindig maradjon egy kicsi kis hely az agyamban, ami nem gözől be, ami nem lesz tűzvörös, ha olyat játszom, hanem mindig nyugodt marad, és figyel, és figyelmeztet. Épp az volt benne nehéz, hogy ne az izgalmat győzzem le, hanem azt a túlpörgést, ami az egyéniségemből adódott. Néha persze átestem a ló másik oldalára, mert nem könnyű megtalálni az ideális egyensúlyt, és voltaképpen még most is tanulom, hiszen ez egy hosszú folyamat. Végül is nem nekem kell sírnom, hanem a közönségnek. A túlzott odaadás és impulzivitás abban is megmutatkozott, hogy ha mondjuk eljátszottam egyik nap a Csajkovszkij-hegedűversenyt, akkor attól teljesen kiürültem, úgy éreztem, mindenemet odaadtam arra az egy műre, és ha másnap újra el kellett játszanom, úgy éreztem, meghalok, hogy még egyszer ki kell állnom a színpadra, mert nincs mit adnom, előző nap mindent odaadtam. De ez nem jó így, kicsit hidegebb fejfel kell játszani, tudni kell, melyik mozdulat milyen hatást vált ki az emberekből, és akár százszor is megismételni, ha arra van szükség.

G.: Talán éppen ezt nevezik profizmusnak. Ha valaki meg tudja csinálni. De kérdés, érdemes-e. Hiszen amit akkor nyújt a közönségnek, amikor teljesen odaadja magát, az olyan maradandó élményt jelenthet, amiért igazából érdemes koncertre járni.

K. K.: Volt olyan barátom, aki azt mondta, ha három függöny lenne előttem, akkor is megmondaná, hol vagyok, anélkül, hogy hegedülnék, mert olyan erő jön belőlem, ha merem vállalni önmagam, hogy szinte átsüt a függönyön is. Én tulajdonképpen szerettem és ma is szeretem ezt az oldalamat, de valamennyire szerettem mindenképpen kordában kell tartanom. Ezt kell gyakorolnom. Tulajdonképpen ezért lettem hegedűművész, mert ilyen módon ismerem meg magamat, és fejlődöm mint ember és mint lélek. Hegedülni kell, minél többet játszani, minél több megnyilvánulási lehetőséget kapni, és ha van rá mód, visszanezni, meghallgatni, hogy valóban az történt-e, amit én ott éreztem. Ilyenkor gyakran

ér meglepetés, mert utólag másnak hallok, mint közben, amikor valami másfajta tudatállapotban vagyok. Vannak emberek, akik a produkciójuk után pontosan el tudják mondani, melyik ütemben mi történt, mindenre tisztán emlékeznek – ilyen a férjem is, Kelemen Barnabás –, és anélkül, hogy figyelnének rá, tudnak arról, ami körülöttük történik, s ez befolyásol(hat)ja is őket. Számomra viszont, ha kimegyek a színpadra, megszűnik a külvilág, és semmi sem tud kizökkenteni a zenéből.

G.: Beszélgetésünk elején egy kritikából idéztem. Fontos-e, amit a kritikusok írnak Önről, befolyásolja-e valamilyen mértékben a véleményük?

K. K.: Általában nagyon mélyen érintenek a kritikák, s bár szeretném, nem sikerül mindig kivonnom magamat a hatásuk alól. Bántani is lehet velük, de szárnyakat is adhatnak. Valószínűleg évek kellene, míg rájövök, hogy egy koncertet egy dicséret kritikának köszönhetek, vagy épp ellenkezőleg, amiatt veszítek el egy lehetőséget, mert tekintélyes kritikus írja, és esetleg olyan olvassa, aki nem hallott még játszani, s a negatív vélemény miatt muzsikusként talán azt gondolja, nem is akar velem játszani, hallgatóként pedig nem jön el a koncertemre – bár ez esetemben valószínűleg egyre kevésbé igaz. A Bartók-hegedűverseny, amelynek előadásáról az idézett kritika is szól, nagyon nehéz mű: Kocsis Zoltán karmesterként a legnehezebb Bartók-műnek tartja, én pedig hegedűsként a legnehezebb hegedűversenynek.

G.: A Csajkovszkij-hegedűversenyt említette példaként, mondván, hogy annak előadása után teljesen kiürült, és időre lett volna szüksége ahhoz, hogy feltöltődjön, és újra úgy tudja eljátszani, ahogy szeretné. Ez felveti azt a kérdést, milyen sűrűn szabad fellépéseket vállalnia. Kialakult-e erre már valamilyen gyakorlata?

K. K.: Korábban azt mondtam volna, hogy amilyen sűrűn csak lehet, hiszen pont azt kell gyakorolni, ami nem megy az embernek. Most viszont, hogy van egy kisbabám, a gyakorlásra fordítható idő

„Azt vettem észre magamon, ha egy hónapig nincs koncertem, szinte elvonási tünetek jelentkeznek”

természetesen csökkent. Bizonyos időszakokban egyáltalán nem gyakorlok, utána viszont esetleg sokkal többet, hogy behozzam, amit kihagytam. Most például nyaralás miatt – amit egyébként négy év után most először sikerült összehozni – másfél hétig nem volt a kezemben a hegedű, de nagyon hiányzott. Nemcsak a hegedű, hanem maga a zene. Szinte őrjítő, ha nem csinálhatja azt az ember, amiért öt és fél éves kora óta él. Már alig várom, hogy elkezdhessem a felkészülést a következő szezonz koncertjeire. Szerencsére a kihagyás után is gyorsan „visszakapom a hangszertem”, tehát nem kell hosszasan skáláznom, etüdoznom ahhoz, hogy az izmaimba visszatérjenek a megfelelő érzetek.

G.: Hogyan tudják összehangolni a férjével a gyakorlást, hogy ne zavarják egymást?

K. K.: Van a Király utcában, a Zeneakadémiától három percre egy kis lakásunk is, ahol most az öcsém lakik, de Barnabás rendszeresen jár oda gyakorolni. De itthon is megoldható, ha elvonulunk a lakás két távolabbi pontjára. Este nyolc után gyakran előfordul, hogy Barnabás gyakorol a nappaliban, én a hálószobában, miközben az egyéves Hanna kettőnk között, a gyerekszobában alszik. Bár én este már nem szeretek gyakorolni, mert – mint valószínűleg minden kisgyerekes anya – akkor szívesebben leülök olvasni vagy pihenni.

G.: Az öccse is muzsikos?

K. K.: Trombitált, de egy idő után úgy érezte, nem neki való a muzsikuspálya, úgyhogy abbahagyta, és most felvételizett Miskolcra, a jogi egyetemre. A húgom csellista, és bár még csak 12 éves, már jó néhány versenyt megnyert. A szüleim mindketten zenetanárok: apukám a kaposvári zeneiskola igazgatója, anyukám csellótanár, a férjem szüleik szintén muzikusok, a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjai. Sajnos arra mostanában nincs időnk, hogy csak úgy szórakozásból leüljünk egy családi házimuzsikálásra, de igyekszünk mindig kitűzni magunk elé valamit, amit együtt kell megoldanunk, s így okunk van arra hogy közösen gyakoroljunk. Nagyon élvezzük ezeket az alkalmakat.

Kokas Katalin és Kelemen Barnabás

Fotók: Felvégi Andrea

G.: A férjével elég gyakran lépnek fel együtt. Hogyan kell elképzelni a közös felkészülést? Időnként nyilván meg kell vitatni bizonyos dolgokat...

K. K.: Régebben voltak vitáink, mert mindketten nagyon erősek vagyunk, és igen határozottak az elképzeléseink, s apróságokon – vonásnemeken, frazeálásokon – tudtunk hajbakapni, bár Barnabással elég nehéz veszekedni, én viszont megpróbáltam felborzolni a kedélyeket. Most már azonban egyre kevésbé van szükségünk szavakra. Olyan szinten érezzük egymást, hogy nem is kell közben beszélgetnünk. Játsszunk, egyszerre állunk le, mert tudjuk, hogy vissza kell menni, és nem beszéljük meg, hogy honnan játszunk újra, mert egyszerre elkezdjük onnan. Nyolcadik éve játszunk együtt folyamatosan, és ezt nagyon szeretjük.

G.: Mennyire építi tudatosan a pályáját? Hogy beleférjen a szólókarrier, a férjével való páros munka és a vonósnegyes, amellyel, noha egyelőre nem állandó formáció, már több ízben sikeresen megmutatkoztak?

K. K.: Nekem még nehezebb, mint a Barnabásnak, mert én Magyarországon nyertem meg az egyébként igen rangos Szigeti József Hegedűversenyt, amely ugyan nemzetközi, és máshol is van híre, de külföldi koncertlehetőségek kevésbé jártak vele. Márpedig számomra mindig is fontos volt, hogy játszhaszak, s azt vettem észre magamon, hogy megőrülök, ha egy hónapig nincs koncertem, szinte elvonási tünetek jelentkeznek, annyira szükségem van arra, hogy kiadhassam magamból, ami bennem van, s aztán tiszta lappal kezdjem újra. Amikor a versenynek köszönhetően kapott koncertmeghívások közül elérkezett az utolsó, kétségbeestem: mi lesz most. Nem tudtam elképzelni, hogy kizárólag családanyaként, feleségként és háziasszonyként töltsöm a napjaimat. Ezzel az étellel párhuzamosan kell megélnem a művészlétet, mert anélkül nem lenne teljes az életem. Ezért is pályáztam meg a Fischer Annie-ösztöndíjat, amit szerencsére többedmagammal meg is kaptam, s így ismét sok koncertlehetőséghez jutottam, bár most kicsit későn hozták nyilvánosságra az ösztöndíjat elnyertek névsorát, s addigra jó néhány zenekar, amely egyébként szívesen dolgozott volna velem, már összeállította a szezonzprogramját. De én nem érzem feladatommak,

hogy fellépési lehetőségek után kajtassak, hogy áruljam magam, hogy zenekarokat hívjak fel – kicsit szégyellném is, ha ezt kellene tennem. Eddig nem gondoltam arra, hogy menedzsert keressek, de most már úgy érzem, eljött az ideje. Ugyanakkor számomra nem az a legfontosabb, hogy a világ nagy koncerttermeiben, a legnagyobb játsszam – nekem csak az a fontos, hogy játszom. Nagyon nehéz azoknak az élete, akik állandóan utaznak, én viszont szeretnék még gyermeket, ezért megelégszem azazal, ha a karrieremet az országon belül sikerül kitéjesítenem. Ez persze nem jelenti azt, hogy külföldön nem játszom, csak számomra nem ez a fő irány.

G.: A kvartettezés hogyan illeszkedik a karrier-elképzeléseibe?

K. K.: Nagyon szeretem ezt a műfajt, már csak azért is, mert ott – ellentétben a hegedűversenyyel, ahol, bár a legfontosabb, de mégiscsak egy szólam vagyok a sok közül – én játszom a muzsika egynegyedét, ráadásul cserélgethetünk, eljátszhatom az első vagy a második hegedű szólamát, sőt még a brácsáét is, amit a kvartettben talán a legjobban szeretek. Tavaly és tavalyelőtt játszottunk a Földvári Napokon, sikerünk is volt, ám úgy gondolom, még várunk kell, amíg elcsitulnak bennünk a szólista ambíciók, s hosszú évek munkája után elkezdünk egy új életet – mert a kvartett bizony új élet. De nagyon vágyunk rá.

Aradi Péter

Alexander Agricola:
Missa Le Serviteur, Missa Je Ne Demande
A:N:S chorus, művészeti vezető: Bali János
Hungaroton Classic ●●●●○

Claude Le Jeune: Airs & Pseaumes
Corvina Consort, művészeti vezető:
Kalmanovits Zoltán
Hungaroton Classic ●●●●○

Adriano Banchieri: Sinfonie Ecclesiastiche
Ars Renata, Sonatores Pannoniae,
Ars Longa, művészeti vezető: Virágh László
Hungaroton Classic ●●●●○

Akik kizárólag a zenetörténet hangversenyeken is hallható kompozícióin nevelkedtek, kezdetül furcsálva szemlélték a Hungaroton Classic – mint utóbb a gyakorlatban kiderült: tudatos – repertoár bővítő tematikáját. A barokk előtti és romantika utáni zenében járatlan jogosan bizonytalankodott: szép-szép, hogy „first recording” – de vajon miért? Valóban méltatlanul elfeledett művekről van szó?

A nagyság, az érték önmagában nehezen mérhető, s nehezen definiálható. Ugyanakkor a szakember – s elsősorban egy adott stíluskorszak vagy azon belül egy nyelvtérlet vagy akár csak egyetlen szerző életművének alapos ismerője értendő ezalatt – egy idő után azon veszi észre magát, hogy a korábban számára is „semleges” anyagon belül mind biztonságosabban tájékozódik. És ahogy egyre inkább sajátjának érzi a kompozíciókat, olyan összefüggéseket vesz észre, amelyek ugyan korábban is ott voltak a kottában – ám értő szem és fül hiányában ott is maradtak. S ha a felfedezések nem maradnak meg a felismerés szintjén, hanem beépülnek az interpretációba, csakhamar a hallgató is gyönyörűséget talál olyan muzsikákban, amelyeket korábban értetlenül hallgatott.

A régi zene iránti érdeklődés jóvoltából mind többen merészkednek olyan stílus területekre, amelyek akár még fél évszázaddal ezelőtt is terra incognitának számítottak. Amíg az első időkben minden interpretáció kísérlet volt, napjainkban csökkent a kockázat: a rendelkezésre álló hangzóanyagok segítenek a tájékozódásban (akár azáltal is, hogy elrettentő példát adnak). Az is lehetővé válik, hogy hangzásuk alapján felismerjük az előadó együtteseket. Jellegzetesnek érezzük az A:N:S chorus hangzását. A tizenkét tagú férfi-vegyeskar (superius, contratenor altus, tenor és contratenor bassus), Bali János vezényletével először Obrecht-felvételeivel vonta magára a nemzetközi érdeklődést, most pedig már a második korongot készítette Alexander Agricola miséiből, teljessé téve a szerző világi dalokra komponált cantus firmus-miséinek felvételét.

Hasonlóképp a maga korában elismert szerző művét hozza vissza a köztudatba az A:N:S chorus egyik énekese, Kalmanovits Zoltán énekesekből és hangszeresekből álló együttese, a Corvina Consort. Claude Le Jeune világi airjeit és egyházi műveit hallgatva a zenei nyelv egységességét kell észrevennünk, amelyben rendkívül fontos szerep jut a görög időmértékes verselés szabályait követő ritmikának. A szerzők időrendjét követve, harmadikként kerül említésre Adriano Banchieri Sinfoniae Ecclesiastiche című sorozata, mely sinfoniákat, concertókat és egy nyolcszólamú ripienót tartalmaz. A ki-

adványt Virágh László neve fémjelzi, neki köszönhető az 1607-es ősnymotatvány modern közreadása, továbbá ő fogja össze az Ars Renata Énekegyüttest és a hangszeres közreműködőket (Sonatores Pannoniae, Ars Longa Kamaragyüttes, Dinyés Soma – orgona).

A „világszűrés” önmagában a rekordgyűjtők számára érdekes; az viszont sokat elárul a felvételek mindegyikéről, hogy a további előadók számára etalont jelentenek majd, magasra állítva a mércét. A legtudatosabb koncepció a Banchieri-előadásban érződik. Nincsenek véletlenek, esetlegességek, legfeljebb nem minden részletmegoldás tűnik elhithető erejűnek. Mindenképp elismerésre méltó az a karnagy munka, amellyel Virágh László arra törekszik, hogy megőrizze énekesei hangjának egyéni tónusát, ugyanakkor az összhangzás mégis kiegyenlített, egységes legyen. Az A:N:S kórus, jellegzetes, jól felismerhető hangzása ellenére is időnként elbizonytalanítja a hallgatót. Néha hasonló frázisok másként követik egymást – szándékosan vagy csak véletlenül sikerült másképp valamelyik, s ha igen, akkor melyik az „igazi”?

Valami nagy biztonság árad az előadás egészéből – ez feltehetően a teljességre törekvő anyagismeret hozadéka. A Corvina Consort sajátossága, hogy tagjai közül többen énekesként és hangszeresként is szerepelnek. Ettől úgy gondolnánk, hogy még fejlettebb a kamaramuzsikusi érzékenységük, még fogékonyabban figyelnek a többi szólamra, tehát differenciáltabb összhataásra törekednek. A törekvés, a szándék talán megvan – ám a megvalósult eredmény nem ezt igazolja. Néha túl rusztikus a hangzás, össze nem illő minőségek kerülnek egymás mellé, máskor pedig dinamikai aránytalanságok veszélyeztetik a kívánatos egyensúlyt. Néha felmerül a kérdés a hallgatóban: vajon tudatosan fésülnek ennyire köcsora némely tételt? Már-már bizonytalankodva megszületne a igenlő válasz, amikor olyan fordulat következik, amely nyilvánvalóvá teszi: talán mégsem. Lehet, hogy csupán az a különbség zavaró, ami minden esetben fennáll a hangfelvétel és az élő előadás között: míg az utóbbi esetlegessége elfogadott (a hallás jótékonyan korrigál), az előbbinek többszöri újrhallgatása során egyre bosszantóbb, ha például egy hangszeres közjáték (ritornell) végén épp csak találkozunk a korábban külön utakon járó szólamok. Nem mechanikus metrikusságot hiányolok – de más az, amikor zeneileg indokoltan kalandozik el valamely szólam, akár az összjáték veszélyeztetésével, s más, ha a faktúrából nem következik ilyesfajta szabadság lehetősége.

Fittler Katalin

Mozart: Figaro lakodalma
Collegium Vocale Gent, Concerto Köln,
vezényel: René Jacobs

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Jacobs Figarójának van íze, zamata. A romantikus és a régi zenés gyakorlat kellemes szintézise révén nincs benne öncélú kapkodás. Nem is túl gyors az előadás, tempós, de nem hajszolt, jut idő a hangsúlyos zenei gondolatok kiemelésére. A zenekar szépen, finoman játszik, a jellegzetes historikus élesség csak a tuttitkat jellemzi. A recitativókat kísérő fortepiano hangja sem élesen kopog, hanem lágyan zeng. Jacobs a mű mélységeit tárja fel a ma domináns igényeknek eleget tevő hangzással, és nem a régi hangzásról alkotott, uralkodni vágyó elképzelést prezentálja történetesen épp e darab kapcsán. Segítségére vannak az énekesek: jó gárda állt össze a hibrid SACD felvételéhez. Lorenzo Regazzo, ha nem is kiemelkedő, de megfelelő Figaro-figura. Simon Keenlyside még megfelelőbb Gróf, bár nem sorolható az első köze. A női szereplők – Véronique Gens (Grófné), Patrizia Ciofi (Susanna) és Angelika Kirchschlager (Cherubino) – különösen jók. Öröm Marie McLaughlin, egy régi jó Susanna felbukkanása Marcellina szerepében. Mindegyikük szölamát tekintve léteznek emlékezetesebb rögzített előadások, de egyiküké sem marad el ezektől szignifikánsan. A magam részéről az igazán nagy énekesi alakításokkal, nemritkán különleges vezénnyel is kitüntetett, többékevésbé romantikus előadásokat tenném az első helyekre, de ezt az előadást is sokra becsülöm. Eleven, mozgalmos képet fest a darabról. Nem monumentálisan, inkább közvetlenséggel. A régi zenés gyakorlat finom részletek érzékeltetésére is képes keretként jelenik meg, amelyben értékes énekes produkciók bontakoznak ki. A zenekari szövet kellemesen laza. E Jacobs-felvétel egyfajta Krönungnak is tekinthető: a dalmokok koncentrálnak saját szerepükre.

Zay Balázs

Zenerajongó körökben valóságos legendákat lehetett hallani Glyndebourne operafesztiváljának 1996-os, Peter Sellars által rendezett *Theodora*-produkciójáról, de legtöbbünk számára csupán most, nyolc év elteltével vált elérhetővé az előadás. Érdekes összehasonlításra ad lehetőséget, hogy a néhány hete DVD-n megjelent verziót ugyanaz a William Christie vezényli, akinek évekkel később, az Eratonál CD-re vett olvasata e műből már több mint egy éve megjelent, én is méltattam e lap hasábjain. Akkor az volt a véleményem, hogy (bizonyos fenntartásaim ellenére) zeneileg ennél jobb *Theodorát* még nem hallottam, és azóta – nem kis részben épp e lemezen fellelkesülve – sikerült lépéseket tennem a Magyarországon még soha nem játszott remekmű mielőbbi bemutatása érdekében. Így tehát, a novemberben esedékes bemutatóra hónapok óta készülve fokozott érdeklődéssel helyeztem be a lemezt DVD-lejátszómba. Ahogy mondani szokás, „megérte”: az eredmény messze felülmúlta legmerészebb várakozásaimat.

Az első meglepetés még a hátlap olvasása közben ért: a lemez időtartama mintegy 206 perc, azaz egyáltalán nem húztak a majd' három és fél órás műből. Bevallom, előadóként ezek után némi szkepszissal kezdtem hozzá: közismert, hogy Händel oratóriumaihoz – ellentétben mondjuk Bach passióival – lehet és néha (megkockáztatom) érdemes is húzni. Itt azonban minden ária és minden recitativo valódi drámai jelentőséggel bír, s ezt a szeniális előadás itt méltón kiemeli. Oratóriumról tehát operánál operább mű született a glyndebourne-i színpadon, Sellars és Christie fantasztikus együttműködésének eredményeként. A nagyszerű angol régi hangszeres együttes (Orchestra of the Age of Enlightenment) megbízhatóbb a Les Arts Florissants muzsikusainál, s

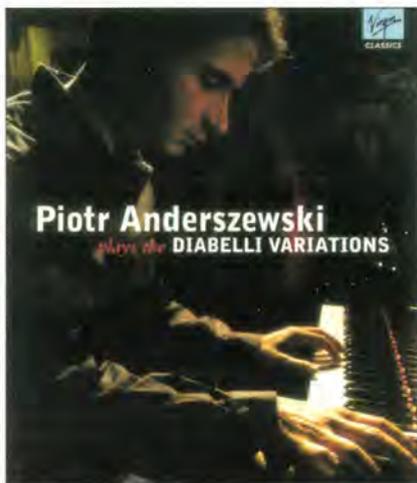
Händel: *Theodora*
Glyndebourne, 1996
Dawn Upshaw, David Daniels, Frode Olsen,
Richard Croft, Lorraine Hunt
Orchestra of the Age of Enlightenment,
vezényel: William Christie
Rendező: Peter Sellars
NVC Arts – Warner

kivételes színészi tudású énekes nagyságok egész sora teszi felejthetlenné az előadást. A címszereplő, a csodálatos hangszépségű Dawn Upshaw énekesnő-társa (Irene szerepében) a szinte még őt is felülmúló drámaiságú és kifejezőerű Lorraine Hunt, a keresztény katona, Dydimus megformálója pedig David Daniels, korunk egyik legjelentősebb kontratenorja. Sajnos mindhármuknál gyengébb énekesek vettek részt a későbbi lemezfelvételen, az egyetlen közös szereplő a keresztényekkel együttérett római katona (Septimius) szerepét briliánsan alakító Richard Croft. A római helytartó, Valens szerepét Frode Olsen olyan hitelesen teszi gyűlöletessé, hogy fantasztikus színészi és énekesi teljesítménye ellenére alig kap tapsot meghajlaskor: nem túl hálás szerep.

Sellars modernizálása tökéletesen hűséges marad Händel szelleméhez. Nagyon érdekes az énekesek előadás közben alkalmazott, kissé leegy-szerűsített süketnéma jelbeszédre hasonlító jelzésrendszere: minden szót olyan módon ábrázol a zenében, ami elvileg szigorúan tilosnak számítana egy tradicionális énekes színész játékában, itt azonban szinte mindig a kifejezés előnyére válik. Minden ária úgy él, úgy lélegzik itt a színpadi szituációban, ahogy koncertelőadásban soha: ugye, nem ezt vártuk egy színpadra vitt Händel-oratóriumtól? A mű viszonylag alapos ismerőjeként végignézve is rengeteg sokkoló asszociáció-élményben volt részem, melyeket – némi gondolkodás után – kivétel nélkül minden esetben mélyen a zenedrámából fakadóknak kellett elismernem, általuk sokat tanulva is.

Mélységesen felkavaró, sokszor nyugtalanító előadás ez a *Theodora*: mivel óhatatlanul morális katarzishoz vezet, minden, csak nem „könnyű olvasmány”. De: kötelező. Vashegyi György

Beethoven: Diabelli-variációk
Bruno Monsaingeon
CD-felvétel alatt készült filmje – DVD

Bach: d-moll angol szvit
Beethoven: Asz-dúr szonáta op. 110
Webern: Variációk op. 27
Piotr Anderszewski – zongora
Virgin Classics – EMI

Használ-e egy olyan műnek, mint Beethoven Diabelli-variációi, ha – a CD után – filmet is készítenek belőle? Vajon jobban megértjük-e ezt a rendkívül összetett, ugyanakkor valahol rém egyszerű alkotást, ha látjuk is, miként adja elő a zongorista? De félre a költői kérdésekkel! Úgy gondolom, Bruno Monsaingeon filmje csak elvonja a figyelmet a műről, bár kétségtelen, hogy annak ritmusát, tagolódását nagyszerűen követi kameraállásaival. Mégis: munkája nem a zene, hanem inkább az előadó és a sztárkultusz szolgálatában áll. Engem nem nagyon érdekel Anderszewski arckifejezése, grimaszai, sármosan szemébe lógó hajfürtjei, miközben Beethoven hallgatok. A film egyetlen erénye a húszperces, portré-jellegű rész, ahol a lengyel zongorista magyaráz és néhány gondolatát osztja meg velünk. Nehezen beszél (franciául valamivel jobban, mint angolul), kicsit zavarban is van, ami

érthető: Gould, Richter és Menuhin után most róla készít filmet a kitűnő francia rendező. Cím-szavakban, félmondatokban asszociál: persze, itt van a Goldberg-variációk (és Glenn Gould) árnyéka, és itt van a Missa Solemnis, amelynek fúgarészleteit Anderszewski zongorán idézi, nagyszerűen felfedve ezáltal bizonyos részleteket, zeneszerzői ideákat. A másik kulcsszó, amit említ, a koncentráció. Bár ő a műre, a kompozíció részleteire és egészére érti, ez Anderszewski erőssége is egyben; ez érződik játékán és bámulatra méltó teljesítményén.

Valami azonban hiányzik, s ez megakadályozza, hogy a hallgató közvetlen kapcsolatba kerüljön a művel. Ez vonatkozik egyébként Anderszewski Bach, Beethoven és Webern műveit tartalmazó, 1996-ban készült felvételeket tartalmazó lemezére is. Végig azt halljuk, hogy valaki zongorázik. Elképesztően magas technikai színvonalon, magabiztos elképzelésekkel, az éteri pianissimótól az agresszív fortissimóig terjedő, szédítően széles színskálával, komoly billentéskultúrával. Egyszóval, mindenre képes a zongorán, övé a billentyűk világa. Játékából „csupán” a személyesség hiányzik, a megszólítás és megszólalás közvetlensége, őszintesége, természetessége. Gyakran túlzottan intellektuális, zavarosan tudatos és előre megfontolt. Ezenkívül – és ezt érzem a legzavaróbbnak – Anderszewski a hangszintet előrébb helyezi a dallamnál. Egyetlen egyszer sem hallottam tőle világosan, beszédszerűen artikulált hangokból álló dallamot, zenei vonalat. És elszomorító, mennyire érzéketlen a zenében rejlő meglepetésekre, egy új, idegen hang megjelenésére, vagy egy Bachnál és Beethovennál egyaránt nagyon kifejező és beszédes oktáv- vagy kvint hangközre. Dallamai ezért nem közlésvágytól duzzadó zenei mondatok, hanem gyönyörű hangon eljártzott üres frázisok.

Különösen fárasztó ez a szépelgésbe forduló megnyilatkozás a lassú tételeknél. A hallgatónak az az érzése támad, mintha Anderszewski a saját zongorahangjában, ezekben a fényesre csiszolt kristálygömböcskében gyönyörködne. (Előadásában a Diabelli 14. és 31. változata kétszer olyan hosszú, mint például Richterében, az Angol szvit Sarabande tétele pedig majdnem a teljes mű felét teszi ki.) Mindezek ellenére – ne feledjük, a kritikus gyakran telhetetlen – elismerésre méltó és ma szinte példátlan Anderszewski vállalkozó szelleme, merész, már-már vakmerő veszélykeresése, kockázatvállalása. Nem mindenki játssza ma lemezre Webern zongoravariációit, a Diabelli-változatokról nem is beszélve. Műismerete imponáló, elmélyedésre, rendkívüli koncentrációra képes hajlama, önmagával szembeni maximalizmusa szimpatikus művészé teszi Anderszewskit.

Várkonyi Tamás

Weber: A bűvös vadász – DVD
Württembergische Staatsoper,
vezényel: Dennis Russel Davies
NVC Arts – Warner

Már a borító ébreszt némi kételyt: a kimúlt (lelőtt) békegalambokkal ékesített sűgőlyukfedél-nél álló, szemlátomást Maxnak tűnő énekest ketten vegzálják. Jobbról a puskás ember (nyilván Caspar) rosszindulatún sűg valamit, balról a másik (akinek hatalmas Dávid-csillag himbál a nyakán, közepén bukolikus jelenettel) maflán hallgatózik. Max kantáros hosszú börgatyáján a torinói lepel Jézus-arca sejlik át. Miről is lesz itt szó? Bűvös vagy bűnös vadászt látunk majd?

Okosabb a végén se lettem. Achim Freyer pedig összművészeti gyeplőt kapott kezébe: éppen csak a darabot nem ő írta, vezényelte. Diszlet, jelmez, rendezés, énekesválasztás mind az ő joga volt. Volt, hisz az előadás épp 25 éves. E misztérium-vígopera nyitánya elé – Singspiel ide vagy oda, mégiscsak szokatlanul – erdeimadarak-átcsipogta prózai jelenetet biggyesztett Freyer. Szivárványív látszik, a Teremtő mindent látó szeméből fakasztott patak csurog alá. A Deus ex machina-szerepű Remete már akkor leszüreteli rózsáit, amelyekből Agatha majd a baljós halotti koszorút váltó nászit kapja. A kamaraszínház játéktere, szölisták, kórustagok jelmeze, gesztusrendszere mind a késő középkori germán vásári játékra hajaz: festett bábok játsszák (túl) a néhol valóban dermesztő történetet. Dennis Russell Davies stuttgarti zenekara kicsi, pontos és színes. Énekesei közül – épp még a hangji megereszkedés előtt – a mintaszerűn frazeáló Catarina Legendza (Agathe) emelkedik ki. (Az évad végén már Götz Friedrich Crysothemiseként találjuk...) Összbenyomásom bár közepes, de az illetlen, ok-talan vallási jelképeket, s az Ördögárok-jelenetben méteres szerszáman ütemre onanizáló nyúl-embert nehéz lesz elfelejteni – ám ez már nem a Vadász bűne. *Ókóvács Szilveszter*

Hernádi Lajos zongorázik
Hungaroton Classic

●●●●○

Bartók, Dohnányi és Schnabel 1986-ban elhunyt tanítványa — Hernádi Lajos — jeles pianista volt. Beethoven Pathétique-sonátáját (op. 13) ráérősen, romantikus egykedvűséggel játszotta. Mindhárom tétel különös romanticizmussal jelenik meg a kényelmes tempónak köszönhetően, érdekes kapcsolódások tűnnek fel így. Régies, de nem elavult előadás. Weber Perpetuum mobiléjének pergő, virtuóz felvétele jó kontrasztot jelent. Ezt Liszt Velence és Nápoly sorozata követi. A három összefüggő darabban mindkét eddigi modor felbukkan. A Gondoliera és a Canzone alapvetően lassú, álmodozó karakterű, a Tarantella energikusabb, sebesebb. A XV. Magyar rapszódia ugyancsak tempós, erősen karakterizált formában jelenik meg. Az eddigiek alapján is jól kirajzolódnak Hernádi stílusának jellegzetességei. Míg egyfajta, kétségtelenül korhoz kötött romanticizmus jegyében a lassú, lírai, valamint a tempó, illetve karakter tekintetében közepes szakaszokat kimértebben és kötöttebben játssza, a gyors, drámai vagy energikus szakaszokat dinamikusabban szövegezte meg. Bartóktól több darab is hallható a lemezen: a Tizenöt magyar parasztdal, az Allegro barbaro és a Szonáta. Ezekben is fellelhetők a kötöttség és kimértég nyomai, de csak olyan mértékben, hogy jó megfelelései a bartóki feszességnek és szerkesztettségnek, ami megfelelő alapot ad Hernádi nem érzélgős, de hangsúlyos dallamosságának, magyaros karakterizálásának. Az Allegro barbaro nem annyira kompakt, mint Ránki Dezső vagy Kocsis Zoltán előadásában, valamivel kiterjedtebb és nagyobb szabású, de nem túldimenzionált. A Szonáta előadása érett és kelek, a darabhoz méltó módon átgondolt. Bartók Szonátája ugyanakkor a Tarentellával is rokonmodernebb felfogása, érleltebb megoldása révén.

Zay Balázs

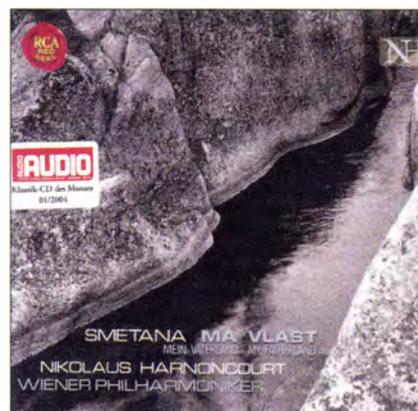
Beethoven: Zongorasonáták
op. 10, op. 13

Maurizio Pollini — zongora
Deutsche Grammophon — Universal

●●●●●

Maurizio Pollini Beethoven-lemezéről csak a harmadik meghallgatás után gondoltam, hogy nagyszerű. Pedig a megengedhetően is több pozitív előítélettel fogtam hozzá a CD-vel való bibelődéshez; azt hittem, hogy ez a korong engem már első hallgatáskor is meg fog érinteni. Nem így lett. Elsőre Pollini több megoldása is furcsának tűnt. Az általában gyors tempók, a kemény hangsúlyok vagy éppen a kiírt hangsúlyok ellágyítása, a felfokozott tempóból következő, idegenül ható ritmizálás. Második meghallgatáskor viszont a kottaolvasás precizitása, a kivitelezés hűvös perfektsége tűnt fel: hol van itt a személyesség, a mű egyéni olvasatát félreismerhetlenné tevő kézjegyek? A két benyomást a harmadik meghallgatás tette érvénytelenné. A c-moll szonáta (op. 10/1) nyitótételének heves gesztikulálása harmadszorra már nem tűnt ideges kapkodásnak, sokkal inkább egy jellegzetes zeneszerzői magatartás pontos megidézésének. Az F-dúr szonáta (op. 10/2) előadásának legjobb részleteivel a darab második tételének (Allegretto) interpretációja szolgált. Pollini olvadékonny, porhanyós, puha színekben bővelkedő játékában itt veteti észre magát leginkább utánozhatatlan billentéskultúrája. Mintha nem csak a leütött hangok kezdetére lenne hatása, hanem e hangok lecsengésére is, miközben a zengető pedál jelenlétéről alig-alig tudunk meg valamit. Ez a lemez az elsőtől az utolsó hangig a modern zongora szellemében fogant, sőt: számomra a CD éppen e — sokak által már eltemetett — hangszer ékes szülő dicsérete. Ilyen szépen rögzített zongorahangot ritkán hallani. Biztos vagyok benne, hogy ez a zongorahang elsősorban Pollininek, és nem a mikrofonoknak vagy a hangmérnököknek köszönhető.

Molnár Szabolcs

Smetana: Hazám

Bécsi Filharmonikusok,
vezényel: Nikolaus Harnoncourt
RCA — BMG

●●●●○

Harnoncourt egyre gyakrabban téved kései vezekre. Smetana Hazám című ciklusa nem az első cseh romantikus lemeze. Persze ez nem romantikus lemez. Ha a film területét hozzuk fel példának, azt mondhatjuk, a második költemény nem a Moldova szépségét tárja fel, nem is a folyam izgalmasságát, inkább dokumentumfilmszerűen fut végig. Ez bizonyos tekintetben kétségkívül miniszt jelent sok jeles előadáshoz képest, ugyanakkor Harnoncourt egészen sajátos formában mutatja be a költeményeket. Kimerően, lassan, egyfajta precíz változatlansággal megy végig a historikusok doyenje a hat darabon. Aki úgy véli, itt nem a korhű barokk muzsikálás mesterét hallja, téved. Tulajdonképpen azt tette a Bécsi Filharmonikusokkal, amit a Concentus Musicus élén szokott. Visszaveszi mindenekelőtt a magas vonások dominanciáját, amihez a vékony vonóhangzás révén a fűvósok alkalmankénti kiemelkedése járul, és korlátozott kifejezőeszközökkel, behatárolt dinamikával igyekszik egyfajta, ideálisnak vélt hangzást megvalósítani. A Brandenburgi versenyek hagyományos előadásai és Harnoncourtéi hasonlóan viszonyulnak egymáshoz, mint a Hazám ciklus előadásai adott esetben éppen a Bécsi Filharmonikusokkal — egy hagyományos nagyzenekari kultúrán belül gondolkodó dirigenssel. Érdekes és különleges interpretációk ezek: a Bécsi Filharmonikusok szépen szólnak, még akkor is, ha vonósaik hangzása az imént említettek szerint némiképp korlátok közé szorult. Harnoncourt konzervens lassú tempókkal, nyugodtan dirigál. Szokatlanul és karakteresen mutatja be az egész ciklust azzal, hogy nem folyondárszerű romantizmussal, hanem visszafogott, kimért historizmussal közelíti meg Smetana zenéjét.

Zay Balázs

Nagy karmesterek — Wilhelm Furtwängler
EMI Classics
●●●●○

A Furtwängler-album nagy élményt és kis csalódást is jelent. Az 1953-ban, Münchenben rögzített Erocia-felvétel kimagaslóan jó. Elsősorban az interpretáció színvonala alapján, de a hangzása is meglepően jó. Az előadás még furtwängleri kontextusban is kiemelkedő. Az első tételben meglepetések sora éri az embert, Furtwängler lassítással, gyorsítással, kiemeléssel olyasmiket mutat meg, amik benne rejlenek a műben, de nem szoktak kiviláglani. Hallani olyan dallamvonalat, mely teljesen észrevétlen marad mások. Alapvetően lassú, jó értelemben véve heroikus előadás. A gyászinduló különösen megragadó, valódi mélység és felkavaró szomorúság van benne. Az első két tétel nyújtotta élmény nem vész el a továbbiak során sem. Mindenképpen nagy Erocia.

A IX. szimfónia 1937-es felvétele viszont gyengén szól, ami nem hiba, hiszen jó, hogy egyáltalán fennmaradt az előadás. Akit érdekel, élvezni is tudja. Egy valami azonban elfogadhatatlan: a II. tételből két ismétlést törölt a szerkesztő, hogy a három szimfónia kiferjen a két lemezre. Ilyesmit színvonalas kiadványnál nem lehet tenni, pláne nem az idő, a tagolás mesterének történelmi felvételével; ráadásul úgy, hogy az Erocia után rövid taps is hallható, amit, azt hiszem, nem csak én nem szeretek lemezről hallani. A három szimfónia egyikét más kiadásban kellett volna inkább közreadni. Mindazonáltal nagy élményt jelent ez a megkopott londoni felvétel. Furtwängler itt is formában volt, és az előadás sok ponton eltér az ismert bayreuthi koncertfelvételtől. A korábbi tételek különösen kimért tempói, valamint a hangszeres bevezetés ugyancsak mérsékelt sebességű előadása után az Örömdóda során — lassan vagy gyorsan, nehéz megmondani — egyszerre fokozatosan és hirtelen tempós, sőt, viharos lesz minden. Furtwängler itt kifejezetten hajtotta a muzikusokat, és bizony nem

Nagy karmesterek — Reiner Frigyes
EMI Classics
●●●●○

tudom, hallottam-e ennyire felfokozott, örömteli Örömdódat. Talán csak egyszer, Soltival, ugyancsak koncerten, de nála nem volt kontraszt a teljes megelőző részszel. Hangzás tekintetében nem konkurálhat a '37-es londoni felvétel az '51-es bayreuthival, de mint interpretáció, egyenrangú vele. Cseppet sem érdektelen az 1944-es berlini V. szimfónia sem. Jól szól, és jócskán eltér a vártól. Furtwängler, későbbi előadásaitól eltérően, bizonyos szakaszokra korlátozza a drámai hangvételt, és alapvetően a mű egységére és folyamatosságára helyezi a hangsúlyt. Hogy netán a tragikus történelmi helyzetet kompenzáló-e, nem tudni, mindenesetre jóval harmonikusabb és melegséggel telibb ez az előadás, mint a teljes EMI-kiadás 1954-es és a Deutsche Grammophon nemrég megjelentetett 1947-es felvétele.

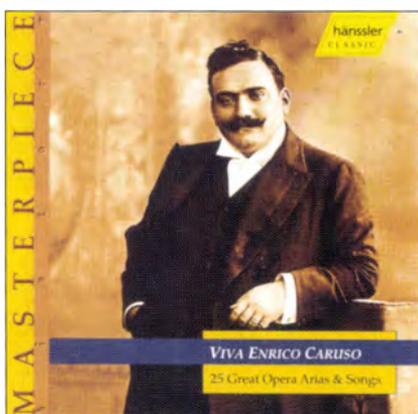
A Reiner-album fő darabja Brahms II. zongoraversenye Emil Gilelsszel. Eltér a méltán híres Jochum-féle felvételtől; másképpen jó, tömörebb, kevésbé rétegző és differenciáló előadás. Az eltérések háttérben nem csekély mértékben a két dirigens áll, így Reinerről is sokat elmond ez a felvétel. Ugyanakkor hiányolom Bartók Concertójának szerepeltetését, hiszen ez különösen sokat elárult volna a karmesterről. A Magyar képek Őrögi kanasztánca kevéske töredék csupán. Az egész album szép képet tár fel Reiner modoráról, amit szoros összefüggésbe lehet hozni Solti stílusával. Mindketten tökélyre törő, összefogott, dinamikus előadásokat létrehozó dirigensek voltak. Tempó és technika uralkodott mindkettőjük munkásságában. Ilyen az album legtöbb darabja: a Coriolan-nyitány, Mozart Linzi szimfóniája vagy De Falla Bűvös szerelmének korát (1946) meghazudtolóan jól szóló felvétele Carol Brice közreműködésével, mely nem marad el García Navarro „fömagasságú” előadásától, Teresa Berganzával. Zay Balázs

Rossini: Stabat Mater
Vezényel: Fricsay Ferenc
Deutsche Grammophon — Universal
●●●●●

Az Eloquence dokumentumsorozatában különleges szépségű előadásban hallhatjuk Rossini Stabat Materét. A 90 éve született Fricsay Ferenc vezényli a Berlini Rádió (RIAS) Szimfonikus Zenekarát, Kamarakórusát, a Szent Hedvig katedrális énekkarát, szólistaként Maria Stader, Marianna Radev, Ernst Haefliger és Kim Borg működik közre. A felvétel annak a hatéves periódusnak a végén készült, amikor első ízben volt Fricsay a RIAS vezetőkarvezetője. Elgondolkodtató: éppen fél évszázada rögzítették a Stabat Materet, melynek hallgatásakor egy másik világban érezzük magunkat. Olyan kor volt, amikor az előadóművészek számára természetesebbnek tűnt a romantikus életérzés. Olyan érzelmi töltéseket olvasnak ki a kottából, amelyek jelölésére sohasem volt eszköz. Ettől a többlettől felfénylenek a melódiák, áradón követik egymást. Minden intenzívebben szól, bármilyen hangerővel hallgatjuk. A meggyőződés ereje hatja át valamennyi szólómot, úgy érezzük: mindig minden a helyén van.

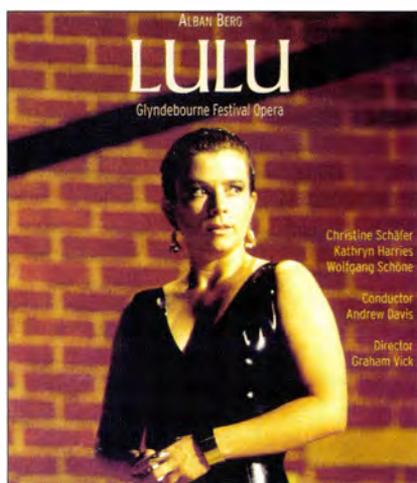
Az oratorikus művek énekes előadóit leginkább a hangszerkíséret nélküli szakaszok teszik próbára. Nem elég a pontos szólamtudás, rendkívüli fontosságot kap egymás szólamainak állandó figyelése. Ideális esetben ez az érzékenység kihat a dinamikára is, mint ezen a felvételen. Nemcsak az intonációval lehetünk elégedettek, hanem csodálatos színű-fényű hangzatokban gyönyörködhetünk. Értő interpretáció hatására még az ismert műben is sok újdonságot fedezünk fel. Fricsay ideális arányt talál a vokális szólamok és a hangszeres kíséret között; a hangszeres gyakran felerősíti a szöveges fordulatok hatását. Minden él, lélegzik, s nincsenek közömbös hangok. Az ilyesfajta zenélésmódnak nincsenek megtanulható szabályai — az viszont alapfeltétel, hogy az előadókat áthassa a meggyőződés: értéket közvetítenek. Fittler Katalin

Viva Enrico Caruso
25 Great Opera Arias & Songs
Hänssler Classic — Karsay és Társa

Nehéz fogalmat alkotni a hangról, amellyel a rögzítés története repülőrajtot vett. Nem *vele* kezdődött de facto, persze; Thomas Edison szorgálatkésze ebe vagy Emil Berliner savanykás önszavai megelőzték a tenorsztárt – időben. De lemezeket százezer számra préseltetni – ehhez már Enrico Caruso, s a rá felépített marketingpiramis kellett. És a hasonlat megáll, miként a homokcsurgatás szögéhez igazított ókori kripta gúla is: csúcán nem maga a művész, csak művészte, „a termék” mint záróké kémler a messi fogyasztó felé. S a gigantikus médiaépítmény alatt egy agyonnyomott, elkínzott előadót találunk, vagy néha még azt se. A nagy olasz-amerikai tenorral mégsincs ez így, bár Caruso hangjáról valóban nehéz fogalmat alkotni. Leghíresebbjében, Radames románcában baritonális szélesség (és csöpp nehézség) hallik, a Herceg híres E-dúr dalában meg éppen fényessége győz meg. Melyik is volna az igazi? Mikrofonos-, év- vagy pusztán napszakfüggő a hangzás, netán a viaszlemezek állapota színezi a felvételeket? A cseh összkiadás óta számtalan variációban hozzák ki a válogatásokat: sokan gramofonfilinget, pasta-pizza-érzést keresnek bennük – nekik az se tűnne fel, ha éppen Kozlovskij, a korabeli orosz tenor énekelné a Szadko egzotikus indiánszángéret. Néhányan rekonstruktív füllel ülnek a hangdobozok elé, és próbálják tetten érni a világnagyságot. E régészetben a Hänssler kiadványa is segíthet, de hogy milyen volt szókesége, hangja, művészte... Enrico Caruso, a Madama Butterfly is bemutatkozó tenorista zenefosztlányok közül éneklő: „Se quel guerrier io fossi”, és eltűnik a kor, a XXI. század digitális zörejjel zajosított sterilitása, vágóasztalok három hónapos projektora. Ha hiszünk Plutarkhosznak, higgyünk becszőra Caruso kortársainak is. „*Evviva Enrico Caruso!*” *Ókovács Szilveszter*

Alban Berg: Lulu – DVD
Glyndebourne Festival Opera, Andrew Davis
NVC Arts — Warner

Ha Polanski filmkölteményének Tess-e tiszta nő volt, a mi Lulunknak leginkább a hangja az. Ábrázolt élete ugyanis tiszta mocsok. Berg elképesztően bonyolult operájának címszerepére nincs nagy tolongás. Lulu anyagának extrém, háromoktávos problematikája, a kényelmetlenül hosszán éneklendő felső tartomány eleve sokakat tart távol a partitúrától. És akkor a dodekafón szerkesztésű, rafináltan számított-fordított-éneklendő, legtöbbször hangszereszerűen kezelt szólamról még nem is beszéltünk... Christine Schäfer mindezt úgy oldja meg, olyannyira kisujjból, hogy közben ideje, ereje, tehetsége marad színésznőként is megfelelni a prózai rendezéseket ugyanúgy jegyző Graham Vick igényeinek. A kristályhangú művésznő – miközben kottázható pontossággal intonál – szextündér, dögös csaj, cicamaca, végzet asszonya-jelmezeket váltogat, és válogatott kínzásokkal hódolatja be soros áldozatát. A kis Christine (akinek diákkori kurzusképeiből a Tanár Úr, az egykor Dr. Schönként e darabban döbbenetesen hatásos Dietrich Fischer-Dieskau honlapján még ma is látni) világvérő énekesnővé érett, aki első lemezének Mozart-tercettinói, majd a technikás-stílusgyakorlatos Konstanzák és mások után alighanem arra a csúcra ért az 1997-es glyndebourne-i produkcióval, amit nehéz fajsúlyosabb feladat abszolválásával megfejezni. Partnerei közül az énekesi Torschlusspanik előtt is kiválón működő, még mindig szépen frazeáló Wolfgang Schöne emelkedik ki, és magasiskolát mutat be szólamának bravúros megoldásával a tenorista Davis Kuebler is. Az Andrew Davis által koordinált Lulu merész produkció, topművészekkel, erős előadásban. Pazar hegyecsúcson járunk vele mi is, ha nézzük. A Bergen. *Ókovács Szilveszter*

WARNER CLASSICS HUNGARY

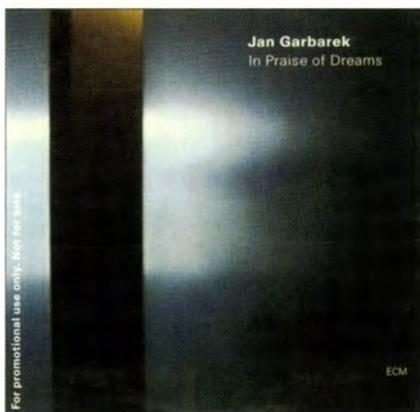
DVD VIDEO ÚJDONSÁGOK

GLUCK: ORFEUSZ ÉS EURIDIKÉ
Janet Baker, Elisabeth Spieser, Elizabeth Gale
Glyndebourne Fesztivál Kórus
Londoni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: RAYMOND LEPPARD
Rendezte: Peter Hall
NVC Arts
Glyndebourne Festival Opera 1982

WAGNER: A BOLYGÓ HOLLANDI
Franz Grundheber, Hildegard Behrens, Matti Salminen, Raimo Sirkiä
Savonlinna Opera Fesztivál
Ének- és Zenekara
Vezényel: LEIF SEGERSTAM
Rendezte: Ilkka Bäckman
NVC Arts
Savonlinna Opera Festival 1989

WEBER: A BŰVÖS VADÁSZ
Caterina Ligendza, Toni Krämer, Wolfgang Schöne
Fritz Linke, Wolfgang Probst
A Württembergi Staatsoper Ének- és Zenekara
Vezényel: DENNIS RUSSELL DAVIES
Rendezte: Achim Freyer
NVC Arts
Württembergi Staatsoper 1981

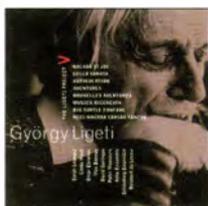
www.warnermusic.hu

In Praise of Dreams
Jan Garbarek, Kim Kashkashian, Manu Katché
ECM Records – MusiCDome
●●●○○

Még mielőtt bárki szőrösszívűséggel vádolna meg, le kell szögezmem, hogy Jan Garbarek legújabb CD-je kellemes hallgatnivalót kínál. Nyilván mindenkinek van olyan mindennapi élethelyzete (lefekvés előtt, ébredés után, autózás közben stb.), mely kedvez az efféle lemezek hallgatásának. Ezen kívül azonban nem sok jót lehet elmondani erről a felvételről. Hacsak azt nem, hogy Kim Kashkashian brácsája nagyon szépen szól, jól illeszkedik a szaxofon (szaxofonok) hangjához, az elektronikus groove-okhoz, Manu Katché kellemes, de nem túl invenciózus dobkíséretéhez, illetve dobsequenciáihoz. Általában egyébként igaz, hogy számomra a loop-ok gyakoriságával egyenes arányban csökken egy-egy ilyen felvétel művészi izgalma. Az, hogy a melódiák giccsbe hajlóan édes-búsak, hogy a két hangszer párbeszéde bármelyik fantasy-film legkínosabb szerelmi jelenetét is hiven tenné még elviselhetetlenebbé, hogy ezek a dallamok véletlenül egy karádys „nincs kegyelem...” fordulatba is bele-belecsúsznak, az végül is nem olyan nagy baj. De az, hogy minden számot a hangerőszabályozó érzékeny lecsavarásával tudnak csak befejezni, hogy kompozícióról, mint olyanról, nem lehet beszélni, az nem csak hogy idegesítő, de egyenesen kínos is. És akkor a számok egészen triviális harmóniavilágáról most ne is essék szó. Persze az is lehet, hogy az egész lemez nem más, mint DJ-knek készült alap, hangminták sorozata, amiből ki-ki keverjen azt, amit akar. Ráadásul azt az illúziót kínálja a gyanútlan mixernek és közönségnek, hogy ez valami művészetszerű, valami nagyon kifinomult, valami kivételes minőség. Nem az. Producerként is olcsó eszközökből építkező, gyorsan összehozott, slamos produkcióhoz adta a nevét Jan Garbarek.

Molnár Szabolcs

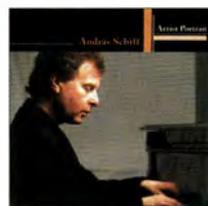
The Ligeti Project V. Aventures, Nouvelles Aventures; Artikulation; Musica Ricercata; Cselló szólószonáta etc.
Teldec – Warner ●●●○○

A hangzó összkiadások velejárója, hogy a teljesre való törekvés miatt egy-egy vegyesebb, a szerkesztetlenség jegyeit magán viselő lemez is kikerül a stúdióból. Így van ez Ligeti György műveinek kiadásával is. Az 1958-ban, a kölni elektronikus zenei stúdióban rögzített *Artikulation*, a korai évekből származó *Régi magyar társas táncok* (verbunkosok hangszerezései), illetve a *Ballada és tánc* történeti érdekességük okán tarthatnak igényt figyelmünkre. A csellóra komponált szólószonáta (1948–1953) már valóban jelentős kompozíció, David Geringas ihletetten, szépen játszotta fel. Az *Aventures* és *Nouvelles Aventures* koncerten rögzített előadása ideálisnak mondható. Zavaró, hogy a *Musica ricercata* című sorozat nyolc darabja harmonika-átíratban hangzik el, az átíratokat jegyző Max Bonnay előadásában. Remélem, ezt a remek korai darabot zongorán is kihozza a Teldec. MSz

Russian Romance Park Kyung-suk (cselló), Nina Kogan (zongora)
Good International – Varga ●●●○○

Egy fiatal koreai csellóművésznő, Park Kyung-suk a tél közepén, minusz harminc fokban elutazott Moszkvába, s lemezfelvételt készített Nina Kogan orosz zongoraművésznővel. Szép, meleg hangon, expresszív tónusban szól a cselló, bársonyosan kísér a zongora, öröm hallgatni ezt a muzsikálást. Az albumot egy sűrűn szőtt, értelemes, posztromantikus zenemű, Rahmanyinov ritkán hallható cselló-zongora szonátája (g-moll, op.19) nyitja, de az igazi érdekesség csak ezután következik. XIX. századi orosz románcokból – Glinka, Csajkovszkij és ismeretlen szerzők műveiből – Nina Kogan készített ragyogó hangszeres átíratokat. Az egész lemeznek hihetetlenül inspiráló, varázslatos hangulata van: mintha egy Csehov-dráma vagy egy Mihalkov-film kelletős közepébe csöppentünk volna. Kár, hogy a dalszövegek csak koreai és orosz nyelven olvashatók – a felvétel iránt szerintem Nyugaton is lenne érdeklődés. ReA

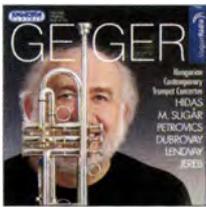
Artist Portrait Schiff András (zongora)
Warner Classics ●●●○○

Világhírű zongoraművésznünket, Schiff Andrást már hosszú évek óta nem köti szerződés a Warnerhez; mostanában nincs is kizárólagos kontraktusa. A Warner azonban – üzleti szempontból érthető módon – igyekszik kiaknázni Schiff elismertségét, magasan jegyzett művészi árfolyamát. Ezért jelent meg most az Artist Portrait sorozatban egy Schiff-album, igencsak vegyes repertoárral. A kompilációt egy Schumann-ariaszket nyitja, majd részletek következnek Bartók, Schubert, Händel, Veress Sándor, Mozart, Smetana, Dvorák és Beethoven kompozícióiból. Epizodistaként a Budapesti Fesztiválzenekar, Perényi Miklós, Heinz Holliger és Várjon Dénes is felbukkan a lemezen. Külön-külön szépek ezek az interpretációk, de az apró mozaikokból felépülő CD töredezett, egyenetlen. Ez pedig a nagyszabású tematikus vállalkozásairól ismert Schiff esetében különösen zavaró körülmény. ReA

Brahms: Hegedűverseny, Szonátatétel, négy Magyar tánc Itzhak Perlman (hegedű), Berlini Filharmonikusok
EMI Classics ●●●●●

Ez egy nagyon jó lemez. Nem mutat gyökeresen új képet Brahms Hegedűversenyéről, a megszokott modorban azonban különleges előadást hallunk. Ennél jobban nemigen lehet hegedülni. Az ideális összképen belül óriási részletgazdagság, mindez könnyedén és természetesen. Perlman korábban készített egy EMI-felvételt Giulinivel, mely alapvetően költőbb. Az több finomságot rejt magában főképp az I. tételben, e koncertfelvételnek harmonikusabb, melegséggel teljesebb az összhangzása. A Berlini Filharmonikusok játéka pazar, Daniel Barenboimnak is vannak szép megoldásai. Nem az nagy, amit mond Perlman és Barenboim, hanem ahogyan mondja. A Vladimir Ashkenazy kísérete magányos Szonátatétel és négy Magyar tánc jó kis ráadás: a két muzsikós közös játéka ezúttal is kiváló eredménnyel jár. A Haitink vezényelte Kettősverseny-felvétel Rosztropovicssal jobb kíséredarab lett volna. ZB

Kortárs magyar trombitaversenyek
Geiger György
(trombita)

Hungaroton Classic

Gyorsan változó életünkben mindannyian keressük, s aztán örömmel fedezzük fel a biztos pontokat. Számomra ilyen „biztos pont” az idén hatvanesztendő trombitaművész, Geiger György, aki 1969 óta a Rádiózenekar vezető művésze, s emellett szólístaként, kamaramuzsikusként is számos kitűnő produkció fűződik a nevéhez. Új válogatáslemezen – melyre 1986 és 2003 között készült felvételek kerültek – a soroksári díszpolgár kortárs magyar trombitaversenyeket játszik, a Rádiózenekar, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Magyar Honvédség Fúvószenekarnak közreműködésével. Hidas Frigyes, Petrovics Emil, Dubrovay László, Lendvay Kamilló és Jereb Ervin kompozíciói a Geigertől megszokott fényes, világos tónusban, magabiztos technikával, megfelelő hangulati és dinamikai kontrasztokkal szólalnak meg. A versenyműveket Sugár Miklós fanfársorozata választja el egymástól. *ReA*

East Meets West
Daniel Hope
(hegedű)

Warner Classics

Számomra Daniel Hope hegedűművész lemeze pozitív és negatív tulajdonságokkal egyaránt bír. Ravel híres darabja, a Tzigane felvétele például fantasztikus ötlet. Mármost az, hogy a hegedűt a szerző által eredetileg elképzelt, luthéal nevű hangszer kíséri. Ez a különös instrumentum a cimbalom és a zongora sajátos keverékeként izgalmas szinkombinációkat varázsol elő. Szintén a „nyereség” rovatba jegyzendő, hogy Alfred Schnittke nemrég felfedezett, 1955-ben keletkezett szonátája most első ízben került hanghordozóra. Hope imázsa egyébként több helyről ismerős. A nagyobb baj az, hogy a csibészkiülőhöz „nevetlen” hegedűhang társul. Hope ugyanis is teátrális – és gyanítom, üzleti érdekektől sem teljesen mentes – vehemenciával csap a húrok közé, és játszik de Fallát, Ravi Shankart, Bartókot. Az „egzotikus” álszenvedélyesség szappanbuborékja azonban könnyen szétpattan a lemez hallgatása közben. *VT*

Bartók:
Hegedűszonáták
Christian Tetzlaff
(hegedű)
Leif Ove Andsnes
(zongora)

Virgin Classics – EMI

Logikus, mégis ritka összeállítás, mivel mindhárom mű méltatlanul ritkán kerül lemezre. Leif Ove Andsnes ebben az esetben is ihlettel, lendülettel, jó technikával, kitűnő stílusérzékkel zongorázik. A főszerep persze a hegedűs: Christian Tetzlaff tetszetős technikával rendelkezik, hegedűje tisztán és fényesen szól. Alaposan felkészült a darabokból, s csodálhatjuk perfekt játékát, meggondolt műértelmességét. Aki Menuhin két EMI-felvétele alapján alkotott képet a darabról, annak Tetzlaff eltérő hangvétele érdekesen jelenik meg a Szólószonátában. Egyetlen probléma fogalmazható meg: a nyers erő és rusztikusság hiányzik Tetzlaffból, érzelmek és indulatok spontán megjelenítése. Bár az ilyen tiszta játékot gyakorta hiányolja az ember hegedűdarabok előadásakor, mikor megvan – de nagyobb erő és merészebb dinamika híjával –, mégis némi hiányérzetet hagy maga után. *ZB*

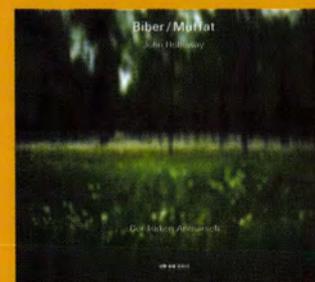
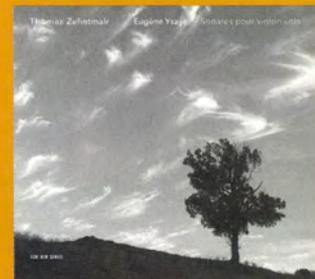
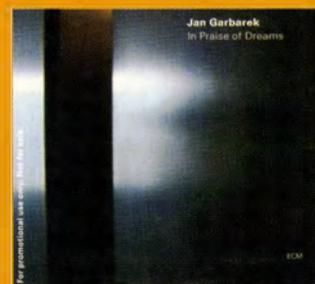
Sztravinszkij:
Perséphone,
Dukas:
Polyeucte-nyitány

BBC Proms – Warner Classics

Tavaly augusztusban, a BBC méltán világhírű hangversenysorozata, a Proms keretében, a Royal Albert Hallban rögzítették azt a két koncertet, melyből összeállt ez a furcsa CD. Az első – jóval terjedelmesebb – részben Sztravinszkij ritkán megszólaltatott melodramája, az André Gide szövegére írt Perséphone hangzik el, majd az utolsó tizennégy percben egy végképp ismeretlen zenekari darab, a „bűvészinásos” Paul Dukas Polyeucte című, Corneille tragédiája nyomán írt nyitánya. Érthetetlen ez a párosítás, mert a drámai erejű, monumentális Sztravinszkij-opus agyonnyomja Dukas kompozícióját, ami ráadásul nyitány, tehát különösen szerencsétlen, ha egy lemez végére kerül. Ettől függetlenül mindkét interpretáció meggyőző: a Perséphonében – melynek karmestere Sir Andrew Davies – Paul Groves tenorja például egészen kitűnő. A Dukas-darabban a BBC zenekart napjaink egyik sztárolt dirigense, Yan Pascal Tortelier vezényli. *ReA*

ECM RECORDS

Forgalmazza a MusicDome Kft.

Cím: Budapest, XIV.,

Fogarasi út 5.

Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396

E-mail: ertekesites@musicdomekft.hu

Brahms:
II. és III. vonósnégyes
Végh Vonósnégyes

Decca Heritage
– Universal

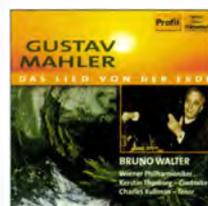
Új Decca-sorozat, kellemes meglepetés: a Végh kvartett '54-es lemeze hasonló kiadásban. Brahms II. és III. vonósnégyese. Már az első pillanatban varázslatos hangulat kerít hatalmába: részint Brahmsnak, részint a Végh Vonósnégyesnek köszönhetően. A régi Decca-felvétel hangzása „magas” ugyan, de dús és meleg, a későbbi Decca-bejátszások intenzív hangzása már fellelhető benne. Ilyen Végh Sándor és társai játéka is. Intenzív, de nem forszírozott, hanem ellenkezőleg: kellemesen elengedett, minden szélsőségtől mentes. Tele van érzéssel, a hangzás is testes, miközben arányos és helyénvaló minden. Igazi játékot hallunk, az interpretációt mintha nem kiötlénk, csak előállna. Nem is értem a Deccát, miért vetett véget a Végh kvartettel való együttműködésnek. Azt a korábbi legendás budapesti zenei életet képviselték, mely Brahms Beethovenig visszanyúló bécsi világához is szorosan kötődött. ZB

Gluck:
Orfeo ed Euridice
– keresztmetszet
Vezényel:
Solti György
Decca – Universal

Az elmúlt években vegyes tapasztalatokat szereztem az opera-keresztmetszetekről. Néha a hűzés, tömörítés kifejezetten jót tesz, máskor viszont – sajnos erre is bőven akad példa – a destruktív és/vagy hozzá nem értő szerkesztőknek éppen a zenei tartalom, illetve a dramaturgia lényegét sikerült kiirtani egy-egy válogatásból. Az Eloquence-sorozat Gluck-albumával (Orfeo ed Euridice – Highlights) szerencsére nincs semmi probléma: benne van minden fontos ária és zenekari tétel, nincsenek benne viszont azok a hosszadalmas recitativók, amiket az elszánt Gluck-rajongók kívül kevesen hiányolnak. Az 1970-ben készült Decca-felvételen ráadásul páradás a szereposztás: Euridicét Pilar Lorengar, Orfeót Marilyn Horne, Ámort pedig Helen Donath alakítja; a Covent Garden ének- és zenekarát Solti György dirigálja. A glucki preklasszikus stílushoz képest ugyan kissé érzelmes és romantikus, de kifogástalanul felépített előadás. ReA

Mahler: Dal a Földről
Bécsi Filharmonikusok,
vezényel: Bruno Walter
Profil (Edition
Günter Hänssler)
– Karsay és Társa

Vigyázat, illetve inkább: gyűjtők figyelem! Ez a felvétel nem az a híres 1952-es felvétel! Ez tizenhat évvel korábban, egy bécsi koncerten készült, de Bruno Walternek már érezhetően megvan a későbbi is kivitelezett koncepciója. Egy-két helyet még másképp gondol, de a tempók is szinte azonosak az '52-es produkcióéval. A zenekar azonban itt tisztábban szól, a kényes állásokon nem hallatszik, hogy azok lennének, az énekesek pedig nem rosszabbak a Ferrier-Patzak kettősnél.

Charles Kullman nagyon szép, bársonyos hang birtokosa, talán kevésbé eruptív, mint német kollégája, és többször hibázik is. Kerstin Thorborg csodálatos orgánuma pedig sokkal kiegyenlítettebb, mint a negyven éves Ferrieré, igaz, szerepét kevésbé éli át. A felvétel elég zajos, a hangverseny légköre azonban érezhető, és ez sok mindenért kárpótol.

VT

J. S. Bach: Brandenburgi versenyek, e-moll fuvolaverseny
Jean-Pierre Rampal (fuvola), The Amsterdam Baroque Orchestra,
Ton Koopman

WarnerClassics

A Warner Classics két lemezen adta ki újra Bach hat Brandenburgi versenyt Koopmannal. Az első három Brandenburgi versenyt a BWV 1059-es töredék rekonstrukciója követi, Rampallal. Különös döntés; szinte olyan, mintha Richter előadása követné Pinnockéit, de csak szinte, mert Koopman szokatlanul nyugodtan és kimérten adja elő a Brandenburgi versenyeket. Nagy is a kontraszt Goebel sebes előadásai és ezek között. Koopman bejátszásainak fő erénye a higgadság, a folyamatosság. Külön dicséretet érdemel a III. Brandeburgi verseny II. tételének előadásáért. Mintegy három perc csembalómuzsikával vezet be Bach kurta befejezését. Több előadónak kellene így tennie, és improvizációval vagy megfelelő bachi beillesztéssel kiegészítenie a rövid átvezetést. A Fuvolaverseny-rekonstrukció más hangot képvisel, de – mint várható az előadók alapján – a maga módján nagyon jó. ZB

Haydn:
Hat nagy mise
Monteverdi Kórus,
Angol Barokk
Szólisták,
vezényel:
John Eliot Gardiner

Philips Classics – Universal

Watford megért hat misét. A Philips háromszor két Haydn-miséket jelentetett meg korábban Gardinerrel, e kiadvány ezek összesítése. Sir John Eliot összefogottan jeleníti meg a miséket, drámai erő párosul a historikus hangzással. Sok az izgalmas hangzás, az énekesek javarészt szép teljesítményt nyújtanak. Persze egy-egy részlet szépsége relatívnak mondható csak, egy-egy ihletett romantikus vagy középutas előadás megfelelő részének perfekt megoldásait ismervé. Ugyanakkor kétségtelen erény a sallangmentesség, az egyenletes visszafogottság és a mozgalmasság ötvözése. Külön dicséretet érdemel a gyakran izgalmas produkciót nyújtó kórus. Am Watford, ahol a felvételek készültek, megért volna még egy misét is. Nagy miséket említi a cím, s bizony a terjedelmében és zeneszerzői megoldásaiban is „nagy” Szent Cecilia-mise bejátszásával megbizhatta volna meg a cég Sir John Eliotot. ZB

Tango Sensations
Piazzolla és
Schwertsik művei
Alban Berg Quartett

EMI Classics

Az évek óta tartó Piazzolla-láz a komoly és konzervatív osztrák vonósnégyest, a több mint harminc éve együtt muzsikáló Alban Berg Quartettet is elérte. Legújabb lemezüket a „tangószenciacióknak” szentelték, ami persze elsősorban Piazzolla-darabokat jelent. A kissé marketingorientált címadás ellenére a Berg Quartett persze nem enged az általuk megteremtett minőségből: az argentin tangónak azt a legkomolyabb vonalát viszik tovább, amit évekkel ezelőtt Daniel Barenboim teremtett meg hasonló tematikájú lemezein. A velük zenélő bandoneonjátékos, a norvég Per Arne Glorvigen eredeti figura: a Dovre-hegyen nőtt fel – ahol a legenda szerint Peer Gynt a hegyi királlyal találkozott –, de ehhez képest Buenos Aires kedvenc hangszerének lett virtuóz művelője. A Piazzolla-darabokhoz az osztrák kortárs szerző, Kurt Schwertsik Adieu Satie című – bandoneora és vonósnégyesre írt – sorozata társul. ReA

Best of Wiener
Philharmoniker

Deutsche
Grammophon –
Universal
●●●○○

Klasszikus zenei Best Of-lemezt megjelentetni még ma, a nehéz időkben is kellemesen jövedelmező vállalkozás – persze csak akkor, ha az előadó megfelelő színvonalú. Szakmai szempontból viszont finoman szólva is kétesélyes egy ilyen projekt: nehéz elkerülni azt a látszatot, hogy az archivumi kincsek másodklózlésével a kiadó egyetlen célja a profitrealizálás. A Best of Wiener Philharmoniker című dupla CD is ilyen: a bookletben büszkén hirdetik, hogy a császárváros patinás zenekara már az 1920-as években lemezfelvételek egész sorát készítette, ezekből azonban egy másodpercet sem hallhatunk, hiszen jóval később szerződtek a Universal jogelődéhez... A szólisták és karmesterek listája viszont tényleg garancia a prémium minőségre: Reiner és Giulini, Kleiber és Bernstein, Gardiner és Karajan, Abbado és Harnoncourt, Solti és Gergiev, Böhm és Levine, Milstein és Mutter. Ehhez nehéz bármit hozzátenni.

ReA

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

CD-SACD, DVD-A, DVD-LP
KLASSZIKUS, NÉPZENE, JAZZ

FONE, ALPHA, EGEA, ACT,
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE

KLASSZIKUS ZENEI CD
AKCIÓK!
pl. Foné Records 4900,- Ft.
helyett csak 1500,- Ft.

CD-BÁR
1088. Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel.: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 10-20
szombaton 10-16

A 2003-ban első ízben
megrendezett **Országos Bárzongorista**

Verseny keretében egy elfeledett szakma nagyjait
szerettük volna bemutatni az érdeklődőknek.

A tavalyi verseny fogadtatásának ismeretében úgy
döntöttünk idén is megrendezzük a bárzongoristák
seregszemléjét.

Jelentkezni lehet egy kötelező és egy szabadon
választott mű beküldésével.

Jelentkezési határidő: 2004. október 15.

Középdöntők: 2004. október 27-28.

Bővebb információ: www.rolandee.hu.

Döntő: 2004. november 25.

Roland

Megjelent!
CD-n az előző döntő anyaga
www.narrator.hu

Roland
EAST EUROPE

2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. Tel.: (23) 338-041
info@rolandee.hu, www.rolandee.hu

Második
Országos

**Bár
zongorista**
VERSENY

Hubay Jenő:
Hegedű-zongora
művek 7. — átiratok
Szecsődi Ferenc
(hegedű),
Kassai István
(zongora)

Hungaroton Classic

●●●●○

Nagyrészt olyan darabok hallhatók ezen a korongon — a Hungaroton fontos és sikeres Hubay-szériájának hetedik lemezén —, amelyeket Hubay Jenő azért írt át, hogy koncertjein eljátszsa. Ezek később, tanári tevékenységének is köszönhetően a kor slágereivé váltak. Nem jellemző rájuk a beethoveni mélység, de szép, tetszetős darabok és nem túl hosszúak. Szecsődi Ferenc és zongorista partnere, Kassai István azonban komolyan veszik őket. Mértéktartó előadásukat hallgatva — még akkor is, ha a zongoraszólam néha kicsit szögletes, vagy túlteng benne a hangsúly — nem mondható Zichy Géza Tarantellájára, Anton Rubinstein Barcarollájára vagy Hubay mentora, Vieuxtemps Álom című karakterdarabjára, hogy giccses kompozíciók volnának. Márpedig ez azt jelenti, hogy az előadónak sikerült a ma emberéhez szólni, egy százéves zenei világot tükröző repertoár egy szelétével. És ez nagy szó. VT

Eybler és Pleyel
vonóstriói
Belvedere Trio Wien

Hungaroton Classic

●●●●○

Az öt éve alakult Belvedere Trio Wien „soriban” két magyar muzsikust — Szabadi Vilmos hegedű- és a császárvárosban élő Nagy Róbert csellóművész — mellett csak egy osztrák, a brácsás Elmar Landerer kapott helyet. Az itthon és külföldön is sikerrel koncertező trió a jelek szerint a bécsi klasszika kevéssé ismert, de azért jó minőségű ritkaságaira specializálódott: első Hungaroton-lemezükön például Albrechtsberger és Sperger vonóstriói szerepeltek. Most is ezt a sort folytatják, két Haydn-tanítvány, a zongoragyáros Ignace Pleyel Koncerttrióival, illetve a hosszú életű (1846-ban elhunyt) Joseph Eybler C-dúr vonóstriójával. Eybler egyébként — epizodistaként — azzal került be a zenetörténetbe, hogy Mozart először rá (s nem Süßmayrra) akarta bízni a Requiem befejezését. A vonóstriók cseppet sem eredeti, de kellemes, gondosan szerkesztett kompozíciók, s a stílusos előadásra sem lehet panaszunk. ReA

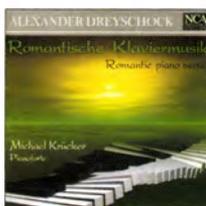

Hubay:
Csárdajelenetek,
Magyar poémák
Hagai Shaham
(hegedű),
Arnon Erez
(zongora)

Hypérion — Karsay és Társa

●●●●○

Nem kis izgatottsággal fosztottam meg celofán-csomagolásától ezt a dupla CD-t. No nem azért, mintha annyira oda lennék Hubay Csárdajeleneteitől, vagy Magyar poémáitól. Hanem, mert alkalom van megismerni a maguk teljességében ezeket a sokat emlegetett, de annál ritkábban játszott műveket. Így azért kialakulhat a figyelmes hallgatóban egy sajátos kép Hubay Jenő „magyar rapszódiairól”, melyeket — nem rossz üzleti érzékkel — külföldi szalonok közönségéhez címzett, még jóval Bartók és Kodály felbukkanása előtt. És a művek minősége most nem is annyira fontos. Jól tudjuk, világuk nem egyezik a mai ízléssel, néha zavar „magya-rosch” vagy „ihaj-csuha” jellegük. Mégis, ezt a briliáns, bár sokszor nyers hangú előadást hallgatva hajlandó az ember megértéssel és nem lekezelően figyelni rájuk. Arra gondol: a mai ízlés semmivel sem különb az akkorinál. Sőt... VT

Alexander Dreyschok:
Romantikus
zongoradarabok
Michael Krücker
(zongora)

Membran — H & H '92

●●●●○

Örültem, amikor megláttam, hogy végre itt egy lemez, amin nem Chopin és Liszt, hanem egy kortársuk — hasonló stílusú — muzsikája hallható. Mert csak úgy tudjuk megérteni a nagyok zenéit, ha belehelyezzük a korabeli környezetbe; Alexander Dreyschok pedig igazán fontos figurája volt az 1830-as évek Párizsának, a zongoralovagok és billentyű-párviadalok városának. Dreyschokot oktávkirálynak nevezték, mert úgy tudta előadni a Forradalmi etűdöt — több hetes ádáz gyakorlás után —, hogy a bal kéz szölamát mindvégig oktávokban játszotta. Ennek tudatában persze nem tápláltam hiú reményeket a darabok minőségét illetően, de olyan műveket vártam ettől a felvételtől, amelyek legalább virtuozitásukkal szórakoztatnak. Ehelyett azonban — fájdalom — csak rosszul összeválogatott, olcsó szalonzenét kaptam, mégpedig meglehetősen vérszegény előadásban. Ennyi volna Dreyschok? VT

Francia kamarazene
klarinéttal
Klénján Csaba
(klarinét)

Hungaroton Classic

●●●●○

A fiatal generáció egyik legeredetibb tehetségű fúvósa a harmincöt éves klarinétművész, Klénján Csaba. Miközben kortárszenei felvételei a BMC-nél jelennek meg, a Hungaroton felkérésére mostanra már az ötödik CD-je látott napvilágot a klarinétirodalom ritkaságaiból. Az eddigi lemezek Hoffmeister, Bozza, Dubois és Karg-Elert kompozíciói szerepeltek, a mostani pedig — a Rhapsodie nicoise című Bozza-album szerves folytatásaként — válogatás három XX. századi francia szerző, Henri Tomasi, illetve az említett Eugène Bozza és Pierre Max Dubois műveiből; úgy, hogy a főszereplő ezúttal Tomasi. A szépen szerkesztett tematikus lemez azt mutatja meg, hogyan élt tovább az impresszionista-szimbolista hatás a jórészt hagyományos szerkezetű, virtuóz hangszertudásra épülő kompozíciókban. A lemezen közreműködik Cs. Nagy Ildikó zongora- és Gyöngyössi Zoltán fuvolaművész. ReA

Molter: Concertók és concertinók
viola da gamba
Simone Eckert,
Hamburger
Ratsmusik

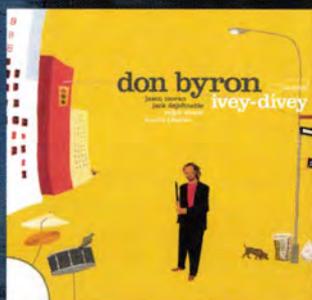
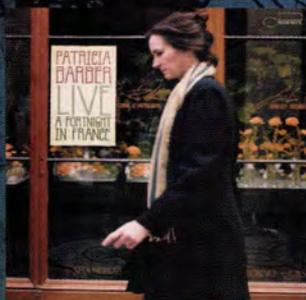
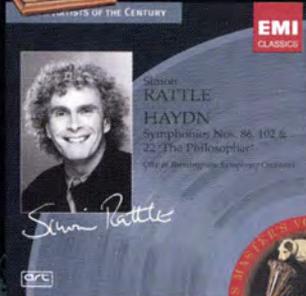
Membran — H & H '92

●●●●○

Az NCA (New Classical Adventure) sorozatban megjelent CD szólóhangszere a viola da gamba legmagasabb fekvésű, úgynevezett diszkantváltozata. Ebben az instrumentumban az a különös a mai hangszerekhez szokott fül számára, hogy a hegedű hangfekvésében szól, de a mélyhegedű bársonyos, puha hangszínével. A XVIII. század első felében Párizsban volt divatos, éppen ezért meglepő, hogy a Karlsruheban működő Johann Melchior Molter erre írta itáliai mintákon alapuló concertóit. Simone Eckert előadása azért megkapó, mert nagyon ismeri hangszerét, annak lehetőségeit, lelkivilágát — mondhatni, egy húron pendül vele. Molter zenéje áttetsző, világosan tagolt, könnyed, hallgatása éppen ezért nem kíván különösebb erőfeszítést, de soha nem unalmas. Az előadók pedig nem akarják elhitetni a hallgatóval, hogy éppen ő lett volna a zenetörténet legnagyobb komponistája. Talán ettől jó ez a felvétel. VT

**EMI
CLASSICS**

Klasszikus és jazz újdonságok

www.emimusic.hu

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal várjuk
kedves Vásárlóinkat, továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlánc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
– ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekzenék

A Déli Pu.-tól
egy percre
a CD Centrumban

XII. Magyar Jakobinusok tere 4.
Tel.: 355-38-08

Nyitva:
H-P: 12-19
Szo: 10-13

Rendelés
postal utánvétellel is

Vivaldi: Orlando finto pazzo
— opera
Academia Montis Regalis, vezényel: Alessandro De Marchi

opus 111 — Karsay és Társa ●●●●●

Nem kisebb feladatra vállalkozott az opus 111 lemezcég és egy olasz kulturális intézet, mint hogy feltámasztja halottaiból a Torinói Nemzeti Könyvtárban porosodó Vivaldi-kéziratokat, összesen mintegy négy és félszáz zenei műmíát. Eddig két év alatt tizenkét CD-t jelentettek meg, s a következő tíz évben újabb ötvenet terveznek, köztük évenként egy operát. Hát, igen... Nos, ennek a mostani színpadi műnek — melynek címe magyarul úgy hangozhat, hogy „Orlando, a tettetett örült” — fenomenális előadása hallható a lemezen. Az elképesztő nehézségű, koloratúrákkal csipkézett áriákban az énekesek óriásit alakítanak, az olasz együttes hangszerei szintén. A kísérfűzet rendkívüli alaposággal adja át az ismereteket a tudatlan zenebarátnak. A tolmácsolás vagány és vérepszdító. Az előadók véreben van Vivaldi muzsikája, és a stúdiófelvétel is képesek a maximumot nyújtani. VT

Vivaldi: Csello-szonáták
Bruno Cocset (cselló), Les Basses Réunies

Alpha — CD Bár ●●●○○

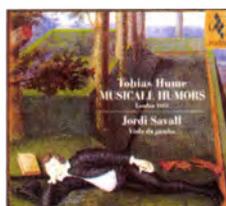
Az Alpha kiadványainak egyik fontos célja: felhívni a zenekedvelők figyelmét a megszóaló művek és egy-egy festmény közötti esztétikai kapcsolatra. Szép elgondolás, bár nem értem, miért nem elég — ez esetben — Vivaldi zenéje a gyönyörködtetésre, és miért kell még Paolo Veronese Kánai menyegzőjét is elemezni a kísérfűzetben. Hiszen olyan jól összeválogatta az eddig csak kéziratban hozzáférhető műveket Bruno Cocset, hogy már a különböző kísérfűzetek (orgona, csemláló, theorba, violone, gitár) is élvezetessé teszik a művek hallgatását, és a zene gazdagsága is leköti a hallgató figyelmét. A szem néha mégis inkább a festmény színeire téved. A francia gambás ugyanis gyakran síklík el a zene extravaganciái fölött, gyakran indokolatlanul hangsúlyoz ki egy-egy hangot, dallamai nem elég hajlékonyak, nem beszédesek. Röviden: játéka sokszor lapos, nem elég kifejező. VT

Venezia Stravagantissima
Capriccio Stravagante reneszánsz zenekar, művészeti vezető: Skip Sempé

Alpha — CD Bár ●●●●●

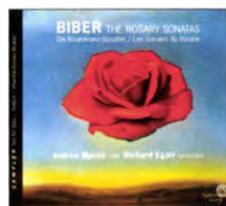
A Venezia Stravagantissima című lemez az itáliai reneszánsz és kora barokk határmezsgyéjén egyensúlyoz. Ballók (táncjátékok), canzonák és madrigálok szólanak meg, amelyek 1550 és 1630 között keletkeztek, s amelyek szerzői közül csak Orazio Vecchi nevezhető többé-kevésbé ismertnek. A többi komponista is velencei, s éppen ez adja a lemez különlegességét: megismerkedhetünk az opera születésének kulisszatitkaival. A felsorolt műfajok ugyanis a zenés színház közvetlen előzményei, s éppen a velencei muzikusok közvetítésével kerültek be Peri, Caccini és Monteverdi zenés színházába. A stílusos, színes és életteli előadás a magát „tiszteltetbéli olaszok” valló amerikai Skip Sempé reneszánsz zenekara, a Capriccio Stravagante, valamint a két szólista — Doron David Sherwin (cink azaz cornetto) és Jay Bernfeld (viola da gamba) érdeme. ReA

Tobias Hume: Musical Humors
Jordi Savall (viola da gamba)

Alia Vox — Karsay és Társa ●●●●●

Élt egyszer (egészen pontosan 1569 és 1645 között) egy angol katonatiszt. A svéd és az orosz seregben szolgált, s mellesleg zenét is szerzett. Úgy hívták: Tobias Hume. Zenéjét csak nemrég kezdték felfedezni, mivel Jordi Savall előtt nem sokan vették a fáradságot, hogy tabulatúrákban — vagyis betűkkel irt hatvonalas kottákban — lejegyzett műveit kislabilazálják. Pedig ő jegyzi azt a gyűjteményt is, amely azért egyedülálló a XVI–XVII. század fordulóján, mert csupán egyetlen szerző műveit tartalmazza. Ebből az 1605-ös londoni kiadásból ad ízellőt Savall, és milyen érdekes, hogy a szólóhangszerre irt művek által felidézett hangulatoknak része egy induló, trombitafanfár, vagy akár ungarosca-szerű táncdallam. És talán nem csak Bacchushoz, egy magyar úrhoz (ez az egyik darab címe), de talán még a magyar zene történéseihez is van egy-két szava Hume kapitánynak. Izgalmas előadás, Savall vitathatatlan előadói kvalitásaival. VT

Heinrich Biber: Rózsafűzér-szonáták
Andrew Manze (hegedű), Richard Egarr (csemláló)

Harmonia Mundi — Karsay és Társa ●●●●●

A zene misztériumáról is mesél Heinrich Biber elsőre hihetetlennek tűnő vállalkozásában, a Rózsafűzér- (más néven: Misztérium) szonátákban. A sorozatban a szerző Jézus kínszenvedéseinek stációit ábrázolja szavak nélkül, pusztán hegedűhanggal. Ezt a különös passiót pedig a kitűnő Andrew Manze játssza el, de olyan suggetivitással, hogy a hallgató szinte maga előtt látja a templomfalakon lévő festményeket. Azonban nemcsak a vért, és nemcsak a sebeket látjuk magunk előtt, hanem a reményt is érzékeljük. Valahogy az interpretációból sugárzik. Keletkezésük idejében úttörő munkának számítottak ezek a szonáták, ugyanis Biber mindig más scordaturát vagyis hangolást irt elő a hegedűsnek. Richard Egarr egyébként olyan tapintattal kíséri az English Concert újdonsült zeneigazgatóját, hogy jelenlétéről gyakran el is feledkezünk. A felvétel viszont alighanem emlékezetes marad. VT

Mondonville: Les sons harmoniques
Cristofori Trio

Hungaroton Classic ●●●●●

A Cristofori Trio — Elek Szilvia (csemláló), Paulik László (hegedű) és Máté Balázs (cselló) — már tizenhét éve szép csendben, következetesen dolgozik, s nem az ő hibájuk, hogy eredményeikről csak a legszűkebb szakma értesül. Korhű hangszeren szólaltatják meg a XVII–XVIII. század billentyűs kamarazenejét, s minden produkciójukban szerteágazó stílusismeret, gondos felkészülés, megalapozott tudás tükröződik. Új lemezükön a francia késő barokk mester, az egykori Versailles-i zeneigazgató, Jean-Joseph Cassanéa de Mondonville Les sons harmoniques (op. 4) című gyűjteményét szólaltatják meg, mely nem más, mint hat szólóhegedű-szonáta, basso continuo kísérettel. Az 1730-as évek végén keletkezett sorozat különlegessége a hegedű üveg-hangjainak gyakori alkalmazása — az a praxis, amit Leopold Mozart másfél évtizeddel későbbi hegedűiskolája már élesen elítélt, s ezzel hosszú időre ki is került a hegedűirodalomból. ReA

A budapestiek legkedvesebb terasza
az Andrássy út árnyas fái alatt.

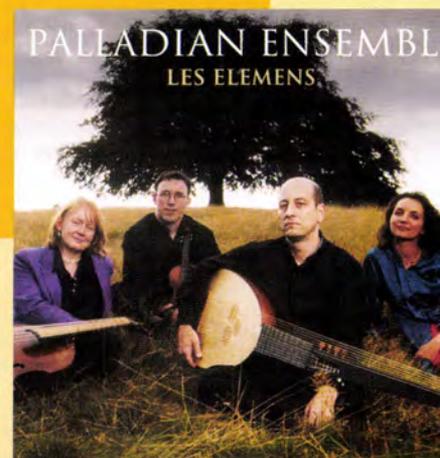
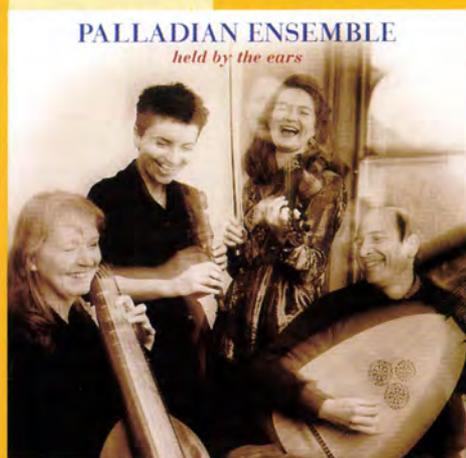
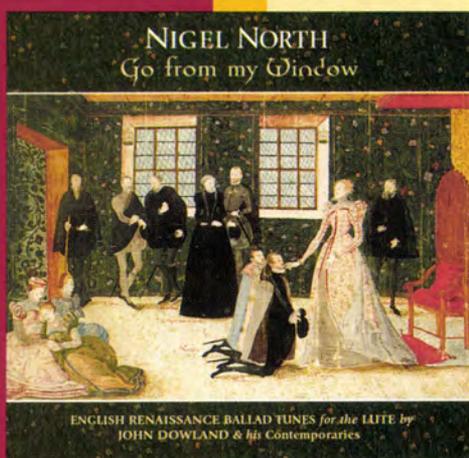
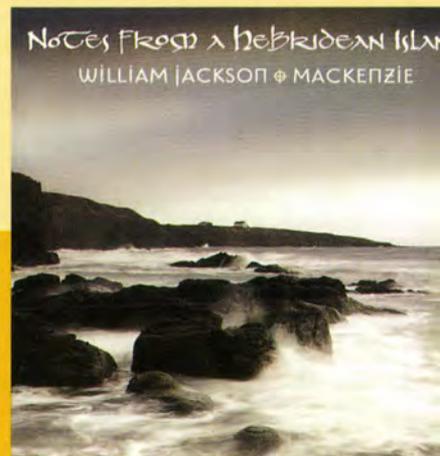
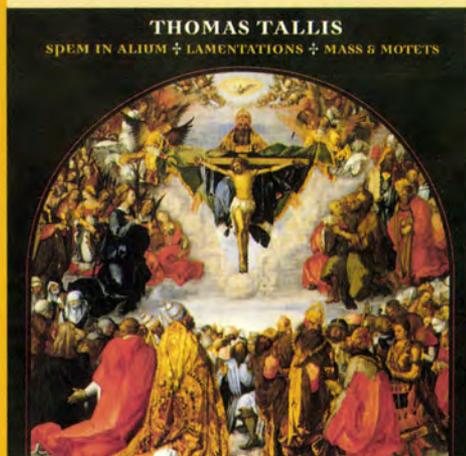
PREMIER
ÉTTEREM
& TERASZ

Nyitva minden nap 10 és 23 óra között
Andrássy út 101., 1062 Budapest ■ Tel.: 342-1768
premier-restaurant@axelero.hu ■ www.premier-restaurant.hu

Audiofil újdonságok

a LINN Records kínálatából

SACD-k kedvező áron: 4500 Ft/db

További információ: www.linnrecords.com

Magyarországi képviselő:

LIMAR AUDIO KFT.

H-1137 Budapest,

Szent István krt. 12., I. em. 4/a

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137

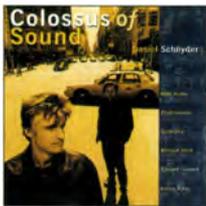
E-mail: iambor@limar.hu

Quantz:
Hat fuvola-kvartett
Mary Oleskiewicz
(fuvola)

Hungaroton Classic
●●●●○

Az érett barokk első számú „fuvolamestere”, Quantz concerto-szerű, háromtétéles műveit a felvétel szólólistája által előkészített kiadásból játsszák. Nagyon élénk, étellel teli ez a világpremierként elkészült felvétel, a híres fuvolaiskola szerzőjének remekeiből. Félelmetes bele gondolni, mennyi, ehhez hasonlóan jó zene szunnyad portakáró alatt különböző könyvtárak polcain. Az amerikai előadók halhatóan sokat dolgoztak a művekkel, kidolgozták, gondosan megérelték azokat. A fiatal lengyel-amerikai hölgy, Mary Oleskiewicz kisujjában lehet a Quantz-zene, annyit kutatta, játszott. Egyetlen hátránya a felvételnek, hogy a gyors tétélekben a szólamok nem egyenrangúak. Pedig a fuvola és a hegedű itt nem előrébb való a brácsánál vagy a csellónál. Ez nagyon jól megírt polifónia, ami ilyen jellegű rangsorolást nem tűr meg. A Quantz-zene érdeme (és kicsit az előadóké is), hogy még így is jól szól. VT

Daniel Schnyder:
Colossus of Sound
(Versenyművek,
4. szimfónia)

Enja – Varga
●●●●○

A Matthias Winckelmann egyszemélyes kiadója, a müncheni Enja gondozásában megjelent lemez címe a Harlemben élő, negyvennégy éves zeneszerző negyedik szimfóniájának alcíme. Daniel Schnyder egyébként érezhetően gondoskodó típus. Olyan zeneszerző, aki nagyon figyel a hallgatóra, hogy ha az már megcsömörlött a sok hangtól és diszsonanciától, halljon valami „kellemeset”, valami hagyományosabb zenei anyagot is. Schnyder nagyon jó érzékkel gazdálkodik a hangtömegekkel, a zene sűrűségével. A befogadó így nem fullad meg a hangmasszában. Az előadás pedig elképesztően magas színvonalú. A karmester, Kristjan Järvi minden hangról, gesztusról szilárd elképzeléssel rendelkezik, a zenekar pedig olyan meggyőző erővel játszik, amilyennel a jobb együttesek a már klasszikussá vált műveket szokták előadni. Sok karmester tanulhatna ebből az izgalmas, bár így sem könnyen befogadható felvétélből. VT

Harald Bergmann:
Scardanelli

ECM Records —
MusiCDome
●●●●○

Heinz Holliger Scardanelli után (szintén az ECM katalógusából) itt van a Hölderlin-renezsánsz újabb terméke. Hogy mennyire a forgatókönyv-író és rendező, Harald Bergmann műve a bő egyórás mű, arról lehetne vitatkozni. Valamint arról is, hogy vajon zenei vagy irodalmi alkotás? Egyáltalán: önálló alkotás-e vagy csak afféle kompiláció? Leginkább talán hangjátéknak lehetne nevezni az idős Hölderlin portréját felvázoló összeállítást, és ebben az is benne van, hogy egynél többször nemigen lehet meghallgatni. A költő néhány kései versével és levelével egyidőben aláfestő zenének használt Mozart-, Schubert-, Haydn szonáták szólnak, és ez nehezen megbocsátható bűn. Egyébként nem rossz az egész kompozíció ritmusa, peregek egymás után a jelenetek, a szebbnél szebb versek (németesek előnyben!). Sőt, néha jól egymásra talál a költemény és a zene — ilyenkor valami „megmozdul” a hallgatóban. VT

**Between Present
and Past**
Johanna Beisteiner
(gitar)

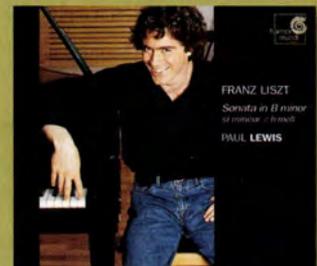
Gramy Records
●●●●○

Johanna Beisteiner osztrák gitárművész és Gulya Róbert magyar zeneszerző évek óta tartó szakmai együttműködésének újabb bizonyítéka ez a lemez, mely a Between Present and Past címet kapta. Vivaldi d-moll lantversenyét (amely ezúttal gitáron szólal meg) és Johann Sebastian Bach alig ismert, fiatalkori kompozícióját — Capriccio sopra la lontanazza del fratello (BWV 992) — Gulya Róbert két darabja foglalja keretbe. A Beisteinernek ajánlott Gitárverseny 2001 őszén, Los Angelesben keletkezett, és a mű hangulatát döntően befolyásolta a szeptember 11-ei terrortámadás. A gitárra és zongorára írt Capriccio (zongorán közreműködik Mazalin Wanda) viszont derűs, szellemes és szórakoztató darab, virtuóz technikai megoldásokkal. Egyetlen zavaró mozzanat: a közreműködő zenekart a kísérőfüzet Budapest Symphony Orchestrának nevezi, s nem derül ki, hogy a Rádiózenekarról van-e szó (ők szoktak ezen a néven turnézni) vagy valami alkalmi csapatról. ReA

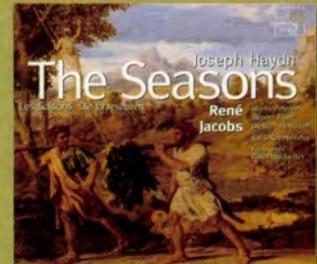
A HARMONIA MUNDI ÉS A TELARC ÚJDONSÁGAI

Biber: Rózsafüzér-szonáták

Liszt: h-moll szonáta

Haydn: Az Évszakok

Michael Brecker, Joe Lovano,
Dave Liebman: Gathering of Spirits

**MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.**
1021 Budapest, Versec sor 15.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650
E-mail: gyukars@axelero.hu

A MEMBRAN KIADÓ ÚJDONSÁGAI

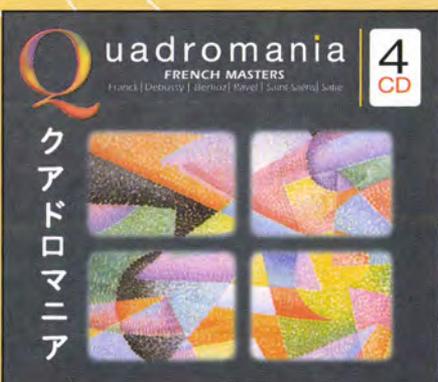
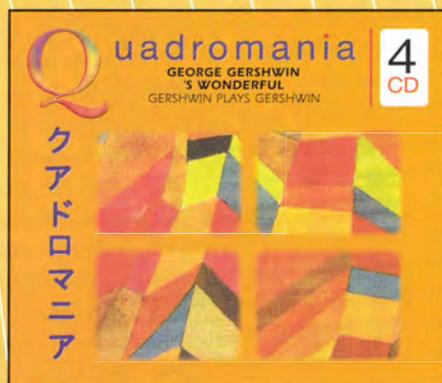
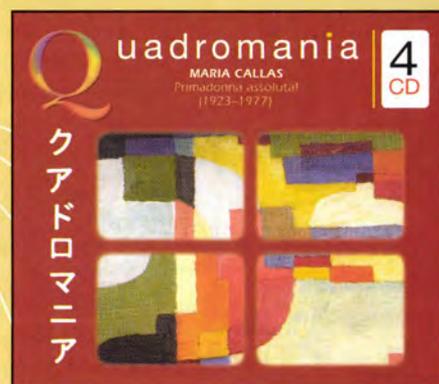
KOMOLYZENE

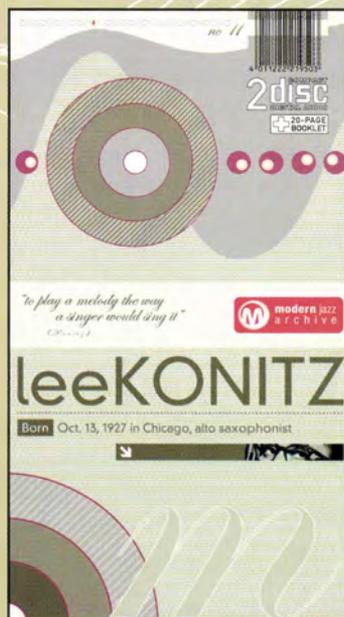
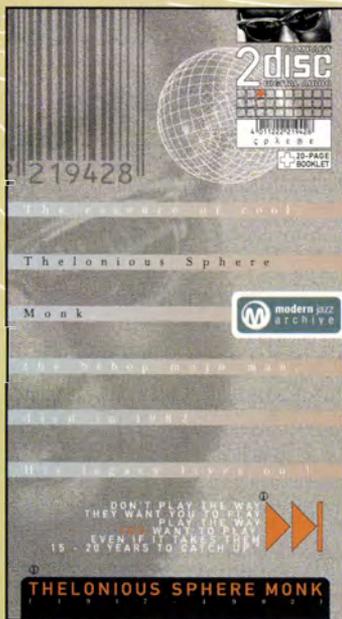
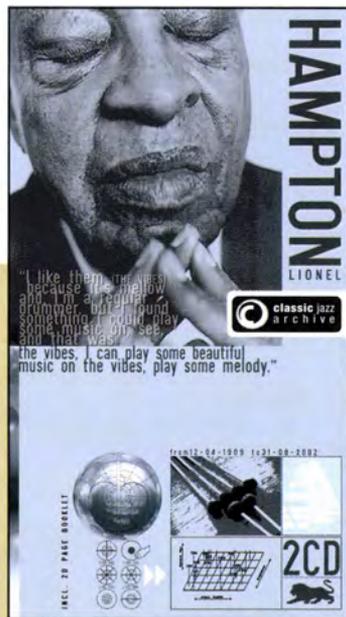
Megjelent a Quadromania 4 CD lemezes sorozat 125 önálló kiadvánnyal!

Világhírű karmesterek, előadók, együttesek, szólisták; többek között

Herbert von Karajan, Wilhelm Furtwängler, Pablo Casals, Maria Callas,

Yehudi Menuhin, Otto Klemperer, Artur Rubinstein, Enrico Caruso, Jascha Heifetz...

JAZZ

Már kapható a „Classic Jazz” és a „Modern Jazz” 2 CD-s sorozat!
Egyedi megjelenésben (könyvformátum), különleges modern borítóval
és egy 20 oldalas angol nyelvű képes információs füzetrel csomagolva!

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA A H&H '92 KFT.

H-1149 BUDAPEST, KÖVÉR LAJOS U. 52.

E-MAIL: INFO@HANDH92.HU

Keresse az üzletekben vagy rendelje meg a www.carmen.hu internetes áruházunkból!

A magyar jazz és a magyar jazzkritika Szembenálló felek?

*„A kritikával szembeni ellenszenv a művészeti életben általános. Nemcsak a jazz világában és nemcsak Magyarországon. A kritikus vagy elvetélt művész, aki mindenkit levág, pedig nem ért hozzá, vagy nagyképű pályatárs, aki azt képzeli, hogy rajta kívül senki nem tud semmit, pedig ő nem tud semmit.”
A fenti „morfondírozás” Szigeti Péter kollégánktól származik, aki csaknem másfél évtizede, az egykori Jazz press című folyóirat egyik cikkében fogalmazott így, mielőtt nekilátott volna néhány recenzió megírásának.*

Attól tartok, a kritikus vívódása azóta sem enyhült a hazai produkciók vonatkozásában. Amióta pedig — egyes vélekedések szerint — szembenálló (hovatovább ellenséges?) táborokról is hallani, ismét esedékesé vált, hogy „megbeszéljük” a problémát; jobb híján jelen folyóirat hasábjain. Nincs sok értelme annak, hogy közhellyel érveljünk, vagy magyarázkodjunk valami mellett, vagy valami ellen, tudniillik a kritikusnak és a művésznek egyaránt elsőszámú szívügye a jazz. Ehelyett inkább néhány fontos, és gyakran a feledés homályába merülő szempontra kellene rávilágítani, illetve „rákérdezni”:

1. Kell-e egyáltalán kritika? Esetleg jobb lenne, ha csak dicsérő hangvételű pr-cikkek jelennének meg magyar jazzlemezekről? (Megjegyzendő: a közönségnek az a hányada, melynek szintén szívügye a jazz, szívesen olvas is róla, és kis idő elteltével kitapasztalja, hogy melyik kritikussal hasonló, vagy ellenkező az ízlése.)
2. Kivel legyen empatikus a kritikus? A közönséggel vagy a művésszel? Esetleg maradjon következetesen szubjektív? (Megjegyzendő: egy kritikus általában több lemezt hallgat, mint más, melynek következményeként óhatatlanul szubjektív lesz a mérce, akár téves is lehet a rövid idő alatt megfogalmazott értéktétel, de az empátia inkább a művészt illeti, s nem az arctalan nagyközönséget.)
3. Mihez képest viszonyítson a kritikus? A nagy mesterek, vagy a halhatatlan géniuszok művészetéhez? Esetleg az aktuális trendekhez? Létezik-e egyáltalán biztos viszonyítási pont? (Megjegyzendő: attól kezdve, hogy az ember két lábon kezdett járni, elemi igényévé, lételemévé vált a zene — a Föld különböző pontjain —, mert ez a varázslás, a magasabb rendű iránti kapcsolatkeresés, a mágia egyik legfontosabb eszköze. Manapság az igényes, vagy igénytelen szórakoztató zene mellett is előfordul hasonló művészi irányultság — műfajoktól függetlenül...)
4. Van-e legfőbb szempont egy produkció megítélését illetően? A művész szándékának, motivációjának felismerése, a művészet mellett, vagy az álművészet ellen szóló érvelés, esetleg a szakmai szempontok hangsúlyozása lenne a kritikus dolga? (Megjegyzendő: egy produkció értékelésekor már a háttér-információk mennyisége és szelektálása is jelent valamit, a felsorolt szempontok súlyozása pedig különösen jelentős a mű és műelemzés viszonylatban — vagyis a kritikus is minősíti. Továbbá a szakmai elemzés, vagy a kivitelezés értékelése elsősorban iskolai, vagy műhelymunkára vonatkozó feladat, és nem kritika.)

Az eddig soroltak a kritika néhány általános szempontját érintették, miután jogos a felvetés: hogyan kapcsolódik mindez a magyar jazz és a magyar jazzkritika problémaköréhez? Hogy világos

legyen, megint Szigeti Péter tizenöt évvel ezelőtt írt cikkéből idézek: „Hogy ki írjon kritikát? Hát aki akar, mer és főleg tud. Ha zenész az illető, ne csak tisztelegjen a kollégánál, és legyen annyi önkritikája, hogy képes-e írásban kifejezni magát. Ha tollforgató, akkor a véleményét mondja el, és ne tündököljön, fogyassza a papírt. Ideje a nemzetközi színvonalú lemezeket készítő muzsikusaikat nemzetközi színvonalú kritikával megtisztelnünk.”

Természetesen sok más szempont is lehetséges. Az alábbiakban a Gramofon kritikásai fejtik ki idevágó véleményüket, de remélhetőleg a közeljövőben mértékadó magyar művészek sem hagyják annyiban a dolgot... (Matisz)

Ittész Tamás:

Zenészként jómagam sosem voltam megsértve, ha jogos kritikát kaptam. Persze, hogy rosszul esik, ha nagy nyilvánosság előtt hangzik el a produkcióról negatív vélemény, de azzal, hogy kiállok közönség elé, vagy kiadok egy lemezt, ennek az ódiámát vállalom. A zenében nem választható külön a művészeti és a gazdasági érdek. (Elvben.) Merthogy néha az az érzésem, hogy egy nem feltétel nélkül ujjongó kritika zenészek általi elutasítása sokszor erősebb a lemezeladási mutatók rontása miatti félelem, mint az esetlegesen várható erkölcsi veszteség miatt. Akármilyen legyen is az ok, talán már lejárt annak az ideje, hogy a jazz bármilyen ága pozitív diszkrimináció alá kellene, hogy essen. Most már itt is uralkodhat a verseny. (...) Kritikára szükség van. A kritika minősége a kritikus és az újságszerkesztők felelőssége. S a kritikus ugyanúgy kell, hogy vállalja a megmértetést. Őt is meg lehet kritizálni, nyelvilag, szakmailag, erkölcsileg. Ha egyidejűleg zenész, akkor is.

Dudás Viktor:

A zenészeknek alapvetően el kell fogadniuk, hogy a kritikusnak nem feladata a zene, a lemez, a hangszerelés, a közreműködők, a szólók koncepciójának kitalálása. Ezt a művésznek kell felvállalnia, helyette legfeljebb az album producere teheti ezt meg, de erre nagyon kevés példa akad hazánkban. (...) A kritikusnak a feladata minderről véleményt mondani, mind a művész, mind a közönség okulására. Biztosra veszem, minden művész legbelül teljes mértékben tisztában van aktuális produktuma életművében betöltött szerepével, jelentőségével, akár bevallja, akár nem. (...) Mint zenész abszolút meg tudom ítélni a legjobb önmagamhoz képest az aktuális produkciót, mind zenei, mind egyéb szempontból. (...) A kritikus véleményével lehet vitatkozni és utálni is azt, de leginkább, mint az edzői instrukciót érdemes figyelembe venni. Sokkal objektívebben látja a munkásságunkat, mint mi magunk, vagy zenekari társaink, cimboráink, lekötelezettjeink, rajongóink. (...)

A becstelen és direkt rosszindulatú kritikával szemben nehéz védekezni, de sajnos nagyon nehéz eldönteni, melyik minősül annak, mert ami a művész számára sértő, nem feltétlenül az a közönség vagy a szerkesztő számára, akik lehet, hogy egyetértenek az abban foglaltakkal. (...) Mindkét fél számára a mondanivalón kell legyen a hangsúly. Gondolatok nélkül sem jó muzsikát, sem jó kritikát nem lehet írni. Igaz, a semmit mondó, egy korábbi önmagunkat gyakran kínosan ismétlő zenéről egy fokkal nehezebb kritikát írni. Ami unalmas, arról nehéz bármit is mondani.

Pallai Péter:

Nézetem szerint a lemezkritika elsősorban a közönségnek, a potenciális lemezt vásárlónak szól. Egyetérték Matisz Laci kitételével,

miszerint „a közönségnek az a hányada, melynek szintén szívügye a jazz, szívesen olvas is róla, és kis idő elteltével kitapasztalja, hogy melyik kritikussal hasonló, vagy ellenkező az ízlése.” Ezt tekintetbe véve, nem tartom a kritikus elsődleges feladatának, hogy a neki nem tetsző produkciókon a nyelvét köszörülje, noha ez néha elkerülhetetlen, főleg az olyan sajtótermékek esetében, melyeknek csak egy jazz kritikuskus van. Ami a Gramofon illeti, van lehetőség rá, hogy egy adott albumról olyan kritikus írjon, akinek az tetszik. A kritikus ismeretében az olvasó felmérheti, hogy a recenzio mennyire van összhangban saját ízlésével. Ha egyetlen kritikus sem akad, aki jót tudna írni egy lemezről, akkor azzal az albummal már súlyos bajok vannak, és megérdemli, hogy könyörtelenül lehúzzák. (...)

Zipernovszky Kornél:

A magyar jazz (beleértve a jazz magyar közönségét!) kb. Molnár Antal óta megsínylette, hogy kritikára (és elméletre) sosem, vagy csak alig tellett, ergo kritika kell. Ezért az indulása óta még min-

dig egyetlen rendszeres, komolyan vehető nyomtatott fórum – ez a rovat – azt is felvállalta, hogy négyeszesíti a kört: minél objektívebben próbál a legsubjektívebből írni, nem elkendőzve kritikusi (igen, hivatásszerűen vállaltuk „fel” ezt, mi újságírók, zeneszerek, szervezők, stb.) egyéni ízlését. Ízlésünkhöz olyan rőföt (vö. objektivitás, az nagyon kell) illesztettünk, mint pl. a művész eddigi pályája (pl. Joe Zawinul ilyen alapon kétszer két csillagot kapott, interjúban viszont később címlapra került). A divatirányzatokat is méricskeltük: nem azért kapott egy lemez ötöst, mert volt benne basszusgitár-szintetizátor, vagy tibeti füstölő. Eredetiség nélkül semmilyen stílusban nincs maradandó alkotás. Az empátia szükséges, de nem elengedhetetlen feltétele a jó kritikának, így azután a fő szempont mindig más, de az sosem lehet kizárólagos. Egy szó mint száz: a Gramofon (inkább a hosszabb, mint a rövidebb) kritikai cikkei kritikái cikkek. Nem tanulmányok, annyi idő elolvasni őket, mint egy számot meghallgatni a lemezről a boltban. Ez is a céljuk: legalább egy szám erejéig hallgató legyen az olvasóból.

A jazz még mindig trendi

Sziget 2004

Az idén valahogy nem született egy frappáns logója, kabalafigurája vagy szlogenje a Szigetnek. 2000-ben már a HÉV-en mindenki „gerappá”-zott, két éve a kockafejű Kistehén lesett minden pólóról, sapkáról vagy bögréről, ám idén az enyhén debil kislány a mikrofonnal meg a lila zakós szintis (Uhrin Benedek lehetett volna ilyen, ha korábban kezd), akik szerint Virágéknál ég a világ, nem véste be magát a szigetes köztudatba. Az általános vélekedés szerint a Nagyszínpad programja is vékonyabbra sikerült, ami alapvető mérce a Sziget egészének „ütösségéhez”, mégis rekordszámú néző, 369 ezer ember volt kíváncsi az egyik legnagyobb európai fesztiválra.

Hogy közülük hányan tekintették elsődleges célpontjuknak a Jazzsátort – a beszámoló íróján kívül –, arról nincs adat. Mindenestre egy-egy estén a záróprodukcióhoz közeledve megtelt a helyszín a földön ülő, fekvő és a keverőpult körül álló fiatalokkal és még fiatalabbakkal, magyarokkal és külföldiekkel, szakmabelikkel, „törzsgárdatagokkal” és kezdő jazzhallgatókkal; utóbbiaknak az akusztikus String Triójával bemutatkozó Vasvári Pál mutat-ta meg, hogy kell kettő-négyre tapsolni. Hamar ráéreztek.

A délután hatkor induló műsort rendszerint egy old timer jazz band nyitotta, hogy a hangulatot egész estére megalapozza az ekkor még napfényes sátorban. Frankie Látó Djangologyját még a fesztivál honlapján látható háromperces napi összefoglaló videóba is bevágták mint az ötödik nap egyik emlékezetes momentumát a Sex Action és az Anthrax mellett. Az est leszálltával aztán nagy kirándulásokat tehattünk a gyökerektől például az elektronikus hangzások irányába, többek közt a patinás jazz-rock-csapattal, a Fusióval, az USA-ban is sikert sikerre halmozó Cumónak a jazzt a legfrissebb és legizgalmasabb populáris stílusokkal ötvöző, a Szigeten debütáló Electronic Dreamsével vagy az egész jazzörületet záró European Mantra „jazz metál” zenéjével. Mint tudjuk, a legtöbb dolgot a csúcson érdemes abbahagyni: Borlai Gergő és kvartettje játékának intenzitását már nem lehetett volna tovább fokozni.

No, de vegyük le az ujjunkat a „gyorselőre” gombról, hiszen annyi minden történt még szerdától keddig. Több fellépő a különböző népek zenéjén átszűrt jazz világába kínált beavatást, mind-

Tomasz Stanko – „egy álom beteljesülése”

Fotó: Gramofon-archív

nyájan egyedi módon kifejezve ezek lényegét. Míg a Dél-alföldi Szaxofonegyüttes és a Tűzke Septet a középkelet-európai létérzést oltotta jazzbe, a Tin Tin Quintet, az Indiego vagy a Nigun keletebbre tekintett, Winand Gábor és Elsa Valle pedig latin jazzel mozgatta meg a sörtől elnehezedésnek induló közönséget. Vendégmuzsikusaik révén a megszokotthoz képest új színekkel gazdagodott a Borbély Műhely muzsikája csakúgy, mint a László Attila Bandé.

Sajnos, mint az elmúlt években, idén is csak a szervezők varázstudományának köszönhetően fért bele a harmincöt produkció a rendelkezésre álló anyagi keretbe, de nem maradtunk világsztár nélkül. Tomasz Stanko kvartettjét hallani sokaknak egy álom beteljesülését jelentette, többek szerint ők vitték el a szigeti pálmát, másokat az izraeli Ad Matai spiritualitása nyűgözött le leginkább, de Gadó Gábor francia kvartettje is óriási sikert aratott – akárcsak két évvel ezelőtt.

Ha a Szigetre, mint olyanra mondhatnánk is, hogy kicsit jellegtelen volt 2004-ben, a Jazzsátor kínálatára annál kevésbé. Úgy látszik, jól viselkedtünk egész évben...

Bércesi Barbara

JOE LOVANO**I'M ALL FOR YOU**

Joe Lovano (tenorszaxofon)

Hank Jones (zongora)

George Mraz (nagybőgő)

Paul Motian (dobok)

Blue Note – EMI

Joe Lovano új ballada albuma első hallásra is élvezetes, megközelíthető muzsika, amelyről csak többszöri hallgatás után kezd kiderülni, hogy előadója milyen nagy fába is vágta a fejszét.

Lovano tisztelegni óhajtott hangszerének néhai mesterei előtt, de a múlt óriásainak szellemét saját hangján akarta megidézni. Ez persze nem az első, és nem is az utolsó ilyen kísér-

let a műfaj történetében. Az esetek nagy részében azonban vagy az elődök túlzott tisztelete nyomja el a tisztelettévő egyéni hangját, vagy pedig az egyénieskedő újdonság ügyeskedik egészen addig, míg nem tiszteletének tárgyát maga alá temeti saját invenciója. Lovano megtalálta az arany középút, ami ebben a zenei közegben nem valami jellegtelen kompromisz-

szum, hanem egész embert és óriási tudást igénylő feladat. Lovanot pontosan az teszi alkalmassá erre, amiért őt oly sokan bírálják. A hetvenes években feltűnt tenorszaxofonosra eleinte könnyen ráaggatható volt a „poszt-coltrane-i” jelző, és Ornette Coleman zenei újításait is visszahangozta a zenéje. Lovano azonban ennél mélyebbre akart ásni, és nem volt rest magáévá tenni nem csak a bebop, de a swing hőskorának vívmányait is. Ezt a törekvést sokan meghátrálásnak vagy a kasszasikerrel való kokettálásnak vélték, szem elől tévesztve azt, hogy a harmincas-negyvenes években a szaxofon volt az egyetlen olyan hangszer a jazzben, melynek művészetét nem tanították a konzervatóriumokban. A nagy úttörők zöme magától és/vagy pályatársaitól ellesve sajátította el ennek a – vízvezeték-szerelő rémálmára emlékeztető – csőnek a használatát, és a maga lelkéből, saját leleményességével csalta belőle elő azt a hangot, amelyet Lester Young nem véletlenül nevezett az emberi hang legteremtésesebb kiterjedésének. Joe Lovano visszafelé járta ki ezt az iskolát, és ezzel az albumával kitűnőre vizsgázott.

Mindenki ráakad majd saját kedvencére a kilenc felvétel között, én csak egy példát ragad-

SZAKCSI LAKATOS TRIO
NA DAR!

Szakcsi Lakatos Béla (zongora)

Orbán György (nagybőgő)

Lakatos Pecek András (dob)

Rostás Mónika és

Rostás Csaba (ének)

BMC Records

Szakcsi Lakatos Béla végre letette azt a lemezt az asztalra, amit régóta vártunk tőle, és amihez sokan szurkoltunk neki. Rengeteg emlékezetes koncertet adott, és több zenei irányban is össze-tevésztetetlen felvételeket készített, amióta hosszabb amerikai tartózkodása befejeződött, de úgy érzem, hogy ez az igazi hazatérése, és nem az az anyag, amelynek néhány éve épp

ilyen tartalmú címet adott. Ízig-vérig eredeti, hallatlanul koncepciózus zenét teremtett, kiterjedt, színes munkásságának szinte minden eddigi eleméből felfedezhetünk valamit az új anyag erős szövetében.

A lemez kísérőszövege, vagyis Szakcsi vallomása arról, hogyan született meg ez a bizonyos koncepció, azt a történetet idézi fel, hogy egy-

szer valaki egy New York-i társaságban épp a „Gipsy” és a jazz szintézisét akarta tőle hallani, és ez szöveget ütött a fejébe. Szó sincs róla, hogy ez volt az első ilyen irányú inspiráció nála, főleg nem zeneszerzőként, de itt kristályosodott ki a Na Dara (jelentése: Ne félj!) alapgondolata: erősen rubato zongorajáték, melyet a bőgő és dob jazz-lüktetése ellensúlyoz.

Szakcsi hatvanadik születésnapját egy éve a BMC fesztivál színpadán a jazzisták fanfárja is megünnepelte. S ha jelen produkció még nem is teljes mértékben, de az együttes már akkor „kész” volt.

Először is a jazz-zongorás trió legjobb hagyományaihoz híven hol a bőgő, hol a dob lép ki eredeti szerepéből, el-elcsábítja őket a főszereplő zongora. A két fiatal – Orbán György és Lakatos Pecek András – alig hihető érettséggel válik Szakcsi társává mind az alap-, mind a szólisztikusabb szerepben. Ad notam hagyomány: ne tessék azt hinni, hogy valahol John Lewis, és mondjuk Balogh Kálmán között vert hidat a zeneszerző-zongorista: a legfontosabb mai jazz-zongoristák is eszünkbe juthatnak egy-egy villanás erejéig. De a zongorázás felfogása roppant szabad, magasztosan szárnyaló jellege annak is köszönhető, hogy a cím-

nék ki, Ralph Burns „Early autumn” című szerzeményét. 1947-ben ez a darab indította útnak az akkor még húszéves Stan Getzt a világhír felé. Ehhez a számhoz azóta alig nyúlt szaxofonos. Lovano valóságos hangkölteményt varázsol belőle, híven idézve Getz szellemét, az eredeti felvétel hangulatát, de a csodálatos tónus és a kifogyhatatlanul ötletes invenció teljesen a sajátja.

Ebben a meghitt kalandban három másik nagyszerű zenész is részt vett. A felvételek idején Hank Jones 83 éves volt, de bármelyik 30 éves zongorista összehajthatná a kezét, ha így tudna játszani. A bőgős, George (Jiri) Mraz mindvégig kifogástalan. A dobon Paul Motian egészíti ki ezt az „all-star” ritmus-szekciót. A bensőséges párbeszéd, amit a dob Lovano szaxofonjával folytat, eszünkbe juttatja, hogy Lovano a hetvenes években Motian triójában hívta fel először magára a figyelmet.

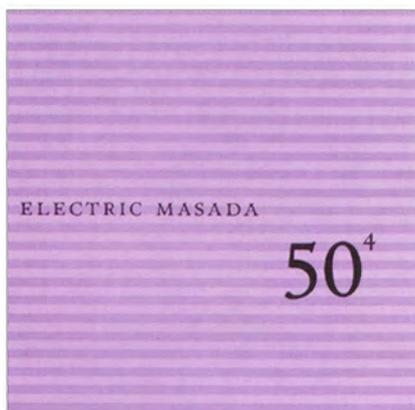
Nem csodálnám, ha ez az album visszahozná a divatba a romantikus jazzt. Amit hallunk rajta, az egyszerre időtálló, gyönyörködtető és igényes. Joe Lovano a hagyomány és a forma tiszteletét kombinálja a zenei szabadság érzésével.

Pallai Péter

balmot Szakcsi tudatosan imitálja hangszerén. Másrészt a számok jelentős részében Rostás Mónika és Rostás Csaba énekel, így lesz teljes az a szintézis, amelyet a főleg roma, kisebb részben más népi stíluselemek felhasználásával alakított ki a zenekarvezető. Igazán jó lemez nincs meggyőző, megjegyezhető témák nélkül; nos, a hétből ötöt írt Szakcsi, egyet roma népdal alapján, egy másikat az énekes házaspár, a gyönyörű zárószám (Django) pedig John Lewisé. Nehéz lenne kiemelni bármelyik eredeti szerzeményt: a Piros karaván vagy a Nyolcadik kerület – angolul kicsit megtévesztő című – szám a kedvencem. Talán mégis az utóbbi, elképesztő lüktetése miatt.

Szakcsi zongorázása áthatóan igéző. A játékából sugárzó szabadság érzésére már utaltam, ehhez, és önazonosságához fontos adalék, hogy Szakcsi többször elmélyült szabad improvizációs, inkább kortárs jellegű projektekben az utóbbi években. De ez a lemez azoknál játékosabb. Igazán csak hab a tortán, hogy máshol pedig újra érvényesül a zongorista elbűvölően romantikus alkata, örökös vonzódása a transzcendens szépséghez.

Zipernovszky Kornél

ELECTRIC MASADA

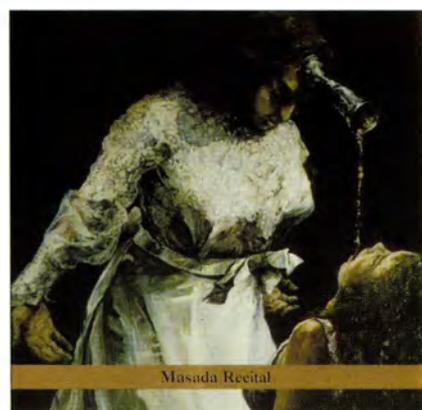
50⁺

John Zorn (altszaxofon), Marc Ribot (gitár), Jamie Saft (billentyűs hangszerek), Trevor Dunn (basszusgitár), Cyro Baptista (ütőhangszerek), Joey Baron és Kenny Wollensen (dobok), Ikue Mori (elektronikus hangminták)

TZADIK – Wave

Ez év áprilisában az Electric Masada Győrben lépett fel, akik nem hallották, most pótolhatják. A zenekar első lemeze legalább annyira kiváló, mint amilyen a koncert volt. John Zorn ötvenedik születésnapja alkalmából nagyszabású tervvel jelentkezett az általa vezetett kiadó: egy hónapra bitorolva a New York-i Tonic klubot élőben rögzítették Zorn szinte minden eddigi jelentős projektjét, hogy aztán sorban megjelentessék a mintegy 30 CD-ből álló sorozatot. John Zorn zeneszerzői munkássága igen szerteágazó; az experimentális zenétől kezdve a jazzen keresztül a kortárs zenéig sok mindent felölel. Ezt a sokszínű életművet talán a sorozat negyedik tagjaként most megjelenő Electric Masada lemez tükrözi legjobban. A felvételen hallható hét szám abból a kétszázból való, amelyek a 'Masada Songbook'-ot alkotják, melyről Zorn egy interjúban a következőket nyilatkozta: „... ez egy zenei kísérlet volt, hogy lássam tudok-e olyan dalgyűjteményt alkotni, mint Gershwin vagy Thelonious Monk... megpróbáltam első évben irni száz számot, majd ötvenet a második és huszonöt-huszonötöt a harmadik és negyedik évben és aztán egyszerűen befejeztem”. Zorn nem egyszerűen újra hangszerelte az „akusztikus” Masada által már rögzített kompozíciókat, hanem azokat ketrekként felhasználva hozott létre valami teljesen újat. Úgy játszik a nyolctagú zenekaron, mint egy hangszeren: egy előre megbeszéljt jelrendszer segítségével improvizál a zenészein. Ezt a koncepciót hihetetlen fegyelemmel és látható élvezettel valósítja meg a gitáros Ribot és billentyűs Saft;

JOHN ZORN

MASADA RECITAL

John Zorn (altszaxofon), Mark Feldman (hegedű), Sylvie Courvoiser (zongora)

TZADIK – Wave

mindketten főleg szólista szerepben. A formáció további öt résztvevője, gyakorlatilag a ritmus-szekció, melynek része egy japán hölgy is, Ikue Mori, aki elektronikus hangmintákat csal ki egy laptopból. A Zorn által vezényelt kollektív improvizációk sokszor olyan erejűek, mintha egy orkán söpörne rajtunk keresztül. Ami a hangzást illeti, leginkább a Bitches Brew jut eszembe, már ha Davis egy jesivában töltötte volna fiatal korát, nem pedig Parker oldalán. Most bizonyára sokan gondolják, hogy a szaxofonos-zeneszerző Zorn nem tud mit kezdeni rengeteg szabadidejével, talán ezért is indította útjára ez évben a Masada 10th Anniversary Editiont, aminek negyedik tagja a Masada Recital. Ez a lemez, bár ugyanúgy a fent említett songbookból táplálkozik, mint az előző, mégis jó néhány dologban eltér attól. Hangvétele sokkal intimebb, ami természetes is egy duó felállásnál. A témák sokszor népiesen frazeálva, néha pedig klasszicizálóan szólnak meg Mark Feldman hegedűjén, aki már többször játszott Zorn kompozícióit (Bar Kokhba, The Circle Maker, Masada String Trio), társa pedig a svájci származású zongorista Sylvie Courvoiser. Az a hihetetlen mennyiségű energia, ami ahhoz szükséges, hogy valaki ötven évesen ilyen életművet tudhasson magáénak, hatja át John Zorn két munkáját is. A számok láttán – 200 kompozíció 4 év alatt, 50. születésnap, valamint 10. jubileumi sorozat – nem csak az egyértelmű, hogy Zorn foglalkozik zsidó számmisztikával, de sejtethető, hogy egy sok évre előre eltervezett rendszer mozgatja az alkotást. *Párniczky András*

GREG OSBY
PUBLIC
Blue Note – EMI
●●●●○

Vannak muzikusok, akik kitaposnak maguknak egy utat, s aztán életük végéig azon fáradoznak, hogy minél biztosabban tudjanak rajta járni. Az amerikai jazz közép-nemzedékéhez tartozó (44 éves) Greg Osbyt nem ilyen anyagból gyúrták. Minden lemeze elmozdulás, továbblépés az előzőhöz képest, s ha éppen nem jelentkezik új anyaggal, akkor a korábbi felvétele újraértelmezett koncertváltozatával rukkol elő, amint azt a St. Louis Shoes albumot követő Public példázta. Az Osby-jelenségben – a tizenkettedik Blue Note-album után már erről kell beszélnünk – nem az egyéni hang, a szögletes, szaggatott szaxofonjáték az igazán figyelemre méltó, hanem a jazz határait folyamatosan tágító zenei koncepció. Osby az ezredvég művészeti esztétikájában jelentős szerepet játszó dekonstrukció képviselője a jazzben. Ez az irányzat – vagy inkább módszer – nem a létező világgal szemben fogalmazza meg önmagát, hanem annak darabjaira szedett alkotóelemeiből építi fel új „katedrálisait”. Az eljárásnak vannak előzményei, a 40-es években a bopperek nagy élvezetet találtak abban, hogy ismert örökzöldek harmóniáira új dallamokat komponáltak (csak akkor az még nem kapott ilyen hangzatos elnevezést). A kvintett felállásban készült lemez utal is a kapcsolatra a Bernie's Tune és a Shaw Nuff, illetve a Summertime újraalkotásával. Nincs egyetlen szám a sötét tónusú, belső égésű anyagban, amely valamilyen módon ki ne kezdené a konvencionális befogadói magatartást. A konformistább Nicholas Paytonból (trombita) is szokatlan hangokat csal elő az ösztönző közeg, amelynek legizgalmasabb dimenzióit Osby kívül Megumi Yonezawa zongorista amorf akkordjai nyitják meg a hallgató előtt.

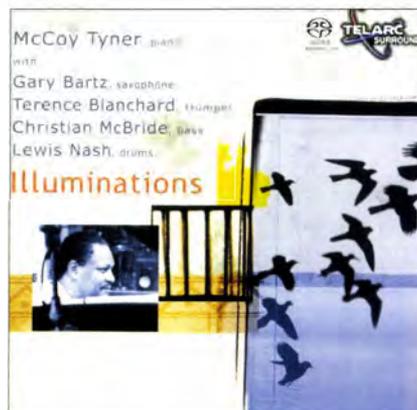
Turi Gábor

AL JARREAU:
ACCENTUATE THE POSITIVE
Verve – Universal
●●●●○

A negyvenes éveket idéző kalapban, vékony csíkos nadrágban és nadrágtartóval áll a mikrofon előtt a lágyan és meleg színekkel megvilágított Jarreau. A Verve-re jellemző gondos és kifejező dizájn máris sejteti, hogy a hatvannégy éves énekes kissé visszafogottabb hangvételű produkcióval áll most elő, melynek anyaga javarészt vele egyidős. A lemez producere Tommy LiPuma, akivel Jarreau 1976-tól dolgozik, és aki Diana Krall utóbbi lemezei körül is tevékenykedett. Az Accentuate the Positive-vel Jarreau az R'n'B-től, funk-tól és soul-tól a mainstream jazz-hez közelebb navigált, s hogy ez mennyire áll neki jól, nem egyértelmű. A nyitó Cold Duck Eddie Harristől és a záró Scootcha-Booty, melyekre Jarreau irt szöveget, a töle megszokott tempójú funk-nóták, a közbülső darabok – a The Nearness of You, a My Foolish Heart vagy a Waltz for Debby – pedig egy balladaskönyvet tárnak fel a hallgató előtt. Jarreau sok érzellemmel, néhol az ismerős „hangszál-akrobatikával” énekel, de általában egy kicsit halványabban, fátyolosabban. Zenekara a legkiválóbb, és mindenféle stílusban megbízható neveket vonultatja fel: Peter Erskine és Mark Simmons dobol, Christian McBride és Dave Carpenter bőgőzik, Anthony Wilson gitározik, Larry Williams játszik billentyűs hangszereken, és néhány számban szaxofon, Hammond orgona illetve harmonika gazdagítja a hangképet. Sokadszorra veszi már Jarreau a fáradságot, hogy ismert instrumentális kompozíciókhoz tökéletes prozódiajú szöveget szerezzen. Itt az említett két számon kívül Gillespie Groovin' High-át bolondította meg, és Don Grolnick Lotusához költött gondolatébresztő verset. Picit öreges lemez, de csak magához Jarreau-hoz képes. Vitalitása így is irigylésre méltó.

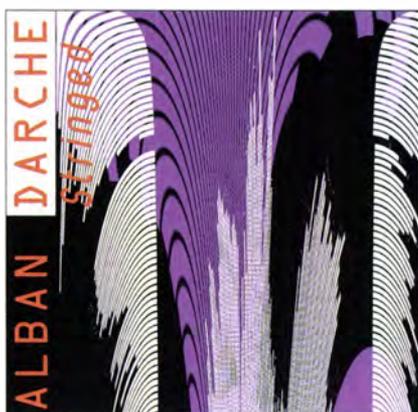
Bércesi Barbara

MCCOY TYNER
ILLUMINATIONS
Telarc – Karsay és Társa
●●●●○

Valahányszor egy újabb opusz jelenik meg, azal a titkos reménnyel közelítek hozzá, hogy végre ismét katartikus élményben lesz részem, de ez mintegy harminc esztendeje továbbra is várat magára. A hangzatos, bár utólag már kissé közhelyesnek tűnő cím is sokat ígérő: Megvilágosodások. Komolyan veszem a címetek, még akkor is, ha többször tanúja voltam címek születésének, melyeknek semmi zenei vagy spirituális relevanciája nem volt. Nem tartozom azok közé, akik McCoy Tyner-t a Coltrane kvartett veteránjaként tartják számon, bár ez lenne az a katarzis, amire folyton várok. Tyner egyike a mai jazz-zongorázás néhány meghatározó alakjának, sőt a kezei közül kibontakozott zenei világ még a többi zongorista ideálnál is tettenérhető. Se szeri, se száma azoknak a kitűnő zongoristáknak, akik olykor vagy gyakran, esetleg mindig tyneresen játszanak. Most viszont valóban megszólaltak az összetéveszthetetlenül gazdag textúrájú harangozó akkordok, az utánozhatatlanul billentett gyöngyöző passzázások. Pedig a hangtechnika talán éppen McCoy Tyner esetében tett a legtöbbet, hogy a maga – sokszor a zeneiség fölé tolakodó – kvalitásaival eltüntesse azt a szavakkal nehezen leírható őseréjű megszólalást, ami a Tyner-sound volt, és ami csak Andrej Rubljov harangjainak zengéséhez mérhető. Nos, a Telarc korongon hallható zongorahang gyönyörűen cseng-bong, és jellegtelen. A borító sűrűn teleírt két oldalának szövege csupa technikai adat, egy szó sincs a zenéről. Annyit azért megtudunk, hogy a zongora egy Steinway D modell, melyet egy hosszúnevű hölgy preparált szalonképessé. Ha katarzist nem is, de elképesztően jó mainstream jazz-t kapunk a szuper hifihez ráadásnak.

Szigeti Péter

ALBAN DANCHE
STRINGED
BMC Records
●●●●●

Augusztus harmadika van, 1998-ban ezen a napon hunyt el Alfred Schnittke, veszem észre az interneten, a CD-játszóban pedig épp a Stringed hatodik darabja szól: Hommage à Alfred Schnittke, egy kontemplatív darab a szovjet-német-zsidó polistilisztikus zeneszerző emlékére; Gadó Gábor egyetlen, de annál fontosabb szerzeménye a lemezen.

Kontemplatív? Igen, a francia szaxofonos egész lemezét az elmélyült koncentráció, a zene meditációs tárgyként való kezelése hatja át: legyen az a hagyományos esztétikák számára is jól értelmezhető „szép” melódia, mint amilyen nemegyszer a Magyar suite egyes tételeiben felszendül, vagy jazz-kezdeménynek tekinthető improvizációtöredékek, nagyobb ívű, bátrabban jazzkompozíciónak tartható szerzemények (az album végén hallható Costello's Song és Postlude), esetleg csak egy elektronikus effektus. Ez utóbbi funkcionális, vagy esztétikai szerepe nem mindig egyértelmű. A jazz-világban igen ritka és szokatlan szaxofon-elektromos gitár-bőgő kamarafelállást (Derek Bailey, John Zorn és William Parker kísérletezett hasonlóval 1995-ben) itt az RTQ Vonósnyegyes egészíti ki, mely a szólóhangszerek absztrakt trióját alkalmanként szinte impresszionista stílellenpontokkal oldja, érzékeltetve, hogy a zene egyszerre kabbalisztikusan talányos, játékos, szigorú és mélyértelmű mesterség.

A produkció egyébként a hazájában egyik legjelentősebbként jegyzett kortárs-jazzmuzsikus, Alban Darche nevéhez és egyéni zenei világához kötődik. A Darche-darabokat hallgatva értelmetlenekké válnak a műfajokat elhatároló, s ugyanakkor hamis keretek közé szorító fogalmak, „mivel nem lehet se leírni, se felidézni, se megnevezni őket: egyszerűen elmondhatatlanok”. Mint a Vinteuil-sonáta. *Máté J. György*

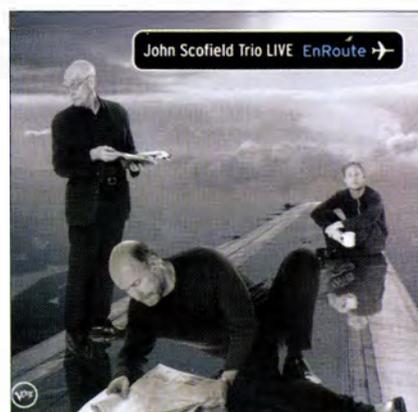

ROSARIO GIULIANI
MORE THAN EVER
Dreyfus – MusicDome
●●●●●

A 37 éves altszaxofonos, Rosario Giuliani második lemeze a More Than Ever. Karrierjét 1990-ben kezdte az olasz rádió és televízió által tehetséges fiatalok számára szervezett European Jazz Orchestra-ban, majd Ennio Morricone és más híres filmzeneszerzők projekteiben tündökölt.

Ha ma valakinek egy fikarcnyi tehetsége van, az iskolában mindent megtanulhat a jazzről, hogy jó stúdiózenész legyen, egyetlen dolog kivételével, és ez az egyéniség. Rosario Giuliani szakmailag tökéletes, rendkívül technikás szólista. Ma még csupán keresgél, aminek nem az lehet az oka, hogy még nem találta meg a saját stílusát, inkább attól tarthat, hogy ezzel a zenei világgal nem lehet jelentős közönségviszhangot kiváltani. Az ő igazi világa valamiféle posztjazz, Ornette Coleman, Lee Konitz trió-zenélés lenne, harmóniahangszer nélkül, Phil Woodsra és Dolphyra emlékeztető kitérésekkel. Teszi mindezt igen meggyőző erővel, konzisztensen és folyékony zenei nyelvezettel; jól együttműködő egy kemény, sodró lendületű ritmusszekcióval. De... úgy érzi, ez nem elég, és összehord hetet-havat – mi pedig csak kapkodjuk a fejünket. A tíz darabból mindössze kettőt játszik trió; ezek a legjobb kompozíciók a hét saját darab közül. A többi elég jellegtelen, agyas zene. Három kvartett darabban egy kitűnő, az atonalitásba kalandozó, korai Cecil Taylorra utaló zongorista a partnere, aki megpróbálja magával rángatni egy érdekes, de Giuliani számára nyilvánvalóan kissé idegen világba. Akad egy korai Garbarekre emlékeztető duó, és három fura opusz Richard Galliano harmonikással is. A fenntartások ellenére sokszor meg fogom hallgatni ezt a lemezt, de egyszerűen mindig csak az egyik aspektusát.

Szigeti Péter

JOHN SCOFIELD TRIO LIVE
EN ROUTE
Verve – Universal
●●●●●

A trió tizenöt évi koncertezés után most jelentette meg debütáló albumát. A basszusgitáros Steve Swallow főleg arról ismert, hogy az inkább gitárosok által használt pengető segítségével fejlesztette ki technikáját. Scofield-dal való barátságuk 1973-ra nyúlik vissza, közös zenei megszólalásukat „egyetlen nagy gitár”-hoz hasonlítják... Bill Stewart, a dobos, aki más gitárosok, pl. Pat Metheny és Peter Bernstein oldalán is feltűnt, 1990-ben került össze a többiekkel.

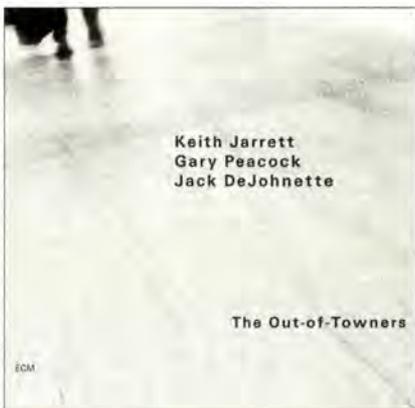
A korábbi években közösen eltöltött turnék és utazások jegyében kiviteleztek a lemezbortót is. A külső borítón látható fotomontázon a zenekar egy utasszállító szárnyán tartózkodik, a belső borító pedig nagyon szellemesen, a repülőgépeken az utasok számára kikészített, a gépen való helyes magatartást esetelől, rajzos füzetecskéik stílusában készült...

Scofield mindig képes új és új világokat teremteni maga köré. Mint sok más muzsikusként, az utóbbi időben ő is tett kitérőt a modern, elektronikus zene felé (erről az „Überjam” nevezetű formációja gondoskodott), ráadásul nagyon becsülendő módon, olyan leleményesen használja napjaink modern zenei eszközeit, hogy eközben ő maga cseppet sem veszít eredetiségéből. Csak annyit szűr le belőle, amennyire neki van szüksége, így anélkül tud haladni a korral, hogy „beadná a derekát” a modern közizlésnek...

Most az Überjam koncerteken használt ember nagyságú digitális gitáreffekt, ha nem is került a fiókba, de a gitárjátékban ismét a natúr hangzások dominálnak.

Scofield visszatért tehát a hagyományos jazz-hez; bár elsősorban a hangszerösszeállítást és a zenei formákat lehet hagyományosnak nevezni, a darabok – jazz-standard-ek helyett –, egytől egyig eredeti szerzemények.

Kardos Dániel

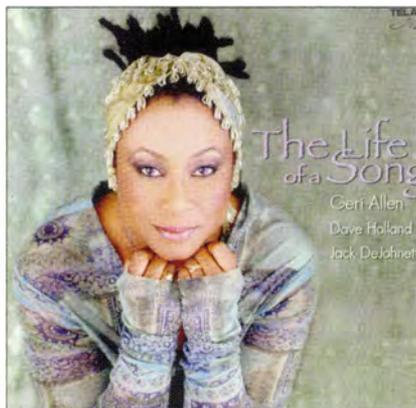

KEITH JARRETT / GARY PEACOCK / JACK DEJOHNETTE
THE OUT-OF-TOWNERS
 ECM – MusiCDome
 ●●●●○

A Jarrett triónak az ismert kétéves kihagyás utáni ötödik lemeze is makulátlanul sikerült. Esterházy Péter mondta egyszer saját magáról, hogy nem tud rossz mondatot írni... Nos, a Jarrett trió sem tud rossz hangot játszani. Ez már oly sokszor bebizonyosodott, hogy szinte semmi információértéke nincs ennek a közlésnek. A kisebb megszakításokkal több mint húsz éve együtt dolgozó muzikusok játéka úgy simul egymáshoz, mint a piramis kövei. Jarrett belekezd úgy intróba, úgy harmonizál, hogy azt szinte képtelenség követni, tisztán és gazdagon gyöngyöznek a dallamok, aztán beküszik Peacock negyedes majd nyolcados, puhán pontos kísérete, és végül DeJohnette ezer közül is felismerhető álpiszkos dobolása. Pont annyi hangot játszanak, amennyit kell, Jarrett pedig két társának és korlátlanak tűnő invencióinak köszönhetően szárnyal.

Az Out-Of-Towners az egyetlen Jarrett-szerzemény a lemezen, a többi öt standard, így módon az album a tavalyi Up for It vagy a 2000-es Whisper Not, meg persze egy sor nyolcvanas-kilencvenes évekbeli standardes triólemez folytatása. Ami kár. A standard jelentősége a jazzben vitathatatlan: a közös hanghoz vezető hid először együttjátszó muzikusok számára, a műfaj alapjainak megértéséhez nélkülözhetetlen kiindulási pont a zenét tanulóknak, fundamentum, akár a népdal... Jarrettnék a standardek csak keretet adnak, amelyeknek – sokszor igen szimpla – harmóniavázát kitöltheti gondolataival és érzelmeivel, vagy széjjel-szedheti őket, mint itt az I Love You témáját, de ha arra gondolok, hány sokkal cizelláltabb keretet faragott már fennállása alatt, akkor nehéz lelkesednem a századszorra megszólaló Five Brothers hallatán, ha mégoly mesterien is formálta meg.

Bércsi Barbara

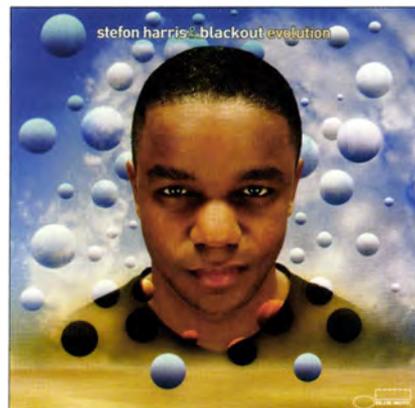

GERI ALLEN – DAVE HOLLAND – JACK DEJOHNETTE
THE LIFE OF A SONG
 Telarc – Karsay és Társa
 ●●●●●

Ahhoz képest, hogy a zongorázó hölgy 1983-tól hihetetlen intenzitással készít lemezfelvételeket – eddig 64(!) korongon hallható, ebből 16 a sajátja –, ráadásul szinte csak a műfaj élő klasszikusait találjuk szépszájú partnereinek sorában, a művésznő még nem is idősebb annál, mint amennyinek a CD borítón látszik. Geri Allen jelenségnek és fogalomnak számít a jazzvilág legelső vonalában. Meg merem kockáztatni, hogy a hölgy zongorázását a legedzettebb fülű jazztudorok is valamelyik abszolút sztár játékaának vélnék egy vakteszt alkalmával. És ha egyáltalán lehet egy ilyen kvalitású muzsikussal valami bajunk, hát pont ez az. Amikor azzal szembesülünk, hogy valaki mindent tud egy mesterségről, hogy a tetejében még „művész” is, elkezd bennünk fészkelődni valami kis sanda bizalmatlanság (vagy csak irigység?). De ez csak addig tart, ameddig a nagyon hallható tudással vagyunk elfoglalva. Ha a zenére bizzuk magunkat, egészen más élményben lehet részünk. Az „Egy dal életéről” például az a dilemma is feltehető bennünk, hogy vajon lenni jó-e, vagy pedig az élet jó... nem mindegy.

Allen zongorajátéka érett, kiforrott személyiséget tükröz, aki egyszerű, és megkérdőjelezhetetlen értékekhez ragaszkodik; olyanokhoz, melyeket manapság nem szokás figyelemre méltatni sem. Öreg költők foglalkoznak még ilyesmivel. Ezúttal egy hibátlan temperáltsággal együttjátszó jazztrió a kommunikációs közeg, Holland-del és DeJohnette-tel. Mert ez utóbbi két muzikus méltó Allen vitalitásához, érzékiségéhez és bölcsességéhez. Korábban például Paul Motian, Laster Bowie, Oliver Lake, és két lemez erejéig Ornette Coleman is büszkélkedhetett Geri Allennel, a mindent tudó, jazz-zongorista költőnővel.

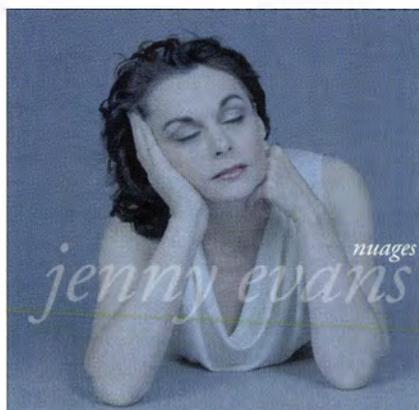
Matisz László

STEFON HARRIS & BLACKOUT EVOLUTION
 Blue Note – EMI
 ●●●●○

A korai harmincas éveiben járó Stefon (ejtsd Sztéfán) Harris vibrafonos és marimba-játékos üstökösként jelent meg a jazz világában. 1998-ban kezdett el lemezeket készíteni, most megjelent albuma már az ötödik, a Blue Note gondozásában. Nagyon rövid idő alatt hódította meg a közönséget, minek következményeként különféle díjakkal és szakmai elismerésekkel is büszkélkedhet. 2003-as albumát pedig egyenesen Grammy díjra jelölték. Ez év novemberében rögzítették ezeket a felvételeket is, melyeket Blackout nevű együttesével készített. A kompozíciók felét a zenekarvezető és az együttes tagjai jegyzik, a többit Don Grolnick, Sting, valamint Harris nagy példaképe, a szintén vibrafonos Bobby Hutcherson. Egy örökzöld, Gershwin Summertime-ja is helyet kapott az albumon; Harris egyre jellegzetesebb stílusában, vagyis a lemezen szereplő többi zene-számhoz hasonlóan markánsan újszerű feldolgozásban. A szólókat zömmel Harris, illetve a szaxofonos Casey Benjamin, a billentyűhangszeres Marc Cary, és a fuvlista vendégművész Anne Drummond adja elő. Aki még nem találkozott volna Stefon Harris művészetével, meggyőződhet róla, hogy a számos elismerést nem véletlenül kapta. A kompozíciók, illetve a hangszerelések mindegyike meghatározott, kötött, többnyire nyolcados lököttesű ritmikái alap felett szólal meg; még a balladák esetében is. Mindezek dacára mégis nagyon sok a bebop-jellegű dallamfordulat a témákban is, a szólísták pedig teljesen a modern jazz talaján állnak. Lehet, hogy a szaxofon-vibrafon hangzás az oka. Engem az egész zene leginkább a hetvenes évek nagyszerű Bobby Hutcherson – Harold Land Quintetjére emlékeztet.

Friedrich Károly

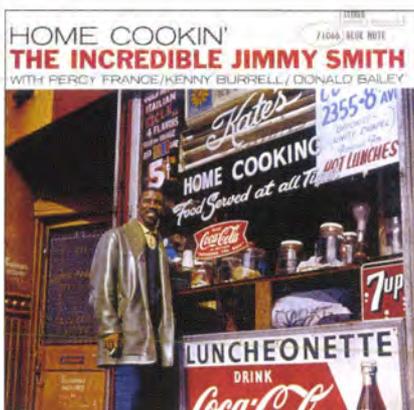

**JENNY EVANS
NUAGES**

Enja – Varga

Titokzatos nő van a dologban, de az is lehet, hogy épp az ellenkezője igaz. Könnyen elképzelhető, hogy valahol a háttérben minden mindennel összefügg... Pedig csak egy vokális jazz CD-ről van szó. A Münchenben élő angol Jenny Evansról annyit lehet tudni, hogy az éneklésen kívül dalszövegeket is ír, időnként saját jazzklubját szervezi, vagy színésznőként dolgozik. Néha pop- vagy rhythm'n blues előadóként is felbukkan a médiában. Hatodik szólólemez nagy-nagy felfedezés – ugyanis, aki egyszer meghallgatja, annak a továbbiakban könnyen fontossá válhat ez a CD. Mert ellentétben az amerikai sztárénekesnővel, Evans valóban személyes intimitásra képes – hangfelvételtől is. Modorosságának nyoma sincs az éneklésében, csakúgy, mint a jazz-es affektálásnak, hovatovább még a vibratókkal is csak módjával él az énekesnő. Ahogy megszólal az első szám, még simán beazonosítjuk, hogy ez jazz. A hangszeres kíséret is erre utal: szaxofon, zongora, bőgő, basszusklarinet, dobok stb. Később viszont, amikor egyre mélyebben a zene atmoszférájába kerülünk – mert szinte magába húz –, már teljesen mindegy, hogy mi a műfaj; az egész, úgy ahogy van, gyönyörű. Mellesleg kiderül, hogy ezek a varázslatos dalok egymástól független, távoli tájakról és korokból származnak. Elhangzik például barokk ária Henry Purcelltől, Django Reinhardt-téma (a címadó Nuages), svéd népdal, George Harrison szerzemény, de még Orff Carmina Buranájának egyik latin nyelvű részlete is. Feltehetően Jenny Evans kedvencei közül való mindegyik dal. A lényeg viszont, hogy az énekesnő mindezt egy makulátlanul homogén, szeretnivaló zenei világba varázsolja; tiszta, egyszerű, bensőséges hangjával és éneklésének megkapó közvetlenségével. *Matisz László*

**JIMMY SMITH
HOME COOKIN – THE INCREDIBLE
JIMMY SMITH**

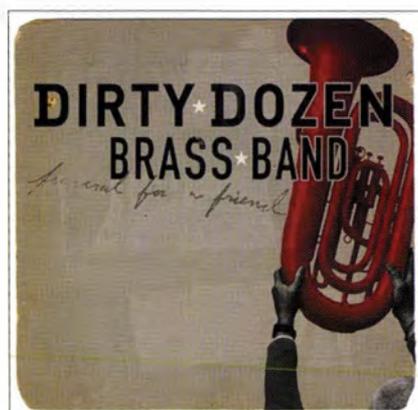
Blue Note – EMI

Folytatódik a régi LP-k újrakiadásának sora: ezúttal a „híhetetlen” Jimmy Smith 1958–59-es trió- és kvartett-felvételeit élvezhetjük CD-ről. A Hammond orgona nagymestere kiváló partnerek társaságában hallható: Kenny Burrell gitározik, Donald Bailey dobol és a kevésbé ismert Percy France játszik tenorszaxofonon. A műsor szinte kivétel nélkül az együttes tagjainak blues témáira épül. Egy immár klasszikusnak számító jazzlemez, amelyről ma hagyományos értelemben vett kritikát írni szinte illetlenség. Jimmy Smith ötvenes-hatvanas években készült lemezei közül legalább egynek ott kell lenni minden komolyabb gyűjteményben, ahol ez hiányzik, most itt az alkalom a pótlására.

A kiváló orgonista a későbbiekben ritkán közelítette meg korai lemezeinek varázslatos hangulatát. Követői viszont szép számmal vannak világszerte; napjainkban a Hammond B3 jellegzetes, szintetizátorokkal nem imitálható, mély érzéseket kifejező soundja avatott kezek által megszólaltatva ismét igen népszerű.

Nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy Jimmy Smith a napokban lépett fel Budapesten. A legendás művész az idén lesz 79 esztendő, korábban úgy 30 évvel ezelőtt járt nálunk. Jövetelét nagy hírverés előzte meg, viszont az élő produkció csalódást okozott. Majdnem törvénytörő, hogy az életkor előrehaladtával a legnagyobb művészek fénye is megkopik. Eljön az idő, amikor a visszavonulás gondolatával is meg kell barátkozni; de sokan nem képesek erre. A koncertszervezőket nyilván a régi nagy név vonzereje, a borsos helyarárból befolyó összeg motiválja. A közönség bosszúsága és illúzióvesztése már más probléma. Feledjük el a csalódást és hallgassuk Jimmy Smith-t egy fénykorából származó felvételtől! *Deseő Csaba*

**THE DIRTY DOZEN BRASS BAND
FUNERAL FOR A FRIEND**

Rykodisc – MusicDome

A Dirty Dozen Brass Band a New Orleans-i rezesbandák szellemét felidézve alakult a hetvenes években, amikor ez a hagyomány már-már kihalás szélére sodródni látszott. Az együttes mégis roppant népszerű lett, szinte az egész világot beutazták, saját albumaik száma már a második tucatjában jár, s közreműködőként szerepeltek David Bowie, Elvis Costello, Dr. John, Neville Brothers vagy a Manhattan Transfer oldalán. Népszerűségük oka a New Orleans-i rezesbandákat körülölelő alapvetően romantikus körülmények mellett az lehet, hogy muzsikájukat nem múzeumi tárgyként kezelték; engedték, hogy játékkukban megjelenhessenek városuk zenéjének az elmúlt mintegy száz év során bekövetkezett változásai. Így a hagyományos rezesbanda megszólalás mellett a blues, a modern jazz, a rhythm & blues, és a város utcai kultúrájának szinte teljes egésze ott hallható játékkukban. Ilyenformán akár a mai etno jazz boom elindítóinak tekinthetők.

Mostani lemezük az együttes alapító tagja, Anthony Lacen, másnéven Tuba Fats 2003-as elhalálása alkalmából készült. Hasonló anyag ismeretes korábbiól is: az Onward Brass Band 1965. januárjában volt trombitása, Lester Santiago teljes temetését rögzítette. Ezúttal nem az eseményen készült felvételek hallhatók, csupán a jellegzetes New Orleans-i temetés, s a vele kapcsolatos parádé képzeletbeli menetét követi a lemez a ravatalozótól a temetőig, majd onnét hazafelé. Felcsendülnek az ismert gyászindulók, mint a Just a Closer Walk With Thee, What a Friend We Have In Jesus, Amazing Grace, vagy a Dow By the Riverside. A fent említett stílusjegyek megtalálhatók ezeken a felvételeken is, hamisítatlan New Orleans-i hangulatot árasztva. *Friedrich Károly*

ART BLAKEY
BUHAINA'S DELIGHT
 Blue Note – EMI

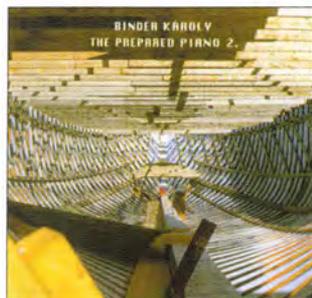
A „jól swingelő” zenekar legfőbb titka talán a bőgő és a dob összjátékában rejlik. A bőgő „sétalós” negyedhangjaival a dob függőcín-patternjei felelnek: ez a kettős-egy lüktetés teszi izgalmassá a zene ritmikái alapjait. Valószínű, hogy a Jazz Messengers előadásainak hipnotikus ereje is a Blakey-Merritt interakción, valamint a dob kíséret ellenszólammá szélesedésén alapul. A hard bop

iskolapéldáiként is emlegethető kompozíciókban végül nehéz eldönteni, hogy a dobolás megváltozott szerepe szerint hagyományos kíséret marad-e, vagy a fúvósszekció ritmikái irányítója lett.

A Curtis Fullerrel sextetté bővült Jazz Messengers soha nem volt olyan produktív, mint 1961-ben. Tavasszal a Blue Note-nál elkészült a The Witch Doctor, a Roots And Herbs és a The Freedom Rider, s júniusban már Fuller is hallható volt az együttes Impulse-lemezén. Az év végén újabb két remeklés következett: a Mosaic, valamint a jelen album, melyet egyesek az előző lemez gyengébb kiadásának tartanak. Nem így van. A lemezkezdő, groupiekról szóló Backstage Sallyvel Shorter újabb klasszikus hard bop darabot írt. Lehet, hogy ez a CD legjobb felvétele, de a szintén Shortert dicséző Contemplation szokatlanabb: a szaxofonosnak ez az első balladája életében. A Reincarnation Blues-ban pedig valóban fültanúi lehetünk a blues újjáéledésének, Shorter a 12 ütemes sémát 16 ütemessé alakítja át. Fuller „cimadó” (Bu's Delight) szerzeménye akár himnusznak is beillik. A zeneszerzős modális felfogása irányába tett lépés – Miles Davis inspiráló hatása érezhető a harsonás nagyívű kompozícióján.

Az LP anyagát négy alternatív take-vel bővítették.

Máté J. György

BINDER KÁROLY
THE PREPARED PIANO I-II

BMM

Legtermékenyebb jazzmuzikusaink egyike két új CD-vel rukkolt elő egyszerre: preparált zongorán megszólaltatott darabjainak gyűjteményével. Több, mint másfél óra zene preparált zongorán: nem kifejezetten üzleti célú vállalkozás. Bindert kezdettől fogva érdekli a természet és a vele szoros összefüggésben álló, az improvizációnak is teret adó népzenei rendje. Mivel az európai eredetű, temperált zongora nem alkalmas a különböző egzotikus hangrendszerek visszaadására, a húrok preparálásával tette alkalmassá a hangszeret a kívánt akusztikai hatások elérésére. A felhangok módosulása szabadon létrehozott hangok egész tárházát nyitotta meg előtte. A változatos anyagú, jól szerkesztett első lemez 22 invenciót tartalmaz, pár másodperctől 2-3 percig terjedő időtartamban. Mind megannyi sajátos karakter, megidézve a népzenei (beleértve a

blues-t és a boogie-t) és a természeti jelenségek világát. A szellemes, játékos, feszes kompozíciók forma, szín, hangulat számtalan változatát jelenítik meg, ami a beszédes címekben is kifejezésre jut (Az erdőben, Gamelan, Csúfólódó, Vízcseppek, Energiák). Ha ilyen egyáltalán elképzelhető volna ebben a zsánernben, ez a CD okkal pályázhatna a jazz-bestseller címre. Az öt, egyenként 4-12 percnyi improvizációt magába foglaló másik lemez a nagy ívű, kötetlen formaalkotás jegyében fogant. Binder ezekben a terjedelmes darabokban nemcsak a preparált zongora hangzásbeli, texturális és ritmikai lehetőségeit mutatja be, hanem a preparált és a nem preparált hangzás izgalmas kontrasztját is megteremti. A szellemi és akusztikai kalandra vágyók nem bánják meg, ha útitársául szegődnek.

Turi Gábor

LÁSZLÓ ATTILA ÉS BARÁTAI
ON THE BROADWAY
 Tom-Tom Records

Hálátlan feladat a kritikuse, pláne ha igyekszik objektív lenni. Ezúttal azonban könnyű dolgom volt, hiszen ki nem ír szívesen arról, ami tetszik. Nagyon tetszik! Igazi meglepetés ez a korong, hiszen László Attila már évtizedek óta a legsikeresebb jazzrock formációkat vezeti, most mégis egy klasszikusnak nevezhető hard-bop albummal rukkolt elő.

Az alkalmi session minden résztvevőjét régi zenészbarátság köti össze, de ilyen felállásban sosem játszottak még. Bár mindannyian szívesen komponálnak, ezúttal nem saját szerzeményeket vonultatták fel, hanem kilenc standardot választottak, Gershwintől Chic Coreáig. Nem próbáltak új korszakot nyitni, nem léptek fel a megújító eredetiség igényével. A kortárs jazz műfaji határokat minden áron átlépő világában pihentető sziget ez a legjobb hagyományokból építkező mainstream zene, ha úgy tetszik „konzervatív” modern jazz. Fülbemésző témák, remek szólók, csiszolt összjáték. Sosem tolakodó, sosem harsogó ez a zenei világ. Nagyon hiányzott már a palettáról...

A muzikusok kiváló teljesítményt nyújtanak, távol áll tőlük az alkalmi társulásokat gyakran jellemző „hakiszellem”. Teljes odafigyelés és kifinomult arányérzék jellemzi játékukat. Tőlük tudom, hogy a felvételek egyetlen napon készültek, és annyira élvezték az együttműködést, hogy alig tudták abbahagyni. Ezt az oldott légkört érzi meg a hallgató. Említést érdemel a kiváló hangtechnika és a gondos keverés is.

Jó egy ilyen lemezt feltenni és sokszor meghallgatni. Valahogy derülátóbb lesz tőle az ember. Nem tudom, hogy mindenkire úgy hat-e, mint rám, hiszen a műélvezet meglehetősen szubjektív dolog. Én mindenesetre a kezem ügyében tartom!

Márton Attila

TRITON
FOLYIK A VÍZ,
ÁLL A PART

Szerzői kiadás

A népzene integrálódása a jazzben nemcsak itt és mostanában természetes jelenség. A hazai vonulat művelői jól beszélik a jazz dialektusait, de nem követnek egy jazzstílust sem. Az új felfedezésnek hitt, szinte titokban működő Triton 1998-ban alakult, és jelen album már a második CD-jük. Hogy kik a komponisták, szintén titok; bizonyára a saxofonos Vázsonyi János és a gitáros Kardos Dániel. Az együttes stílusa kettejük belső világának összegezése. Vázsonyi a parkeri alapokra építve játszik mindenféle groove-okat, acid jazz-szerűséget, néha Ornette Coleman-re emlékeztetve; de hallhattunk már tőle Bachot, és minimalista dolgokat is. Mindez jól simul össze Kardos keleti csomagjával, amiben sok minden van Kisásziától a Balkánon át a Kárpátokig, és le a Vörös tengerig. De az eredő minden ízében jazz és itteni. Kardos keveset játszik, de nagy érzelmi telítettséggel. Szóval Folyik a víz, áll a part, elmegyünk innen, marad még más... SzP

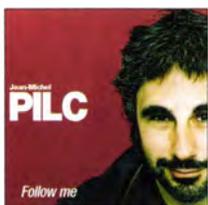

GROOVE COLLECTIVE
THE BEST
OF GROOVE COLLECTIVE

Shanachie –
CD-Bár ●●●○

Akad-e olyan ritmus-kedvelő, aki számára ismeretlen a Groove Collective formáció neve? Aligha. Az 1990-es évek mindent elsöprő acid-jazz „örülete” által életre hívott formáció maig a stílusirányzat leg meghatározóbbjainak egyike. Best of albumuk végre nálunk is hozzáférhető, melyen egy tucat felvételük segítségével kaphatunk átfogó képet a hip-hop, az R'n'B, a jazz, az afro-cuban és a világzene elemeiből építkező lüktető, néhol andalító, néhol freestyle-ba hajló zenei világukból. A válogatás gerincét olyan felvételek adják, mint a második, We The People című albumról kimásolt *Lift Off*, vagy a 2001-es It's All In Your Mind albumon található Fela Ransome-Kutival készített *Ransome* című kompozíció, vagy a korábban a *Sabrosa (Song for Chuco)* felvétellel megajándékozott Chuco Valdes-zel közösen készített *Stargazer*.

Az acid-jazz kedvelői számára értékes antológia, melynek zenei megoldásai a mai fül számára már sablonosnak is tűnhetnek. DV

JEAN-MICHEL PILC
FOLLOW ME

Dreyfus –
MusicDome

Egy huszonhét éves fiatalembertől nagy bátorság olyan szóló-zongora lemezt készíteni, mely régi nagy amerikai szerzők darabjai tartalmazza – ne szépsűk: standardek. A francia muzikus Monk, Rogers-Hammerstein, köztük a My Favorite Things, *Autumn Lives...* és ehhez hasonlókat játszik. Harminc alatt önmagában az egy szóló-zongora is nagy kihívás, hát még az untig ismert dalok újraértelmezésének kérdése. Mert mondanom sem kell, csak ez utóbbi szándék sikeres megvalósításával van értelme egy ilyen projektnek. Gondoljuk mi, itt Budapesten. Csakhogy Párizsban nem ez a mentalitás a divat. Épp az efféle kurázsiból vehetnénk példát a – többek között Franciaországban is – sikert sikerre halmozó fiatal magyar zongorista titánok. Mert Jean-Michel Pilc azt sugallja, hogy nem kell bejajogni. A közép-szerutól csak kicsit jobb technikával is tartalmas standard szólóanyagot lehet készíteni, ha van fantázia és ötlet – mint ennek a fiúnak. ML

JAMES BROWN WITH THE LOUIE BELLSON ORCHESTRA
SOUL ON TOP

Verve – Universal
●●●●●

Kévs olyan album akadhat a kezünkbe, melynek a címe mindent elárul, teljességgel feleslegessé téve a részletes ismertetést. A temperamentumáról – és egyéb viselt dolgairól is – elhíresült James Brown 1969-ben rögzített és megjelent albumát a csúcok csúcsán készítette Louie Bellson zenekara kíséretében, melyről az *It's A Man's, Man's, Man's World* című sláger a mai napig meghatározó felvétel. Az eredeti bakelit korongon tizenegy felvétel szerepelt, mely most a CD megjelenése alkalmából kiegészült a *There Was a Time* című opusszal. Az új formátumnak köszönhetően öt felvétel, többek között a *Papa's Got a Brand New Bag* az eredeti megjelenéstől eltérően hosszabb változatban szerepel – a nóták végén hosszabb a „rázás” –, ahol alkalmunk nyílik újra és újra megcsodálni James Brown torkának egyedi sajátosságait. Aki nek megvan az eredeti, azért, akinek nincs, az pedig azért szerezz be ezt a kortörténeti relikviának is beillő albumot. DV

Minden, ami a fújáshoz kell!

FON
TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.

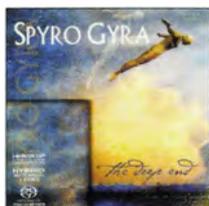
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értető a garancia...

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.,
Telefon: 06 1 210 2790,
Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@axelero.hu,

www.fontrademusic.hu

**SPYRO GYRA
THE DEEP END**

**Heads Up –
Karsay és Társa**
●●●●○

Ez, és még néhány hasonló zenekar példáz egy olyan kényes határesetet, mely talán soha nem lesz meggyőzőerejű bizonyos szakértáborok igazát bizonyítandó. Mert mi is valójában a Spyro Gyra zenéje? Nem jazz, nem rock, de még a kettő keveréke sem igazán. Nem andalít és nem varázsol el, nem okoz különösebb izgalmat, mert régóta bevált ritmikai és harmóniai megoldásokra épül, nem okoz revelációt, botrányt, s persze nem fogja felrázni az elpuhult konzumfiatalságot sem. Viszont irgalmatlanul profi. A fölényesen biztos hangszertudást, összeszokottságot és pontosságot egyetlen szóval jellemezhetjük: tökéletes. Nos, aki ezt tiszteli a Spyro Gyra és társai által képviselt produktumokban, miért lenne sekélyesebb, mint a művészet híve. Úgy gondolom (most), az ilyen szakmai szinten lévő mesteremberekből ugyanúgy kevés van, mint nagy művészekből. Az új lemez persze olyan, mint az előzők, de így legalább nem okoznak csalódást a rajongóknak. **ML**

**DESEŐ CSABA &
GYÁRFÁS ISTVÁN
TRÍÓ
REGE**

Szerzői kiadás
●●●●○

A hegedűs Deseő Csaba és a gitáros Gyárfás István a köztük lévő jó húszévnnyi korkülönbség dacára, zenei szempontból szíami ikreknek hangzanak, olyan örök értékeket őriznek és fejlesztenek tovább, mint a szívhezszóló dallamképzés és a swing. Nem csak a komoly zenében, a jazzben is egyenesen szükséges a hagyományosabb stílusok tovább élése, mert azok nélkül az egész műfaj gyökértelessé válik. Hatvan éve a bőgős John Kirby együttesét nevezték a világ legnagyobb kizsenekarának. Merem állítani, a nagyszerű magyar formáció még inkább kiérdemli ezt a címet. Deseő Csaba a swinges darabok meghangszerelt részein tripla rájátszással szólaltatja meg hangszerét – ez produkálja a majdnem nagyzenekari hatást. Mindkét szólólista és kísérőik is kifogástalan technikai tudást párosítanak óriási érzéssel. Az album egyik nagy erénye, hogy igényessége mellett olyanoknak is ajánlható, akik egyébként nem otthonosak ebben a műfajban. **PP**

**CHARLIE HUNTER
TRIO
FRIENDS SEEN
AND UNSEEN**

**Rykodisc –
MusicDome**
●●●●○

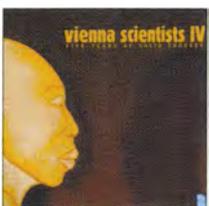
Ha akad valaki, aki a „jazz csodabogarak” című tanulmányához keres megfelelő alanyt, most megtalálta. Charlie Hunter, a fiatal gitáros azzal lóg ki a sorból, hogy egy 8 húros gitárt építettett, amellyel a gitáros és a basszusgitáros szerepét egyszerre vállalva, szimultán játssza a basszus és a gitár szólamokat! Ez a figyelemre méltó és teljesen egyedi ötlet technikailag szinte kivitelezhetetlen... A szaxofonos John Ellis és a dobos Derek Phillips segítik az alkotó kedvű gitárost missziójában. A szaxofonszólók kíséretekor a gitárjáték nagyon emlékeztet a hagyományos jazz-orgonáéra. Huntert inspirálhatták azok a zenék, mert sokszor orgonás hangzásra törekszik, a gitárszólókat viszont hátráltatja az éppen a basszust játszó egy-két ujj hiánya, a futamok néha megakadnak, vagy a basszushang nem jut el időben, ahova kell. De nem ezek a bakik, hanem inkább a zenei egység hiánya von le a már-már cirkuszi mutatvány-számba menő produkció értékéből. **KD**

**SPECIAL EFX
PARTY**

**Shanachie –
CD-Bár**
●●●●○

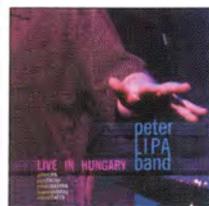
A jelen oldalon szemlézett Spyro Gyra-lemez az egyik, voltaképpen pozitív aspektus szerint közelített az irányzathoz, melyet helytel-közzel a Special EFX is képvisel. Ezúttal azért kényszerülök a másik nézőpontra, mert a Special EFX árnyalatnyival populárisabb, trendibb vonulata már a profizmust is feledtetni tudja. Pedig ez lehetne az egyetlen mentő körülmény. Ez a zene már inkább a napjainkban tapasztalható mérhetetlen buli-igény, no és az ezzel járó haszon jegyében gyártódik. Mint tudjuk, jobb üzletet lehet csinálni az igénytelenebb humán populáció köreiben. Tehát üzleti szempontból ügyesebb ez a formáció, de gyanitom, hogy a Gramofon jazzrovatóban valahol itt lehet a mélypont. Ahhoz, hogy ezt a produkciót is empatikusan kezeljük, egyfajta életérzéssel is azonosulnunk kellene, ami ugye nem olyan sima ügy – még ha elkerülhetetlen is, hogy olykor egy party közepén találjuk magunkat. **ML**

**VIENNA
SCIENTIST IV
FIVE YEARS OF
SOLID GROOVES**

Vic – Universal
●●●●○

Az azonos nevű osztrák kiadó 1998-ban útjára-indított válogatás-sorozatának negyedik albumán nyugati szomszédaink és Németország legprominensebb acid-jazz, groove-funk, latin, beat- és dub-master formációi szerepelnek legfrissebb dolgozataikkal olyan világsztárok környezetében, mint Rodney Hunter vagy a Megablast. Az első-sorban a fiatalabb klubbereket megcélzó összeállítás emlékeztet momentumaiaként a Thunderball Domino (To Vienna With Funk Mix), Rodney Hunter I Wanna Know, Stefan Obermayer Inna Fat Dub Combo, Tosca feat. Tweed Gute Laune és a Megablast feat. Cesar Sampson Over felvételei említhetőek. A válogatás külön érdekessége, hogy az albumon szereplő 16 felvétel közül néhány már bakeliten megjelent, gondolva a DJ felhasználókra is, de a nagyközönség számára CD-n csak most vált elérhetővé. A modern acid-groove-ok kedvelőinek, valamint a fiatal – az improvizatív műfajokhoz közeledő – muzikusoknak csak ajánlani tudom a lemezt. **DV**

**PETER LIPA BAND
LIVE
IN HUNGARY**

Gramy Records
●●●●○

Nem az első alkalom, hogy a cseh és szlovák muzikusokból álló Peter Lipa Band magyar közönség előtt koncertezik. Az új CD ennek az – idén elhangzott – előadásnak a felvételét őrzi. A rutinos, felkészült zenészeket felvonultatató zenekar eredetileg dinamikus rock-blues alapú zenét játszik, mely ha kissé idejét múlt benyomást is kelt, vitathatatlanul életteli muzikálást példáz. A koncert ezúttal nagyrészt Beatles-dalok jazz-rock feldolgozásaiból állt. A viszonylag egyszerű ritmikai és harmóniai keretek között – a koncerthangulatnak megfelelően – virtuóz improvizációk kerekedtek. Érezhetően biztos kézzel és nagy kedvvel rögtönöz a formáció valamennyi hangszere, melyhez az énekes-zenekarvezető is gyakran és szabadon csatlakozik. A koncertfelvétel kicsit a hetvenes-nyolcvanas évek sajátos keleti session-feelingjét is megidézi, amikor még normális dolognak számított a környező országok hasonló stílusú zenekarainak közös fellépése. **ML**

**WHITEFUL
JAZZ QUARTET
FUTURE
IN THE PAST**

Szerzői kiadás
●●●●○

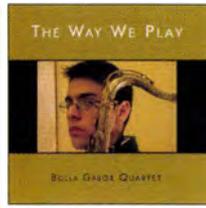
A lemezen hallható fiatal magyar jazzmuzikusok valamennyien Budapesten végeztek tanulmányait, és 1997 óta játszanak együtt. Íme a bizonyíték arra, hogy a magyar jazz új generációja mennyi kiváló tehetséggel bír, akiket a nagyközönség még alig ismer. A „Vájtűl” quartet zenéje jazz, folk és kortárszenei elemekből áll, ám a jazz-gyökerektől sohasem rugaszkodik el messzire. A közerthető, dallamos, egyéni karakterű produkció főleg Csikós Attila gitárjátékára épül, aki úgy akusztikus, mint elektromos hangszerén igen figyelemreméltó előadó. Az énekesnő Csikós-Tardy Zsófia negyedik hangszer az együttesben, e feladatát hibátlanul teljesíti, a műsort záró „Az hol én elmegyek” című népdal előadásával felejthetetlen élményt nyújt. A bőgős Oláh Péter kitűnő kísérő és virtuóz szólóista, s ugyanez elmondható a dobos Bágyi Balázsról is. A hangmérnöki munka is kifejezetten dicséretes, ami nagyban hozzájárulhat a lemez sikeréhez. *DCs*

**BENNY BAILEY
HARD SOCK
DANCE**

Dokumentum –
H&H '92
●●●●○

A veterán trombitás újra kiadott lemeze eredetileg 1960-ban jelent meg a Candidnél Big Brass címmel, a különbség csak annyi, hogy a számok sorrendjét átváriálták, de szerencsére a tempósabb és lassabb darabok megfelelő változására ügyeltek. Így Quincy Jones Hard Sock Dance-e helyett Tom McIntosh Please Say Yes-e vezeti be a hallgatót a bebop fénykorának egyik fontos dokumentumába. Bailey szeptetjében nem kisebb nevek működtek közre, mint Phil Woods, Julius Watkins, Tommy Flanagan vagy Art Taylor, a stílusos, dinamikus szólók és a kiváló arrangement-ok különösen élvezetessé teszik az albumot. Sajnálkozhatunk is, hogy a többé-kevésbé páratlan Bailey – aki még 1957-ben Európába települt –, szólókarrierjének építése helyett főleg nagyzenekarokban szerepelt (többek közt Kenny Clarke-kal és Francy Bolanddal, valamint George Gruntz-cal és a Paris Reunion Bnaddel), aminek következtében vesztett ismertségéből és elismertségéből is. *BB*

**BOLLA GÁBOR
QUARTET
THE WAY WE
PLAY**

Szerzői kiadás
●●●●○

A lemezt ismeretlenül hallgatva azt hihetnénk, megkerült Sonny Rollins valamelyik elveszettnek hitt hatvanas évekbeli masterje. Nos, a CD-n hallható kvartett szólólistája magyar, és 1988-ban született. Játéka úgy hat, mint aki mindent tud, amit valaha a tenorszaxofonon bárki is képes volt kijátszani – bár zenei kötődése egyelőre a korai mainstream jazz világában nyilvánvaló. Ebben a közegben Gábor fenomenális; csakúgy, mint cirka 10-12 évvel idősebb partnerei. Az alig tizenhat éves főhöst illetően megjegyzendő, hogy tudása addig érhető, akár rendben lévő is, amíg a manuális technika perfekcióját nézzük, de hogy a sound, a frazír, és a többi megtanulhatatlan finomság megszólaltatásának képessége hogyan terem meg valakiben ilyen rövid idő alatt, rejtély. Ilyenkor kell nagyon észnél lenni mindazoknak a felnőtteknek, akik akár csak látszólagos befolyással bírnak – mert jó, ha százévente egyszer jár mifelénk effajta üstökös, mint Bolla Gábor. *ML*

**SONNY ROLLINS
SCOOPS**

Dokumentum –
H&H '92
●●●●○

A szóban forgó album gazdag válogatás Sonny Rollins 50-es évek eleji munkásságából. Elsősorban 1951-es előadások, melyek közül sajnálatosan hiányoznak a Modern Jazz Quartettel készített felvételek, viszont egy szám híján hallható itt Miles Davis Dig albumának anyaga.

Rollinsnak ezek a nem gyakran hallható és hallgatott korai teljesítményei ma is lehangolóak, nekem például különösen azok a kvartett-felvételek tetszenek '51 végéről, melyeken inkább Coleman Hawkins, mintsem Charlie Parker tanítványként szólal meg. Persze már e pályakezdő számok is jól megmutatják, hogy nem egyszerű imitátor ő: Branford Marsalis abban látja a fő újítást, hogy Rollins – említett tanítómestereitől eltérően – a futamok minden egyes hangját külön hangsúlyozza. Ezt különösen az érzékeli, aki eljátszsa valamelyik szólóját, de a CD nem-zenész hallgatói is egy nagy tenorszaxofonos művészetét élvezhetik. *MJGy*

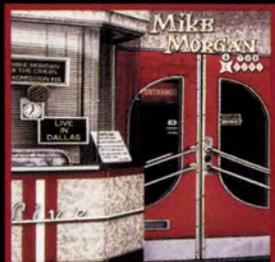
JAZZ ÉS VILÁGZENE

jenny evans

MAHMOUD TUREMANI
ZAKIRA

MIKE MORGAN
DIG IN DALLAS

STEPHANIE SCHLESINGER
ANGEL EYES

Magyarországon
forgalmazza

Varga István

(ist.varga@axelero.hu)

„Szívesen készítenék egy kolindát”

Lantos Iván írástudókról és őstehetségekről

Fotók: Gramofon-archív

A Kolinda-történet akkor kezdődött, amikor még semmiféle címke nem létezett egy népzenealapú, akusztikus hangszereken megszólaltatott improvizatív műfajra. A hetvenes évekbeli zenekar azon túl,

hogy évtizedekre elkötelezett híveket szerzett magának, kisebb lavinát is elindított – elsősorban idehaza, de a francia kiadó által megjelentetett lemezekre gondolva Európában is – a nagyszámú követőket illetően. Ma világzenének nevezik az ilyesmit. A Franciaországban élő alapító-zenekarvezető Lantos Ivánnal beszélgettünk az újra – majdnem eredeti formájában – létező Kolindáról.

Gramofon: Amikor egy régi legenda újraéled, az egykori hűséges rajongók öröme mellett a szkeptikusok nosztalgiagyánúja is logikusnak tűnik. Hogy melyikben van több igazság, talán kiderülhet az újjászületés előzményeiből...

Lantos Iván: Visszatekintve fiatal koromra úgy tűnik számomra, nem tudtam, hogy valójában mit is csináljak. Az sem volt egyértelmű, hogy miféle anyag az, amellyel én dolgoztam: folklór, jazz, vagy valami más? Ezt talán még ma sem tudom; egy biztos, hogy az a zene akkor nem volt igazán megcsinálva. A Jazzkonzervatórium után kezdtem tudatosabban dolgozni; illetve csak pár éve ismét... Például bluest gyakorolok nagybőgőn, vagy újra játszom dudán is, de már eredeti darabokat. Talán négy-öt évvel ezelőtt a francia Mélodie lemezcég embereivel folytatott kötetlen beszélgetés közben említettem meg, hogy szívesen készítenék például egy Kolindát. Valahogy izgatni kezdett, hogy miket, miért és hogyan játszottam „kiskoromban”. Persze az sem volt mellékes, hogy Dabasi Péterrel változatlanul nagyon jó kapcsolatban voltunk – bár nem vagyunk egyformák.

A kiadónak tetszett a Kolinda-ötlet, még egy kis pénzt is tudott biztosítani számunkra. Az új produkcióba három-négy olyan darabot is hoztunk, mely az eredeti Kolinda repertoárján szerepelt, a többi pedig a saját dolgaim közül került elő. Hamarosan Zsigmondi Ági és Kamondy Ági is bekapcsolódott a munkába. Ez volt az első új Kolinda-kíséret. Viszont Zsigmondi Áginak és Dabasinak nem igazán tetszett a végeredmény. Emberileg nagyon jól megértettük egymást, de zeneileg nem.

„Például bluest gyakorolok nagybőgőn...”

G.: Jól sejtem, hogy a népzenei rész, valamint az improvizatív kortárszenei rész aránya volt a nézeteltérés tárgya?

L. I.: Igen, lényegében ebben nem volt egyetértés. Péterrel tisztáztuk, hogy ő Budapesten van, én pedig már megcsináltam a magam Kolindáját, vagyis most az ő koncepciója szerint kellett volna együtt dolgoznunk. Ugyanis kissé latinos jazz irányba ment el a dolog, és kevésbé jellemző a népzenei vonal. Tudniillik a népzene engem elsősorban az egyszerűsége és a tisztasága miatt érdekel – főleg, mint zenehallgatót.

G.: Zsigmondi Ágit melyik koncepció vonzotta jobban?

L. I.: Ő egy őstehetség, mely a saját (kissé pejoratív) felfogása szerint inkább hátrány, mint előny. Ági valójában jazzénekes akart lenni.

G.: Meglepő egy olyan lánytól, aki ennyire lélekből tudott moldvai dalokat énekelni.

L. I.: Sokat dolgozom afrikaiakkal, akikről köztudott, hogy háborítatlan nyugalomban élnek addig, amíg nem találják szemben magukat például a Coca Colával, amit azonnal meg kell kóstolni. Valami ilyesmi történt Zsigmondi Ágival is. Az ösztönös és az írásalapú kommunikáció kettősségéről van szó, és ez utóbbival kapcsolatban érezte úgy Ági, hogy eddig ő valamiből kimaradt, amit most be kell pótolni. Pedig mindenki pont azt csodálta benne, hogy ha kiejt egy hangot, az tökéletesen jó. Ági viszont nem érezte jól magát ebben az „ősállapotban”, és ő is „írástudó” akart lenni, ezért Amerikában képezte magát. Ennek az lett a következménye, hogy miután túljutott a képzésen, minden régi hangfelvételt le akart törölni, amelyen a saját éneklését szakmailag kifogásolhatónak vélte.

G.: Te „írástudóként” viszonyulsz a kreatív munkákhoz?

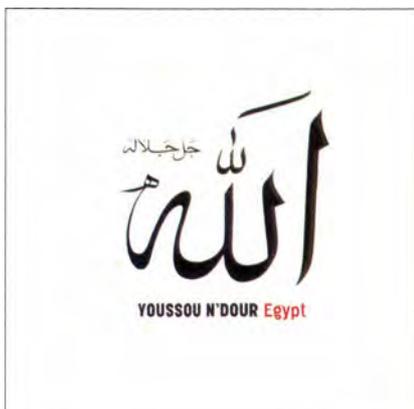
L. I.: Bizonyos szempontból igen, ha például zenét kell írni, más szempontból nem; ugyanis vidéken élek, kissé vademberként, csökkent kommunikációs képességgel – amitől azért olykor szenvedek.

G.: Tudnál egy tömör véleményt mondani arról a műfajról, melyet úgy hívnak manapság: world music?

L. I.: Most is csak a saját tapasztalatomra támaszkodhatom. Franciaországban volt egy zenekarunk, melyet úgy hívtak: Spondo. A korábbi Kolinda-producer, Hughes de Courson menedzselte ezt a formációt is, aki európai world music-gurunak számított már akkor, azaz a kilencvenes évek elejétől. A Spondo tagjai

valamennyien más-más nemzetiségűek voltak, minek eredményeként mindentől különböző módon, minden addig létező irányzat ellenében kezdtünk dolgozni – kizárólag akusztikusan. Ez volt az utolsó world music próbálkozásom. Akkor ment el a kedvem a dologtól, amikor szintén Courson menedzselésének köszönhetően feltűntek az első klasszikus művek népzenei közegebe adaptált hibrid változatai, mint például az afrikai Bach-zene vagy az egyiptomi Mozart...

Matisz László

**YOUSSOU N'DOUR
EGYPT**

Nonesuch – Warner

Youssou N'Dour az afrikai népzene legismertebb nagyköveteként szinte minden albumával egy új terület bemutatására vállalkozik, zenei és geográfiai értelemben egyaránt. Miután egyre nyíltabban vállalja muzulmán hitét, Egypt című, zeneileg talán eddigi legérdekesebb – kevésbé populáris – munkája a muzulmán zene világába kalauzol. Az album Szene-gál muszlim Sufi közösségének tradicionális dallamaiból, ritmusaiból és legendáiból építkezik. A hagyományos hangszereléssel megszólaltatott felvételek ennek köszönhetően inkább imádságos dalok, mintsem hogy érdekes világzenei hatást képviselnének. Az eredeti nyelven íródott szövegek a bookletben is nyomon követhetők, az angol fordításból megsejthetjük a muzulmán vallás iránt bennük rejlő áhitatot, tiszteletet, elkötelezettséget.

Youssou N'Dour Joko című albuma az egyik kedvenc lemezem, az azon hallható zenei világ a legérdekesebbek egyike számomra. Az Egypt hallgatása közben azonban a „Soul nagypapa” effektus jutott eszembe. Sikeressé váló előadók körében gyakori, hogy a csúcsra érve úgy gondolják, ismertségüknek köszönhetően bátran felvállalhatják régi szívügyüket végre. Kétségtelen vállalkozás ez, hiszen gyakran nem egyezik a közönség róluk kialakult vélekedésével, és csak nagyon ritkán hozza meg a várt eredményt. Többszöri meghallgatást követően az Egypt – minden dicséretes küldetésűdata mellett sem – váltotta ki egyértelmű tetszésemet, annak ellenére, hogy N'Dour ezúttal is káprázatosan énekel, zenészei kiválóságához kétség nem fér, és a zene szinte autentikus. Nem tagadom, esetleg jobban lelkesedtem volna, ha a Nothing's is Vaint követően nem ennyire éles az átmenet, és az album egy érzékletesebb folyamat során készült volna el. *Dudás Viktor*

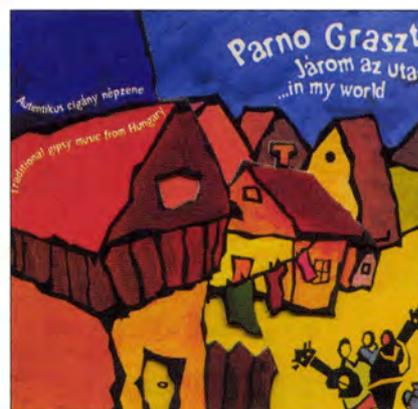

**OMARA PORTUONDO
FLOR DE AMOR**

World Circuit – BMG

Vetélkedőbe illő kérdés lehetne: Soroljunk fel három világhírű kubai énekesnőt! A legtöbben valószínűleg a következőket ismernék: Gloria Estefan, néhai Celia Cruz, Omara Portuondo. Mig az előbbi kettő az Egyesült Államokba emigrált, Omara Portuondo Kubában él. Ez lehet az oka, hogy Wim Wenders 1997-es Buena Vista S.C. filmje előtt csak hazájában ismerték és tisztelték. Már az ötvenes évektől fogva tucatnyi lemezt készített, de csak az 1997-es, B V S C presents: Omara Portuondo-val vált világhírűvé. (Életútja nagyon hasonlatos Ibrahim Ferreréhez.) A Flor de amor-t tekinthetjük előző albuma egyenes folytatásának. Zenésztársai között most is szerepelnek hírességek: Cachaito (bőgő), Papi Oviedo (tres), Amadito Valdés (timbales), Angá Diaz (konga), ugyanakkor sok ismeretlen nevű fiatal is bizonyítja, hogy a mesterekével megegyező, magas színvonalú muzsikálásra képes. A tizennégy zeneszámot egyfelől az intím, kamarazenei hangzás, másfelől a kissé bő lére eresztett hangszerelés kettősége jellemzi. A nagy létszámú vonóskar még nem is, de a gyermetegre, „sakál-vokálosra” vett kórus jelenléte sokszor zavaró. A füzetben olvasható, hogy brazil vendégzenészek is közreműködnek saját jellegzetes hangszerekkel, de hallani szinte egyáltalán nem lehet. Ha ez csak valamiféle „népek testvérisége” koncepció, akkor fölöslegesnek érzem. Számomra a leghitelesebb az a duó, amelyben csupán a tres (gitárnál kisebb, népi pengetős hangszer) kíséretével szól az énekhang, leginkább ebben tárul fel Portuondo zsenialitása. Hetvennégy évesen is könnyed természetességgel, mesterkéletlenül, tökéletes intonációval és meggyőző kifejezőkészséggel adja elő a szerelmes témájú boleroakat, sonokat és guarirákat. *Pödör Bálint*

**PARNO GRASZT
JÁROM AZ UTAM**

Fonó Records

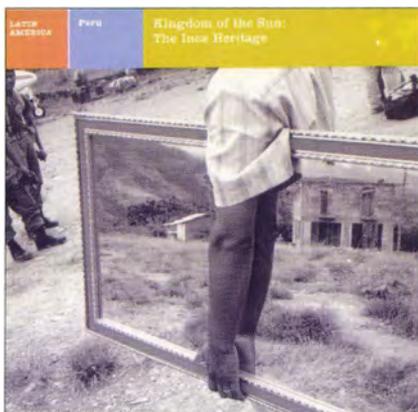

A „fehér ló” zenekarról rengeteget lehetett hallani az elmúlt időkben. Ebben szerepe volt az őket bemutató filmnek, amiből kiderül, hogy létezik egy magyar falu, ahol a népzene nem tárgy és gyűjtemény, hanem a mindennapi élet szerves része, mint bárhol máshol a kereskedelmi rádió. Ennek a zenének az első „nagyvilági” lenyomata, a „Rávágok a zongorára” olyan sikereket ért el, amit még magyar lemez a világzeneben soha.

Az új albumhoz a Fonó lemezborítóit régóta készítő Avalanche Artwork kivitelezésében olyan egyértelmű, játékos, mégis egyedi borító született, mely már a lemez meghallgatása előtt megnyitja a szívem. Amikor elindul a zene, az érzés nem lankad, a zenekar koncertjeit jellemző energikusság és a világukból magukkal hozott hiteles egység, egyértelműség fogad. A tizenkilenc szám mindegyike karakteres, a szövegek sajtáságos humora már az előző lemezről ismerős lehet, a mindennapok ironiája helyenként már népi dadában csúcsosodik (Bagaméri szlogen – mint szájbőgő motívum).

A kétnyelvűség teljesen természetes, a belső és külső nyelv jelentés- és hangzásbeli kettőséget is zenei sikként kezeli a hat zenész, akik a két énekesnő mellett hangszeresként is végigénekliek, szájbőgőzik a számokat. A felvételek mindez mégis teljesen „átláthatóvá” válik. Szalai László hangmérnöknek köszönhetően, a lemez hangzásának tisztasága mellett is megmarad az a nyersesség és erő, amit a zenekar koncertjein is megszokhattunk. A Mure phráliá (testvéreim) című zárószám után, akár egy népdalgyűjtésen, lezárásként itt is bemutatkoznak az előadók: Balogh Géza, Oláh József, Oláh János, Horváth Sándor, Balogh Mária, Váradi Mária, Németh István, Jakocska János.

Grillusz Sámuel

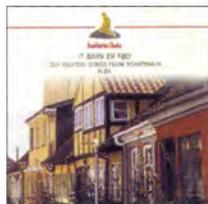
**KINGDOM OF THE SUN
THE INCA HERITAGE**
Nonesuch – Warner

Az Explorer Series, azaz a Felfedező Sorozat jóvoltából ezúttal a nem is annyira távoli Peruba, az Inkák földjére látogathatunk el. Azért gondolom, hogy szinte mindenki számára ismerősek ezek a dallamok, mert nincs már a világnak olyan aluljárója, ahol legalább egy hasonló zenét játszó zenekar ne lenne. A most CD formátumban napvilágot látott tizenhárom szám egy 1969-es lemez újradikádása. Maguk a gyűjtések az ezt megelőző évben készültek az Andok egyik legmagasabb fennsíkján. Természetesen több számban is a pánsíp két soros, dél-amerikai változatán, a siku-n szólalnak meg a témák, de fontos szerep jut még az énekhangnak, a charango-nak (bendzsószerű húros hangszer), valamint a hárfa helyi változatának is. A perui hangszerek mellett feltűnik az Európából származó hegedű és a harmonika is. Mind a lemezt hallgatva, mind a mellékelt, igen színvonalas kísérfűzetet böngészve érezhető, hogy a kiadvány összeállításakor a hagyományos népzene bemutatása volt az elsődleges cél. Pontosan ezért egyáltalán nem zavaróak a néha hallható hangszeres bizonytalanságok, amelyeket azonnal feledtet egy-egy wayno (perui néptánc), úgy eljátszva, mintha egy izes billegőst hallanánk. A lemezen szereplő tradicionális, három-öthatangú skálákból építkező dallamok eredetileg sokszor egy-egy ünnephez kapcsolódva csendültek föl. Legfőbb hiányosságként meg kell említeni, hogy nem derül ki sem az egyes felvételeken közreműködők névsora, sem a pontos hangszer-összeállítás.

A felfedezés nem azonos az alapos megismeréssel, így aki Latin-Amerika zenéjének szakértője, annak talán nem, ám mindenki másnak érdekes lehet a Nap királysága: az inka hagyomány.

Párniczky András

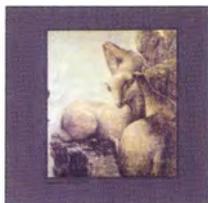

**ALBA
IT BARN ER FOD**

**Membran –
H & H '92**
●●●●○

Amikor az éjszaka után a világosság ideje jön el, nagy ünnep a skandináv félszigeten. A svéd trió ezt az érzést tolmácsolja nekünk, akik már távol vagyunk ettől; s azoktól az időktől, amikor a kétszólalú éneklés, a prim, terc, kvint hangközök fényét nem sötétíthette el más. A trió egyik énekesnője, Miriam Andersen, a gótikus hárfajáték mestere. Agnethe Christensen a másik énekesnő, hangja kedvesebb, díszítései átgondoltak. Ő a finn mesemondók hangszerén, Kantelén is játszik. Harmadik társuk Paul Hoxbro, az orgnapontos, dudaszzerű kettősfurulya mellett, a középkor jellegzetes népi „one man band”-jén játszik: jobb kezével furulyázik, s közben baljával az oldalára kötött ütőhangszeren, a taboron dobol.

A Viking hagyományokon alapuló népi költésztől a kereszténység is átvette a fény ünnepelésének szokását. Krisztus születése, a sötétség és a halál leküzdése, alfa és omega, in dulci jubilo, amikor a világosság ideje jön el. GS

**AKOSH S.
AKI**

**Harmónia –
Universal**
●●●○○

Szelevényi Ákos, Franciaországban élő magyar muzikus személyét rejti a borító mellett látható név. A választott hazájában és itthon egyaránt ismert és magasan jegyzett művész elsősorban szaxofonos, méghozzá egy olyan nemzetközi formáció élén, mely sajátos, free-jazzbe hajló, atonális zenéjéről, és annak rendkívüli intenzitásáról híres. Hogy CD-je miért szerepel mégis a világzenék között? Mert mostani lemezéről olyan abszolút egyszemélyes zenei kísérletet hallhatunk Szelevényitől, mely inkább műfajokon kívüli személyes, belső, kissé egzotikus zenei világát tárja elénk. Ám a szóló-produkció nem csupán amiatt tűnik hideg és magányos világnak, mert alkotója egyedül szerepel rajta, hanem az improvizációk metafizikai jellegéből adódóan is. Amennyiben feltételezzük, hogy artisztikus maniroktól mentes személyes feltárlkozásról van szó, picit van okunk aggódni: a magány és a gyökérzettség érzetei derengenek a hangszeres rögtönzések mélyén... ML

**JOSZKO BRODA
POSLŐCHEJCIE
KAMARADZI**

Etnofon Records
●●●●●

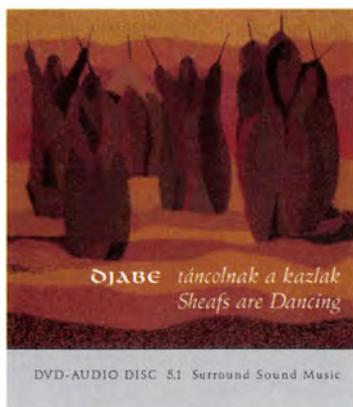
Joszko Broda lengyel népzeneész és népzenekeletelő. Munkája és művészete nyomán hazájában szinte kultikus tisztelet övezi személyét. Az elmúlt évben néhány kitűnő magyar muzikussal – köztük Éri Péterrel, Havasréti Pállal, Balogh Kálmánnal és másokkal – összefogva szokatlan, izgalmas és nemes vállalkozásba kezdtek. Ennek eredménye jelen hangfelvétel. A CD olyan – a Kárpátok karéja mentén élő népek népzenei és népdalkincséből származó – zenékből ad izelítőt, melyek a Broda által gondozott gyűjteményből származnak. Elsősorban a sziléziai Breszkidek kultúrköréből indul el a „sokszínű, népi-szellemi kaland, de Csehországtól Moldáviáig példázza a közös eredetű zenei gyökerek nyilvánvaló tényét. „Úgy játszunk, mintha a primás lengyel volna, a zenekar meg magyar. Mi más lehetne kitalálni? (...) A muzika öntörvényű törvényeit legjobban maguk a zenészek ismerik...” – összegezte Broda a lengyel-magyar közös produkció tapasztalatait. ML

**SZABÓ ZOLTÁN
A TÜNDÉREK
AJÁNDÉKA / KÁRPÁT-
MEDENCEI
DUDAMUZSIKA**
Hungaroton
Classic ●●●●●

Mint a lemez címéből is kiderül, a produkcióban a dudáé a főszerep, melyet a hangszer talán leg-hitelesebb hazai mestere, Szabó Zoltán szólaltat meg; ő állította össze a CD-re rögzített dalokat, feldolgozásokat is. A közreműködő muzikusok a Vizin és a Vujicsics együttesek tagjai, valamint három énekes hölgy: Juhász Katalin, Sebestyén Márta és Szvorák Katalin. A népzeneben kicsit is járatosabbaknak talán már ennyi is elég ahhoz, hogy fogalmuk legyen a produkció színvonaláról... a felsorolt művészekről aligha találhatnánk jobbkat egy ilyen sokrétű népzenei értékméréshez. A rögzített anyag elsősorban a kárpát-medencei dudatípusokból, és az azokhoz, illetve tájegységeikhez kötődő zenékből ad átfogó izelítőt. Leginkább délszláv és dunántúli dallamokat hallhatunk a nagyon színesen és változatosan szerkesztett lemezről, mely a hangszeres bemutatásán túl, alig ismert népdalokkal is gyönyörködteti a hallgatót – nem beszélve a dokumentáció jelentőségéről. ML

DJABE: Táncolnak a kazlak DVD-Audio (GR-039-DVD-A)

5.1-es surround hangzásban kapható minden idők legjobb Djabe stúdió- albuma, a „Táncolnak a kazlak”!

- Minden DVD készülékben lejátszható
- Az első magyar DVD-Audio lemez
- DVD-Video készülékekben elérhető hangsvokok: DTS 5.1, Dolby Digital 5.1, Dolby Digital 2.0
- DVD-Audio készülékekben pluszban elérhető stúdió minőségű hangsvokok: MLP 5.1, MLP 2.0
- Sztárvendég: STEVE HACKETT (Genesis)
- Az album teljes anyaga mellett végignézhető extrák:

VIDEÓKLIPPEK:

REPÜLÉS/JÉCVILÁG ANIMÁCIÓS KLIP
ÉGERHÁZI IMRE VÁLASZTHATÓ
KOMMENTÁRJÁVAL

GYIMESI HEGYEK VIDEÓKLIP
Dolby Digital 5.1 és 2.0 hangsvokkal

KONCERTVIDEÓ:

TÁJAK
(A 2003-AS TURNÉN KÉSZÜLT FELVÉTEL)
Dolby Digital 5.1 és 2.0 hangsvokkal

DOKUMENTUMFILMEK

ÉGERHÁZI IMRE PORTRÉFILMJE 1974
Dolby Digital 2.0 magyar és angol
hangsvokkal

DJABE BÉKÉCSABA 2003
Dolby Digital 2.0 hangsvokkal

FESTMÉNY ÉS FOTÓGALÉRIA

KÖZEL 100 DB ÉGERHÁZI IMRE FESTMÉNY
DJABE FOTÓGALÉRIA
(HONTY LEVENTE FOTÓSorozata)

- A DVD Authoring munkálatok a világ legjobb stúdiójában, a londoni Abbey Road-ban készültek.
- Az Abbey Road munkatársai szerint minden idők legösszetettebb és egyik legjobb DVD-Audio lemeze
- 14 oldalas színes booklet

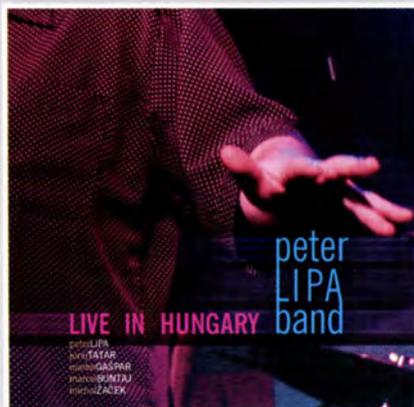
A „Táncolnak a kazlak” a DVD változatával lett igazán teljes, hiszen az albumhoz készített videoklippek, a koncertfilm, a werkfilm és az Égerházi Imre portréfilm, teszi vizuálisan is teljessé az anyagot. A 14 oldalas booklet természetesen tartalmazza az összes alkotás fotóját, a művész életrajzát, és részletes információkat a zenéről, és a zenészekről.

A Djabe zenekar szeptemberi magyarországi koncertjei:

Szeptember 14. Debrecen, Lovarda,
este 8 óra (Debrecen, Kassai út 26.,
jegyinformáció: 06-52-426-180)
Szeptember 15. Budapest,
New Orleans Music Club, este 8 óra
(Budapest, VI. ker. Lovag u. 5.
Asztalfoglalás: 06-20-451-7525)

Peter Lipa Band: Live in Hungary (CD GR-051)

2003-ban a Gramy Records gondozásában végre Magyarországon is elérhető lett Közép-Európa egyik legjobb jazz énekesének „Beatles in Blue(s)” című, nagysikerű lemeze. A színvonalas és sokszínű albumot a közönség és a szakma is nagy lelkesedéssel fogadta.

2004 tavaszán a Peter Lipa Band a Djabe zenekarral közös, magyarországi turnén vett részt. A koncerteket a Gramy Records rögzítette, és az előadások legjobb pillanataiból válogatta össze a „Live in Hungary” anyagát. Peter a felvételeken a legjobb formáját hozza. A „Beatles in Blue(s)” klasszikusai mellett hosszú és sikeres pályájának jelentősebb darabjai hangzanak fel a CD-n. A Peter Lipa Band a 80-as évek elején több magyarországi jazz fesztiválon is sikerrel szerepelt. A Magyar Rádió archívumából két 1980-as miskolci felvétel is felkerült a CD-re bónusként.

Az új album jó bizonyíték arra, hogy Peter több mint negyedszázada magas minőséget képvisel az európai zenében. A Pozsonyban élő, anyai ágon magyar származású énekest a legkiválóbb szlovákiai jazz zenészek kísérik a lemezen, ahol az összes dalt angol nyelven hallhatjuk.

A Gramy Records ezzel a kiadvánnyal ünnepli meg, hogy az Európai Unió lebontja a határokat Magyarország és Szlovákia között, mivel a kiadó elkötelezett híve a közös kulturális múltból fakadó hagyományok ápolásának, és új, közös produkciók létrehozásának.

Track lista:

1. Lonely Avenue
 2. Do you want to know a secret
 3. I wanna be your man
 4. Peaceful Lullaby
 5. Get on board
 6. The house of the rising sun
 7. P.S. I love you
 8. With a little help from my friends
 9. Don't you let the good times go
- Bonus tracks**
10. Misty
 11. Got to get you into my life

A kiadó **2004. szeptember 22-én a New Orleans Music Clubban** mutatja be az albumot (Budapest, VI. ker. Lovag u. 5. Asztalfoglalás: 06-20-451-7525). Fellép a Peter Lipa Band, és élőben hangzanak el a lemezen található számok. A koncert este **8-kor** kezdődik.

GRAMY RECORDS • 1092 BUDAPEST, RÁDAY U. 40.

WWW.GRAMY.COM, TEL.: (06-1) 217-1121, FAX: (06-1) 218-0166, E-MAIL: MAIL@GRAMY.HU

JOÃO
GILBERTO
in Tokyo

JOAO GILBERTO
IN TOKYO

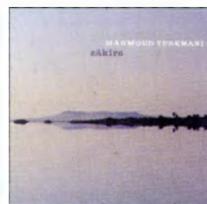
Edge – Universal
●●●●○

A bossa nova stílus az ötvenes években Antonio Carlos Jobim által vált ismertté világszerte. Kompozíciói a brazil népzene ritmikája, a west coast-jazz harmóniavilága és saját improvizációs technikájának ötvözet. A nagy zeneszerző és zongorista Jobim mellett e stílust legtöbbször Joao Gilberto nevével szokták összekapcsolni. Finom, gördülékeny gitározása és bűgő énekhangja máig a bossa nova védjegye. A gitár-ének párosításból a trubadúrköltészetre asszociálhatunk. Gilberto éneke szövegcentrikus és elbeszélő, s bár Japánban vélhetőleg nemigen bírják a portugál nyelvet, mégis biztos, hogy a közönség tökéletes élményben részesült. A bossa nova továbbélésének talán legfőbb indoka, hogy egyszerű, személyes és pozitív tartalmú. Ilyen intim, akusztikus műfaj előadásához egy kisvárosi kávéház vagy nádtetes, tengerparti koktélbár kívánkozna, ám az irányzat leghitelesebb hírnöke még a Tokyo International Forum Hall tömegei előtt is nagy sikert arat. **PB**

CLAUDE FLAGEL
– CARMINA
DANUBIANA
VERS L'EST JE
VEUX ALLER –
BURGONDIA UTCA
Etnofon ●●●●○

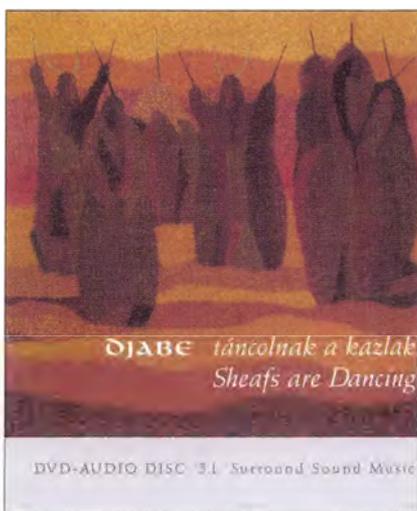
A francia és a magyar népköltés párhuzamait bemutató munka egy lemezből és egy több mint negyven oldalas kísérőfüzetből áll, rövid magyarázatokat fűzve a párba állított darabokhoz. Claude Flagel tekerőlantos-énekes a francia énekmondás hiteles tolmácsolója, vele párhuzamban a magyar népi hagyományok talán kevésbé individuális jellege miatt egy együttes, a Carmina Danubiana áll. Két hangszerese, Szabó Zoltán és Csörsz Rumen István – a magyar énekmondó hagyomány jó ismerője – hangszerelte a lemez zenekari részét. A XII. századi latinusok írásbelisége sok mindent megőrzött abból, aminek hatásait a magyar népköltésből évszázadokkal később ismerhettük meg, így a rekonstrukció a mai népzenei gyakorlattal áll egységben. A párhuzamok másik típusa a szövegi, tartalmi egység. Bár a rokonsági fok, mint ezt a füzet is vállalja, néha unokatestvéri, a szerkesztőknek (Juhász Katalin, C.F., CS.R.I.) köszönhetően valamit megérthetünk franko-vallon gyökereinkből. **GS**

MAHMOUD
TURKMANI
ZÁKIRA

Enja – Varga
●●●○

Különleges, ritkán hallható zenét őriz a hangfelvétel. A Svájcban élő arab muzikus Mahmoud Turkmani szülőföldje, Egyiptom ősi népzenejére építi saját kompozícióit, melyek az ismert jazz-es feldolgozásoktól eltérően klaszszikus, valamint kortárszenei keretek között, rendkívül egyéni hangszerelésekben szólnak meg. Turkmani zenéjének másik forrása az arab világ – helyek közel klasszikusnak számító – műzenéje. A produkció így kissé eklektikus, nem eléggé kiforrott, útkereső jellegű. A kompozíciók szerkezete, a rögzített formák, valamint az énekes részek és az improvizációk aránya, illetve kohéziójának bizonytalansága nehezíti a darabok értelmezését. Dacára annak, hogy sok helyütt biztató hangszeres részek csigázzák az érdeklődést. A szerző egyébként Európában folytatta klasszikus zenei tanulmányait, maga is remek oud (arab lant) játékos és gitáros. Partnerrei valamennyien hallhatóan képzett arab muzikusok és virtuóz szólisták. **ML**

DJABE
TÁNCOLNAK A KAZLAK DVD-Audio
Gramy Records

Mint zenész és mint hangmérnök is, nagy érdeklődéssel vettem kézbe az első hazai produkcióban készült DVD-Audio lemezt. Izgalmasnak ígérkezett a technikai lehetőségek maximális kihasználása egy színvonalas művészi teljesítmény vonatkozásában.

2003-ban a Djabe zenekar pályafutása talán legjobb albumát készítette el Táncolnak a kazlak címmel. A CD anyagát a gitáros Égerházi Attila édesapja, Égerházi Imre festményei ihlették. Ennek a CD-nek jelent most meg surround keverésű DVD változata.

Behelyezve a lemezt a DVD-Audio vagy DVD-Video lejátszóba, a címadó számot ihlető festmény jelenik meg, és a DVD-Audio lemezek felépítésének megfelelően egy számot egy képernyő szerkezetben hallgathatunk, illetve nézhetünk.

A zene és a képanyag nagyon harmonikusan és izléselesen illeszkedik egymáshoz, a jazz és a magyaros ihletésű world music határán egyensúlyozó zenekar finomszövetű zenéje az 5.1-es surround keverésben nagyon plasztikussá válik. Minden hangszer és effekt szépen kirajzolódik, sohasem vesznek el a finom, apró részletek.

Az 5.1-es keverésről el kell mondani, hogy kiválóan sikerült; nagyon jó arányban és ötletesen keverte ki Barabás Tamás az alapvetően akusztikus beállítottságú zenét. Úgy érezzük, hogy ott ülünk a zenekar közepén, talán a sztárvendég Steve Hackett (Genesis) közelében.

Stúdióberendezéseinken nagyon kellemes volt hallgatni a zeneileg is kitűnő albumot, de kisebb házi berendezéseken is élvezetes volt a hangzás.

Égerházi Attila elmondása szerint a londoni Abbey Road Interactive stúdióban, ahol a DVD authoring munkákat végezték, az ottani hangmérnökök is méltatták a magyar hangmérnöki és zenei teljesítményt.

A DVD-n szereplő sok extra tartalom is kényeztetni a nézőt-hallgatót, hiszen található a korongon animációs film, portréfilm, képgaléria, és hogy egyensúlyban legyen a kép és a zene, felkerült a lemezre koncertvideó, werkfilm és zenekari fotóalbum is. A menürendszer jól áttekinthető és izlése, minden igényt tökéletesen kielégít.

A lemez legfőbb értéke azonban mégis az, hogy a DVD-Audio szabványnak megfelelő MLP (48 bit/192kHz) hangsvóvok csodálatosan szólnak. És nem árt tudni, hogy akik még nem rendelkeznek korszerű DVD-Audio lejátszóval, nem maradnak le a lényegről, mert a kiadvány bármilyen DVD készülékkel lejátszható.

Dorozsmai Péter

DVD-Video készülékekben elérhető hangsvóvok:

DTS 5.1, Dolby Digital 5.1 és 2.0.

DVD-Audio készülékekben pluszban elérhető

stúdióminőségű hangsvóvok: MLP 5.1 és 2.0.

Extrák: videóklip, koncertvideó, dokumentumfilmek, festmény- és fotógaléria.

„Minden hang ima, minden forma mester”

ACCUPHASE
AUDIENCE
AUDIO RESEARCH
AUDIO REFINEMENT
AUDION
AUDIO-TECHNICA
CASTLE
CRYSTAL CLOUD
dCS
E.A.R. YOSHINO
KIMBER KABLE
MANA ACOUSTICS

J . A . M I T C H E L L

MILLER & KREISEL
NEC
NIRVANA
NOTTINGHAM
PARASOUND
PROAC
SHAKTI
THETA DIGITAL
TRANSFIGURATION

358 000 Ft

Gyro SE futómű

280 000 Ft

TechnoDec RB 250

810 000 Ft

OrbeSE

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D TEL: 325-8772, TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@axelero.hu www.ppaudio.hu

A legfontosabb visszajelzés a saját lelki nyugalmam

Ruitner Sándor pályájának legszebb állomásairól és a Rádió „aranykoráról”

Ruitner Sándor zenei rendezőről és dramaturgról, akinek a nevéhez egyebek közt számtalan korszakos jelentőségű operafelvétel fűződik, Füst Milán így írt egy általa rendezett 1959-es Don Pasquale-felvétel hallatán: „...remekül dolgozott, mert egyetlen zökkenő nem volt az egészben, a stílusnak, tempónak legkisebb törése sem volt konstatálható...” Ekkor még alig harmincéves volt...

Gramofon: Ha jól tudom, mielőtt zenei rendező, majd dramaturg lett, zenekarban is játszott.

Ruitner Sándor: Hegedűsként már gimnazista koromban a MÁVAG operaegyüttesében játszottam, sőt egy alkalommal be kellett ugranom a Gianni Schicchi egyik énekes szerepébe. Így esténként a műsor első felében a zenekarban játszottam, a szünet után pedig jelmezöltöttem és a színpadon énekeltem. Ez jó előiskola volt. Ebben az időszakban állandó belépésre jogosító bérletet kaptam az Operába, ennek köszönhetően sok tapasztalatot szereztem, amit később dramaturgi, operarendezői munkám során bőven tudtam kamatoztatni.

1951-ben jelent meg az első olyan Rádió-újság, amelyben egy zenés játék zenei rendezőjeként említettek. 1952-ben alakult meg a zenei osztály dramaturgiai részlege – ekkor kezdődtek a Rádió teljes operafelvételei. Bejártam idősebb kollégáimhoz, megismerkedhettem olyan nagyszerű művészekkel, mint mint Gyurkovics Mária, Svéd Sándor, Takács Paula, Simándy József vagy Szabó Miklós. Ezeket a felvételeket kitűnő operaszínpadi adaptációknak nevezhetjük, rendszerint Vaszy Viktor dirigálta őket, érdekességük pedig az, hogy még nem volt lehetőség vágásokra. Ezt a modern technikát először 1954-ben, a Nádasdy Kálmán által rendezett Carmen felvételen alkalmazhattuk, amikor a magnetofonok felváltották a lakklemezeket. Nádasdy rendezői módszerei miatt egyébként ezt nevezhetjük a Rádió Zenés Színháza premierjének.

G.: Hogyan emlékszik a Nádasdyval való munkakapcsolatra?

R. S.: 1954 és 59 között dolgozhattam mellette. Gyönyörű időszak volt, s benne Puccini Köpenye az első olyan produkció, amelynek színlapján már nem zenei rendezőként, hanem Nádasdy rendezőtársaként említettek. A vele való munka során tanultam meg, hogyan kell dramaturgként is elmélyedni egy darab cselekményé-

ben, és a rádiós, később pedig a televíziós kívánalmak szerint megformálni azt. A zeneileg tökéletes – számára – kevés volt. Nemcsak a mindenfajta zajhatásmentes, tiszta hangzsképhez ragaszkodott, hanem a zene és szöveg kínálta drámát akarta érezhetővé tenni a felvételen. Rendkívül jól instruálta a szereplőket, sokat beszélgetett velük, hogy ráérezzenek a karakterek lényegére, hogy ne csak elénekeljék, de – hallhatóan – eljátsszák az operát. Amikor 1970 után a Zenés Tévészínház dramaturgja lettem, ebben a vizuális műfajban is sok tanácsának vettem hasznát. Például annak, hogy sok közelit kell látnunk, mert a drámát a legigazabban az arckifejezés, a mimika érzékelhető.

G.: Önben eleve él egy hangzskép az adott darabról, amihez ragaszkodik a felvétel folyamán?

R. S.: Nem így van. Úgy indul a felvétel – akárcsak Nádasdynál –, hogy először meghallgatom, az énekeseknek milyen elképzelésük van a szerepekről. Ezeket a karakterképeket kell a rendezőnek a saját fejében meglévő teljes képbe illeszteni, és összesímitani az elképzeléseket. Ehhez persze szükség van arra, hogy az énekesek már felkészülten érkezzenek a stúdióba, ahol már nincs helye a korrepetálásnak. A rádió ezért is különleges közeg, más, mint a színpad.

Nem beszélve a technikai sajátosságokról. Eleinte egy mikrofonnal vettünk fel mindent, megkerestük az ideális pontot a stúdióban, a zenekar a helyiség akusztikájához alkalmazkodva helyezkedett el és játszott; keverés nem volt. Ezután megjelent egy házilag gyártott keverőasztal a 6-os stúdióban, és először hat, majd nyolc mikrofonnal kezdtük rögzíteni a felvételeket. No, de van olyan művek, illetve részletek – például az operák együttese, fináléi –, amelyekben a zenekar és a kórus (vagy kórusok) mellett szólólisták is vannak! Ilyenkor nem elég a mi technikai felkészültségünk ahhoz, hogy megszülessen a dráma, a karmesternek és az előadónak legalább úgy kell egymásra figyelniük, mint a színpadon.

G.: Az évek során aztán egyre több technikai újdonság jelent meg, amelyek megkönnyítették a rendező munkáját is. Tapasztalatai szerint voltak a technikai fejlődésnek hátrányos velejárói?

R. S.: Sajnos azt kell mondanom, hogy az előadók felkészültsége már nem volt többé ugyanolyan kifogástalan. Én általában két felvételt szerettem készíteni, és ha kisebb hibákat találtunk az egyikben vagy a másikban, persze különböző helyen, a kettőből még lehetett egy szinte tökéleteset kihozni. Ha csúnya hang csúszott be, azt mindig egy nagyobb rész kíséretében javítottam. Amennyiben ugyanis ez az

Ruitner Sándor és Lukács Miklós karmester a stúdióban Fotó: Szalay Zoltán

egy hang nem illeszkedik az építkezésbe, a teljes hatást le tudja rontani. Manapság gyakran mondják, gyerünk, vegyük fel az anyagot, majd meghallgatjuk, és ha nem jó, kijavítjuk, megvágjuk. Így viszont lehetetlen átélt zenei képet, minőséget produkálni.

G.: Milyen alkatú, milyen személyiségű művészekkel szeretett és tudott jól együtt dolgozni?

R. S.: Mindenkiel nagyszerűen tudtam dolgozni, akinek legalább egy kevés színházi rutinja volt. Azt hiszem, életem egyik legnehezebb feladata előtt álltam, amikor a szegedi színház színpadán stúdiókörülményeket teremtve kellett felvennem A bűvös vadászt. De a fantasztikus rádiós rutinnal bíró Vaszy Viktor segítségével egy

pillanat alatt rá tudtuk hangolni az egész együttest – akikkel amúgy nem voltam szoros munkakapcsolatban – hogyan fogjanak hozzá a munkához. Az énekesek mindjárt megértették hogy nekik külön mikrofonjuk lévén, csak arra kellett figyelni, hogy a drámai hatás érvényesüljön. Munkám során találkoztam persze olyan énekesekkel, aki hangilag alkalmatlan volt az adott feladat megoldására. Ilyenkor meg kellett mondanom, hogy nem fog menni a dolog.

G.: 1986-ban Erkel-díjjal tüntették ki. Kinek az elismerése a legfontosabb önnek: az előadók, a szakma vagy a hallgatóság véleménye számít leginkább?

R. S.: Ez nehéz kérdés. Ami elsősorban számít, a saját lelki nyugalom. Ha úgy fejezek be egy felvételt, hogy valami még hiányzik belőle, abba képtelen vagyok belenyugodni. A második elismerés mindig az előadóktól jön. Még fiatal, tapasztalatlan rendező voltam, amikor Sólyom Janka szanzonekesnő felvételére osztottak be. Elkezdtük a rögzítést, de néhány versnek valahogy nem jött át a hangulata. Összeszedtem a bátorságom, elmondtam neki, híres művésznőnek, mit érzek, és a következő nekifutásra tökéletesen szólaltak meg a dalok. A felvétel után pedig odajött hozzám ez az idős, elismert előadó és megkérdezte, hogy egy-egy ilyen rádiófelvétel előtt nem korrepetálnék-e vele. Ez hihetetlenül megtisztelő volt számomra.

G.: Melyik a legkedvesebb munkája? Egyáltalán, van ilyen?

R. S.: Egyet nem szívesen emelnék ki, de egy karmestert nagyon szívesen megemlítek: Erdélyi Miklóst. Vele úgy tudtunk együtt dolgozni, hogy kitaláltuk egymás gondolatait. Különösen kedves az a Donizetti Csengő-felvétel, amely a darab igazi magyarországi bemutatója volt. Nem véletlen, hogy a tévé is megfilmesítette, Horváth Ádám rendezésében. Sikerült ugyanis nemcsak zeneileg jól előadatni, de már itt a stúdióban is szinte láttatni a cselekményt. Nagyon büszke vagyok még Lamberto Gardelli első magyarországi operafelvételére, ez A sevillai borbély volt. Ő csak a zenekari részeket dirigálta, a recitativók felvételénél abszolút szabad kezet kaptam tőle. A kettő mégis tökéletesen illeszkedett, sőt többen azt hitték, az „olaszos” recitativók is Gardellinek köszönhetők. Végül pedig – a két véglet jegyében – a kortárs alkotások és a rádiós-televíziós Erkel-sorozat általam gondozott, rendezett, és felbecsülhetetlen értéket képviselő darabjait is a legfontosabb munkáim közt tartom számon.

Bércesi Barbara

CD, DVD, játék- lemezek javítása

**Karcos, felülethibás,
lejátszhatatlan lemezeit
használhatóvá tesszük!**

A javítás megvárható, vagy
a lemezeket
postán is elküldheti!

Egyéb szolgáltatások:
Hang-, videó- és kép-
digitalizálás

Digitalizáló Stúdió
Gödöllői Könyvtár
belső udvarában
2100 Gödöllő, Pf.: 232
Tel.: 28/513-696
E-mail: digitalizalo@vnet.hu
www.digitalizalo.hu

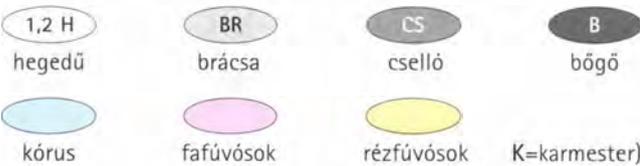
Az elhelyezkedés filozófiája

A pódiumültetések és a hangfelvétel minőségének összfüggései (Második rész)

A harmonia mundi 1982-ben megjelentetett Haydn: Teremtés lemezének borítóján egy korabeli festmény reprodukcióján elevenedik meg a mű 1808-as a bécsi Alte Universitáttbeli előadása. A kép előtere meghitt jelenetről tanúskodik: karosszékben ülve az időse mestert látjuk, többek között Maria Josepha Esterházy hercegnő, (akinek az esemény képi megörökíttetését is köszönhetjük), valamint Beethoven, Lobkowitz herceg és a karmester, Salieri társaságában. Az ünnepélyes fogadtatáskor a közönség állva üdvözlöi Haydnt, a zenekar fűvósai pedig – a kor szokása szerint – üstdobpergés kíséretében háromszoros tust fújnak. A pódiumra tekintve viszonylag jól kiolvasható az ülésrend, s mindenek előtt, hogy a félkörös elrendezésben a kórus tagjai nem a zenekar mögött – ahogyan ma megszokott –, hanem a zenekar előtt helyezkednek el. A korból fennmaradt képek, elrendezési vázlatok mind azt igazolják, hogy a 18–19. században ez általános volt.

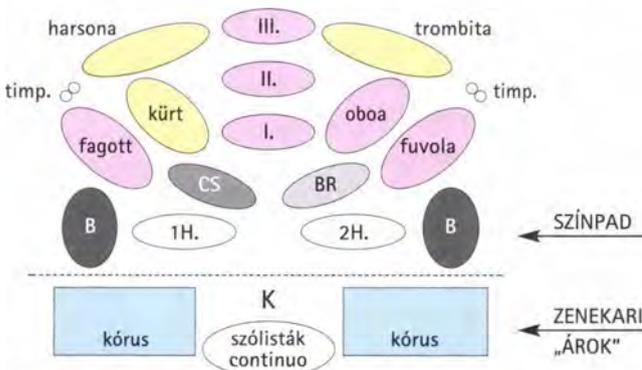

(Cikkünk ábráinál a jobb áttekinthetőség érdekében következetesen az alábbi színjelzéseket alkalmazzuk:

A fősugárzás iránya

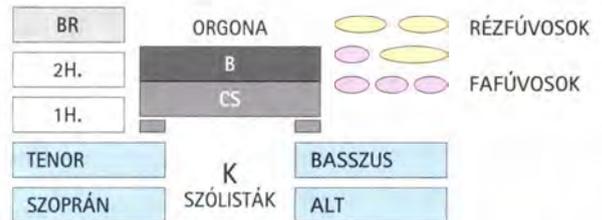
Egy további példát felidézve, a mű 1799-es, ugyancsak bécsi, de a Burgtheaterben elhangzott előadásának rekonstruált elhelyezése az alábbi volt:

I–II–III: fafűvós („harmonie”) csoportok és klarinétok

A színházban a kórust helyezték a zenekar helyére, amely akkor még nem volt árokszerűen kimélyítve, hanem azonos szinten volt a földszinttel, s csupán egy fa mellvéd választotta el a közönségtől. A zenekar a színpadon ehhez képest kb. 1 méterrel magasabban ült, így a kórus nem takarta.

Az 1837-ből való – ugyancsak bécsi – ültetésből már a kórus szólamelhelyezése is kiderül:

Az elrendezés azon ritkán előforduló ülésrendek egyike, amelyen *valamennyi* vonósszólam fősugárzása a közönség felé irányul. (Kérdés természetesen, hogy milyen mértékű volt a lépcsőzetesség, s nem takart-e a kórus?)

Nem csak a kórus, hanem a mélyvonósok elrendezése szempontjából is érdekes az alábbi elrendezés, amely egy Händel oratórium nagyobb létszámú együttessel való előadását idézi fel 1812-ből (ugyancsak felcserélt magas-vonóssokkal). A sötétebb tónusú négyszögek eloszlása jól mutatja, hogy a bőgőket és csellókat alaposan szétültették, hogy ezzel a pódium minél nagyobb területén segítsék a tiszta intonációt. Figyelmet érdemel továbbá a trombitákkal közrefogott három üstdob-pár, valamint ahogyan a szólóhangszereket kiemelték a zenekarból és az énekes szólisták mellé helyezték. Rendkívül átgondolt és „hatásos” ültetés!

DIVA UTOPIA BERYLLIUM

BERYLLIUM
TWEETER

POWER
FLOWER

"W" MULTI-
LAYER
CONE

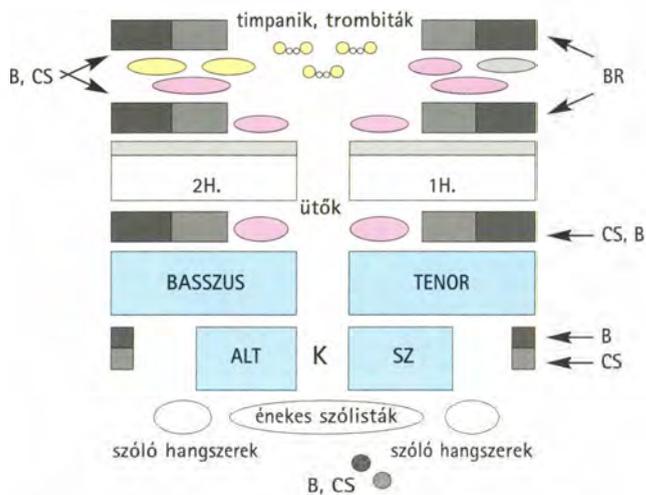

Új diva a színen!

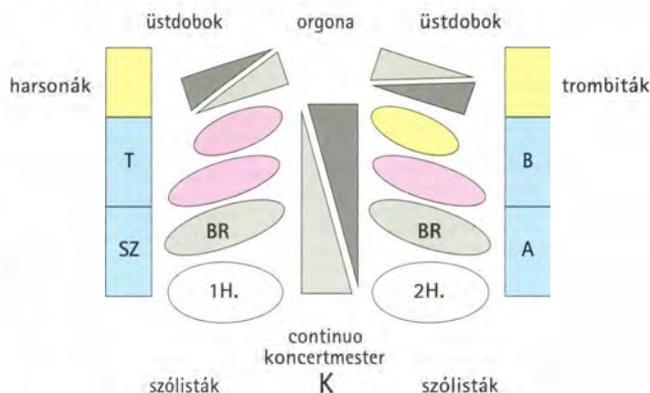
Főlényes technikája csak eszköz
a zenei tartalom és az érzelmek
kifejezéséhez

repertoárja évszázadokon ível át,
albinonitól frank zappáig

a diva zártkörű előadásokat tart
– előzetes bejelentkezés után –
a batthyány utcai auditoriumban

Hasonló célt jelez a következő német oratórikus elrendezés is, melyen azonban a mélyvonósok az együttesen belül szimmetrikusan, „T” alakban helyezkedtek el:

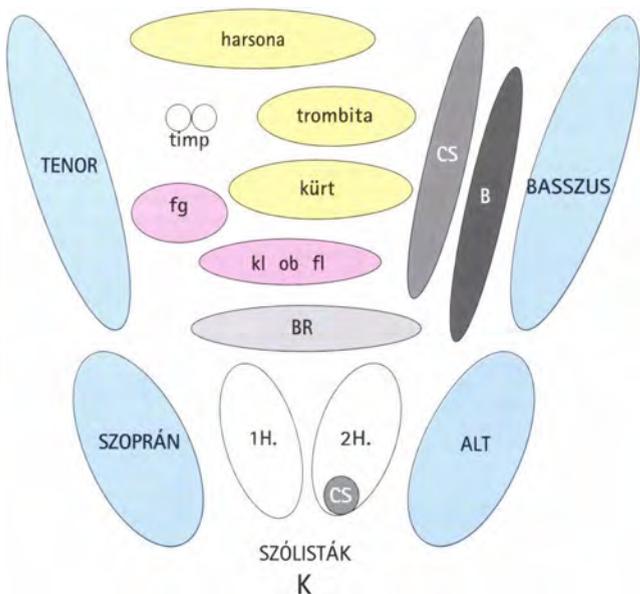

E néhány példa bemutatása után adódhat a kérdés: az oratórikus művek előadásakor miért helyezték a kórust ennyire előtérbe? A választ a korabeli kritikákból könnyen megkaphatjuk. Pl. a 9. szimfónia két első előadása közül a recenzens a bécsi Kärntnertheater-beli bemutatót azért is dicsérte, mert ott jó volt a szövegérthetőség és a zengés „nem vetett árnyékot” a hangokra, szemben a Redout-beli ismétléssel, ahol – a félház miatt is keletkező – nagy zengés mindent elmosott. Az adatokból eléggé egyértelműen kiderül, hogy fontosabbnak tartották a *szövegérthetőséget*, mint a zengő, reprezentatív hangzást, s mint ahogyan teljesen természetes volt, hogy ennek érdekében az énekes szólistákat előre helyezték, ugyanezt tették a kórossal is.

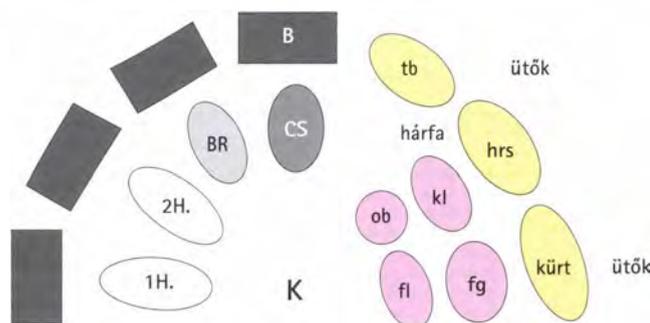
A stúdióban szabadabban

A hangfelvételtechnika oldaláról tekintve a bemutatott elrendezéseket, levonható néhány következtetés. Amikor egy hangverseny közvetítésekor a hangmérnök a zenekar *mögötti* kórustól az előtérbe mikrofonokat helyez, akkor lényegében a klasszikus gondolkodás szerint jár el, hiszen megfelelő bekevertség esetén ezzel az énekkart a hangkép *első síkjába* helyezi. Ha egy kantáta fafúvós szólamát az énekkarttal azonos síkba keveri, akkor ezzel nem a zenekar belső síkjában, hanem az énekes szólista mellett, ugyancsak a *zenekar előtt* elhelyezkedő hangszeres szólistát idézi fel. Éppen a régebbi üléssorok sokszínűsége is alátámasztja, hogyha a hangkép sztereó hatása ezzel mozgalmasabbá válik, s ez megfelel a mű szellemének (valamint a karmester és az előadók elképzeléseinek, a megfelelő együtt járó feltételeinek), akkor a szólamok az ültetéssel markánsabban elkülöníthetők, s e kérdések szabadabban kezelhetők.

Az alábbi, 1884-ből való oratórikus ülésrendnél viszont a kórust a zenekar „kettészelte”, ezért a polifon részek a térben szétszórtva hatásosan szólalhattak meg, ám a homofon tételek olvadásáért bizonyára alaposan megküzdöttek az előadók.

A 20. század gazdag ültetési kísérleteiből a nagy újító karmester: Stokowski egyik kísérletét mutatjuk be. 1932-ben a Philadelphia Orchestra élén az alábbi elhelyezést alkalmazta:

Az ülésrend érdekessége, hogy a „sztereó hatást” a vonós- és fúvósok között valósítja meg, miközben a vonós sugárzási főirányok jelentős részben a közönség felé mutatnak.

5125

5 csatornás végerősítő

Bevezető áron!

Linn Unidisk SC + 5125

1.990.000 Ft helyett 1.690.000 Ft

Unidisk SC

univerzális lejátszó, előerősítő,
surround processzor

(Lejátssza az összes ismert formátumot, amit ezüst korongra írtak!)

Mark Levinson, Linn, Conrad-Johnson, VTL, VAC,
Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro, Revel

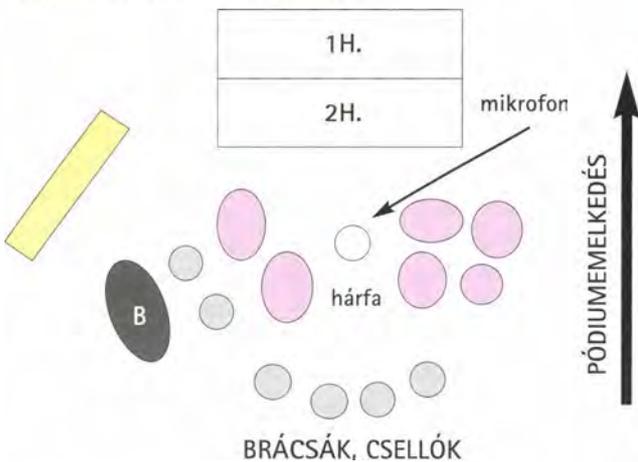
Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4/a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Limar Audio
www.limar.hu

Egy másik – az akusztika irányában nem kevésbé fogékony – karmester, Hermann Scherchen a beromünsteri stúdióban azt vizsgálta, hogy stúdió körülmények között – amikor tehát nem szükséges a megszokott pódium ültetések szigorú betartása –, hogyan üljön egy szimfonikus zenekar a mikrofonhoz viszonyítva. Hangsúlyozandó azonban, hogy munkássága még jórészt a mono korszakhoz kötődik, tehát az ülésrendek kialakításánál a hangtechnikai szempontok közül elsősorban a felvételi arányokat és hangsíkokat (távolsági hatásokat) vette figyelembe. Egyik kísérleti ülésrendjénél az alábbiak szerint fogják közre a muzikusok az egyetlen gömbkarakterisztikájú (tehát megközelítően valamennyi irányban azonosan érzékeny) mikrofont:

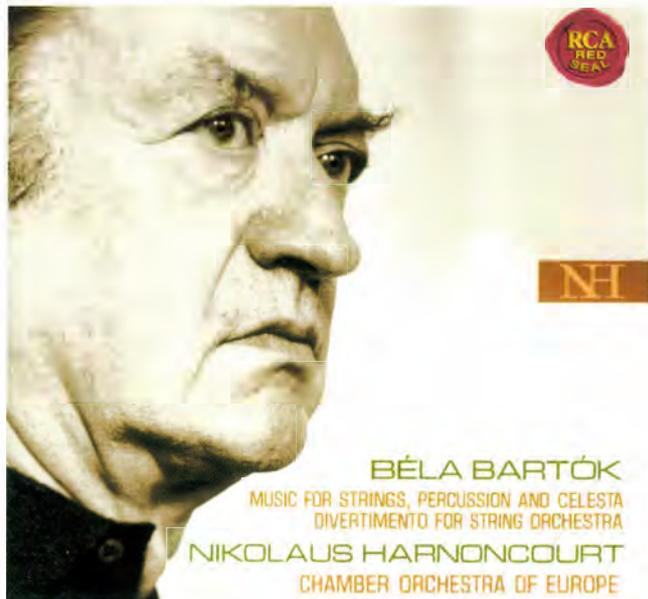

Ez az ültetés hangversenyen nem alkalmazható, és ugyanígy nem lenne szerencsés egy sztereó stúdióban. Ugyanakkor surround felvétel esetén már meggondolandó, csupán az egyetlen mono mikrofont sokcsatornás mikrofonnal kell helyettesíteni, s hallgató máris bent érzi magát az együttes akusztikai középpontjában.

A szerző tanácsa

A zeneszerzők Haydntől Mahleren át a kortárs komponistákig sokszor ugyancsak fontos kérdésként tekintették az ülésrendet, bár ezt csak nagyon ritkán írják elő. A szerzői utasításra egy nagyon szép példa Bartók Zene... című műve, amelynek megszólaltatásához a jobbra látható ültetést javasolta.

Bartók e művének megszólaltatásakor – különösen a felvételeken – rendkívül hatásos, amikor a zene a mélyvonósoktól kiindulva úgy éri el a hegedűket, hogy a hangkép mélyéből folyamatosan közeledik felénk. A térben két csoportra osztott vonóskar pedig eleve a

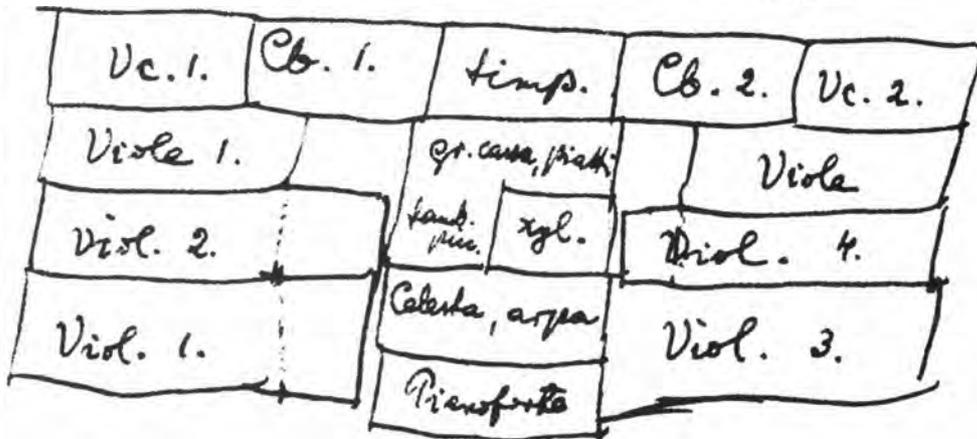

klasszikus többkórusosságot idézi fel a hallgatóban. Ha a felvétel készítésekor betartják Bartók elrendezési utasítását, akkor valóban csodálatos sztereó élményben lesz része a hallgatónak

A szerzők esetleges ültetési előírásai, az ismert „historikus” elrendezések, a hagyományok, az előadók elképzelései, a hangfelvétel akusztikai és alaprajzi körülményei és a felvételt készítő hangtér-alkotó fantáziája együttesen eredményezi tehát mindazt, ami a hangszórókból megszólal. S mert a zene egyik szépsége éppen abban rejlik, hogy megengedi az előadó fantáziájának szabad szárnyalását, a fent idézett példák alapján kimondhatjuk, hogy egy felvételi hangkép irányainak, mélységi távlatainak „tetszetős” kialakítása adott esetben ugyanúgy alkotóeleme lehet ennek az évszázadokra visszatekintő sokszínűségnek.

Ujházy László

Aufstellung des Orchesters ungefähr so:

Bartók eredeti rajza a Zene... előadásához

Somfai László: Bartók Béla kompozíciós módszere című könyvből

JADIS • AUDIOMÉCA • KUZMA • VAN DEN HUL • FOCAL-JMLAB • VIVA AUDIO • SYNTHESIS

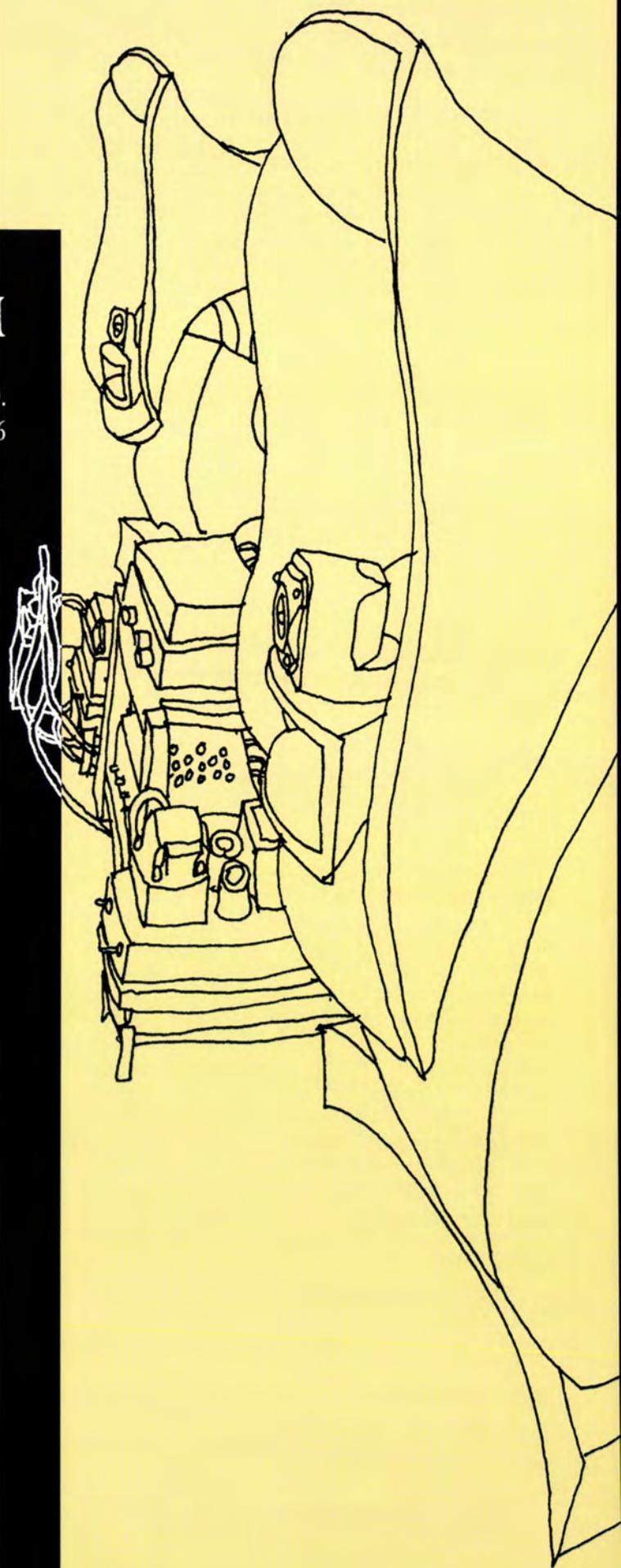
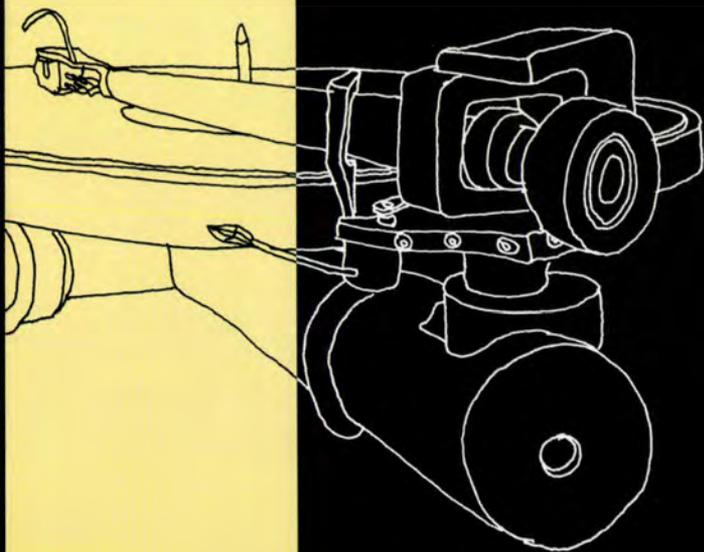
AUDITORIUM KFT

1015 BP., BATTYÁNY U. 59.

TEL: 213-9655 FAX: 214-5946

WWW.AUDITORIUM.HU

INFO@AUDITORIUM.HU

A GRAMOFON TERJESZTÉSI PONTJAI

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28. Telefon: (06-1) 351-1942
Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41. Telefon: (06-1) 216-7894
CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6. Telefon: (06-1) 486-0572
CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgolyó utca 28. Telefon: (06-1) 202-2371
CD Centrum – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4. Telefon: (06-1) 355-3808
Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33. Telefon: (06-1) 268-9631
Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3. Telefon: (06-1) 203-1751
Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45. Telefon: (06-1) 322-1645
Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21. Telefon: (06-1) 317-3347
Matáv Szimfonikus Zenekar Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19. Telefon: (06-1) 302-3841
MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp. V., Deák Ferenc utca 19. Telefon: (06-1) 318-6691
Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7. Telefon: (06-1) 250-0288
Odeon Videotéka – Bp. XIII., Hollán Ernő utca 7. Telefon: (06-1) 349-2776
Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5. Telefon: (06-1) 318-3312
Zeneakadémia aula (koncertek napján) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8. Telefon: (06-1) 342-0179

VIDÉK

CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5. Telefon: 26/318-579
Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8. Telefon: 72/310-427
Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2. Telefon: 93/311-143
Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u. Telefon: 22/314-444
Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3. Telefon: 74/413-860
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22. Telefon: 92/599-150
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3. Telefon: 94/505-855
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Kőszeg, Városház u. 1. Telefon: 94/505-855
Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyiregyháza, Dózsa György u. 8. Telefon: 42/313-302
Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44. Telefon: 96/327-466
Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2. Telefon: 36/517-756
Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6. Telefon: 96/322-687
Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22. Telefon: 52/454-768
Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14. Telefon: 99/340-134
VICTOR AUDIÓ Hanglemez és CD szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6. Telefon: 76/417-672
Violin Video és Zene Shop – 8800 Nagykanizsa, Zrínyi Miklós u. 15. Telefon: 93/313-376
Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f Telefon: 99/506-115

A Gramofon megvásárolható továbbá a RELAY és a CITYPRESS hálózat hírlapüzleteiben, az alábbi városokban: Ajka, Budapest, Debrecen, Dombóvár, Dunakeszi, Eger, Kaposvár, Miskolc, Nagykanizsa, Nyiregyháza, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Törökbálint, Veszprém, Zalaegerszeg

A Gramofon kiemelt támogatói

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

1996-ban alapította:
Iványi Margó, Bősze Ádám
Retkes Attila és Ziperovszky Kornél

Igazgató-főszerkesztő:
Retkes Attila

Főszerkesztő-helyettes:
Albert Mária

Rovatszerkesztők:
Albert Mária (zenés színház)
Matisz László (jazz, world music)
Retkes Attila (klasszikus)
Ujházy László (Gramofon-Hang)

Címlapfotó:
Felvégi Andrea

A szerkesztőség címe:
H-1037 Budapest,
Szépvölgyi út 99.
Telefon: (06-1) 430-2870
Fax: (06-1) 436-0101
E-mail: info@gramofon.hu

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Nyomdai kivitelezés:
Publicitas Art-Media Kft.
H-1021 Budapest, Tárogató út 26.
Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.
Előfizethető a kiadó
címén, telefonon, faxon, e-mailben.
Az éves előfizetés ára
3000 forint

www.gramofon.hu
Klasszikus és Jazz
az interneten
Hírek, interjúk,
archívum